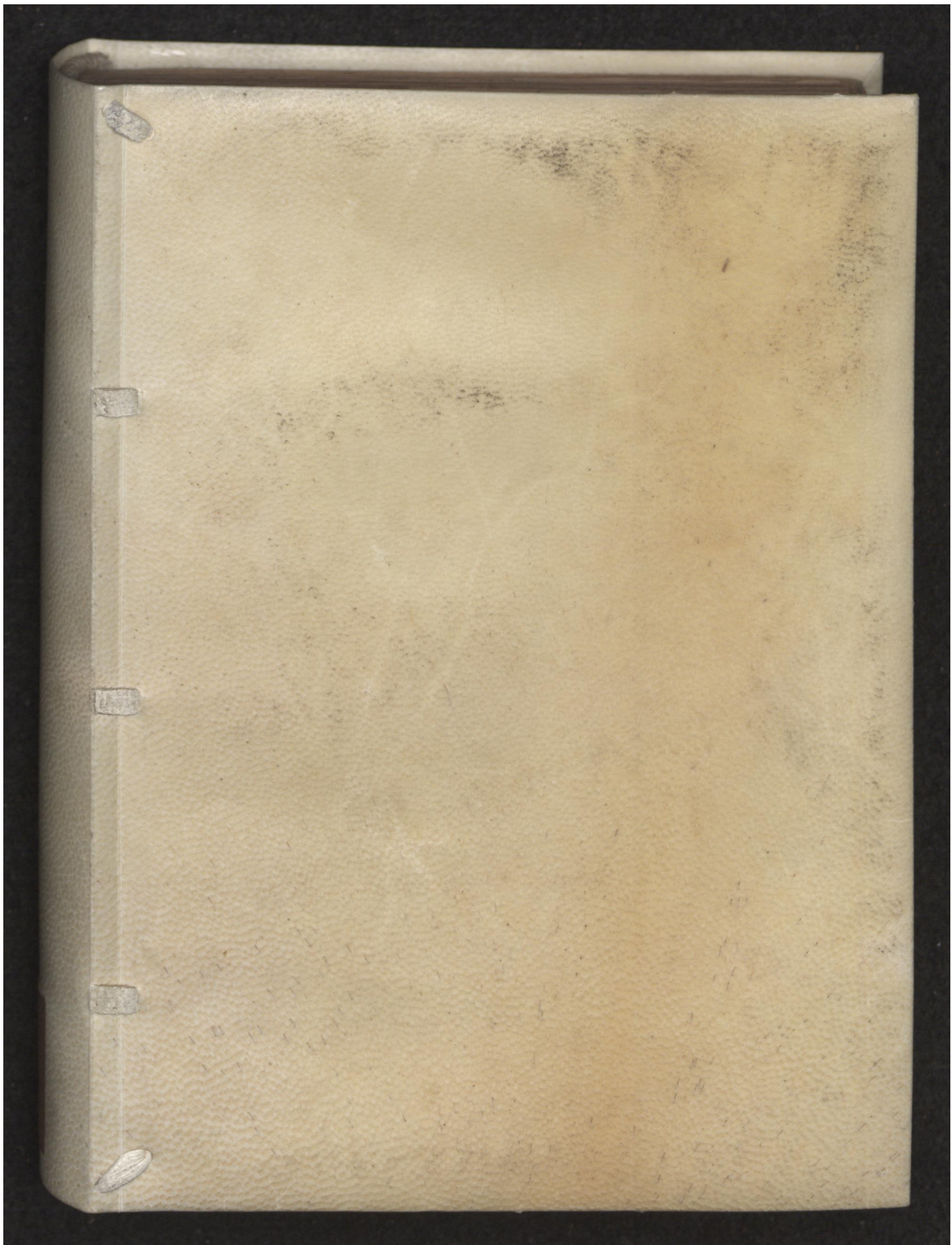
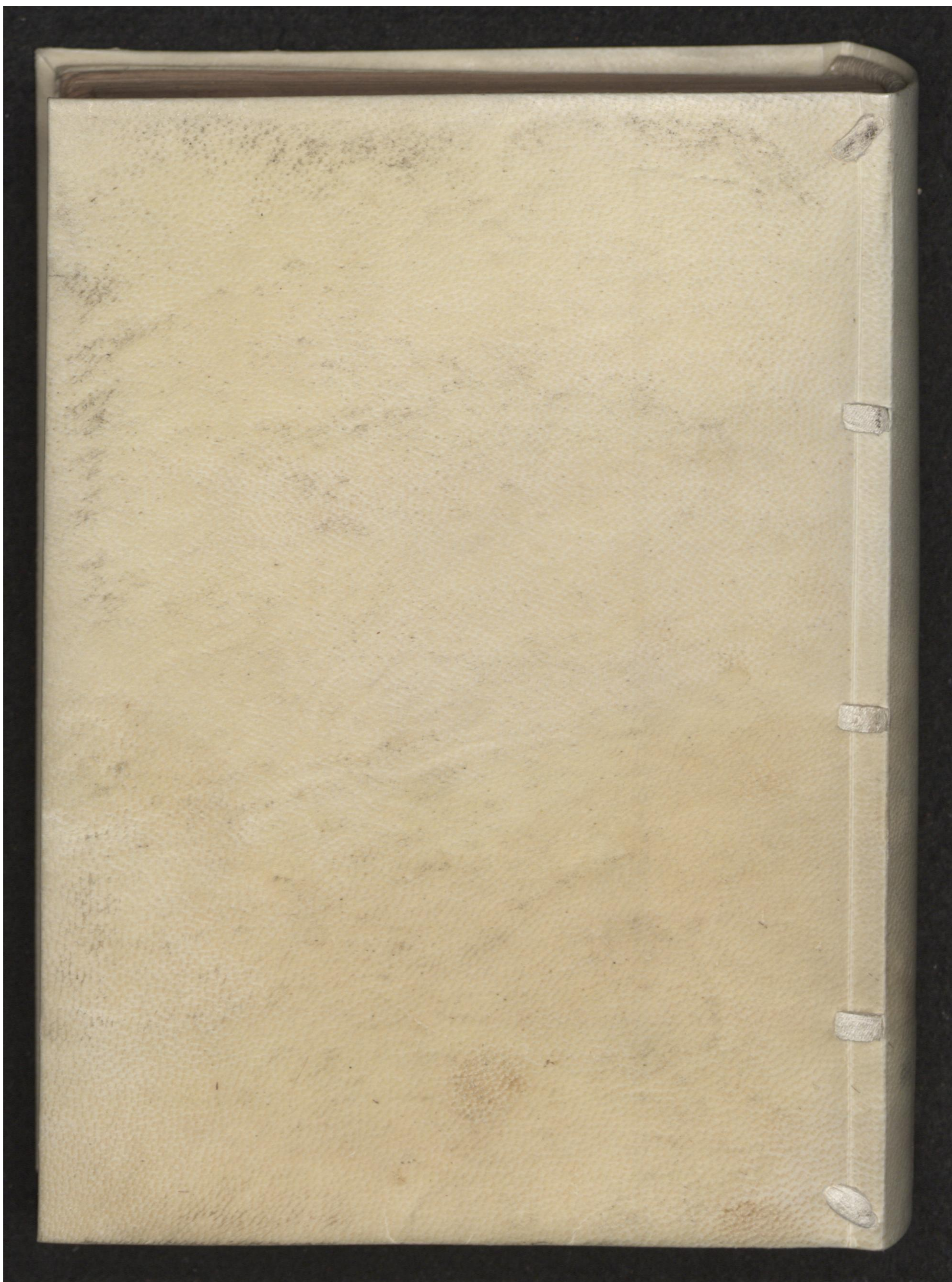
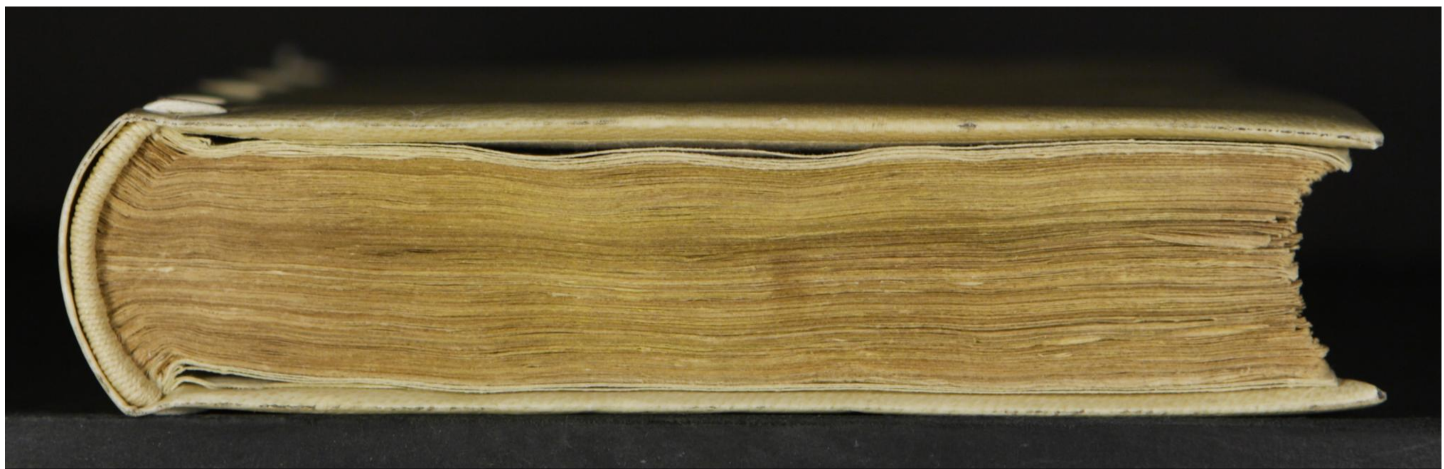

1
6
461

Δ A

SCHWEN

Stirpium & Fossilium SILESIAE CATALOGVS.

In quo præter etymon, natales, tempus; Natura & vires cum varijs experimentis assignantur:

Concinnatus per

CASPARVM SCHVVENCKFELT,
Reip. Hirsbergensis Phys. Ordinar.

CVM INDICE REMEDIORVM.

PSAL. LXV. & CIV.

DOMINVS ditat Terram omnis generis
Frugum ac Terræ nascentium varietate
In cibum & Medicinam.

M. DC.

LIPSIAE,
IMPENSIS DAVIDIS ALBERTI
Bibliopolæ Vratislauiensis.
Cum gratia & priuilegio Sacr. Cæs. Maiest.

Medicum vel maximè ſollicitum eſſe decet, vt ſimplicis materiæ medicæ ac ſtirpium notitiam ſibi paret, ne videlicet à Rhopopolis aut Pharmacopœis ipſi imponatur: deinde vt fieri poterit, ab externis abſtineat, domi verò natis vtatur, quæ & paratu facilia ſunt, & adulterari aut contaminari facilè nequeant.

ANTIQVA GENERIS NOBILITATE, ERVDITIONE AC OMNI VIRTVTVM LAVDE PRÆSTANT. VIRO, Dn.

CASPARO à VVARNSDORFF in GVSMANSDORFF, EQVITI SILESIO, ET IVDIC. XIIVIR. DVCC. Suidnic. & Iaur. Aſſeſſori dignisſ. Domino ac compatri ſuo S.

HOmo, Vir nobiliſſime, ad imaginem Dei ſumma in dignitate & nobilitate, mente purus, corpore ſanus à Creatore ſuo conditus; in ea perfectione & excellenti ſtatu ſaluus & incolumis in æternum perſtitiſſet, Opificiq; ſuo deuinctus ac coniunctus manſiſſet, niſi de arbore ex mandato Conditoris ſui fugienda, dolo & aſtutia Serpentis ſeu Draconis veteris Diaboli deceptus deguſtaſſet, & à præcepto Diuino aberraſſet. Ex cuius eſu, ita ſe corrupit Adamus, vt non ſolùm Diuinæ Sapientiæ, Scientiæ, Bonitatis Imaginem, quæ in eo relucebat, miris modis obfuſcauerit, inquinaueritq; verumetiam infinitas Corporis & Animæ ærumnas ac cruciatus Mortis prænuncios, Mortem deniq; ipſam cùm corporalem tùm ſpiritualem in ſuum caput attraxerit, & per traducem in omnes poſteros ſuos propagârit ac deuoluerit. Mens enim lucis Diuinæ plena, non ſecus ac riuus ex puro fonte ſapientiæ cœleſtis emanans, fœdas cloacas Diaboli præter-

terlapsus, adeò inquinata ac defœdata fuit, vt non amplius aquæ limpidæ, sed lacunæ turpis nomen, i. e. Mentem tenebrarum plenam obtinuerit. Corpus etiam integrè & perfectè sanum, verbo & mandato Maiestatis supremæ non acquiescens, & salubri diætâ summi ac verissimi Animi Corporisq; Medici neglectâ, cibum, qui suæ naturæ non conueniebat sed summè aduersabatur, appetens, comedensq;, adeò deprauatum & eneruatum fuit: vt, quod ante existebat purum, iam sordidum; quod erat robustum optumeq; valebat, iam infirmum ac νοσερὸν; quod deniq; integrum laudabili sanguine ac probis humoribus refertum, iam confractum & cacochymicum euaserit, milleq; morbis aptum ac obnoxium. Circundant hoc corpus imbecillum & fragile infiniti morbi & dolores cruciatusq; innumeri: Animum percellunt, & à sua sede dimouent curæ, metus, solicitudines, affectus inordinati & passiones infinitæ. Hinc tot tantæq; miseriæ, tot clades & calamitates in vniuersum genus humanum redundârunt.

Adamus miser & inobediens ob crimen læsæ Sacrosanctæ Maiestatis Diuinæ, nequissimi & atrocissimi hostis vinculis ac compedib. adeò irretitus, constrictus & horrendo naufragio quasi submersus, vt vi suapte, ex tanta ruina assurgere, & è tam horrendo emergere naufragio, conatu ac robore proprio, nunquam se extricare vel expedire posset; nisi Deus clementissimus ac summè misericors eum, in tenebris & vmbra mortis iacentem, prostratum, languidum, afflictum ac penè exanimem, facta promissione de Messia liberatore & seruatore, solatũ recreasset, erexisset, subleuasset. Ob id Paradiso eiectus & propter inhærentes peccati reliquias in hanc terrenam patriam, spinam & carduum proferentem, vt eam coleret, collocatus fuit; quò nimirum toto huius miserabilis vitæ curriculo, tanquam in

stadio laborioso perpetuis grauißimisq; ærumnis diuexatus ad cœlestem immortalitatem toto pectore aspiraret & anhelaret.

Noluit tamen Maximus Rerum Opifex lapsum Hominem, in hoc Mundo prorsus deserere, sed in illum (promissione Meßiæ, in quo Adam ac posteri eius reconciliarentur & vitam æternam adipiscerentur, recreatum) suæ bonitatis & clementiæ munera ad vitam conseruandam, protegendam, defendendam copiosè stillauit, & rebus necessarijs abundè prospexit, Creaturis seu operibus manuum suarum eum Psalm. 8. v. 7.
præfecit. Omnia sub pedibus eius posuit. Greges & armen- Sapient. 9. v. 2
ta quotquot sunt, etiamq; bestias agrestes, volatilia cœli &
pisces maris. Omnes item herbas sementantes semen & o- Genes. 1.
mnes arbores. Vnde Psalm. 65. v. 10. 11. Visitas, Iehoua, hanc terram & appetis eam, plurimùm ditas eam; riuo Dei pleno aquæ, paras frumentum illorum; quum ita præparaueris, porcas eius irrigando, deprimendo liras eius.
Imbribus dissoluis eam, germini eius benedicis, &c. Vestiun- v. 14.
tur pascua gregibus, & conualles obteguntur tritico. Præterea adeò gratiosè hominibus largitur altißimus, non solummodo vitam restituens & subsidia vitæ necessaria vtiliaq; veluti panem, vinum, &c. suppeditans: sed etiam vt sanè & iucundè viuerent, firmam valetudinem tuerentur, aduersam seu lapsam recuperarent, ac morbos, qui ob peccatũ innumeri irrepserant propulsarent; Medicamenta & Eccl. 38. v. 4. 6
remedia è terra produxit varia, & hominibus scientiã dedit, quã gloriosi efficerentur rebus admirabilib. ipsius. Tandem vt commodè viuerent, Metallicis eos carere noluit diuina benignitas: ob id Metalla, Metallica, succos cùm liquidos tùm concretos, lapides & gemmas viscerib. ac fibris terræ implantauit: partim ad quotidianum vsum necessaria; partim ad medicinam vtilia; partim etiam ad ornatum &

voluptatem pertinentia, eruenda, effodienda, excoquenda.
Psalm. 104. Quæ omnia Psaltes seipsum ad Deum laudandum concitans elegantissimè perstrinxit, narrans à rebus creatis laudes eius. Iehoua, inquit, Deus mi, magnus es valdè, &c. Irrigas montes è cœnaculis tuis, vt à fructu operum tuorũ satietur terra. Faciens vt germinet fœnum ad iumentum & herba ad hominis vsum seu ministerium, vt depromant cibum è terra. Vino lætificas cor mortalis, nitidam efficis faciem oleo, & cibo cor mortalis fulcis.

Hinc Philosophiæ naturalis & Medicinæ studium non ab Ethnicis, Aesculapio nimirum & eius patre Apolline primùm inuentum excogitatumq́ fuit, vt scriptis prodidit antiquitatis fabulositas, verùm à summo rerum opifice & conseruatore originem traxisse, sacra pagina refert. Is
Genes. 2. enim ex mera gratia Adamo primo generis humani propagatori, omnium rerum creatarum cognitionem infudit, & vt singulas ipsarum formas pro imperio suo & conditione ipsarum appellaret, vsumq́ earũ posteros edoceret, concessit. Quamuis ante lapsum neq; insalubre neq; inhonestũ fuit quicquam, quod postea propter peccatum & valetudini aduersum & probrosum effectum est. Tum enim amicti erant homines, ait Chrysostomus, admirabili gloria & quidem longè maiore, quàm vt vestitus vllus eam ornare posset, omniaq́ hominis valetudini, commoditati, vtilitati, honori & voluntati ancillabantur: deniq; sic erant in terris homines, vt in cœlis Angeli; immunes à rerum istarum, quibus iam homo circumfluit, solicitudine.

Huius iucundæ vtilis, summè necessariæ scientiæ posterorum industriâ auctæ & excultæ, antiquissimis temporibus apud omnes maxima fuit auctoritas & veneratio; vt & Reges potentissimos & magnanimos, illustresq́ heroas eius amœnitate allectos non puduerit rem herbariam studiosè

diosè excolere & stirpium naturam diligentiùs rimari: quod præter veterum historias sacra Biblia testantur.

Solomon *Regum amplissimus, qui præter immensas opes eam consecutus est à Deo sapientiam ac rerum cognitionem, vt omnes suæ ætatis homines doctrina antecelleret, in herbarum notitia mirificè excultus exactèq; versatus legitur: ac disseruisse non solùm de piscibus, alitibus, quadrupedibus, astris, sed de arboribus etiam & stirpibus à Cedro Libani vsq; ad Hyssopum, qui egreditur è pariete, h.e. à minutissima herba ad procerrimas celsissimasq; arbores vsq; omnia habuisse cognita & explorata.*

Inter Ethnicos, *præter belli gloriam, herbarum cognitione illustres fuerunt:* Gentius *Illyricorum Rex, Gentianæ herbæ appellationem indidit.* Lysimachus *Rex Macedoniæ inuentor herbæ Lysimachiæ, eam suo nomine insigniuit. Sic à* Teucrio *Teucrium, ab* Eupatore *Eupatoriũ, à* Telepho *Mysiæ Rege Telephium, à* Chirone Centauro *Centaurium, & aliæ ab alijs, plurimæ dictæ fuerunt.* Artemisia *Halicarnassi Regina, Mausoli Regis Cariæ vxor, alioquin præclari nominis mulier, Artemisiam plantam proprio nomine insignitam posteritati commendauit.* Helenium *herba, ab* Helena, *quòd plantam primùm seuerit, appellationem mutuata est.* Circæam *à* Circe, *quàm Poëtæ Solis fingunt filiam, nomen accepisse, autores prodiderunt.* Mithridates *Ponti Rex, vi tanta & animi & corporis, vt sex iugis equos regeret, duarum & viginti gentium ore loqueretur, propter eximiam herbarum notitiam & singulare Antidotum contra venena morbosq; omnes contagiosos præsentaneum, illius nomine Mithridaticum dictum, immortale nomen est consecutus, à quo & Scordium Mithridatia herba dicta fuit.*

Hos imitati sunt inter Græcos plerig; sapientes, cum

facul-

facultatis præstantiam, dignitatem & vsum intelligerent, in dignoscendis ac cognoscendis simplicibus multùm insudârunt, ac vt eorum veram legitimamq; cognitionem assequerentur, permultas remotas regiones perlustrârunt, varijsq; sese vitæ periculis commiserunt. Vnde stirpium & animantium historiam earumq; vires longo ac multo vsu perceptas, vt posteritati inseruirent, literis memoriæq; mandârunt. Supersunt hodie vtiles Aristotelis, quos de plantis conscripsit, libri duo; de animalibus verò complures, in quibus animantium naturas, partes, ortus, ratione & via est persecutus. Theophrastus *Aristotelis discipulus suam de stirpibus sententiam multis libris explicauit. Quorum studium secutus* Dioscorides, *arborum ac herbarum figuras & vires posteris reliquit.* Hippocrates *Cous, auditor Democratis, artem medicam in lucem reuocauit, sexaginta libris omnem medicinæ scientiam complectens. Cuius doctrinam omnis solidioris medendi artis fundamentum & vniuersam veterem medicinam* Galenus Pergamenus *Medicorum post Hippocratem facilè princeps, ordine, methodo præceptisq; multifariam excoluit illustrauitq; & argumentis disertißimè confirmauit, oratione verò diserta ac eleganti vberrimè exposuit, & remediorum simplicium compositorumq; descriptionibus locupletauit copiosißimè.*

Græcorum sectatores fuerunt Arabes, *qui parum ad artis constitutionem contulerunt, & quicquid aut lectione aut imitatione dignũ habent, ex illorum libris hauserunt.*

Auicennam, *è stirpe regia natum & Bityniæ regem, eminentißimi ingenij virum, de arte medica benè mereri voluisse, monumenta ingenij, voluntatis speculum sunt.* Auerroys *Arabs, Auicennæ æmulus libro Colliget dicto, in quo totam fermè medicinam complectitur, de alimentorum & medicamentorum facultatibus quoq; agit, & insignio-*

signiorum stirpium vires ex Galeni libris alphabetico ordine recenset. Iohannes Damascenus, *filius Mesue librum edidit de simplicibus pharmacis.* Rhazis *volumen de Re Medica in nouem libros digestum condidit, quorum tertius Alimentorũ & Simpliciũ medicamentorum facultates edocet.*

Cùm verò Ars medica nullis olim non seculis celebris tractata & exculta, Regnorum mutationibus, euersionib. & bellis tàm ciuilibus quàm externis, vel etiam Medicorum incuria; superiori nostro seculo splendorem suum dignitatemq́; amiserit, & multùm deformata ac neglecta iacuerit; complures ætatis nostræ clarissimi viri & Rei Medicæ diligentissimi indagatores (re animaduersa) strenuam nauârunt operam, vt tam præclaram diuinamq́; facultatẽ, deprauatam, incultam, discussâ superioris seculi caligine, è tenebris eriperent, suæ luce & pristinæ dignitati restituerent: Ea propter in materia medica, maximè in studio rei herbariæ iam ferè neglecto plurimùm laborarunt, & veterum scripta quasi sopita ac non tantùm extincta rursus accenderunt, excitârunt, auxerunt & illustriora reddiderunt. Inter quos excelluêre Hermolaus Barbarus *patritius Venetus, vir eruditus & omni laude dignus, Dioscoridem nobis primus latinum reddidit elegantissima & Pliniana oratione. Antonius Musa Brassauolus: Iohannes Ruellius Gallus de natura stirpium libros tres elegantes, doctè & copiosè conscripsit: Amatus Lusitanus: Petrus Andreas Matthiolus: Nicolaus Monardus: Iohannes Fernelius: Otho Brunfelsius: Gualterus Rysius: Euricius Cordus: Hieronymus Tragus: Leonhardus Fuchsius: Conradus Gesnerus: Adamus Lonicerus & aliĳ plurimi.*

Nec recentiores deterruit maiorum diligentia, quò minus suam de Plantis ac Stirpibus, Animalib. ac Mineralib. sententiam scripto explicarent. Præ aliĳs nostra ætate clari

sunt: Rembertus Dodonæus Mechliniensis Medicus Cæsareus historiam plantarũ elegãtißimam triginta libris distinctam restaurauit. Iacobus Dalechampius præcipuus autor fertur vniuersalis historiæ plantarum Lugdunensis. Iohannes Costæus vniuersalem stirpium naturam libris duobus comprehendit: item rariorum stirpium historiam conscripsit. Iacobus Theodorus Tabernæmontanus herbarium duplici volumine & Thesaurum aquarum medicatarum teutonicè exarauit. Carolus Clusius Atrebas plantas Hispaniæ & Pannoniæ publico scripto edidit: quas verò alat Aegyptus Prosper Alpinus edocuit. Matthias Lobelius aduersariam nouam & herbarium elegantißimè scripsit. Extant, Hortus medicus Ioachimi Camerarij medici Noribergensis, & Harcynia sylua Iohannis Thalij physici Northusani. Felix Platerus poliatros Basiliensis fabricam corporis humani, adiunctis æneis typis perspicuè euulgauit. Lucubrationes de plantis, animalibus, & morbis medendis eruditas sub manibus habet. Iohannis Bauhini Ducis VVirtebergensis Archiatri, de thermis Bolensibus Ducatus VVirtembergici scriptum prostat publicè: opus de consensu & dissensu stirpium iamdudum expectamus. Eius frater Gaspar Bauhinus medicus & professor in Basiliensi Rauracorum Academia, vir pietatis, eruditionis, humanitatis nomine nunquam satis laudatus, cui plurimum debent alumni Asclepiadei, ob insignem in arte medendi scientiam, rei anatomicæ & herbariæ peritiam celebris, & inprimis Italis, Gallis & Germanis notus, publici iuris fecit cùm anatomica tum Botanica opera. Plura propediem dabit.

Quandoquidem autem non omnis fert omnia tellus, & quæuis prouincia, quæuis regio sua peculiaria & singularia profert vel animalia, vel mineralia & simplicia: quæ ex varijs & remotißimis locis etiam colligere ac repetere

Deus voluit, vt inde creatoris mira erga genus humanum bonitas & clementia magis illucesceret, & quælibet gens seu natio haberet vnde se suosq́; aleret, ac Deum iugiter celebraret. Sic India orientalis *aromatum & gemmarum præ cæteris orbis regionibus ditissima est, adeò vt ijs vniuersum orbem explere videatur. Gignunt Bengala Cardamomum, costum, nardi spicam: Malauar Zingiber, Zedoariam, crocum, piper rotundum; longum verò in Bengala nascitur. Proueniunt in Guzarate Tamarindi, Cassia solutiua, Calamus aromaticus verus, costus cum Turpetho: in Iaua, Galanga: in Cambyia Myrobalanorũ quatuor genera, Cassia solutiua, Anacardium, Lycium & Hyacinthi: in Cunda & Iaoa Cubebæ: in Banda nuces myristicæ: in Pegu Lacca & Sapphyri præstantissimi: in Calambar Agallochum, & in Sian Benzoinum.* Chinarum *regio Rhabarbarum, Chinam radicem, Rheumponticum, Galangam, Zedoariam, Moschũ, Camphoram, Margaritas, Sericum, Oryzam, vasa Murrhina, &c. abundè fert.* Moluccæ *insulæ hodie ob aromatum copiam celebres, piper, macis, nucem moschatam, caryophyllos, santalum, ambram, camphoram & alia mittunt. Aloe nascitur præstantissima in insula, quæ eam gignit, Zacotora, vnde Socotorina dicta fuit.* Taprobana *seu Zeilan laudatissima totius orbis insula nucem moschatam, caryophyllos. Piper, ambarum, elephantes maximos, omnis generis præter Adamantem gemmas, rubinos, oculos catti, sapphyros, margaritas, auri, argenti magnam copiam gignit. Ex Corasone & Persia preciosissimus affertur lapis Bezoar dictus, aduersus omnia venena Mauritanorum testimonio antidotum omnium præstantissimum. Myrrham & thus, iuncumq́; odoratum largitur Arabia. Sola Iudæa & Aegyptus Balsamiferaces. Tutia Alexandrina non Alexandriæ fit, sed ex Quirmon Ormuz defertur, dein Alexandriam deportatur,*

ex qua tandem Italiæ, Galliæ & Germaniæ communicatur. Impertit Affrica, Ebenum lignum, Cupressum, Myrrham, Mumiam, &c. Dat Macedonia Petroselinum Macedonicũ appellatum. Cyprus maris mediterranei inter Ciliciam & Syriam insula Metallorum & Gemmarum prouentu nobilis præstantissima habuit æris metalla, etiam Galeni testimonio. Candia olim Creta insula Vini nobilissimi multarumq; herbarum ad vsum medicum vtilium feracissima, ad alias gentes mittit vinum Maluaticum, & Appianum, vuas Corinthias, Coccinea grana, Saccharum, Laudanum, Gossypium, Diptamnum, Scordium, Daucum & alia. Lemnum Aegæi maris insulam. Terra quæ Lemnia, hodie Sigillata seu Lemnium sigillum nuncupatur, nobilitauit: Armeniam, Bolus Armenus & lapis Armenius celebrant. Italia Mannam Calabrinam, Crocum, Gallas, Oryzam, vitra & specula Veneta, Sericum, Pannos Xylinos, holosericeos, &c. Hispania Oleum, Mala punica, Arantia, Lemonia, Citria, & alias merces ex vtraq; India Lusitanorum nauigationibus aduectas Europæis communicant. Aurum, Smaragdos, Margaritas, Bresilium lignum, Sassafrassum, Mechoacam, Balsamum Americanum, Takamahaca & alia plurima gignit America aliàs occidentalis India, ab Hispanis detecta. Abundè profert Anglia Gagatem, pannos laneos & Stannum præstantissimum: Islandia Sulphur & pumicem. Gallia Corallos, grana Coccinea seu Kermes, Glastum, Adianthum, Seseli exteris suppeditat. Mittunt Dania, Suecia, Noruegia, Belgium, pisces frigore induratos, Asellos, Passeres, Haleces sale conditos & infumatos, pisciumq; axungiam. Abundat Borussia Alce & Succino, quod ad Pruttenica littora copiosè legitur; Sale fossili petræo, Bobus Polonia; Lithuania Melle & Cera. Moscouia in syluis vastis Animalia omnisq; generis feras alit. Ob id pelles nobilissimas & preciosissimas

mas Martarorum, Zibellinas, Luporum Ceruariorum, vulpium albarum, nigrarum in vniuersam Europam transmittit. Boiemia *Tritici, Lupuli, Argenti, Gemmarum, Aluminis ferax.* Hungaria *nulli terrarum fœcunditate, soli vbertate, Metallorum copiâ cedit.* Germania *olim barbara, inexculta; hodie multis prouincijs præfertur. Præter omnes enim res ad vitæ conseruationem necessarias, Metalla etiam & lapillos preciosos, plurima simplicia, vt Daucum Creticum, Siler montanum, Meum, Phu Ponticum, Absinthium Romanum, Scordium verum, Gentianam & multa alia, quæ ad vsus Medicos ex peregrinis locis acquirere oportebat, hodie copiosè suggerit. Quid igitur de Elysiorum regione? Num hæc prorsus sterilis, nihil horum obtinuit?* Silesia *prouincia quamuis exigua & Septentrionalior, cùm partim sit montosa Suditorum montibus & Carpathi iugis annexa, omnis certè Metalli gignendi commoda & ferax: partim plana & campestris, etiam segetibus ferendis benigna & fœcunda mater. Reticeo summam commoditatem & quæstum quem habet ex Lino, quod præ cæteris nationibus satum adeò feliciter & vbertim fundit ager Silesiorum, vt vix locum seu ædes reperias, siue arces Magnatum conscendas, siue oppida perlustres, siue agricolarum villas visites, siue deniq; Rusticolarum casas subeas, in quo linificia tractari non animaduertas.*

Hæc cùm attentiùs apud me meditarer, summi opificis ineffabilem potentiam & inscrutabilem sapientiam in tot tamq; varijs Animantibus, Plantis, Metallis, Lapidibus considerans; ante annos amplius duodecim, cùm Basileâ Rauracorum, vbi per aliquot tempus Medicis & Philosophicis operam dedi, in patriam Gryphibergam redijssem, Terræ nascentia, Animalia, Fossilia Silesiæ, naturæ quadam inclinatione ductus indagare cepi; Eaq;, pòst elapso triennio,

Hirschbergam regale & ob thermas vicinas nobile ad Boberum fl. situm oppidum, ab Amplissimo Senatu in Physicum ordinarium vocatus, commodiorem ob vicinos Sudetes & Riphæos nactus occasionem, diligentiùs scrutari perrexi: ac totum id tempus mihi à curandis ægris vacuum, in considerandis Animalibus, inquirendis & legendis Plantis ac Metallicis nulli labori parcens consumsi. Quod sanè studium cùm pleriq; Medici & alij insigni doctrina & Rerum vsu præstantes Viri perspicerent, sæpiùs à me & verbis & literis efflagitârunt, vt in communem vtilitatem & patriæ laudem, meas de Stirpibus ac Fossilibus obseruationes conscriberem & publici iuris facerem. Hoc, ingenij mei tenuitatem considerans cùm sæpè renuerem; tandem multoties admonitus, ipsorum petitionibus & desiderijs, vt saltem aliquo modo satisfacerem (illud Platonicum: Non solùm nobis natos esse in memoriam reuocans) Earum Rerum, *quæ vel in ipsis* Terræ visceribus *natæ effodiuntur seu effluunt; vel super Terram & radicibus infixæ germinant; vel in Aëre Aquisúe liberè vagantur, non* Historiam, *sed solummodo* Enumerationem, *successiuis horis conscripsi, eo animo, vt inde mira bonitas & clementia Creatoris nostri manifesta fieret, quâ (præter lucem verbi sui, discussis inscitiæ & ignorantiæ tenebris accensam) patriam nostram benignè respexit, secundum illud Tobiæ,* c. 12. v. 8. *Opera Dei reuelare gloriosum esse: Dein vt doctioribus me vlterius progrediendi, ac diligentiùs de his & alijs Naturæ arcanæ arcanis cogitandi occasionem & ansam præberem.*

Hoc meum de Plantis Opusculum, Vir Nobilissime, pro more recepto, sub tuo nomine in lucem emittere volui, quòd animaduerterim, Te Philosophicis & Medicis, inprimis Rei herbariæ studio summè delectari. Simul etiam vt aliquod meæ gratitudinis testimonium redderem erga Te, propter singula-

gularem beneuolentiam, quâ me hactenus prosequuti estis, non solum Tu, Vir Nobiliss. & doctiss. sed nobiliss. & pientiss. piæ memoriæ Mater tua; nobiliss. & doctiss. Fratres Tui Abrahamus & Iohannes à VVarnsdorff eruditione & virtute præstantes, mihi amantissimi. Qui cùm in cœlestem patriam translati sint, æquum esse duxi, T. N. hoc, qualecunq; est, offerre, dedicare, consecrare. Quod paruum & exiguum munusculum ex animo N. T. obseruantiss. profectum, sereno vultu & placido beneuoloq; animo accipere, & aduersus malignos Quorundam morsus patrocinio suo fideli tueri atq; defendere velit, demissè humiliterq; rogo. Vale & me meosq;, vt hactenus fecisti, Tibi cõmendatos habeas. Deus Optimus Max. T. N. cum tota familia in multos annos sospitem atq; incolumem seruet. Dabantur Ceruimontij, ex Museio nostro, Anno 1600. Θεαιθεώπ8; eo die, quo ante annos 974. Mieslaus *Polonorum Princeps primus Christianus, Gnesnæ, Christianismo per Baptismum vna cum sua gente initiatus est, & idola ac simulacra Ethnicorum numinum confracta vbiq; & ex templis, mandato Regis eiecta sunt.*

N. V.

A.

Caspar Schvvenckfelt Med. D.

Auto-

Autorum, quorum in hoc opusculo fit mentio, catalogus.

Aduersaria
Aëtius
Amatus Lusitanus
Ambrosius Paræus
Andreas Cæsalpinus
Andreas Cortusus
Andreas de Lacuna
Anguillara
Apuleius
Archigenes
Auicenna
C. Plinius
Carolus Clusius
Caspar Bauhinus
Caspar Peucerus
Christophorus Rumbaum Med.
Cicero
Columella
Conradus Gesnerus
Cornelius Celsus
Cornelius Gemma
Crateua
Democritus
Dioscorides
Dominicus Heintz Pharmac. Suidn.
Encelius
Euricius Cordus
Gabriel Fallopius
Galenus
Georgius Agricola
Guilielmus Salicetus
Hermolaus Barbarus
Hieremias Gesnerus
Hieronymus Cardanus
Hieronymus Fracastorius
Hieronymus Mercurialis
Hieronymus Tragus
Hippocrates
Hollerius
Iacobus Dalechampius
Iacobus Syluius
Iacobus Theodor. Tabernæmontan.
Iohannes Aicholtzius
Iohannes Bauhinus
Iohannes Costæus
Iohannes Fernelius
Iohannes Francus Phys. Camicensis
Iohannes Iacobus VVeckerus
Iohannes Kentmannus
Iohannes Mesue
Iohannes Ruellius
Iohannes Thalius
Iulius Cæsar Scaliger
Laurentius Scholtzius
Leonhardus Fuchs.
Lugdunensium historia de stirpibus
Matthias Lobelius
Marantha
Melchior Guilandinus
Ottho Brunfelsius
Palladius
Petrus Andreas Matthiolus
Petrus Crescentius
Petrus Bellonius
Rembertus Dodonæus
Rondeletius
Scribonius Largus
Sebaldus Laurea pharmac. Vratisl.
Serapio
Seruius
Theodorus Gaza
Theophrastus Græcus
Theophrastus Paracelsus
Tobias Fischerus Med. Suidnicensis
Turnerus.

Dn. Ca-

Dn.

CASPARO SCHVVENCK-FELDIO PHIL. ET MEDIC. DOCTORI, REIPVBL. HIRSBERGENSIS Medico, amico suo S.

NEc verò terræ ferre omnes omnia possunt,
Diuersæ arboribus patriæ.

Vt rectè & sapienter Maro noster ait, Vir clariss. ob idque Agricultoribus inprimis considerandos esse monet:

—— patrios cultusq́, habitusq́, locorum.
Et quid quæq́, ferat regio, quid quæq́, recuset.
Hîc segetes, illic veniunt felicius vuæ.
Arborei fœtus alibi, atq́, iniussa virescunt
Gramina: nonne vides, croceos vt Tmolus odores,
India mittit Ebur, molles sua thura Sabæi?
At Chalybes nudi ferrum, virosaq́; Pontus
Castoria:

Cum enim cœlum terramq́; IEHOVA condidisset,

Continuò has leges, æternaq́; fœdera certis
Imposuit Natura locis.

Vt poetæ eiusdem verbis vtar. Hinc tam vario & munifico luxu vnaquæq; Orbis pars plantas peculiares, stirpes, arbores, animantia, metalla produxit. Hinc Syriæ Iudæa Balsamum, Aromatum copiam Libya, aspalathum Rhodus, palmam Babylonia, Cedrum Libanus, Oleastrum Olympio, Cupressum & Dictamnum Creta, Petroselinum Macedonia, Lotum Euphrates, Papyrum Nilus, Colocasiam Aegyptus, aliæ partes alia. Aurum optimum & preciosos gemmarũ thesauros, regiones suggerunt ad Meridiem orientemq́; solem: cætera metalla illa quæ ad ortũ & occidentem respectant, vt vniuscuiusq; illarum Incolæ notum faciunt, & rationibus confirmat Cardanus, quem à Scaligero ob id iniquius reprehensum antecessor illius & artis metallicæ magister optimus, Georgius Agricola tueri potest. In Hispania Bætica & Aethiopia laudatissimum aurũ, apud Suecos & Ostrogothos ferrum, ad Islandiam sulphur,

alijsq; in locis alia inueniri atq; è terræ visceribus erui scribens. Verum vt hæc nonnullis peculiaria sunt,& proprio q. munere attributa: ita etiam contrà, certis quibusdam destitui ea cernimus. Sic Orienti Minium cum Argento viuo, Aeolis æs & Plumbum, Africæ apros, ceruos, capreas, vrsos denegatos esse constat. Arcades thymo, Ægyptum Cerasis, Cretenses lupis, herinaceis, attagenibus, Scythas & Pontum asinis carere & peregrinationibus & literarum monimentis proditum est. Ac quamuis interdum hominum industriâ quædam aliò translata sunt: tamen tanquam à nouerca tellure, minus clementer excepta, elanguerunt, vel contabuerunt, semper eo, quod ex natali solo assumtum fuerat, nomine retento. Sic ex Syria Vitellius attulit pistacia & zizypha, quæ Galenus σηρικὰ nominat. Sextus Papinius. Sic à Damasco illius vrbe Damascena, à Thaso Thraciæ, nuces Thasiæ seu amygdala, à Castana Magnesiæ, Castaniæ, à Cretica Cydone Cydonia, à Carthagine Pœnorum, Punica mala, à Cerasunte Ponti Cerasia, nomen suum deduxerunt. Nec minus autores illi, hoc pacto, decus & memoriã sui consecrarunt immortalitati. Ab Alexandro rege, quæ prius Iouis dicebatur, nux regia appellari cœpit, ab Helena Helenium, à Mausoli vxore Arthemisia, à Gentio Illyriorum rege Gentiana, à Lysimacho Macedoniæ Lysimachia, à Telephio Milesiæ Telephium, ab Euphorbio Mauritaniæ Euphorbium, ab alijs aliæ suas nactæ sunt nomenclaturas. Neq; verò sine conditoris nostri consilio & prouidentia singulari, id accidisse putandum est, vt nempe arctior esset inter homines societas, & altera orbis pars, alterius ope atq; auxilio foueretur conseruareturq;. Galenũ artis nostræ Principem (Hippocratem excipio) non puduit, Palæstinam ipsam & Syriam atq; Cyprum adire, vt Lemnium sigillum, Bitumen Iudaicum, omnisq; generis metalla rectiùs perfectiusq; cognosceret, vt ipse fatetur libro 1. de Antidotis & 3. de comp. med. per genera, ob idq; Medico exactam medicamentorũ noticiã comparare volenti, necessariò peregrinandum, variasq; Orbis partes atq; regiones perlustrandas esse censet. Quin & pari studio strenuissimus miles Dioscorides, remotissi-

tiſsimas quaſq; terras viſere voluit, vt earum plantas, lapides, metalla, arbores, animalia, venena, & quæ medica ars requirit, indagaret & laboribus atq; ſcriptis ſuis poſteritati, maiore commodo atq; fructu prodeſſe poſſet. At quid tu iſta ad me? inquies. Ignoſce obſecro, Vir clariſsime, audaciæ in ſcribendo, pro ea quæ in te eſt humanitate, Ignoſce inquam & ſi pecco da veniam. Et literis & ſermone quorundam nunciatum mihi eſt (immò ex Teipſo, cum aliquando in cura nobilis Dn. Balthazari à Gutſch in pago Langenau vnà eſſemus, nec non cùm ad viſitandæ veſtræ officinæ Pharmaceuticæ munus ab ampliſsimo Reipubl. veſtræ Senatu vocatus eſſem, coràm intellexi) Te hactenus magno labore, ſummo ſtudio & induſtria ſingulari, plantas, radices, ſtirpes, metalla inquiſiuiſſe omnis generis, quæ vel alibi non habentur, & quorum parens videtur noſtra Sileſia, vel de quibus veluti proprijs gloriantur alij, & tamen hiſce noſtris in locis extant, & certo volumine conſignata propediem ea publicæ luci atq; vtilitati communicaturum. O facinus egregium, ô animum arti noſtræ iuuandæ propenſum. Crede mihi (noui enim ingenium tuum eruditionem ſtudium & labores) rem præſtiteris magnam, & patriæ decoram, Medicinæ dederis vtilem, & quæ Tibi nomen & decus perenne paritura eſt. Perge modo atq; opus hoc matura, atq; fœtu iſto, Muſis & Apolline propitio, quam primum nos bea. Neq; verére Momos, immò nec ipſam quæ ſumma petit & optima quæq; arrodit, Inuidiam. Perge & Dn. M. Pancratium Suſſenbachium, M Kretſmerum, viros Reipublicæ veſtræ clariſsimos & mihi cariſsimos, Dn. etiam pharmacopœum & Balthazarum Schvabsdorff Chirurgum, ac ſi quos mei amantes eſſe noſti, meis verbis ſaluta. Vale. Dab. Svidnicij, ex Muſeo noſtro XII. die Decembr. Anno M. D. XCIIX. æræ Chriſtianæ.

Tobias Fiſcherus Philoſophiæ
& Medicinæ Doctor.

In Catalogum
DE STIRPIBVS ET FOSSILIBVS SILESIAE
Clarissimi Viri
Dn. CASPARIS SCHVVENCKFELD PHIL. ET MEDIC. DOCTORIS ac Reipub. Hirsberg. Physici Ordinarij.

ITale quid iactas dotes, quid Galle, paternas,
Quæ quoque cum parili SLESIA *laude tenet?*
Ha dubitas? Mihi testis adest SCHVVENCKFELTIVS, *ingens*
Et Sophus, & medici Mystes honorus agri.
Hic etenim studio solerte, grauiq; labore
Contulit, Elysius quas habet Orbis, opes.
En tibi cum varijs mineralia plurima plantis;
En Thermas: fontes en medicantis aquæ:
Ac quæ præterea terrâ effodiuntur opertâ,
Et gemmæ, & lapides, & vario æra sono.
Hoc paruo Promus felix hæc omnia libro
Explicat: hunc alacri volue, reuolue manu.
Dispeream, si non mecum mirabere dona,
Quæ Silesiaci continet ora soli.
Ergo quid, ante pedes quæ sunt, medicamina grata?
Spernimus, atq; alio quærimus illa loco
Non meliora: situ sed fors peiora vetusto,
Ægrotum fallunt quæ Medicumq; simul.

Omnia

XI

Omnia non omnis fert terra. fatemur: at omni
Num terræ prosit, quod locus vnus alit,
Ambigo. Nam Natura suo sic prouida nutu,
Cuiq; queat proprijs quò satis esse loco.
Dum modò Naturæ quæ sint mysteria, cautâ
Ingeniti Genij discutiamus ope.
Illud idem mecum sentis, medicaminis Augur
Eximie, & melici flos speciose chori.
Primus enim, primus Tu Slesidos abdita nostræ
Non sine difficili lecta labore canis.
At labor haud facilis veluti: sic gloria perpes,
Quæ Tibi, quæ patrio prouenit inde solo.
O bene! nunc Gallis, Latijs nunc SLESIA *certat,*
Atq; triumphales gestat opima comas.
O bene! ceu ceptum, sic fausliter ito: iuuabunt
Conamen celebres artis honore viri.
SLESIA *sic per Te clarabitur: artibus hanc per*
Præstantes Clarijs: Tu per vtrosq; simul.

M. Caspar Conradus
Vratisl. Med. Cand.

IN CATALOGVM

Plantarum Silesiæ viri clariss. Dn. CASPARIS SCHVVENCKFELDII, PHILOS. ET MEDIC. D. & Hirsberg. Physici Ordinarij.

Non equidem dixîm, nasci Tibi, Slesia flores,
Plantasq; nasci tot Tibi.
Nam Tibi flant rarò Zephyri: Tibi sæpius Auster
Caurusq; perdit flosculos.
Nunc video: Medicæ suboles Schuuenckfeldius illas
Dum monstrat hoc libellulo.
O felix Mea Slesia. vix certare videtur
Tecum Italis, vix India.
Vix tanto numero profert Hispania flores,
Vix Gallia & vix Belgium.
Hoc nemo nouit: solus Schuuenckfeldius illos
Inuenit vnus flosculos.
Ecce tibi dicit loca, dicit nomina, quisq;
Nunc inuenire illas potest.
Tàm laudem Tibi conciliat Schuuenckfeldius amplam,
Nomenq; quærit splendidum,
Vt quæ culta minus dicta es, cultißima dici
Iam terra poßis, Slesia.
Ergóne debebis Medico plus, Slesia tanto,
Quàm debet hic vel debuit?
Tempus ad exiguum, Tu Slesia forte dedisti,
Vitam Tuo Schuuenckfeldio.
Sed Tibi perpetuæ dat viuere secula vitæ,
Debet quis ergò plura? quis?

Balthasar Exnerus Hirsbergius
Poëta Cæsar. & Philos. M.

SILE-

XII

SILESIAE GEO-
GRAPHICA BREVIS
DELINEATIO.

Origo.

SILESIA QVASI ELYSIA MVTATA voce in sonum elegantiorem, ab Elysa Iauan seu Iouis filio Nonnullis *dicta fuit. Alij à confluxu Populorum nomen accepisse Silesios, suspicantur. Huius veteres Incolas, Quados, dein Lygios, præcipuè verò Elysios & fortasse aliqua ex parte ad ripam Viadi, Manimos fuisse, Historici referunt. Qui, cùm perpetuis migrationibus Populorum, creberrimis bellis & Attilæ tyrannide penè exhausti essent; Post eius interitum, desertis sedibus veterum Lygiorum & vicinorum Germanorum, Gens Sarmatica Henetica originis, ex amplissimis illis Regionibus, quæ nunc Russiæ vel Moscouiæ nomen habent, ab ipso Mari glaciali vsq; ad paludem Mœotidem se commouit, &, duce Lecho, has terras occupauit, reliquijs incolarum, vt ipsorum acciperent Imperium, coactis.*

Poloniæ *Regno subiecta fuit, annis penè 860. Ante annos verò 250. circiter, propter discordiam Principum & ruinas Regni Poloniæ, auulsa à Polonis Silesia, facta est socia Regni Boiemiæ: quod olim ab eadem Gente Sarmatica, duce Zecho fuit constitutum, artibus ac consilio Iohannis Lucelburgensis Regis Boiemici, qui fuit filius Henrici VII. Imperatoris, & Caroli IV. pater.*

Situs seu Positus.

Ab ortu & septentrione Poloniam habet; à Meridie Morauiam & Boiemiam tangit; ab occasu Luzatia terminatur.

Figuram obtinet fermè tetragoni, sed laterum inæqualium. Longitudo eius, quæ est circiter milliarium 40. Germanic. valde superat latitudinem, quæ vix est milliarium viginti. Initium longitudinis est à gradu 32. fermè vsq; ad 36. & aliquot scrupula. Maxima latitudo est graduum fermè 52. Minima paulò minor quàm graduum 50.

Latus Orientale *est à fontibus Vistulæ, qui sunt ad radices Carpathi montis, non procul ab oppido Teschena vsq; ad fontes alterius fluuij non magni Brednicij, non procul ab oppido Beuteno. Hoc latus fermè est milliarium 20.*

Occidentale *latus statuitur à Luza, Quissoq; fluuijs, vsq; ad confluentem Boberæ & Viadi, quæ est ad oppidum Crosnam. & est limes Silesiæ versus Luzatiam & Marchiam Brandeburgensem, etiam milliarium fermè 20. & amplius.*

Meridio-

Meridionalis pars est à fontibus *Vistulæ vsq; ad Montem Fagorum, Mumelam Iseramq; fluuios. Excurrit hoc latus in occasum ad iuga Montium Suditorum, qui diuidunt Boiemiam à Silesia. Horum fermè milliaria 40. videlicet ab oppido Teschena ad fines Luzatiæ.*

Latus septentrionale, *à fontibus Brednicij & radicibus Carpathi vsq; ad confluentem, qui est Crosna & fermè est milliarium 40.*

Exposita *est ventis præcipuè Aquilonaribus & occidentalibus. Nam ad Austrum cingitur montibus Boiemicis, ab ortu iugis Carpathi. Aquilones verò liberè ex Polonia in eam excurrunt & ex Marchia ac Luzatia occidentales.*

Partitio.

Silesia *vel est* Superior, *qua ad Meridiem Sudetes montes, & Carpathum attingit, & habet Ducatum Teschinensem, Troppauiensem, Ratiboriensem, Opeliensem.*

Inferior *vicina est Poloniæ Maiori & Marchiæ, vt sunt Ducatus Bregensis, Vratislauiensis, Nissensis, Suidnicensis, Iaurensis, Legnicensis, Glogouiensis, Saganensis, Olsnicensis, Munsterbergensis, Crosnensis.*

Hodie in Dvcatvs, *vt nominant, distribuitur quindecim, ex quibus singuli sua nomina acceperunt à sua metropoli.*

Vratislauiensis,	Nissensis,	Bregensis,
Legnicensis,	Teschinensis,	Olsnicensis.
Suidnicensis,	Iaurensis,	Munsterbergensis,
Opeliensis,	Ratiboriensis,	Troppauiensis,
Saganensis,	Glogouiensis,	Crosnensis.

His addunt Alij Ducatum Iegendorffensem, Lubissensem, & Comitatum Glocensem.

Quilibet Ducatus *rursus suas peculiares obtinet* Diœceses, *seu* Districtus, *qui vulgò* Weichbilder *vocantur.*

Baronatvs liberi *quatuor,* Freyherrschafften/Stende.

1. VVartebergensis,	2. Milesius,
3. Plessensis,	4. Trachebergensis.

Abbatiæ.

Leubusiensis, in arena Vratisl.

Abb. ad S. Vincentium Vratisl. Heinrichouiensis.

Camencensis, Grissouiensis, Raudensis,

Grimmelvvitzensis, Beraunienfis.

Collegia Canonicorum.

Canonicatus Vratislauiensis ad D. Iohannem.

Glogouiensis, Nissensis.

Ratibo-

Ratiborienſis, Opelienſis,
Glocenſis.

Cœnobia.

Trebnicenſe, Sprottauienſe, Naumburgenſe ad Quiſſum.
Liebethalenſe, Strigonienſe, Legnicenſe,
Ratiborienſe.

Vrbes & Oppida numerantur, 120.

Omnia fermè populoſa valde, Mercatoribus & cœtibus Opificum referta. Primaria ſunt:

VRATISLAVIA, Breßlaw/*metropolis & vmbilicus ferè Sileſiæ in læta fertiliq; planitie ad confluentem Viadi & Olauæ fl. ſita, mercaturà celebris & cereuiſià ſucculentà, quam vulgò* Schöps *vocant.*

Namslauia, Namslaw / *oppidum diœceſeos Vratiſlau. Ciues habet ex mercatura opulentos.*

Neoforum, Newmarck/ *oppidulum cum burgo.*

Smogra, *prima Sileſiorum hìc erecta ſchola, Anno 966. ab Vrbano I.*

NISSA, die Neiſſe / *vrbs primaria ad Niſſam fluu. ſita. Sede Epiſcopali fulget.*

Grotka, *opp. mœnitum agro fertili non procul à Niſſa fl. ſitum.*

Ottmochouium, Ottmachaw/ *oppidulum apertum.*

Zuckmantela, Zuckmantel/ *oppidum metallicum ſub radicibus montium Morinorum poſitum, Ferri, Argenti, maximè Auri metallis clarum.*

Ziegenhals, *opp. officinis ferrarijs nitet.*

TESCHENA, Teſchen / *vrbs ſui Ducatus primaria cum arce Principis ad radices Carpathi vulgò Iabluncka ſita. Emporio nobilis. Alluit hanc Elſa fluuius.*

Freiſtadium, Freyſtettel / *opp. mœnitum textoribus telarum linearum frequens.*

Skotzouia, Rotzoff/ *opp. muris cinctum.*

OPELIA, Oppeln/ *vrbs Ducatus ſui præcipua. Canonicatum habet, Arcem antiquam trans Oderam fluuium, qui vrbem præterfluit.*

Bytonia, Bytom/ Beuten/ *opp. in confinijs Poloniæ ad Carpathum ſitum vetuſtis Argenti fodinis clarum.*

Tarnouitium, Tarnowitz/ *oppidulum metallicum, ad radices Carpathi poſitum, Metallis Argenti, maximè Plumbi hodie celeberrimum. Hic etiam Lithargyrium & Vitriolum ex ſcorijs Plumbi conflatur.*

RATIBORIA, Ratibor/ *vrbs lignea cum arce Regia Viado adiacens. Ante biennium ferè integra conflagrauit. Cœnobium habet virginum & virorum.*

Kosla, Koſel/ *oppidulum ad Oderam cum arce.*

Glogouia Minor, Klein Glogaw / *oppidum ad Nissam fluuium, In arce residet præfectus Ducatus.*

TROPPAVIA, Troppen/ *vrbs cum arce ad confluentem Moræ & Oppæ fluu. ædificata. Ducatus titulo insignis.*

VVochstadium, Wochstatt/ *opp. mœnitum.*

MYNSTERBERGA, Münsterberg/ *vrbs antiqua ducalis, olim Ducibus Olsnensibus parebat: hodie Regi Boiemiæ subiecta.*

Francosteina, Franckstein/ *oppidum ad Steinam fl. cum arce.*

Reichensteina, Reichstein / *ob metalla Auri & Argenti clarum & celebre oppidulum.*

Silberbergum, Silberberg / *opp. metallicum à venis Argenti nomen accepit.*

SVIDNICIVM, Schweidnitz / *vrbs primaria, ampla & elegans cum Burgo & Monasterio Monachorum, Incolis frequens, Beram coquit duplicem: vnam ex Tritico, quæ vulgo* Stier *vocatur; alteram hordeaceam* Bitterbier/ *haud improbi succi. Mola nitet papyracea.*

Strigonium, Stregomum, Striege/ *vrbs satis ampla loco fertili sita, ob Margam, quæ vulgò* Sigillata Slesiaca *seu* Strigomiensis, *ad montem acutum D. Georgij eruitur, celeberrima. Celebritatem auxit Cereuisia quæ illic paratur Triticea.*

Reichenbachium, Reichebach/ *oppidulum textorū officinis frequens.*

Landeshuttum, Landshutte / *id est, specula Regionis oppidulum montanum à Mercatoribus Grusijs notissimum.*

Fanum Bulconis, Bolckenhan / *paruum oppidum. Castrum habet munitum alto monti insidens à Bulcone Duce extructum.*

IAVRAVIVM, der Jauer / *caput Ducatus sui, vrbs agro fertili sita, Monasterio & Arce, in qua residet Præfectus seu Capitaneus vtriusq; Ducatus Suidnicensis & Iaurensis, excellit.*

Boleslauia, Bunglaw / *vrbs fontium perennium scaturigine nobilis, amœnitate situs nimirum ad nemora inter campos & prata, Aëris; salubritate nulli alteri cedens.*

Leoberga, Lemberg / *oppidum ad Boberum fluuium, agro fertili & commodo extructum. Aedificiorum elegantia & hortorum amœnitate & fœcunditate multis præfertur. Olim Auri fodinis,* In der Zecht / *& pannificio celeberrimum. Latomijs nitet.*

Gryphimons, Greiffenberg / *oppidum non ignorabile editiori loco ad Quissum fluu. situm, telis lineis, textoribus ac Mercatorum frequentiâ sibi celebritatem opesq; conciliauit.*

Friedeberga, Friedeberg / *oppidulum montana versus Quisso fluu. sine mœnijs annexum.*

Ceruimontium, Hirschberg / *à Ceruorum venatu, regale, non quidem*

dem spaciosum, verùm hominibus & Incolis frequens oppidum, ad confluentem Zaci & Boberi fluu. intra Sudetes loco amœno positum. Procul innotescit ob thermas vicinas, quotannis ab Aegris frequentatas. Hic telæ lineæ tenuissimæ candidissimæ, vulgo Schleier/ magno numero conficiuntur, quæ in varias & remotas terras distrahuntur: in quibus texendis mirabilis feminarum industria solertiaq; perspicitur. Ingentes calamitates pertulit, Anno 1549. 18. die Maij, cum ex improuiso subortis flammis præter templum & suburbia, tota conflagrasset: Instaurata tamen, elegantiam potius quàm singularem magnificentiam in ædificando præ se ferre videtur.

Vt LVstrat TaVri fVLgentia CornVa phœbVs,
Vrbs à CerVIno Monte Vocata Iacet.

BREGA, der Brieg/ *vrbs pulcra & amœna ad Viadum extructa, cum arce, Principis sede & gymnasio spectabilis.*

Strelinum, Strelen/ *opp. agro fertilissimo & commodo situm. Hoc alluit Viadus. Meditullium regionis ferè obtinet.*

Olauia, die Olaw/ *oppidum pulcrum & elegans cum arce ducali.*

VVolauia, Wolaw/ *opp. loco vdo inter piscinas situm. Vitriolum hic excoquitur ex Melanteria cœruleum. Arcem habet.*

Nimitium, Nympsch/ *immœnitum oppidulum. Arx in monticulo ei adiacet pulcra.*

OLSNA, der Oelse/ *vrbs ducalis primaria, ad Oderam fluuium sita. Arcem habet, in qua Princeps residet.*

Trebnitium, Trebnitz/ *oppidulum Cœnobio Virginum fulgens.*

Streppauia, Stroppen/ *oppidulum immœnitum.*

Bernstadium, Bernstadt/ *oppidulum ad VVeidam fl. cum arce.*

LEGNICIVM, Liegnitz/ *vrbs plano loco posita, ducalis, elegans & probè munita. Cui annectitur arx & palatium Ducis. Non procul ab vrbe fluit Cattus fl.*

Aurimontium, der Goldberg/ *ad Cattum fl. oppidum, olim ob Auri metalla celeberrimum. Præ cæteris scholis maximè floruit, ac principem inter Silesiacas locum tenuit; ex qua ceu ex equo Troiano plurimi viri, doctrina & pietate præstantissimi Reipublicæ & Ecclesiæ vtilissimi prodiêre. Ob cladem quam ex duplici incendio sensit maximam, multum de pristina dignitate amisit.*

Parchvvitium, Parchwitz/ *oppidulum sine mœnijs ad Oderam, arce nitet.*

Hanouia, Hanaw/ *oppidum mœnitum ad Cattum fl. cum arce. Ante annos 20. ingentes calamitates pertulit, cùm suppositis clanculum flammis magna ex parte deflagrasset: sed à ciuibus iam reædificatum est.*

Lubena, Luben/ *oppidum mœnitum.*

SEGANVM, der Sagan/ *vrbs ducatus titulo donata, eo loco vbi Boberus & Quissus confluunt ad vastas syluas extructa. Abbatiam habet, & officinis, in quibus ferrum cuditur durius, excellit.*

Naumburgum, Naumburg am Bober/ *oppidulum exiguum.*

GLOGOVIA, Gros Glgaw *vrbs Ducatus sui princeps & collegio Canonicorum spectabilis, ampla, commodißimo loco sita. Agrorum circa vrbem magna fertilitas & Rei pecuariæ insignia studia.*

Freistadium, ἐλευθερόπολις, *opp. est ligneum, positum quasi in valle. Cingitur vndiq; montibus & locis æditioribus ad omnes plagas cœli, præterquam ad Aquilonem proximum ortui solstitiali. Hîc lineas telas magno numero conficiunt.*

Gura, der Gur / *opp. non valde inæquale Freistadio, situm in limite Polonico, loco ædito exposito omnibus ventis, præsertim Aquilonibus. Forum frumentarium habet locuples propter situs opportunitatem ad Poloniam.*

Sprotta, Sprotte/ *opp. Freistadio paulò minus, antiquißimum post Glogouiam & Beutenam, loco amœno & commodo extructum. Ad Meridiem Boberà fl. alluitur: ad alteram partem fluuius minor Sprotta dictus alluit. Arx versus ortum situatur loco, qui circundatur à fluuijs & paludibus. Cœnobium hîc virginum.*

Grunberga, *Prasiæ Elysiorum*, Grünberg/ *opp. est recentißimum in valle longè amœnißima situm, quæ egregijs ornata est commoditatibus.*

Suibusium, Schwibosin/ *opp. vltra Viadum versus Aquilonem & Poloniam, loco opportuno positum, vbi magna omnium rerum necessariarum copia.*

CROSNA, Crossen / *vrbs Silesiæ extrema Marchiam versus, vbi confluunt Bobera & Viadus, Ducatus nomine memorabilis. Olim ditionis fuit Glogouiensis; ante annos centum ex transactione in possessionem acceperunt Marchiones Brandeburgenses. Ager vicinus vini feracißimus.*

Zulichia, Züllich/ *oppidulum ad Oberum fl. trans Oderam fl.*

IEGENDORFF *vrbs in valle sita cum arce pulcra. Comitatus, vel vt alijs placet, Ducatus titulo memorabilis. Montes vicini Laricis feracissimi sunt. Marchioni paret Anspacensi.*

LVBISCHIVM, Lubschütz / *vrbs pulchra in opimo fertiliq; territorio sita, & foro frumentario nota.*

VVARTEBERGA, Warteberg/ *oppidum Baronatus sui primarium, non longè à fontibus VVeidæ fluuij distans. Anno 1441. totum conflagrauit.*

MILESIVM, Mielitz/ *opp. Baronatus gaudet titulo, ad extremos Poloniæ limites.*

PLESSA, Plessaw/ *pulcrum oppidulum cum arce magna ad Vistulam*

fluuium

fluuium, Baronatus titulo insigne, ad limites Poloniæ minoris in Ducatu Teßinensi.

TRACHEBERGA, Trachenberg/ *oppidulum Baron. vliginoso loco ad Bartham fluuium situm. Piscibus abundat, maximè Lucijs.*

GLOCIVM, Glotz/ *vrbs ampla & mœnita, arce speciosa donata, situm obtinet amœnißimum & commodißimum ad Seinam fluuium. Omnium rerum ad vitæ vsus necessariarum affluentia exuperat. Caput totius Comitatus.*

Landecium, Landeck / *opp. ad Bielam fl. aquis medicatis clarum.*

Neurode, *oppidulum linificio commendatur.*

Reinharts, *opp. mola papyracea excellit.*

VVundschelburg, *oppidum.*

ARCES Principum, Baronum, Equitum, Nobilium plurimæ,

PAGI *circiter sunt 19000. & plures.*

Montes

PROPRII *seu Regionis, vt Zabothus, Acutus, Grezus mons.*

LATERALES, *vt Carpathi iuga, & Sudetes dicti.*

A Meridie Silesiam claudunt montes SVDETES, *qui pars Harcyniæ syluæ ab Hermunduris progreßi, ab occasu in ortum ad Carpathi iuga excurrunt. Varia sortiuntur nomina. Tractus ille ab Isera fluuio seu finibus Silesiæ, ad Marcomannos vsq;, quod Boiemiam respiciant, Boiemici, Alijs* Riphæi, *à Riphæis Sarmatiæ populis, qui secuti Zechum in Boiemiam, vt opinantur eruditi, suam appellationem istis montibus impresserunt: etiam* Gigantæi *montes, Boiemis* Horkonoss, *vulgò* das Bömische/ Riesen/ oder Schneegebürge: *ob niues quibus ferè perpetuò obteguntur, dicti sunt.* Loca horum præcipua sunt:

GIGANTÆVS mons *propriè, Accolis* der Riesenberg/ *in immensum altus, sic appellatur, quòd præ alijs gigantis instar emineat: ob Virunculum seu Dæmonem montanum plurimis notus: propter Metalla & lapillos clarus, etiam ab Italis scripto celebratus; hactenus Auri, Argenti, Aeris, Gemmarum indicia ostendit, magnum vtilitatis fructum nondum præbuit. Memini ex remotis terris Metallicos, venas eius Metalli feraces corio nudasse actisq; cuniculis magnis impensis aperuisse; sed frustrata spe eandem desertis cuniculis abijsse. Mineræ eius, licet Aeris, Argenti, Auri sint feraces; attamen cùm sint durißimæ & Cadmiâ metallicâ siue Cobalto refertæ, in excoctione Metalla vtilia igni depereunt. In eius conualle,* im Riesengrund/ Teuffelsgrund/ Goldgrund/ *Auri ramenta lauantur. Ibidem ante paucos annos Vitriolum ex Pyrite atramentoso conflatū fuit. Vulgus ex hoc signa tempestatum & serenitatis petit: ea propter ventorum tempestatumq; quasi Index ac monstrator* der Schlesier Wetterzeiger *vocatur.*

De Spectro seu montano Dæmone, passim Riesenzal/ qui frequenter ad gigantæum montem oberrare solet, multi multa fabulantur. Georgius Agricola Medicus diligentissimus Metallorũ scrutator, libro de Subterraneis duplex Dæmonũ, qui in quibusdam Metallorum versantur fodinis, constituit genus. Alios facit truculentos & terribiles aspectu, qui plerunq; Metallicis infesti atq; inimici sunt; qualis fuit Annabergius ille, qui operarios duodecim amplius flatu interfecit in specu, quæ Corona Rosacea appellatur. Equi enim specie habentis procerum collum & truces oculos dicitur visus. Philosophi hos & similes Dæmones, qui nocentes sunt & natura improbi, nominant Brutos & Rationis expertes. Sunt dein Mites, quos Germanorum alij vt & Græci vocant Cobalos, quòd hominum sint imitatores. Nam quasi lætitia gestientes rident & multa videntur facere, cum prorsus nihil faciant. Quidam hos nominant Virunculos montanos, Bergmenlin. Damnum hi dare non solent excisoribus Metallorũ: sed vagantur in puteis & cuniculis, & cùm nihil agant, in omni laborum genere videntur se exercere. Non lædunt vnquam nisi prius ipsi cachinno fuerint aut maledicto lacessiti. Ad hoc Dæmonum genus referri posse Gigantæum spectrum ex præcitatis liquidò constat: quòd, quamuis varia forma & specie, modò Monachi cucullati, modò Senecionis metallicorum more vestiti; iam Equi generosi; iterũ Galli, Corui, Vlulæ, aut Bufonis maximi &c. se conspiciendum offerat, mirisq; gestibus sæpe Hominibus ea loca perlustrantibus illudere soleat; tamen nulli vnquam noxam aut damnum intulisse, nisi prius cachinno aut maledicto prouocatus fuerit, certò constat. Tunc enim cœlo iam prorsus sereno & aura silenti, in momento ingentia & horribilia tonitrua ac fulgura cum imbribus largis suborta esse, plerique experti sunt.

Flinzberg, die Abendburg / Mons inter Quissi & Zaci fontes situs olim ob ingentem thesaurum illic reconditũ famosus. Quem cum Impostor quidam Hieremias VValdner à Greuffenstein Pannonius magicis suis, vt ipse narrabat, virgulis, à Dæmone montano obsessum explorasset, multos ciues ex vicinis oppidis, lucri causſâ, vanâ spe enutriens, conuocauit: à quibus cùm collectum exegisset, thesaurum quem somniabat, characteribus, susurris, cymbalis & alijs incantamentis aperire iam frustrà aggressus, cum magno sui dedecore ac ignominia, maximo verò Dominorum, qui symbolum dederant, incommodo clam se subduxit & re intacta secessit, secundum illud: Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.

Iseræ pratum, die Iserwiese/ locus ad fines Silesiæ in angulo occidentali supra Quissum & Luzam fl. instar prati planus ac herbidus, ab Isera fluuio, qui per medium eius lento gradu fluit, denominatus, ob metalla, Gemmas, lapillos nigros vulgò Schierle/ &c. per multos annos celebris. Diuiditur in maius & minus.

Maivs

MAIVS vulgò, die grosse Iserwiese / est ex parte Silesiæ, ad Generosum Dn. Christophorum Gutschium Dominum in castris Kynast & Greiffenstein pertinet: alterum ex parte Boiemiæ, passim die kleine Iserwiese / Magnifici Dn. Melchioris à Redern, Domini in Friedland & Reichenberg, montanis annexum. In hoc Auri ramenta, grana, Rubini, Granati, Hyacinthi, Turcosij, Sapphyri pulcerrimi lauantur.

FOVEÆ NIVALES, die Schneegruben / conualles sunt profundissimæ vndiq; montibus altissimis circumseptæ. Ternæ numerantur, ob niues quæ rarò integrè liquescunt, etiam ardente Syrio, aciem contuentium candore suo hebetant. Plantis plurimis fertiles sunt.

Fluuij ex his montibus oriuntur.

ALBIS, die Elbe / Albe / fluuius Germaniæ maximus, quem Gigantæus mons inter iuga alpium seu Suditorū ad fines Silesiæ, gremio suo fundit, nulli amnium claritate inferior, ex fonte vulgo, das weisse Wasser / ob arenam & glaream quam superfluit, candidam, dicto scaturit. Hic mox assumto riuulo alio den Hirschbrunnen / occasum versus tendens, paulò post meridiem versus reflectitur, & ex iugis summis deuolutus in vallem, den Elbengrund / riuulis innumeris auctus, priori teutonico amisso, Albis nomine dignatur; quod, lapsus per Boiemiam, Misniam, Saxoniam in Oceanum vsq; germanicum defert. [Albis quasi Alba, seu Alba aqua ab eius fontis colore qui albidus conspicitur, quò & teutonicum, Elbe / Albe / Alba / & Boiemicum Labez inuersa litera alludere videtur.]

OVPA, die Aupe / ab Oupadem Sclau. hochfallende sonat, non procul ab Albis fonte caput tollit, rectà ad orientē fluit, vbi ad gigantæum ferè peruenit, præceps ex iugis montium deuoluitur, per vallem Gigantum & angustas subiacentium montium fauces elapsus Trutenouiam lambit & sub Iaromirio Albi commiscetur.

ISERA, die Iser / Giezera Boiemis q. fluuius ex paludibus collectus, vel quod lento gradu fluat. Hic duplici fonte scaturit, & plurimis riuulis auctus ad montem Fagorum coniunctus longo itinere in montanis lentè procedens, tandem ex montibus decurrit, Tornauium & Zabothum oppidula alluens, sub Brundusio ab Albi absorbetur.

BOBERVS, der Bober / Sclauis Lutram sonat, quòd ad eius ripas frequenter capiatur. Nascitur iuxta Schatzlarium oppidulum ligneum supra vicum Bober; Landeshutrum, Cupferbergum, Hirsbergam, Lehnum, Leobergam, Boleslauiam, Sprottam, Seganum oppida alluit & ad Crosnam à Viado recipitur.

ZACVS, der Zacke / à Sclau: Zakako, id est, riuulorum constillatio, supra montem Flinsberg ebulliens multis riuulis adauctus Thermas præterfluit & ad Ceruimontium Bobero infertur. Trutarum optimarum admodum fœcundus.

QVIS-

QVISSVS, der Queis / limes Silesiæ, cum Luza Luzatiam versus in montanis supra Gieren pagum venis plumbi candidi celebrem enatus, Fridebergam, Gryphimontium, Lissam, Laubanum, Naumburgum oppida attingit, & prope Seganum Bobero inseritur. Margaritas generat, & piscibus optimis abundat.

CATTVS, die Katzbach / initium sumit ad pagum Ketschdorff & fluens Schœnouium, Goldbergam, Legnicium, Parchvvitium ad Steinauiam Viado miscetur. Aureas vehit arenas.

LACVS Gigantæo monti duo adiacent. Prior, occiduus maximus der grosse Teich / à meridie montibus circundatur altißimis perpetuis niuibus rigentibus: ex parte septentrionali assurgunt scopuli minus alti. Aqua ipsa nigricat dira & stygia facie, immensæ altitudinis fundoq; carens. Nullos alit pisces nec aliud quicquam viuens. Alter orientalior & depressus magis, der kleine Teich vulgò, in quem multæ aquæ perpetuæ ex montibus vndiq; defluentes ingrediuntur. Trutis abundat maximis nigricantibus prorsus, optimi saporis ac probi succi. Ad septentrionem effundit torrentem seu riuum perennem, qui sub Lomicio Bobero immittitur.

ALTER Suditorum tractus incipit à finibus montiũ Glocensium, & desinit in ducatu Teschinensi ad Carpathi iuga; dirimit Morinos à Silesijs, & varia sortitur nomina, Montes Morinorum, Nissenses, das Märische gebürge / Neissische gebürge / das Gesencke. Et hi Metallis fertiles sunt, vt in Zuckmantela & Ziegenhals. Abundant Phyllitide herba.

CARPATHI IVGA ab orientali plaga Silesiam tangunt eamq; ab Hungaria & Polonia prope Teschenam & Bythoniam oppida, separant, die Vngerischen gebürge / Iabeluncka vulgò. Argenti & plumbi nigri feracißimi sunt. Fluuij ex his oriuntur:

VIADVS, οὐΐαδος, Ptol. Viadrus, Guttalus Plin. Odera, die Oder / à rapiendo vel spoliando, quòd inundationibus crebris latè vicinos campos vastet. Maximus Silesiæ fluuius, ex radicibus Carpathi prope vicum Adry post oppidum Ostrow dimanat, irrigans Silesiam, Marchiam & Pomeraniam, tandem apud Caminum in Mare Pomeranicum erumpit. Ciuitates habet Oderburg, Koslam, Pyregam, Vratislauiam, Leubusium, Steinauiam, Crosnam, Francofurtum, Grippenhagen & Stetinum.

VISTVLA οὐΐστουλα, Ptol. Vistillus Plin. Vistel oder Weichsel. In Tessinensi Ducatu non procul à Viadi fontibus exoriens versus Boream primùm, mox ad orientem cursu directo Osvvencimum, Zatoriam, Cracouiam, Sandomiriam ad Sani & Vistulæ confluentem, præterlabitur: inde rursus in septentrionem flexus Varsauiam, Ploscum, Vladislauiam Episcopi Cuiauiensis & Pomeraniæ sedem; deinceps in Borußia Toraniam, Culmam, Grudentum, Mariævverder, Meuam, Mariæburgum, Dersauiam & Dantiscum vrbes alluens partim in Mare Balthicum, partim in Bo-

in Borussiæ sinum aquæ dulcis, tribus vel quatuor ostijs se exonerat.

Montes Regionis proprij.

ZABOTHVS mons, Zottensis mons, *mons Marmore variegato nobilis in planitie duobus milliaribus à Suidnicio vrbe situs. In circuitu complectitur Paß. M. CCCC. Olim arcem in eo extitisse Zotebergam dictam rudera testantur. Subiacet Zabothum opp.* der Zobten.

Mons D. GEORGII, S. Georgenberg / *Mons ad Strigam Auri fodinis vetustis & Terra quæ hodie Sigillata appellatur, celebris.*

ACVTVS mons, der Spitzberg / *mons in acutum tendens ad pagum Probsthan, multarum herbarum ferax.*

GRADECIVS seu GREZVS mons, der Gretzberg / *Huic insidet Castrum probè munitum in Lygijs.*

FVRSTENSTEIN, *arx vetusta & nobilis ad radices Suditorum, P. M. CCC. à Stregomio à Bulcone Duce extructa, Hanc poßidet Magnif. Dn. Cunradus ab Hohberg.*

KYNAST, *castrum intra Sudetes prope Zacum fluuium alto monti insidens, antiqua & nobili Dominorum Gutschiorum familia clarum.*

GREIFFENSTEIN, *arx Generos. Dn. Christoph. Gutschij non longe à Quisso fluuio in rupe dura extructa.*

KVNSBERG, *olim* Furstenberga *arx.*

BOBERSTEIN, *arx vetusta in rupe ad Boberum extructa.*

Fertilitas.

Regio hæc quamuis septentrionalior maiorem habeat Cœli inclementiam & terræ horriditatem, tamen adeo fertilis & benigna mater, vt larga cum vbertate fundat res, quibus vita nostra non potest carere. Agri meliores, quales ad Strelam & Lubischium, vbi quasi sumen Regionis, dein ad Glogouiam, medimnos fert octonos, aut etiam denos: & tanta Deo dante frumentorum est copia, vt vicinæ etiam gentes sæpe numero inde alantur.

Iumentorum *etiam optimorum copiam ad escam & laborem affatim educat & suppeditat vicina Polonia.*

Lacticinia tam sunt copiosa itaq; proba, vt etiam apud exteras gentes ea clara sint multæq; familiæ nobiles inde ditescant. Nec desunt Syluæ quæ alunt feras ad vsus & delitias hominum crebriores quàm alibi.

Flumina *piscosa maiora & minora sunt multa: præterea* Stagna *ingentis magnitudinis; insuper Piscinæ arte manuq; factæ permultæ, quæ præbent Pisces eximiæ bonitatis & salubritatis, ita vt hac in parte non cedat vlli non ex prouincijs Germaniæ.* Metalla *item Aurea & Argentea Aes, Ferrum & Plumbum, Lapillosq; & Gemmas gignit. Nec desunt*

Thermæ multis salutares. Montes & Campi, gramina & herbas in pabulum iumentorum & ad Medicinam salutares largiuntur. Vinum pluribus in locis colitur, præsertim in Silesia inferiori, subausterum quidem, sed non incommodum.

Cereuisia autem tam Hordeacea quàm Triticea magnæ probitatis multiq; nutrimenti paßim coquitur: inter quas præcipuam habet laudem Vratislauiensis. In summa, omnia ad vitam necessaria vilioris sunt precij quàm in regionibus finitimis.

Religio.

Sub Idolomania Ethnica, integra fuit periodus, anni circiter quingenti. Quâ deletâ sub Othone I. Anno Christi 965. Religionem Christianam profiteri cepit. Nam in plerisq; vrbibus & pagis, cura Magistratus Ecclesiæ emendatæ sunt, & accensa lux doctrinæ purioris, quæ magnâ diligentiâ inter grauia pericula hactenus Dei beneficio conseruata est.

Scholæ.

In multis vrbibus fouentur. In quibus exculta sunt literis & disciplina multa præclara ingenia, quorum in Ecclesia & ciuili vita vsus est. Primariæ sunt:

GOLDBERGENSIS, multis annis fuit magistra nostræ Gentis, quam aluit beneficentia Principum Legnicensium, ibiq; ingenia multorum felicißimè informauit vir æterna laude dignus Valentinus Trocedorfius, ex cuius ludo tanquã ex equo Troiano magna examina doctorum prodierũt.

VRATISLAVIENSIS, sumtibus amplißimi Senatus viget.

BREGENSIS, liberalitate Georgij Ducis Bregensis erecta.

SVIDNICENSIS.

FREISTADIENSIS.

Mores.

Incolæ subrubicundi, valde sanis corporibus, humani & ciuiles, diuturnioris vitæ; sed crebrò & facilè inebriantur.

Ingenia Hominum multùm diuersa sunt, quæ vtplurimùm media sunt inter sanguinea & Melancholica. Ideo plerunq; in illis, qui doctrina & vsu exculti nõ sunt, cernitur naturalis quædã tristitia, morositas, δυσωπία, vel subagrestis quidam pudor: verùm vbi accedit cultura ex liberali institutione & assuefactione, apparet, Ingenia Silesiorum non solùm optimè esse omnium artium capacia, verùm etiam accipere ea elegantem quandam dexteritatem ad res magnas efficiendas, & plurimos adiutos literis cum splendore & vbertate quadam Animi cogitata exponere & proloqui posse.

Idio-

Idioma.

Lingua magna ex parte est Germanica; quamuis in finibus Poloniæ etiam Polonicè loquantur.

Viri docti Theologi.

Abrahamus Bucholtzerus Freistadiensis Pastor Grunberg.
Abrahamus Scultetus Grunbergensis M. Pastor aulicus Heidelbergensis.
Adamus Curæus Pastor Vratislauiensis.
Amandus Polanus à Polansdorff Oppauiensis D. & Professor Basileæ.
Ambrosius Moibanus D. Vratislauiensis.
Andreas VVencelius Hainensis Pastor in Academia Francofurtensi.
Bartolomæus Pitiscus M. Pastor Heidelbergæ aulicus.
Christophorus Pelargus Suidnicensis Professor Francofurt.
Dauid Paræus Francosteinius D. & Professor Heidelbergensis.
Esaias Heidenreich Leoberg. D. & Pastor Vratislauiæ.
Franciscus Fierling Nissensis Vratislauiæ Archidiaconus.
Georgius VVeinrich Hirsbergius D.& Superattendens Lipsens.
Hieronymus Mencelius Suidnic. M. Superattendens Eislebian.
Iohannes Aurifaber Vratislau. D. & Pastor Vratislau.
Iohannes Fleischerus Vratislau. D. & Pastor.
Iohannes Hessus D. Vratislau.
Iohannes Scholtzius Vratisl. præpos. Ecclesiæ ad S.Bernhardũ.
Iohannes Scholtzius Fil.M.Pastor Vratisl.ad Mariá Magdalen.
Laurentius VVidemannus Seganensis.
Lucas Pollio Vratislau. Pastor ad D. Magdalenam.
Petrus VVirth Leoberg. D.Canonicus Vratisl. & Lignicensis: Collegij B. virg. in Acad. Lipsens. collega.
Petrus Calaminus D. & Professor Heidelbergæ.
Sigismundus Sueuus Freistadiensis præpositus Ecclesiæ ad S. Bernhardum.
Zacharias Polus Gryphibergensis M. Superattendens Bernburgensis.
Zacharias Vrsinus Vratislau. D. & Professor Neostadij.

Iure Consulti.

Albertus Kindlerus Hirsbergius Cancell. inferioris Luzatiæ.
Andreas Heugel à Polockvvitz Consil. & Cancellarius Ligio-Bregens.

Andreas Sartorius Brigenſis & Profeſſor Francofurdenſis.
Daniel Printz Leoberg. Orator & Conſil. Cæſar.
Georgius Kahl Hirsberg. D. & Conſil. Cæſareus.
Georgius Tilenus D. & Conſil. Olſnicenſis.
Georgius Sebitius D. Vratislauienſis.
Henricus Stephanus Vratislauienſis D. & Conſil. Cæſareus.
Hieremias Setzerus Suidnicenſis D. Academiæ Francofurt.
Hieronymus Treutlerus D. & Orator.
Iacobus Monauius Vratislau. Hiſtoricus & Conſiliarius Ligio-Bregenſis.
Ioachimus Spechtius Glogou. D. & Conſil. Ligio-Bregenſis.
Iohannes Heſſus Vratislau. D. & Conſil. Cæſarius.
Iohannes Reiman Leobergenſ. D. & Conſil. Ligio-Bregenſis.
Michael VVirth Leoberg. D. Cancell. Coburgenſ. & dein Ordinarius Lipſenſis.
Nicolaus Reuſnerus Leoberg. D. & Profeſſor Iehnenſis.
Sebaſtianus Gerſtmannus Boleslau. D. & Profeſſor Francofurtenſis.
Valentinus Thilo Lignicenſis D.

Medici.

Andreas Aurifaber Vratislauienſis D.
Abraham Seylerus D. Medicus Vratisl.
Andreas Butnerus D. Medicus Vratislau.
Balthaſar Gitlerus Leobergenſis D. & Collegij Medici in Acad. Lipſica Decanus & Profeſſor P.
Caſpar Hoffman, Leoberg D.
Caſpar Firling Freyſtad. D. Phyſicus Grunberg.
Caſpar Packiſch D. Vratislau Phyſicus.
Chriſtophorus Rumbaum Iaurenſis D. Medicus Vratislau.
Daniel Rindfleiſch Vratislau. vtriuſq; Medic. D. Poliatros.
Daniel Schepſius D. Phyſicus Suidnicenſis.
Fridericus Sebitius D. Ducis Bregenſis Med.
Georgius VVirth Leobergenſ. D. Ludouici Vngariæ & Bohemiæ Regis Medicus, & Decanus Budiſsinenſis.
Georgius VVirth Laubanus D. Caroli V. & Philippi F. Hiſpaniarum Regis per annos octo ferè Medicus.
Georgius VVirth Leoberg. D. Viennenſis Medicus.
Georgius Rumbaum D Strelenſis Phyſicus.
Iohannes Crato à Kraffthein Vratislau. III. Imppp. Cæſſſ. Auggg. Medicus intimus &c.

Iohan-

Iohannes Hermannus D. Professor Vitebergens. Poliater Vratislauiensis.
Iohannes Iessenius à Iessen Vratisl. D. & Professor Vitebergens.
Iohannes Langius Leoberg. V. Palatinorum Electorũ Medicus.
Iohannes Mencelius Glogou. D. patriæ Physicus.
Iohannes Montanus Med. Strigon.
Iohannes VVoyselius Vratislau. D. Medicus Cæsarius.
Laurentius Scholtzius D. Medic. Vratisl.
Melchior Sebizius D. Physicus Argentinensis.
Nicolaus Sibenhar D. Nissensis Phys.
Paulus Fridvvald D. Medic. Vratisl.
Paulus Hessus Vratisl. D. Olsnensis Physicus.
Petrus Monauius Vratislau. Medicus Cæsarius.
Sigismundus VVoyselius D. Vratisl. Physicus.
Tobias Fischerus D. Poliater Suidnicensis.

Historici.

Abrahamus Bucholtzerus Freistadiensis.
Elias Reusnerus Leorinus Historiar. Professor in Academia Ienensi.
Godefridus Bucholtzerus Grunberg. Notarius Gorlicensis.
Ioachimus Curæus Medicus.

Mathematici.

Dauid VVolckenstein Vratisl. Professor Argentinensis.
Martinus Heluigius Vratislauiensis.

Scholarchæ.

Laurentius Circlerus Goldbergensis Patriæ & Bregensis gymnasij Rector.
Laurentius Ludouicus Leoberg. Scholæ Gorlicensis Rector.
Martinus Heluigius Rector scholæ Vratisl. ad S. Elisabetham.
Martinus Taburnus M. Goldbergensis scholæ Rector.
Melchior Tilesius M. Hirsberg. Rector scholæ Bregensis.
Nicolaus Steinberger Vratislauiensis P. L. & Scholæ S. Elisabethæ Rector.
Petrus Vincentius Rector scholæ Vratislauiensis.
Valentinus Friedland Trocedorfius literas artesque bonas in schola Goldbergensi summo studio, diligentia atq; fructu docuit.

Poëtæ.

Andreas Calagius Vratisl. P. L.

Balthazar Exnerus Hirsberg. M. P. L. & Notar. Pub.
Caſpar Conradus Vratislau. M.
Elias Reuſnerus Leoberg.
Fridericus Conſmannus Sagan. P. L.
Georgius Martinus Sagan.
Georgius Helmricus Goldberg. M.
Georgius Tilenus Aurimontanus I. D.
Iohannes Cyaneus Syluanus P. L.
Martinus Kinnerus M.
Matthæus Rudinger Frauſtadienſis M.
Melchior Laubanus M. & P. L. Prorector ſcholæ Goldberg.
Nicolaus Reuſnerus I. D. Com. Pal. & Profeſſor Iehnenſis.
Salomon Frentzelius Vratislau. P.L. Rector Rigenſis.
Samuel Latochius II. Breg. P. L.
Simon Grunæus P. L. Diac. Legnicenſis.
Vrſinus Velius Poeta D. Ferdinandi.

Pictores excellentes.

Iohannes Montanus Medici filius.

Martinus Koberus excellens pictor Sigiſmundi III. Poloniæ Regis.

Artes Mechanicæ.

Magna eſt vbiq; Opificum multitudo. Conficiuntur Panni maxima in copia cùm lanei tum linei. Linum enim plurimum optimumq; legitur, ex quo ſubtiliſſimæ & candidiſſimæ telæ conficiuntur.

Commercia.

Mercaturam crebrò exercent & in remotiſſimas terras peregrinantur. Magna ſunt Mercimonia ex Lino quod tractatur à feminis nobilibus & alijs: ideo Pecunia in hanc Regionem importatur ex precio Pannorum, Lini, Telarum tenuiſſimarum, Rubia tinctorum, Ferro, Plumbo, Lithargyrio, &c.

Oeconomia.

Antecellit plerisq; alijs ſedulitate & cura faciendi neceſſarios labores, ita vt vix alibi reperiantur Oeconomiæ, in quibus diligentiùs operis domeſticis incumbitur non ſolùm à viris, verùm etiam à mulieribus ijsq; nobilibus & ignobilibus. In hac domeſtica conſuetudine ingens decus eſt, modeſtia & induſtria Matronarum, quæ Oeconomias præcipuè gubernant, quarum exempla filiæ figura, forma corporu excellentes intuentur, & ab illis ad agnitionem Dei, ad bonos mores, ad ſcientiam Oeconomicam à

cam à prima vsq; ætate assuefiunt, coloq; & fuso, ne per otium torpeant, operam impendunt atq; ad omnem honestatem erudiunt.

Victus.

Victus etiam mundior & elegantior est quàm inter alias Gentes: quæ quidem mundicies, cùm sit nutrix valetudinis & multarum virtutum, laude digna est.

Politia.

Summus Magistratus Boiemiæ Rex seu Imperator.

Constituitur à Rege Præses totius Prouinciæ vir princeps plerumq;, penes quem suprema in Regione est autoritas. Singulis dein Ducatibus sui tribuuntur Præfecti ex arbitrio Regis, quem tamen certæ leges circumscribunt.

Vratislauiæ *supremum ex Statibus Prouinciæ conuocatur Tribunal,* das Oberrecht/ *vbi etiam Rex lege agit in eos, qui quocunq; modo deliquisse visi sunt.*

Nunc ex autoritate Cæsarum nostrorum in eadem vrbe constitutum est Consilium Cæsareum, *vulgo Camera, ex viris magnæ dignitatis & sapientiæ, qui ordinis & disciplinæ in hac Regione nomine ipsius Cæsaris sunt custodes.*

D. IOHANNES SITZCH, *Episcopus Vratislauiensis & simul Cæsaris nomine Prouinciæ præses.*

PRINCIPVM *supersunt hodie tres familiæ.*

BREGENSIS, *quæ etiam tenet Ducatum Legnicensem. Dominatur nunc Ioachimus Fridericus Dux Bregensis & Lignicensis.*

TESCHINENSIS, *VVenceslaus Dux Teschinensis.*

OLSNICENSIS, *Carolus Dux Olsnicensis & Münsterbergensis.*

Reliqui Ducatus, *extinctis veteribus Dominis, peruenerunt sub potestatem Regum Boiemiæ. Vnum tamen tractum in Ducatu Tropauiensi & alterum in Opeliensi impetrauit à Ludouico Rege Georgius Marchio Brandeburgensis, qui Regi adolescenti fuit adiunctus tanquam pater, & optimè de toto Regno fuit meritus.*

Crosnam *etiam & Zulichiam oppida, quæ olim fuerunt ditionis Glogouiensis, ante annos 80. ex transactione in possessionem acceperunt Marchiones Brandeburgenses. Hodie per Capitaneum administrantur.*

Barones liberi.

Curtzbachij,	Donauienses,	Gutschij,
Kitlitzij,	Malzanij,	Opperdorfienses.
Promitzij,	Rederi.	

Nobi-

Nobiles sunt innumeri.

Familiæ veteres, quæ per multa secula claruerunt:

Bockij,	Crekvvitij,	Czedlitzij,	Debschitzij,
Gierſdorfiij,	Glaubitzij,	Gutschij,	Hockij,
Hohbergij,	Hockij,	Ienckvvitzij,	Kalckreuteri,
Kanitzij,	Knoblochij,	Kotvvitzij,	Læltij,
Logij,	Mulheimij,	Noſtitij,	Nympſchij,
Rauſendorfij,	Rechenbergeri,	Rederi,	Reibnitzij,
Reichenbachij,	Rotkirchij,	Schellendorfij,	Schindelij,
Schonaichij,	Scoppij,	Schvveidnitzij,	Seidelitzij,
Spillerj,	Stangij,	Tſchammeri,	VVarnſdorfij,
Zetteritzij, &c.			

GVBERNATIO *Politica iuſta eſt, & vbiq; in vrbibus* Senatus *honeſtis legibus & Ariſtocratica gubernatione vitam Ciuium regit.*

CIVES, Patritij, Mercatores, Opifices, Agriculturam exercent.

RVSTICI, Agricolæ, Villici *extra vrbes in pagis habitant, & vt plurimùm Agriculturæ dant operam.*

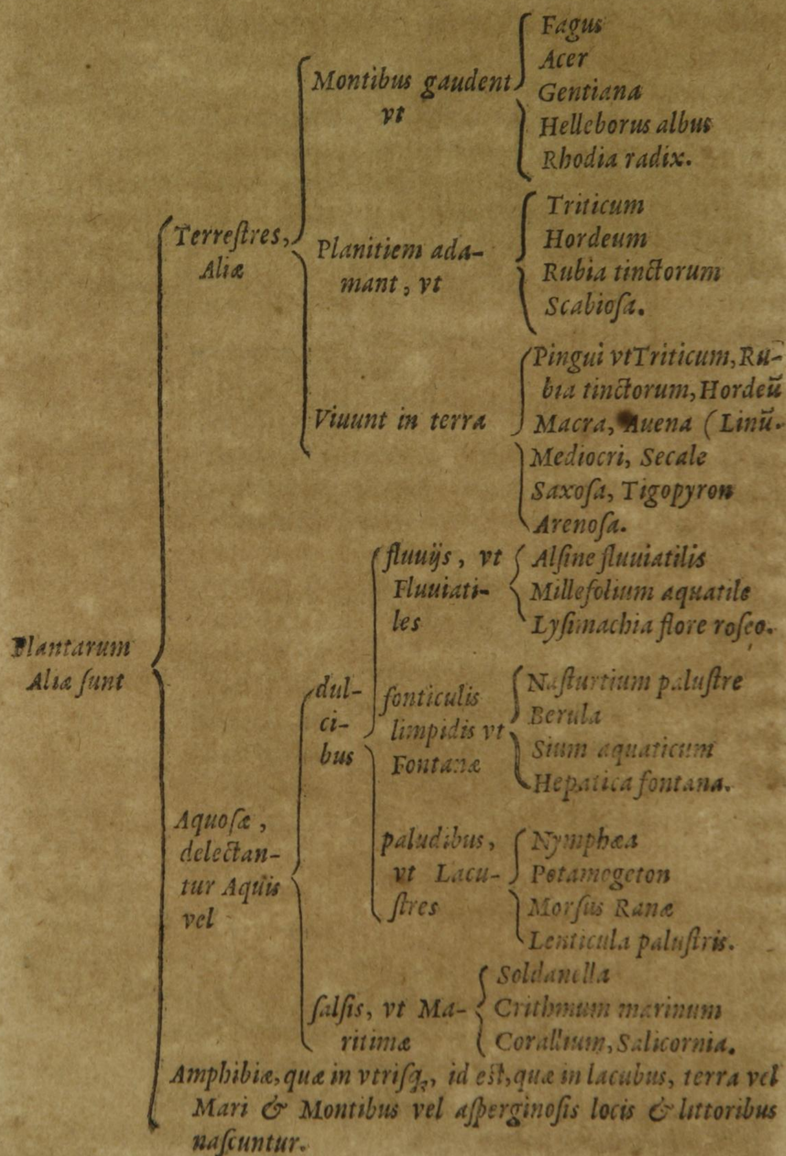
STIR-

DE PLANTIS IN GENERE.

Stirpium summa genera.

- **Stirps**, φυτὸν à *crescendo*, *est corpus viuum facultate vegeta constans. Huius summa genera quatuor sunt.*
  - **Arbor**, Δένδρος *est planta, quæ è sua radice stipitem habet ligneum, vnicum, crassum: ex quo rami nascuntur multi, brachiorum instar diffusi. Huius partes vel*
    - *(A frutice tantùm diuturnitatis & magnitudinis ratione differt.)*
    - **Perpetuæ**, *quæ semper & perpetuò adsunt, vt*
      - *Radix*
      - *Caudex*
      - *Rami*
      - *Cortex*
      - *Lignum*
      - *Matrix*
      - *Succus.*
    - **Annuæ**, *quæ non perpetuò adsunt, sed subinde pereunt ac decidunt*
      - *Flores*
      - *Calyces*
      - *Iuli*
      - *Fructus*
      - *Semina*
      - *Capitula*
      - *Siliquæ*
      - *Valuulæ*
      - *Inuolucra*
      - *Vmbella*
      - *Pappi.*
  - **Frutex**, θαμνὸς, *planta est, quæ ab radice, caule multiplici, lignoso, durabili, ramosoq; se attollit, vt Corylus, Rhamnus.*
  - **Suffrutex**, φρύγανον, *Cremium nonnullis, mediam inter herbam ac fruticem, naturam & consistentiã habet; quia lignosis cauliculis ad fruticem naturâ accedit, quatenus verò humile, herbas.*
    - *Partes habent, partim cum Arboribus: partim cum Plantis communes.*
  - **Herba**, βοτάνη, πόα, *est planta, quæ sine caudice à radice foliata prouenit, semenq; caule fert molli haudquaquam lignoso. Huius partes*
    - **Necessariæ** *omninò*
      - **Internæ**
        - *Medulla*
        - *Succus.*
      - **Externæ**
        - *Radix*
        - *Caulis*
        - *Venæ seu fibræ.*
    - **Minus necessariæ**
      - *Pedunculi*
      - *Folia*
      - *Flores*
      - *Semina*
      - *Fructus.*

Differentiæ.

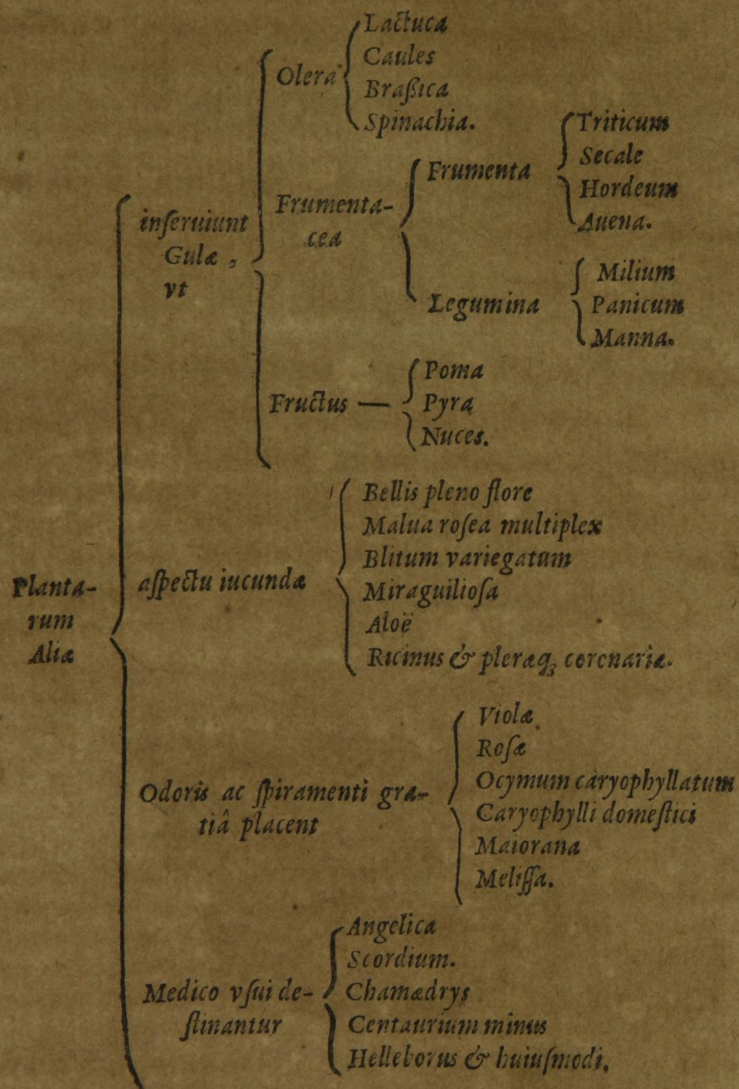
Plantarum Aliæ sunt

- *Terrestres, Aliæ*
  - *Montibus gaudent vt*
    - Fagus
    - Acer
    - Gentiana
    - Helleborus albus
    - Rhodia radix.
  - *Planitiem adamant, vt*
    - Triticum
    - Hordeum
    - Rubia tinctorum
    - Scabiosa.
  - *Viuunt in terra*
    - Pingui vt Triticum, Rubia tinctorum, Hordeũ
    - Macra, Auena (Linũ.
    - Mediocri, Secale
    - Saxosa, Tigopyron
    - Arenosa.
- *Aquosæ, delectantur Aquis vel*
  - *dulcibus*
    - *fluuijs, vt Fluuiatiles*
      - Alsine fluuiatilis
      - Millefolium aquatile
      - Lysimachia flore roseo.
    - *fonticulis limpidis vt Fontanæ*
      - Nasturtium palustre
      - Berula
      - Sium aquaticum
      - Hepatica fontana.
    - *paludibus, vt Lacustres*
      - Nymphæa
      - Potamogeton
      - Morsus Ranæ
      - Lenticula palustris.
  - *salsis, vt Maritimæ*
    - Soldanella
    - Crithmum marinum
    - Corallium, Salicornia.
- *Amphibiæ, quæ in vtrisq;, id est, quæ in lacubus, terra vel Mari & Montibus vel asperginosis locis & littoribus nascuntur.*

Vsus

XXII

Vſus.

- *Plantarum Alia*
  - *inſeruiunt Gulæ, vt*
    - *Olera*
      - *Lactuca*
      - *Caules*
      - *Braſsica*
      - *Spinachia.*
    - *Frumentacea*
      - *Frumenta*
        - *Triticum*
        - *Secale*
        - *Hordeum*
        - *Auena.*
      - *Legumina*
        - *Milium*
        - *Panicum*
        - *Manna.*
    - *Fructus* —
      - *Poma*
      - *Pyra*
      - *Nuces.*
  - *aſpectu iucundæ*
    - *Bellis pleno flore*
    - *Malua roſea multiplex*
    - *Blitum variegatum*
    - *Miraguilioſa*
    - *Aloë*
    - *Ricinus & pleraq; coronaria.*
  - *Odoris ac ſpiramenti gratiâ placent*
    - *Violæ*
    - *Roſæ*
    - *Ocymum caryophyllatum*
    - *Caryophylli domeſtici*
    - *Maiorana*
    - *Meliſſa.*
  - *Medico vſui deſtinantur*
    - *Angelica*
    - *Scordium.*
    - *Chamædrys*
    - *Centaurium minus*
    - *Helleborus & huiuſmodi.*

Stirpium Silesiæ, Aliæ sunt,

Voluntariæ seu Insatiuæ, quæ sponte vel in montibus, campis, pratis, palustribus nascuntur. De his LIBER *I.*

In hortis cultura proueniunt, & vocantur Satiuæ. *De quibus* LIB. *II.*

Nihil tam vilißimum in Rerum natura, in quo mirabile aliquod non refulgeat.

Stigelius.

Aut mihi Planta suis Numen demonstrat in herbis,
Præsentemq́ refert vna vel Herba DEVM.
Aut operis series Autorem tota recenset,
Qui facit & læto cuncta vigore fouet.
Emicat ex ipsis Diuina potentia campis,
Et leuis est cespes, qui probet esse DEVM.

STIR-

STIRPIVM IN SILESIA SPONTE NASCENTIVM

Liber primus.

Abies.

Ελάτη *Græcis*.
Dannenbaum
Tanne *Sil*.

Arbor est excelsa montiũ & syluarum incola, perpetua fronde virescens vulgo nota. Strobili eius longi deorsum propendent.

Cortex exiccat Piceæ modo.

Resina ex tuberculis nouellarum Abietum colligitur gustu & odore Terebinthinæ persimilis.

Amaricans ei sapor Citrij. Calculosis, Artheticis, Asthmaticis, Gonorrhœa laborantibus mirè vtilis. Vulnera glutinat, & à nonnullis in medicamentis vice Balsami additur.

Abrotanum campestre album.

Ἀρτεμίσια λεπτόφυλλος. *Dioscor.*

Abrotanum sylu. inodorũ coliculis ex viridi albicantib.

Artemisia tenuifolia.

Wilder Beyfuß. *Sil.*

Weiß Besemkraut.

In aggeribus & tumulis secus itinera passim occurrit.

Iulio & Augusto flosculos promit Artemisiæ, ad quam sapore & odore, qui tenuis aut propè nullus, accedit. Neglecti vsus.

Abrotanum campestre rubrum.

Abrotanum inodorum coliculis purpurascentibus.

Artemisia leptophyllos altera.

Artemisia tenuifolia rubens.

Roter wilder Beyfuß. *Sil.*

Rot Besemkraut.

Iisdem delectatur natalib.

Absinthium vulgatissimum.

Ἀψίνθιον *Diosc.*

Absinthium commune, rusticum.

Wermuth.

Grabekraut.

Hoc nihil vulgatius. Olim frequenter ad sepulchra in cœmiterijs plantabant, & feretris imponebant, vt & hodie multis locis.

Iulio, Augusto & Septembri floret & semen fert.

Amaram cum acri & adstrictoria vim possidet. Calefac. 2. siccat 3. ordine. Exterget, roborat, discutit.

Aduersus diuturnas & prorogatas febres, præsertim Tertianas magno sæpenumero præsidio est. Ventriculum confirmat, Cibi appetentiam excitat, Iecinori robur addit, ac ipsum ab obstructionibus liberat, Vitiosos humores per vrinas expurgat.

Vulgus recentes cymas cũ Matricaria & Rutâ aduersus fastidia, lumbricos ventris & aëris contagia iciuno stomacho deuorare solet.

Cereuisia & vinum ex eo parantur cõtra eosdẽ affect⁹.

Sal Absinthij sudores mouet, Hydropicis vtile.

Absinthium montanum.

Absinthium vulgare minus.

Bergwermuth.

Vulgari ad omnia simile, nisi quòd exilius sit, ad summum duorum dodrantum altitudinem attingens.

In ruderibus arcis Talkenstein, & alijs montosis: sed rarius.

Ob odorem & saporẽ gratiorem præfertur vulgari in compositionibus.

Absinthium Ponticum.

Absinthium Ponticum tenuifolium incanũ, *Casp. Bauh.*

Absinthium Romanũ. *Offic.*

Ἀψίνθιον ποντικόν. *Galeni.*

Pontischer Wermuth.

Bömischer Wermuth.

Albkraut. AlbRaute. *Sil.*

Vulgatæ est notitiæ. Copiosissimè in Boiemiæ apricis ad Poidebradũ luxuriat. Radix mirè serpit & sese propagat.

Autumno floret.

Medium inter Absinthium & Abrotanum.

Amarum est suauiter.

Ventriculo & Iecinori gratum ex vino haustum: purgat sanguinem ex sero caprillo. Vulgus Infantibus supponit contra Incubum & alia veneficia arcenda.

Conserua ex foliolis tenerrimis, in frigidioribus Ventricu-

triculi affectibus, Hepatis obstructione, Ictéritia, Hydrope & Cachexia magni vſus.

Compoſitionibus vtiliter miſcetur.

Acer maior.

Σφένδαμνος *Theoph. Dod.*
Platanus germanica. *Trag.*
Opulus montanus *Geſn.*
Acer montanum.
Ahorn.
Ein Vrle/ Vrlenbaum/ *Sil.*

Arbor eſt alta montibus propria.

Flores exponit Maio.

Materies ligni candidior ab Arcularijs ad Menſas & ſedilia eligitur.

Acer criſpa.

Acer bruſcum, intortius, criſpum.
σφένδαμνος Theoph. Bellonio.
Vrlener Flader/ *Sil.*

Eius materies criſpa ad opera lautiora eligitur.

In montibus celſis naſcitur, non adeo frequens.

Acer ſimplicior.

Acer molluſcum ſimplicius ſparſum.
Schlechter Flader.
Plinius lib. 15. cap. 16.

Acer minor.

Κλινότροχον *Antiquis.*
Opulus campeſtris *Geſn.*
Leinbaum/ Milchbaum/ *Sil.*

Paſsim æditis & montoſis locis, deſcendit tamen interdum & ad campeſtria.

Huius turiones lacte ſcaturiunt inſtar Ficus.

Acetoſa maior vulgatiſs.

Οξαλις *Dioſc.*
Ανάξυρις.
Acetoſa pratenſis C. B.
Acidus Rumex.
Lapathum oxalida.
Sauerampffer.
Sauerlamp.

Tritæ cognitionis herba, hortis & pratis lætioribus familiaris.

Refrigerat, ſiccat ord. 2. Digerit, aperit, incidit nonnihil humores lentos.

Ventriculum æſtuantẽ refrigerat, appetitum Ciborum excitat, Iecinoris calorem contemperat.

Bilioſis ac peſtilentibus Febribus aduerſatur.

Radix Hepatis ac Meſaraicarum ſoluit obſtructiones, in febribus vtilis.

Semen medicamentis additur Cordialibus.

Aqua

Aqua destillata & succus in frequenti sunt vsu febrientibus contra æstum, sitim & lapsam appetentiam.

Aestiuis Mensibus Acetosa ciborum multorum vtile cōdimentum.

Acetosa alpina.

Acetosa maior montana.
Oxalis Montium.
Bergsauerampffer.

Vulgari est similis præter folia, quæ latiora & magis succulenta; nonnihil amaricantia.

Plurima ad riuulos Montium altissimorum locis herbidis.

Acetosa lanceolata maior.

Ὀξαλὶς μικρά.
Acetosa minor nobilior.
Oxalis tenuifolia sinuata veruecina. *Lob.*
Schaffampffer / Spießampffer.
Klein edler Sauerampffer / *Sil.*

In hortis & pratis graminosis. Sata longè felicius & pinguius prouenit.

Palato gratior est quàm vulgaris.

Acetosa minima.

Acetosa lanceolata minor.
Oxalis aruensis.
Feldtampffer.
Ackersauerampffer.

Agris incultis & collibus squallidis ac macilentis multa.

Semine cum prægnat, tota rubra apparet.

Acetosa triphylla.

Ὀξυτρίφυλλον.
Oxys Pliniana. *Lobel.*
Trifolium acetosum vulgare, *C. B.*
Buschsauerampffer / *Sil.*
Buchampffer / Gauchampffer.
Hasenklee / Sauerklee.

Sectatur opaca & vmbrosa loca syluarum & Montium, ad radices truncosque Arborum antiquarum frequens.

Flos Aprili & Maio emicat lacteus & purpurascens.

Sitim arcet, Iecur refrigerat, Cor roborat: putridis ac fœtidis Oris vlceribus, & eadem quæ Oxalis præstat.

Succus cum saccharo Stomacho dissoluto gratiss. & febricitantibus pestilentialibus vtilis.

Aconitum luteum maius.

Ἀκόνι-

Ἀκόνιτον λυκόκτονον.
Aconitum lycoctonon luteum.
Luparia 1. *Tragi.*
Napellus luteus, *Nonn.*
Geele Wolffswurtz.
Geele Narrenkappen.
In Montium ſaltib. quandoq; reperitur. Iunio & Iulio flores oſtendit.
Homini & reliquis Animantibus exitiale.

Aconitum cæruleum.

Aconitum lycoctonon cæruleum maius.
Luparia cæruleo flore.
Blaue Wolffswurtz.
Ramoſum eſt & ad trium cubitorum altitudinem aſſurgit.
In pratis ad Boberum agri Hirsbergij.

Aconitum racemoſum.

Napellus racemoſus, *Dod. Lugdunenſib.*
Chriſtophoriana, *Dod.*
Helleborus niger, *Rhizotomis.*
Schwartzwurtz/ *Sil.*
S. Chriſtoffels kraut.
Heidniſch wundkraut/ Tonſoribus.
Salientibus montoſis frequentiſsimum, floret Iunio, Auguſto: Septembri baccas fert in racemis nigras.
Radix amara Hellebori modo purgat, colore nigra. Exitialis fertur ac non minus noxia quam Aconitum. Ab hoc caueant ſibi pharmacopœi.

Aconitum ſaluti-ferum.

Βουϐώνιον.
Aconitum monococcon, *Cordi.*
Aconitum quadrifolium bacciferum.
Herba paris.
Vua lupina.
Einbeer/ Augenkraut.
Gut blatter kraut.
In ſyluis Montium opacis pingui ac læto ſolo frequens. Baccæ Iunio maturitatem aſſequuntur.
Herba tota refrigerat & ſiccat, facultate Solano proxima.
Baccarum puluis eos iuuare creditur drachmæ ſemis pondere viginti diebus potus, qui aut ex Morborum diuturnitate aut veneficijs amentiâ tenentur.
Antidotis adduntur, quæ contra deleteria pharmaca parantur.

Vulgato experimento baccæ tritæ cum folijs, pustulis nigricantibus, etiam pestilentialibus vtiliter imponuntur.

Acorus palustris nothus.

Lilium aquaticum luteum, *Lob.*

Acorum falsum, *Matthiol.*

Iris lutea palustris.

Ψευδάκορον.

Geel wasser Lilgen.

Drachenwurtz.

Tropffwurtz, *Sil.*

Maio & Iunio in palustribus & piscinis floret.

Radix vere & Autumno legitur, & in vmbra, scissa exiccatur.

Exiccat, calefacit parum dum sicca est, acrimonia exigua pollet. Attenuat, roborat, adstringit, resoluit.

Dysenterias, Alui fluxiones, Menstrua & sanguinis profluuia sistit.

Adianthum album.

Ἀδίαντον, quod folium aqua non madescat.

Adianthum candidum Theoph. *Dod.*

Capillus Veneris Offic. *Belg.*

Ruta muralis.

Mauer Rautte.

Stein Rautte.

Locis saxeis & è scissuris iuncturisque Murorum antiquorum lubens prosilit; cuius folia non prius, quàm noua emergant, marcescunt.

Adiantho gallico temperamento haud absimile. Tenuium est partium. Excalefacit & siccat sine morsu. Ciet. vrinas, calculum pellit: viscerum obstructiones tollit: ad tussim infestam & hydropem vtile. Venenatorum Animalium morsibus medetur.

In defectu commodè pro capillis Veneris Gallicis substituitur.

Adianthum album crispum alpinum.

Krauspen Frawenhaar.

Krause Steinfärrlin.

E radice plurib. tenuibus capillamentis implicita, Coliculi plures, graciles, iuncei, læues, in summo brachiati nascuntur, foliolis Adiantho albo similibus, magis virentibus, crassioribus, crispis, ac veluti punctis Ledi insignitis, absq; flore & semine, aspectu iucunda plantula.

Raris-

Rarißimum inuentu: non nisi altißimorum Montium petrosis oritur, Im Rauschengrundt.

Eiusdem cum Adiantho facultatis.

Adianthum nigrum.

Adianthum folio Filicis.
Dryopteris nigra, *Dodon.*
Schwartz Frawenhaar.
Groß Frawenhaar.

Adnascitur petris & scopulis Montium.

Pares cum prædictis habet vires.

Adianthum rubrum.

Polytrichon, *Officin.*
Saxifragia rubra.
τειχομανὲς Diosc. *Lob.* παρὰ μανὰς τρίχας à rasis capillis.
καλλίτειχον.
Rote Steinrautte.
Schwartz Steinbrech.
Jungfrawhaar.
SchwartzerWiederthō/*Sil.*

Vbiuis in syluis & montibus ad petras & saxa plurimum. Amat opaca.

In caliditate & frigiditate symmetrum est. Verum deficcat, extenuat, digerit.

Calculos è corpore mirè pellit frangitque, Ad vrinæ destillationes vnicè facit.

Artheticis commendatur, & lixiuio additur in defluxionibus.

Aduersus veneficia & incantationes tàm hominū quā iumentorum à vetulis superstitiosis paßim vsurpatur.

Adianthum furcatum.

Ἀδίαντον ἀκρόσχιστον, *Ioh. Thalij.*
Saxifragia montis Salcoæ, *Lob.*
Filix saxatilis, *Tragi.*
Holostium petræum Tabernæmont.
Filicula petræa.
Kleiner Wiederthon/*Sil.*
Steinfärrlin.
Stein Schlangenzwang.

Saxosos & incultos steriles colles sequitur, in territorio Hirsbergensi frequens.

Gustu exiccat & adstringit; gratum satis, & cuiusdam lentoris non immune.

Aegopogon pratense.

Μελιστότων Theoph. *Nonn.*
Regina prati, *Dodon.*
Vlmaria Clus. *Dalechampio.*
Potentilla maior, *Anguillara.*
Barbicapra, Muscarium D. Iohannis.
Schwulstkraut } *Sil.*
Mälkraut }

S. Johannis wadel/*Sil.*
Mätkraut Borussis.

Copiosissimè marginensibus herbidis, pratis vmbrosis vdis lætioribus Montium luxuriat, Iulio & Augusto flores in vmbella odoratos ostentans.

Pimpinellam odore refert. Refrigerat, siccat, coniuncta adstringendi facultate; nec tamen calore destituitur. Resoluit, discutit, anodynū est.

Pota herba Colicis doloribus & Dysentericis vtilis. Sanguinem sistit, fistulas vlceraq; maligna sanat.

Tusa cum floribus additâ farinâ hordeaceâ instar Cataplasmatis imposita exiccat, discutit aquosos pedum tumores, surculos extrahit, cuspides & tela.

Aqua ex herba & floribus Iulio elicitur odorata, ad calidos Podagricorum tumores, dolores, Erysipelata, aliasq; externarum partium inflammationes. Pota sudores elicit, Hydropicis vsui.

Aegopogon syluarum.

Δρυμοπώγων *Taborn.*
Regina syluarum.
Vlmaria maior, *Thal.*
Medesusium, *Cordi.*
Argentilla maior.
Waldbart.
Wald Geißbart.
Wald S. Johannis Wadel.

Obscuris syluis & conuallibus Montium ad Zacum & Quissum fluuios nascitur, non ita frequens vt prius, Iulio fl. & Augusto.

Calefacit & siccat, saporis amari & adstringentis.

Radix bilem purgat, Aluum soluit Vino & Melle decocta.

Folia tumores resoluunt, extrahunt sagittas & aculeos.

Aqua seu decoctio vlcera curat gallica.

Aegylops I.

Αἰγίλωψ Galen. Diosc. *Tabern.*
Aegylops, *Mattiol.*
Festuca graminea, *C. B.*
Festuca 2. *Dod.*
Bromos sterilis 2. *Lob.*
Trespe/ *Sil.*
Lülch/ Gauchhaber.

Propriè Secalis est vitium apud nos.

Cum alijs enim frumentis aut non, aut rarissimè reperitur. Succrescit per imbres frequentes & pluuiosam Aestatis constitutionem.

In cibum venit cum Secali absq; nocumento. Minus tamen nutrit.

Aegylops II.

Aegylops bromoides Belgarum, *Lob.*

Festuca prior, *Dodon.*

Haber Twalch.

Taub Haber.

Non modò inter Hordeũ, sed etiã cum Secali enascitur.

Aegylops III.

Βρῶμος πόα, *Diosc.*

Bromus herba, *Dod.*

Festuca siue Aegylops 2. *Tabern.*

Gramen Aegylops, *Iohan. Bauh.*

Auena sterilis.

Taubhaber / *Sil.*

Habergraß/Haberkraut.

In pratis aridiorib. & aggeribus secus vias & agrorum margines: neglecti vsus.

Aegylops IV.

Aegylops 3. *Tabern.*

Hordeum spontaneũ spurium Herbariorum.

Hordeum murinum.

Holcus Plinij, *Anguill.*

Gramen Hordeaceum minus, *C. B.*

Taub Gersten/ *Sil.*

Meuse Gerste.

In aggeribus & ad vrbium mœnia passim oritur.

Straminis cineres Oedematis Podagricorum conferunt.

Alchimilla.

Δρόσιον seu ψιάδειον, *Cordi.*

Pes Leonis, *Fuchs.*

Sanicula maior.

Sinnaw/Syndaw } *Sil.*
Aschnitz }

Genselgrün.

In pratis æditioribus & riguis Maio floret.

Subamara est, sicca & adstringens. Ad internas exulcerationes Viscerum & Hernias ex vino bibitur. Decoctis vulnerarijs vtiliter additur. Chirurgis nota.

Alliaria.

Alliaris, Alliastrum, *Gesn.*

Thlaspidium cornutum, *Cratera.*

Pes Asini Pandectarum.

Knoblauchskraut/ *Sil.*

Leuchel/ Salsekraut.

Iuxta sepes locis incultis: in hortis etiam vmbrosis locis. Ad ripas etiam Boberi Salicetis & alnetis cæduis. Maio flosculi vigent. Aprili folia recentia ad intinctus & salsamenta adhibentur.

Calefacit & sicc. remissiùs

multò, quàm Allium, Aperit, digerit, prouocat.

Decoctum Asthmaticis succurrit.

Succus febribus malignis conuenit.

Allium alpinum.

Allium alpinum, *Matthiol.*
Allium ſerpentinum, *Lob.*
Victorialis longa aut maior, *Cl. P.*
Mandragora montana falſò Quibuſdam.
ὀφιοσκόροδον.
Alpen Knoblauch.
Lange Siegwurtz.
Aller Mann harniſch
Wilder Alraun } *Sil.*
Berg Alraun

Luxuriat vbertim humidis & herbidis Suditorum receſsibus, veluti in Schneegruben/ Rieſengrund/ & alijs multis locis, Iulio floret. Duplex eſt, Mas vnica radice conſtat.
Alraun Männlin.
Fœmina, binis coniunctis.
Alraun Weiblin.

Excalefacit, ſiccat perinde ac Allium agreſte.

Aquas corruptas emendat: Serpentes abigit odore, Beſtiarum omnium ictibus medetur potu, cibo, illitu.

Alpium incolæ veſcuntur folijs aduerſus corrupti Aëris & nebularũ exhalationes.

Agyrtæ radices ſyndone rubro inuolutas pro Mandragora credulæ plebeculæ obtrudunt, multa de earum viribus, neſcio quæ vana & ridicula, garrientes.

Allium caninum.

Σκόροδον ἄγριον.
Allium ſylueſtre vulgare caninum tenuifolium.
Allium junceum aruenſe.
Acker knoblauch.
Wilder knoblauch.

Aruis oritur macilentis & frumentaceis. Aprili prodit.

Sapore & odore Allium refert, calidum & ſiccum.

Venenis aduerſatur.

Vrinam ciet & Menſes elicit potenter.

Allium Vrſinum.

Allium ſylueſtre bifolium *Geſn.*
Ampeloprafon, *Dod.*
Moly Hippocratis, *Aduerſariæ.*
Allium nemorenſe.
Μῶλυ παρὰ τὸ μωλύειν τὰς νόσους.
Waldknoblauch.
Beerknoblauch.
Ramſeren/ Ranſericht/ *Sil.*

Zigeu-

Zigeuner knoblauch.

In syluis vmbrosis montium. Ad arcē Greiffenstein/ sub fagis & fraxinis.

Flores Maio lactei stellati complures Ornithogali conspiciuntur.

Contra venena efficacius satiuo censetur.

Folia recentia cum piscium salsamento in condimentum veniunt.

Alnus.

Κλήθρα, *Theophrasti.*

Erle.

Erlenbaum.

Arbor vliginosis ac humectis locis notissima. Iuli erumpunt Vere, semen Autumno excidit.

Folia resoluunt, restringunt, delassatosq; recreant: illita tumores discutiunt & inflammationes restinguūt: Plantis pedum supposita fatigatos viatores iuuant, ob id Tabellarij folia calceis imponunt. Pulices necant Rore matutino aspersa & in cubiculis sparsa.

Interioris corticis decoctum Dentes mobiles confirmat cum modico Alumine & dolorem cohibet.

E cortice & fructu color ater conficitur.

Alsine media.

Ἀλσίνη, *Dioscor.*

Μύος ὠς.

Alsine vulgatissima.

Hippia minor, *Lob.*

Auricula Muris, *Antiquor.*

Morsus gallinæ.

Hünerdarm.

Weisser Meyer/ *Sil.*

Alsiosis non modò, sed etiam parietinis & imbricamentis oblectatur. In hortis oleraceis sæpe integras areas cooperit.

Frigidæ & aqueæ est essentiæ. Citra adstrictionem refrigerat & humectat.

Herba in iure pingui decocta & deuorata Hecticis prodest.

Stillaticius liquor infantibus tabe ferè absumtis vtiliter propinatur.

Alsine minima.

Morsus gallinæ minimus.

Passerina, *Ruellij.*

Kleiner Meyer.

Vogel Meyer.

Locis asperis & ruderatis.

Auiculæ caueis inclusæ, cum escam fastidiunt hac recreantur.

Alsine maxima.

Alsine palustris.

Alsine

Alſine maior, *Dod.*
Groſſer weiſſer Meyer.
Groß Vogelkraut.
Riuulorum & torrentium marginibus opacis ac humectis gaudet. Maio floſculos promit lacteos ſtellatos.

Alſine petræa.

Alſine omnium minima.
Stein Meyerlin.
Petroſis Iunio & Iulio reperitur.

Alſine ſpuria I.

Alſine hederacea *Tabern.*
Alſine ſpuria prior *Dod.*
Morſus gallinæ folio Hederulæ *Lob.*
Roter Meyer.
Roter Hünerdarm.
Iuxta ſepes reptat. Primo vere floſculos edit purpuraſcentes.
Inſipida eſt & odoris expers.

Alſine ſpuria II.

Alſine folijs Triſſaginis, *Lob.*
Alſine cœrulea.
Blawer Meyer.
Blaw Hünerbiß.
In hortis oleraceis, etiam in agris demeſſa ſegete.
Plantula eſt vix vnciam alta, cui floſculi cœrulei Chamædryos pratenſis, Aprili Menſe.

Alſine folijs Veronicæ.

Hünerdarm mit Ehrenpreis blettern.
Iiſdem fruitur natalitijs.

Alſine erecta Rutæfolia.

Alſine parua recta folio Alſines hederaceæ, ſed Rutæ modo, diuiſo *Lob.*
Veronica pratenſis, *Dod.*
Hüner Rautte.
Secus vias locis graminoſis, & in pratis humentibus Maio floſculos obſoleti coloris explicat.

Alſine fontana.

Brunnen Meyer.
In riuulis limpidis pigrè labentibus, folia pinguia, craſsiora, Portulacæ ferè inſipida habet.

Alſine paluſtris.

Alſine aquatica, *Lugdun.*
Alga facie Alſines.
Waſſer Meyer.
In paluſtribus & aquis reſidibus.

Alſine fluuiatilis.

Alſine aquis innatans.

Flutt Meyer.
Fluß Vogelkraut.
Aquis innatat longißimis coliculis & folijs Alsines vulgaris.

Alsine muscosa.

Alsine tenuifolia muscosa, *C. B.*
Moß Meyer.
Vdis Montium inter Muscum nascitur.

Alsine alpina.

Alsinanthemon Ioh. Thal.
Pyrolæ species peculiaris Nonnullis.
Radix candida multis fibris gracilis coliculum promit singularem, rectum, teretem, gracilem, palmarem, inferna parte nudum, superius verò per ambitum, quinis, senis, septenisúe oblongiusculis, sescuncialibus, læuibus, viridib⁹, fibratis folijs donatum, è quorum medio pediculus tenuißimus vnicus vt plurimum, nonnunquam bini aut terni, quadrantali ferè longitudine exurgunt, in cacumine suo singuli sustinentes lacteum Alsines floribus æmulum, quem capitulum sequitur rotundũ, Coriandri semine minus, intus semina nigra tenui candidaque membrana inuoluta concludens.
Aprili, Maio, Iunio, Iulio flosculi conspiciuntur lactei.
Gaudet locis perpetua vligine irriguis, in iugis Montium vnterm Knickholtz / in syluis item herbidis iuxta truncos arborum occurrit.
Siccandi vi pollet.

Anagallis rubra.

Ἀναγάλλις, *Dioscor.*
Anagallis mas Phœnicia, *Lobel.*
Corcorus Plin. *Nonnull.*
Corallia.
Roter Meyer / *Sil.*
Roter Gauchheil / Grundheil.
Tota æstate florem fert in Autumnum vsque in agris, hortis oleraceis, solo ac læto cultu.
Calidæ est naturæ & siccæ. Extergit, mundat, expellit, attrahit, mitigat.
Succus Naribus inditus aut gargarizatus Caput purgat eliciendo pituitam.
Duros abscessus trita & imposita maturat, rumpit Vulgi experimento.
Aduersus pestem commendatur & rabidis Canibus medetur.

Anagallis lutea montana.

Anagallis lutea, *Lob.*

Nummularia ſyluatica vel mas, *Geſn.*

Gelber Wald Meyer/ *Sil.*

Geel Grundheil.

Floribus aureis Iunio & Iulio nemoribus montoſis, vmbroſis conſpicua.

Vulneraria eſt. Potionibus vulnerarijs additur.

Anagallis aquatica I.

Σίον, Dioſcoridis, *Trag.*

Ἀναγαλλὶς ἔνυδρος.

Anagallis aquatica maior rotundifolia.

Sion vulgare & mai⁹, *Trag.*

Berula maior.

Becabunga *Germanis.*

Waſſer Gauchheil.

Bachpungen.

Pfunde/ *Sil.*

Sectatur pratenſes riuulos, in pigris aquis aut ſubſtillijs.

Guſtu tota acrior Naſturtij, facultate tamen & viribus inferior. Scorbutum ſanat, Calculos rumpit, & vrinam ciet.

Ad acetaria verno tempore colligitur.

Sæpe reperitur tota inſipida.

Anagallis aquatica II.

Anagallis aquatica anguſtiore folio.

Schmalbletterichte Pfunde.

Gaudet paluſtribus & riuulis, in quibus tota hyeme viret.

Omni odore & ſapore deſtituitur.

Anagallis aquatica III.

Anagallis aquatica minor.

Kleine Pfunde.

Locis ijſdem: ſed rarior.

Angelica alpina I.

Angelica Sleſiaca maxima.

Archangelica, *Dod.*

Groſſe Berg Angelica auff der Iſerwieſe.

Caulem fert brachij craſſitudine tricubitalem. Radix longior craſſa, paucioribus fibris donata.

Ad ripam Iſeræ fluuij maioris oritur.

Contra venena vſurpatur, & eadem quæ ſatiua præſtat.

Angelica alpina II.

Angelica vera alpina.

Angelica alpina nobilior.

Angelica montana *C. Bauh.*

Bruſtwurtzel.

Lufft-

Lufftwurtzel/ Rhizotomis *Sil.*

Satiuæ Angelicæ ſimilis eſt; at tota minor: Folia ex atro virent: Radix in pauciores, ſed craſsiuſculas fibras diuaricatur.

In præruptis Montium iugis & ſaxorum fiſſuris oritur.

Magnæ, in Pectoris affectibus, commendationis. Expurgat, abſtergit, attenuat lentos & viſcidos pectoris humores: Ob id Aſthmaticis, & quibus Pulmones craſſa & viſcida pituita infarcti ſunt, ſaluberrima. Tuſsi inueteratæ opitulatur & venenis reſiſtit.

Angelica alpina III.

Angelica montana Sleſiaca vulgatior.

Angelica ſylueſtris montana, *Camer.*

Angelicæ varietas, *Aduerſ.*

Berg Angelick.

Geiſtwurtzel/ *Sil.*

Hæc in montibus frequentior, ſolo pingui inter ſaxa herbidis locis.

Acerrimi eſt guſtus Radix, luteo & lento turgens ſucco: ideo cæteris omnibus valentior.

Manſa os, linguam & fauces maximè vrit & inflammat, Calida & ſicca ad quartum ferè gradum.

Corrigitur aceto macerata radix, quæ ore manſa, aëris maligni arcet contagia.

Angelica aquatica.

an μαγύδαρις, *Theoph?*

Angelica ſylueſtris, *Thal.*

Angelica minor aquatica, *Tabern.*

Wild Angelick/ *Sil.*

Waſſer Angelica.

Wild Geiſtwurtzel.

Paſsim in pratis, ſecus fluenta occurrit.

Ob acrimoniam minorem cibis condiendis aptior. Corrigit prouentum ſaburramq; craſſorum & viſcidorum humorum, atque fœtidum halitum emendat tetri ſpiritus ex praua concoctione manantis.

Angelica erratica.

Αἰγωπόδιον, *Tabern.*

Angelicæ vitium, *Trag.*

Herba D. Gerardi, *Dodon.*

Podagraria Germanis, *Aduerſ.*

Gierſch/ Gieriſch/ *Sil.*

Zipperlinkraut.

Adeò reſtibili & importuno pro-

no prouentu iuxta ſepes hortorum & parietes vdis vmbroſisq; locis pinguibus luxuriat, vt vix inde poſsit radicitus deleri.

Odor ei ſatis fortis, multò tamen imbecillior Angelica.

Adduntur folia recentia tenera oleribus, Radix aliquot diebus ex vino pota febres putridas ſanat.

Vulneraria eſt: Podagricis optimè facit.

Anthyllis leguminoſa.

Λαγωπόδιον, *Tabern.*
Anthyllis vulneraria, *Geſn.*
Arthetica Saxonum, *Thalij.*
Beruffkraut/ } *Sil.*
Hendelweis/ }
Geel Haſenklee.

In collibus apricis & pratenſibus locis naſcitur. Flos ei Iulio & Auguſto albus & luteus. Vulneraria eſt. Manus dealbat vi abſterſoria. Contra effaſcinationes cunis Infantium imponitur anili ſuperſtitione.

Antirrhinum medium.

Φύτευμα, Dioſc. *Dodon.*
Antirrhinum ſyl. maius.
Antirrhinum, *Plinij.*
Orontium, *Archigenis.*
Wilder Orant.
Wilder Hundskopff.
Brackenheubt.

Locis cultis circa margines, & in ipſis agris. Iulio & Auguſto floret: hyeme perit.

Auriginem morbum ſeu Icterum potu diſcutit.

Antirrhinum minimum.

Antirrhinum minimum repens, *Lob.*
Klein Beruffkraut.
Hundsſchädel.

In aruis & incultis prouenit agris.

Ad philtra accõmodatur.

Aphaca.

Ἀφάκη, Dioſc. *Aduerſ.*
Pitina Theoph. *Anguillarę.*
Orobanche, *Lugdunenſib.*
Feldwicken.
Wildewicken.
Vogelwicken.

Herba tenera capreolis ſe ſuſtinens.

In campis inter Legumina, Triticum, Secale & alias fruges enaſcitur.

Semẽ adſtringendi vi pollet: torrefactum Stomachi aliasque fluxiones ſiſtit.

Apium montanum.

Ὀρεο-

'Ορεοσέλινον Diosc. *Cluſ.P.*
ὀρεοσέλινον ἔγχυλον ſeu ἔνοπον, *Geſn.*
Polychreſtum *Cordi.*
Polytmetum *Geſn.*
Montapium.
Vielgutt/ } *Sil.*
Augenwurtzel/ }
Berg Peterlin.

Amat montoſos arenoſoſque tractus. Abundè propè Gryphibergum in pratis ad Quiſſum fl.

Iulio & Auguſto flores in vmbella, cum ſemine Anethi nigricante, oſtendit.

Radix longiſsima calida & ſicca tertio receſſu. Extenuat, aperit, incidit, vrinas mouet. Calculos diſſoluit, Menſes prouocat, Iecinoris & Lienis obſtuctiones ſoluit, Regio morbo auxiliatur. Manducata Dentium dolores mitigat ac ſaliuam ciet, Torminibus ventris ſuccurrit, Viſum exacuit, & alios multos vſus præſtat.

Apium Cicutarium.

Petroſelinum caninum, *Tabern.*
Cicuta minor, *Dodon.*
Apij vitium, *Geſner.*
Hunds Peterlin.
Stinckender Peterlin.

Gleiſſe Sil. à ſplendore.

Abundè luxuriat in hortis oleraceis, maximè cum Petroſelino, cuius eſt vitium.

Venenoſa & pernicioſa eſt planta.

Aquilina.

Πόθος, Theoph. *Coſtæo & Tabern.*
Λεοντοςόμιον.
Aquilegia, *Matthiol.*
Aquileia, *Dodon.*
Ackeley/ Agley.
Glockenblumen/ *Sil.*

In montibus, collibus apricis & pinguibus pratis. Maio floret & Iunio.

Temperatæ ex calore ſiccitatis, guſtu dulci, tantillum adſtringēte. Corroborat Hepar, aperit, conducit pectori, Pulmoni, eoſq; purgat.

Decoctum ex vino & aqua addito Diacaryo inſtar gargariſmatis, ad Faucium Laryngis & Tracheæ incendium & vlcuſcula valet.

Flores Cordiales ſunt. Omnibus medicamentis cum vſu miſceri poſſunt.

Radix cum ſemine ex vino pota ἀδυναμίαν veneream corrigit.

Semen Ictericis, Lienis obſtructionib. Vertiginoſis cō-

petit. Venenis resistit, prouocat variolas & Morbillos.

Succus instillatus, vulnera mundat & commodè sanat, Naribus inditur aduersus fistulas & vlcera Narium Fauciumq́; putredines.

Artemisia candida.

Ἀρτεμισία πλατύφυλλος ab Artemisia Mausoli Cariæ Regis vxore, quæ sibi hanc herbam adoptauit, ἀπὸ τῆς ἀρτέμιδος, id est, Diana; quoniā medetur Mulierum malis, quibus Diana præest.

Ἀρτεμισία πολύκλωνος *Diosc.*

Παρθένιον, *Apulei.*

Artemisia latioris folij, *Dod.*

Artemisia fœmina.

Weisser Beyfuß.

Weisse Buck.

S. Johannis Gürtel/ *Sil.*

Pasſim circa vrbes, ad pagos, arces, muros, in conuallibus & montibus.

Caulis ex viridi albicat; floret Augusto.

Excalefacit 3. siccat 2. gradu, modicè tenuium partiū. Attenuat, penetrat, aperit, prouocat.

Pectus expurgat à crassis & tenacibus humoribus, tussim lenit, difficultati anhelitus succurrit. Locos mulierbres calefacit, Menses suppressos ciet, secundas, partus detrahit, Puerperas purgat.

Venenis resistit, medetur morsui Animalium venenatorum & canis rabidi. Aërem pestilentem emendat.

Insessibus pro Calculosis & Hystericis commodè miscetur.

Artemisia rubra.

Artemisia vulgaris rubra.

Artemisia mas.

Roter Beyfuß.

Roter Buck.

Iisdem prouenit locis.

Summitates ex vino rubro decoctæ Dysentericis vtiliter imponuntur & bibuntur.

Per se, vel cum verbasco vino rubro aut aqua chalybeata incocta Tenesmum sanat.

Sal Artemisiæ sudores & Menses retentos elicit, aduersus pestem efficacissimū remedium multo facto experimento.

Arundo palustris.

κάλαμος φραγμίτης, *Diosc.*

Χαρακίας, *Theophr.*

Arundo vallatoria seu phragmitis Dioscoridis *Lobel.*

Harundo vulgaris *Dod.*

Cala-

Calamus, Canna paluſtris.
Rohr/ Teichrohr.
Weiher Ried.

Piſcinis, lacubus & cæteris ſtagnantibus familiaris.

Iulio profert iubam ſeu paniculas aliquantum purpureas, quæ maturæ in pappos auolant.

Folia recentia Cubiculis inſperguntur, ad æſtum febrium mitigandum.

Radix per ſe, aut cum bulbis ſuis illita ſpicula aculeoſque extrahit. Luxata Lumborumque dolores cum aceto mulcet.

Ἀνθήλη paniculæ lanugo, ſi aures intrauerit, exurdat. Adeo enim tenaciter adhærens affigitur, vt auelli non poſsit.

Aſarum.

Ἄσαρον, *Dioſcor.*
Νάρδος ἀγρία.
Aſarum Baccharis ſeu Baccharus, *Aduerſ.*
Nardus montana, *Cordi.*
Auricula leporis.
Haſelwurtz.
Haſenöhrlein/ *Sil.*

Delectatur Montium conuallibus ijſq; humentibus & vmbroſis, ſolo limoſo.

Maio & Autumno floret perpetuò virens.

Acris eſt radix, ſubamara & valde odora non vacans adſtrictione. Aperit, attenuat, reſoluit, prouocat, incidit, calefacit & ſiccat 3. gradu. Aluum & vomitiones ciet, vrinam elicit, Menſes mouet. Craſſos pituitoſos bilioſosq; humores educit, Iecinoris, Fellis ac Lienis infarctus ſcirrhoſosque tumores ſoluit.

Confert Febribus diuturnis & inueteratis, Aſthmaticis, tuſsientibus, Hydropicis, Iſchiadicis. Secundas & fœtus pellit.

Lixiuio inditur ad roborandum Cerebrum & Memoriam.

Aſclepias.

Ἀσκληπιὰς, Dioſcoridis *Aduerſ.*
Νικητοξικὸν, quaſi νίκη τοξῶν.
Vincetoxicum, *Dod.*
Hirundinaria, *Tragi.*
Aſclepias vulgaris flore albo.
Schwalbenwurtz.
Schwalbenkraut / quoniã cum ſemen matureſcit in ſiliquis, ſiliquæ dehiſcunt & Hirundinibus volantibus ſimiles ſunt.

Colles & ſaxoſos ſectatur tractus, velut ad Goldbergam.

gam & montem Acutum, Zabothum & alia loca. Iulio floret.

Radix excalefacit, ſiccat primo ordine, digerit, aperit, reſoluit. Venenis aduerſatur totius ſubſtantiæ ſimilitudine; Hydropicos iuuat, Tormina mulcet, Tuſsi, pectoris vitijs auxiliatur. Aduerſus Peſtis ſæuitiam venenoſorumq; Animalium ictus ex vino bibitur.

Herba cum floribus tuſa Mammis à partu turgentibus cataplaſmate imponitur.

Vulneraria eſt. Sordida & putrida vlcera purgat, & ad cicatricem perducit. Genitalium vitijs & Rupturis egregiè medetur.

Aſperula I.

Aſperula flore albo odorata.

Aſperula flore odorato, *Cluſ. P.*

Matriſylua, *Trag.*

Hepatica ſtellata, *Tab.*

Gliedegenge/Gliedekraut/ *Sil.*

Waldmeiſter/Weiß Steinleberkraut.

Maio, Iunio & Iulio in ſyluis altis Montium frequens.

Tota planta odorem ſuauem Lilij Conuallij ſpirat.

Calidæ eſt & ſiccæ naturæ. Cor exhilarat: vitijs Hepatis ſuccurrit. Duros abſceſſus tuſa ac extrinſecus impoſita emollit ac diſcutit. Eius decoctum fotu Articulos firmat. vulg. experimẽto.

Vulneraria eſt cephalica, ad capitis vulnera efficaciſſima.

Aſperula II.

Ἀπαρίνη *Dioſcor.* ἀπὸ τοῦ ἅμα παρὰ ἰέναι à ſimul prætereundo.

Φιλάνθρωπος, Plin.

ὀμφαλόκαρπος.

Aſperula Plin. *Dod.*

Aparine, *Lob.*

Kleber.

Klebkraut.

Aeſtiuis menſibus viget. Vbiuis ferè obuiam prope ſepes, ſcrobes, inter ſentes, in agris maximè Lini & hortis oleraceis, inuitis Hortulanis.

Abſtergit & ſiccat modicè, nonnihil habens ſubtilium partium.

Sanguinis abundantiâ ex vulnere impoſita, folia reprimunt. Cum axungiâ trita ſtrumas diſcutiunt.

Succus Aurium doloribus medetur, vulnera recentia gluti-

glutinat & papularum rimas.

Aqua ſtillaticia Calculos frangit & Renes à ſaburra liberat.

Aſter Atticus.

Ἀςὴρ ἀττικὸς, *Dioſcor.*

Βυϐώνιον, quòd inguinum tumoribus medeatur.

AſterAttic⁹ flore cœruleo.

Inguinaria ſeu Inguinalis.

Blaw Scharten kraut.

Stern kraut/Bruchkraut.

Naſcitur circa Opeliā aſperis & incultis, Auguſto floret.

Sapor foliorum aſper ac ſubamarus. Miſtæ facultates vti Roſa. Modicè calefacit, digerit & reſiccat.

Herba tuſa rabioſi canis morſib. auxiliatur. Turgentia guttura diſcutit & Inguinibus illinitur.

Aſter Conyzoides.

Aſter Atticus purpureus minor.

Conyza cœrulea.

Conyzoides cœrulea *Geſn.*

Blaw Dürrwurtz.

Berufſkraut/*Sil.*

Floſculi Iunio, Iulio & Autumno emicant purpurocœrulei, aſperis ſiccis & apricis locis ſecus itinera, montoſis locis.

Calefacit, ſiccat, digerit, diſcutit.

Contra effaſcinationes à vetulis ſuperſtitioſè vſurpatur.

Aſter luteus montanus.

Aſter flore luteo, *Mattiol.*

Aſter Italorū, *Lob. & Cluſ. P.*

Aſter Atticus, *Dod.*

Bubonium luteum, *Tabern.*

Geel Sternkraut.

Geel Bruchkraut.

In dumetis & collibus ſaxoſis.

Radix odorata ſubadſtringens & ſiccans amarore aromatico modicè ad Cinnamomi ſaporem accedit, ſubacri.

Hernijs & Inguinum tumoribus vtilis.

Aſtragalus aruenſis.

Ἀςράγαλος à radicum cum talis conuenientia.

Pſeudapios *Matt. Cam.*

Terræ glandes, *Dod.*

Chamæbalanus, quod in glandis effigiem radicis extremum turbinetur.

Erdnüſſe/Ackernüſſe.

Sewbrod/Schweinßbrod *Sil.*

Acker/GrundEicheln/Knollenwurtz.

In agris frumentaceis ſub Zabotho monte. Sapor illi

ſubdulcis, glandis aut Caſtaneæ adſtringens.

Ad fluxus Mulierum immodicos, & ſanguinis profluuium ex Veſica efficax.

Poſt meſſem eruuntur ac colliguntur.

Atriplex caninus.

Χρυσολάχανον, *Nonn.*

Bonus Heinricus, *Tabern.*

Tota bona Spinaciæ facie, *Aduerſ.*

Rumex vnctuoſus.

Hackenſchar/ } *Sil.*
Lungwurtz/ }

Schmerbel.

Guter Heinrich.

Incultis & ruderatis ſecus vias, veteres muros & agrorum ſepimenta luxuriat. Viget tota æſtate.

Excalefacit, ſiccat, aperit; detergit magis quàm Mercurialis, reſoluit, digerit.

Quam proximè ad Spinaciæ naturã accedere videtur, in cibo Mercuriali gratior.

Cocta cum oleribus eſitata lubricam Aluum reddit.

Bibitur tabidis & phthiſicis plebeculæ experimento.

Vulneraria eſt & ad Animaliũ venenoſorũ ictus commendatur. Vlcera recentia, ſordida & vetera expurgat & vermes in ipſis interimit.

Fabris ad Equorum apoſtemata in vſu.

Atriplex ſylueſtris I.

Ἀτράφαξις ἀγρία, *Dioſc.*

Atriplex agreſtis, *Trag.*

Atriplex ſyl. ſinuata, *Lob.*

Wilde Mölten.

Scheiß/Schißmölten/*Sil.*

In hortis oleraceis & circum mœnia vrbiũ plurima.

Minus refrigerat & humectat ſatiuâ, aliquanto plus digerens.

In cibum venit vt ſatiua.

Folia recentia tuſa Podagricos dolores leniunt.

Atriplex ſylu. II.

Χλωβπτυς, *Plin.*

Atriplex ſylu. latifolia laceris lacinijs, *Lob.*

Atriplex fimetaria maior, *Thal.*

Atriplex ſyl I. *Mattiol.*

Chenopodium, *Tabern.*

Miſt mölten/ *Sil.*

Sewtod/Genſefuß.

Circa vrbium, pagorum, hortorum fimeta enaſcitur.

Hanc Tragus lethalem aſſerit & peſtiferam. Sues interimere creditur.

Atriplex ſylu. III.

Atriplex fimetaria minor, *Thal.*

Atriplex ſyl. 3. *Mattiol.*
Atriplex olida, puſilla, hircina & Vuluaria garum olens, *Aduerſ.*
Garoſmos *Cord. & Dodon.*
Kleine Miſtmölten/ *Sil.*
Bocksmölten.
Schamkraut.
Loca amat habitata, vt plurimum vbi lotium effunditur.
Tota vehementer fœtet inſtar putridi Halecum gari.

Atriplex ſyl. IV.

Atriplex ſylu. Polygoni aut Helxines folijs, *Lob.*
Atriplex ſylu. 2. *Dod.*
Kleine wilde Mölten.

Atriplex ſylu. V.

Atriplex paluſtris polycaulis.
Waſſer Mölten.
In foſsis ad oppida Iulio & Auguſto conſpicua.

Auricula Vrſi.

Vide Sanicula.

Balſamina ſpuria.

Mercurialis ſylu. 2. & Eſula ſylu. *Tragi.*
Perſicaria ſiliquoſa, *Lob.*
Delphinium, *Craton.*
Noli me tangere, *Vulgo.*
Scorpioides, Saltarella.
an Aeſchinomene, *Plin?*
Wild Balſamkraut.
Hirſchmölten/ } *Sil.*
Springkraut/ }
Tota facies & virgulta Balſaminam alterã exprimunt. Flores lutei penduli, quos ſequuntur ſiliquæ teretes, graciles longæ, pendulæ Galegæ: ſemina parua ſubrotunda Balſaminæ claudentes, quibus turget ſimul: ac tantillum tangitur in vultum proximi cuiuſq; quaſi impetu vindicabunda & ſe tangi queribunda excluditur.
Oritur frigidis, humidis, vmbroſis Montium locis. Ad riuulos ex montibus decurrentes multa.
Vulneraria eſt. Vomitiones prouocat, vrinas ciet & calculum pellit.
Artus luxatos cum Agrimonia Agricolarum vſu reſtituit.
Liquor ſtillaticius Podagricis & pedibus tumentibus competit.

Bardana maior.

Ἀρκτεῖον, *Dioſ.*
Προσώπιον ἢ προσωπὶς.
Perſonata *Aduerſ. & Mattiol.*
Lappa maior vulgaris.

Grosse Kletten/ } Sil.
Ohmbletter/ }
Butzen Kletten.
Roß Kletten.

Nimis quàm frequens & vulgaris, secus vias & vrbium pomeria.

Iulio Mense caulis assurgit altero ex quo nata est anno: flores purpurei Iulio conspicui cum lappulis.

Folia moderatè resiccant, discutiunt, nonnihil adstringunt.

Radix nonnullæ caliditatis particeps; pota ad Calculum & dysenteriam vtilissima, purulenta & cruenta extussientibus auxiliatur: trita cum modico salis, morsui canis rabidi medetur.

Folia inueteratis vlceribus vtiliter imponuntur. Luxatis & confractis membris prosunt.

Bardana montana.

Arctium montanũ, *Aduers.*
Lappa maior, *Dod.*
Bergkletten/Waldkletten.

Celsis & syluosis Montium opacis familiaris.

Eiusdem cũ priori naturæ.

Bardana minor.

Ξάνθιον Diosc. παρὰ τὸ ξανθίζειν, quòd flauos reddat Capillos.

Φασγάνιον, Galen.
Xanthium *Fuchs. Mattiol.*
Lappa minor, *Offic.*
Lappa inuersa.
Strumaria.
Kleine Kletten.
Igel Kletten.
Bettlers Leuse.

Iuxta loca habitata secus vrbes, mœnia & scrobes arefactas solo læto & pingui gignitur.

Iulio & Augusto lappæ vigent.

Gustu est amaro & subacri. Calefac. siccat, digerit.

Radix vti & semen tumorum strumarumque pertinaciã frequenti admotu delet.

FructusCapillos luteos efficit ex aqua tepida madefactus & illitus.

Herba Cancrorum ardori extinguendo efficax.

Bellis maior.

Bellis maior candida.
Primula veris maior.
Consolida media Herbarior. *Lob.*
Weisse S. Johanns blume.
Gense blumen.
Grosse Maßlieben.

Vbiuis obuiam, pratis ari-
dioribus,

dioribus, paſcuis, agris incultis, collibus, cognitu facilis. Vulneraria eſt. Folia commanſa ſanant cùm Oris tum linguæ exulcerationes puſtulasque exulceratas.

Flores præſtant ad ſtrumas & Caluariæ fracturas: item ad Thoracis vlcera quæ in eius cauitatem penetrarunt. In quem vſum potionibus additur.

Bellis maxima.

Bellis montana maxima.
Groſſe S. Johannis blum.
Hæc duplo maior: ſed inuentu rarior.

Bellis minor.

Bellis media, *Cl. P.*
Bellis ſylu. *Dod.*
Conſolida minor, *Offic.*
Primula Veris, *Trag.*
Angerblümlein.
Sommerthierlein.
Weiſſe Früeblümlein.
Kleine Maßlieben.

In paſcuis pratis & hortis graminoſis max. primo verè conſpicitur flore albo, rubro, variegato.

Herba adhuc tenera Veris initio cum ſale, oleo & aceto aluum ſtrictam lubricam reddit.

Decoctum collutu fauciū ardorem in febribus ardentibus temperat.

Cum ſymphyto pota ſanguinē excreantibus prodeſt.

Inditur Clyſterib. non ſine fructu in calida intemperie.

Betonica purpurea.

Κέστρον, *Dioſc.*
Βετονική.
Ψυχότροφον παρὰ τὸ τρέφεσθαι ἐν ψυχροῖς τόποις, quòd in frigidis locis naſcatur.
Betonica nemoralis.
Vetonica.
Braun Betonien.
Battenien/ } *Sil.*
Zehrkraut/ }

Vulgatiſsima in pratis & alijs herbidis Montium, Maio folia leguntur & Iunio. Iulio præcipuē floret.

Amariuſcula eſt, ſubacris & odorata. Incidit, aperit, Calefacit & ſicc. 2. ordine. Multi vſus. Pulmonem, Thoracem, Hepar expurgat, abſtergit, à putridis & vitioſis humoribus liberat; vnde Tabidis & Hæmoptoicis conueniens remedium. Icterum ſanat: faſtidia abſtergit & Stomachicos recreat. Vrinas ciet, Calculos Renum frangit. Vteri ſtrangulatui me-

detur. Ex vino veteri ruptis & ab alto deuolutis succurrit. Alui & Intestinorum tormina remouet.

Acidum ructantibus, Ischiadicis, Epilepticis & cæteris Capitis affectibus frigidis vtilissima. Vulneraria est.

Viatoribus longo itinere defatigatis vires mirificè reficit.

Aduersatur venenis, venenosorum rabidorumq; Animaliũ quorumcunq; morsibus sumta & imposita.

Lixiuio induntur folia ad Cerebrum roborandum.

Betonica alba.

Betonica candido flore.
Weisse Battenic.
Pari pollet facultate.

Betula.

Σημὺς πάπυρος, *Theoph.*
Betulla.
Bircke/ Birckbaum.
In montib. frequens, Pueris nota.

Semen paleaceum in iulis, Iulio à vento dispergitur, siccantis naturæ.

Folia amara sunt, Excalefaciunt, siccant, resoluunt, attenuant, abstergunt, aperiũt. Adduntur lotionibus contra scabiem. Cum alumine & aqua decocta colorem luteum dant Pictoribus.

Succus coagulo admistus Caseum à teredine & vermibus præseruat.

Liquor verno tempore elicitur vulnerato cortice limpidissimus. Potus Renum & Vesicæ Calculos eijcit, & Regium curat: illitus faciei nitorem conciliat & maculas delet scabiemq; sanat. Gargarizatu Oris, faucium vlceribus medetur.

Ex trunci medij substantia aliquando nascũtur Fungi flaui, Rhabarbaro similes.

Adstrictoria vi pollent, ad sanguinis fluxus compescendos vtiles.

Cremati ligni emanans liquor oculorum albugines & cicatrices delet.

Bifolium maius.

Ophris, *Plin.*
Ophris bifolia maior.
Pseudorchis bifolium *Dod.*
Groß Zweyblat.
Wild Durchwachs.
Zweyblat / *Sil.*
In montibus & conuallibus, Vdis & opacis locis.

Maio & Iunio reperitur.

Calidæ & humidæ est naturæ. Ad fracturas sanandas & vulnera glutinanda.

Bifoli-

Bifolium minus.

Ophris bifolia minor.
Pseudorchis, *Dod.*
Alisma Diosc. *Cordi.*
Perfoliata syluestris.
Iisdem natalibus gaudet.
Vulneraria est.

Bifolium III.

Ophris trifolia.
Dreyblatt.
Tribus interdum folijs, sed rariùs, deprehendere licet.

Bistorta maior.

Βρεττανικὴ Diosc. *Aduers.*
Britannica, *Lob.*
Serpentaria, *Mattiol.*
Colubrina, *Trag.*
Dracunculus Plin. *Dod.*
Natterwurtz.
Schlangenwurtz.

Maio & Iunio flores spicatos erigit, in pratis & pascuis frigidis humectis Montium.

Radix veluti contorti introque reflexi pollicis digiti Manus, intus ruffescit, saporis perquam austeri, adstringentis quadantenus Tormentillæ.

Refrigerat, siccat, cohibet, roborat, adstringit, sanguinem sistit, Venenis aduersatur: vulneraria est.

Pota fluxiones Alui, Dysenterias, sanguinis eruptiones, Menses immodicos cohibet; Abortum reprimit, Vermes puerorum enecat.

Contra Pestilentiam febresq; pestilentes vtiliter bibitur.

Sanguinis grumos ex casu, contusione aut alia caussa discutit.

Additur vulnerarijs potionibus.

Puluis Melle affrixus, scorbutum sanat.

Bistorta minor.

Serpentaria mas, *Fuchs.*
Bistorta vulgaris, *Clus. P.*
Klein Natterwurtz.

Radix minor & nullis penè fibrillis, formâ serpentem aut vermem imitatur.

Succus aceto permixtus linteo circa collũ impositus, Narium hæmorrhagiã sistit.

Dentium dolores mulcet recens admota vel cum Alumine & pyrethro decocta, fluxionesque eò decurrentes sistit, Agricolarũ vulgato vsu.

Bistorta alpina maxima.

Grosse Berg Natterwurtz.

Quadruplo maior vulgari Radix, Caulis ad duorum cubitorũ assurgit altitudinẽ.

Secta-

Sectatur altiſsima, Suditorum iuga, velut ad Gigantæum, Albis fontes Schneegruben.

Pari cum prædictis pollet facultate.

Blattaria lutea.

Χρυσόγονον Dioſc. *Aduerſ.*
Blattaria Plin. *Lob.*
Verbaſcum leptophyllon. *Cordi.*
Schabenkraut.
Goldknöpfflin.
Wilder wöllig/ *Sil.*

In marginibus campeſtribus lutoſisque aggeribus. floret Iunio.

Amara eſt calidaq; & ſicca guſtanti.

Blitum album.

Βλίτον λευκὸν, *Dioſc.*
Blitum maius, *Dod.*
Beta inſipida ſeu fatua.
Weiſſer Meyer.

In campis, hortis & areis ſecus itinera. Sine ſapore & acrimonia vlla, frigidæ & humidæ naturæ, Stomacho inutile.

Blitum rubrum.

Blitum minus rubrũ, *Mattiol.*
Blitum rubens, *Dod.*
Blitum rubrum ſupinum, *Lob.*
Olus rubrum.
Blutt Kraut/ *Sil.*
Roter Meyer.

Sponte in hortis oleraceis.

Refrigerat, humectat, emollit. In cibum venit Nonnullis inſtar Atriplicis: ſed nullum dat nutrimentum.

Suffitus herbæ Menſes remorantes prouocat, Molas & Secundas educit.

Ad Pecorum hæmorrhagiam vulgi medela.

Blitum ſylueſtre.

Βλίτον ἄγριον.
Πολύσπορον.
Polyſpermon, *Anguil.*
Fiſchmölten.
Wild Meyer.
Wild Traubenkraut.

Paſsim ſecus vrbes, etiam in hortis oleraceis oritur.

Braſsica ſyl. Napifolia.

Braſsica ſyl. 2. *Dod.*
Braſsica campeſtris 1. *Cluſ. H.*
Perfoliata ſiliquoſa, *Aduerſ.*
Perfoliata Napifolia, *Tabern.*
Wilder Durchwachs.
Durchwachs mit ſteckrüben blettern.

Inter

Inter segetes in Gußmansdorff.

Oleracea est gustu neutiquam acris.

Brassica syl. Glastifolia.

Brassica sylvestris virgata, *Cord.*
Sinapi album, *Lugdun.*
Turrita, *Clus. P.*
Glastifolia siliquosa, *I. B.*
Wilder Kohl.
Thurnkraut.

Passim ad muros & secus itinera montosis occurrit.

Iunio floret, semine in siliquis longis succrescente.

Bryonia.

Ἄμπελος λευκή, *Dioscor.*
Βρυωνία, *Galen.*
Bryonia alba baccis nigricantibus.
Vitis alba Fuchs. *Aduers.*
Stickwurtz.
ZaunRüben/ GichtRüben/ *Sil.*

Propter sepes & secus itinera. Aestate floret.

Radix moderatè calida desiccat & abstergit cum partiũ tenuitate. Purgat bilem & serosos humores, vrinam trahit, Cerebrum mundat, Pectus & Neruos à pituitosis putridisque excrementis liberat. Viscerum obstructiones aperit. Renes à Calculo expedit. Comitialibus, Attonitis, Vertiginosis, Paralyticis vtiliter datur. Corrigitur Mastice, Cydonijs, &c.

Ex vino pota vtero suffocatas mirificè restituit.

Corpus abstergit, Cutim erugat, vitia Cutis in facie emendat, suppurationes rumpit, sugillata tollit, & reduuias committit.

Folia, fructus vlcerũ phagœdenis, Cancrenis, putrentium tibiarum tædio efficaciter cum sale illinuntur.

Buglossum germanicum.

Buglossa maior, *Trag.*
Buglossa vulgaris, *Dod.*
Buglossum angustifolium germanicum.
Buglossum vulgare, *Officin.*
Deutsch Ochsenzunge.
Gemeine Ochsenzunge.

In agris frumentaceis & secus itinera circa Vratislauiam.

Flores purpurei, aliquando rubri, rarò candidi à Maio vsque in Æstatis finem visuntur.

Cordiales sunt, tristitiam depellunt, mœrorem excutiunt, hilaritatem excitant,

voluptatem afferunt & Corroborant.

Buglossum syl. spinosum.

Buglossum erraticum asperum Echioides, *Aduers.*

Echium germanicum spinosum, *Fuchs.*

Wild Ochsenzung.

Lieb Eugelin / *Sil.*

Folijs est asperis oblongis, at multò minoribus, flosculis eleganter cœruleis, sed exiguis.

Per totam æstatem in agris tam cultis quàm incultis reperitur.

Flores Cordiales sunt & primo aspectu suaui colore oculos exhilarant.

Buglossum syl. nothum.

Buglossæ sylu. species, *Thal.*

Alysson germanicum Echioides, *Lob.*

Aparine, *Plin.*

Blaw Kleber.

Groß Klebekraut.

Locis apricis asperis iuxta ædificia areas & pagos.

Bursa pastoris maior.

Pastoria bursa *Dodon.*

Thlaspi fatuum, *Gesn.*

Sanguinaria, Capsella.

Teschelkraut/ } *Sil.*
Sachsenkraut/ }

Bluttkraut.

Vbiuis obuiam & vulgo nota herba. Locis incultis, secus vias, sepes & in Oppidorum arcis.

Aprili, Maio & Autumno floret.

Inodora saporisq; expers, præter leuem adstrictionem & siccitatem. Refrigerat, exiccat, adstringit, reprimit.

Aduersus Dysenteriā, cruentas excreationes, vrinam sanguinolentam, Menstruorum profluuia, omnesq; internorum viscerum quasuis erosiones ex vino rubro pota seu admota efficacissima.

Trita & illita inflammationibus & ignibus sacris prodest.

Succus vulnera glutinat recentia & Auribus purulentis infusus medetur.

Pesso hæmorrhagiam vteri & Mensium abundantiam sistit.

Pedibus nudis pressa auriginem tollit.

Bursa pastoris minor.

Bursa pastoris folio perfoliato.

Thlaspi pumilum.

Klein

Klein Teschelkraut.
Montosis apricis & aridioribus agri Hirsbergensis.

Bursa pastoris minima.

Paronychia vulgaris, *Dod.*
Paronychia Alsinifolia, *Lob.*
Pilosella siliquata minima, *Thal.*
Gensekraut.
Hungerblümlein / *Sil.*
Aprili floret in multam æstatem succrescente interim semine.
Arenosis agris & hortis plurima.
Vulgus credit eius vberem prouentum annonæ caritatem denotare.

Bursa pastoris Myagrifolia.

Pilosella siliquata maior, *Thal.*
Paronychia Myagrifolia, *Camer.*
Nagelkraut.
Agris prouenit aridiorib.

Calendula agrestis.

CAlthula.
Acker Ringelblumen.
Ringelblumen.
In agris & ruderatis locis.
Flos ex vino potus cit Menses, & secundas etiam educit, & arida suffitibus admota.
Succus mira proprietate ad Carbones pestilentesque Bubones valet.

Caltha alpina.

Alisma alpinum, *Thal.*
Nardus Celtica 2. *Lob.*
Doronicum 4. *Clus.*
Solidago buphthalmica.
Geel S. Johannisblumen.
Schmerblumen.
Laugenkraut.
Mutterwurtz.
Marientranck.
Luxuriat passim in pratis humidioribus Montium. Circa solstitium floret.
Sapore Radix constat nõnihil amaro, acri, penetrante, sed aromatico. Calefacit, siccat, vrinam pellit, Menstrua ducit; decocta ex vino demorsis à Bufonibus potu prodest.
Ciet sternutamenta & pituitam è capite elicit.
Lixiuio flores vulgo incoquũtur aduersus Capitis dolorem, Capillosque fractos, quibus etiam flauum seu aureum conciliant colorem.

Caltha palustris.

Chamæleuce, *Plinij.*
Populago, *Tabern.*

* Amellus Virgilij putatus, *Thalij*.
Schmirgeln / Kühschmirgeln / *Sil.*
Schmaltzblum.
Dotterblum.

Flos verno tempore vliginoſa prata riuuloſque luteus decorat, quibus nihil notius aut frequentius.

Apum ictui foliorum ſuccus illitus ſuccurrit. Infantium torminibus decocta, inſeſſu, Mulierculaꝛum experimento medetur.

Camelina I.

Μύαγρον *Dioſc.* παρὰ τὸ μύας ἀγρεύειν, à Murium captura.
Cameline Myagrum, *Lob.*
Seſama, *Trag.*
PſeudoMyagrum, Matt. *Cam.*
Leindotter.
Dotterkraut.
Finckenſamen.

In campis inter Linum & frumenta naſcitur.

Herba inflammationibus & doloribus oculorum prodeſt impoſita.

Semen modicè calefacit & humectat. Cibus auiculis gratus.

Camelina II.

Myagrum Turcicum, *Hortulanis.*
PſeudoMyagrum 2. Matt. *Camer.*
Paronychia 2. *Taberu.*
Wild Dotter.
Knöpflin Dotter / *Sil.*
FingerNagelkraut.

Multa inter ſegetes arenoſas Hirsbergenſis agri.

Iunio & Iulio floſculi in ſummo ſcintillant lutei, ſemen in capitulis rotundis, Milij magnitudine relinquentes.

Campanula anguſtifolia cœrulea maior.

Φύτευμα, Dioſc. *Mattiol.*
Campanula. Perſicifolia noſtras, *Lob.*
Waldglöcklin / Wald Cymbeln.
Taube glocken.
Groſſe Schellen.

In collibus apricis & frutetis Iunio & Iulio floret.
Vſus neglecti.

Campanula minor anguſtifolia flore albo.

Weiſſe Waldglöcklin.

Campanula minor rotundifolia.

Campanula ſylu. minima, *Dod.*
Campanula minor alpina, *Cluſ. P.*

Rapunculus ſyl. minor 2. *Tabern.*

Kleine Milchglöcklin.

Kleine wilde Rapuntzeln.

In rupibus & præcipitijs. Ad mœnia item vrbium, Iulio & Auguſto floſculos ex ponit.

Tota lacteſcit.

Campanula minor rotundifolia niueo flore.

Kleine weiſſe Milchglöcklin.

Campanula minor pratenſis.

Campanula minor 2. *Caſp. Bauh.*

Wieſenglöcklin.

Schellen.

Hæc integra ſæpe tegit prata.

Succus ex flore cœruleo expreſſus viridem efficit colorem.

Cannabis ſyl. ſpuria I.

Cannabis ſpuria facie Vrticæ, *Lobel.*

Cannabina alba, *Tabern.*

Wilder Hanff.

Weiß Hanffkraut.

Wilde Taubneſſel.

Ackerneſſel.

Inter ſegetes enaſcitur.

Cannabis ſyl. ſpuria II.

Cannabis ſylueſt. ſpuria 2. *Lobel.*

Vrtica fatua ſyl. aculeata, ſeu ἀκανθοσπόνδυλος, *Thal.*

Sideritis 2. *Mattiol.*

Stachelichte wilde Taubneſſeln.

Stachlichte Ackerneſſeln.

Segetum pernicies.

Lamij vires imitatur.

Cannabis ſyl. ſpuria III.

Vrtica fatua ſyl. aculeata minor.

Kleine wilde Taubneſſeln.

Cardiaca.

Sideritis 1. *Dod.*

Marrubium mas, *Brunfelſ.*

Palma Chriſti, *Pariſienſ.*

Meliſſæ ſpecies, *Nonn.*

Hertzgeſperr.

Hertzgeſpan.

Wolffstope.

Prouenit paſsim prope vrbium mœnia iuxta ſepes & veteres muros, in pagorum areis.

A Iunio in multum vſque Autumnum durat, floret ac ſemen perfert.

Amara eſt, Calidæ & ſiccæ naturæ. Vires Meliſſophyllo ſuppares.

Omnibus Cordis affectibus amica & familiaris, vt Palpitationi, Cardiacæ, item

pectoris, vt Asthmati, Tussi. Præstat ad conuulsos & resolutos.

Aqua destillata ægrè parturientibus opem fert, & Ićteritiam discutit.

Ad pecorum morbos vulgò adhibetur.

Carduus viarum vulgatior.

Carduus spinosissim⁹ vulgaris, *Lob.*

Onopordeum 1. *Tabern.*

Distel/ Wegedistel.

Secus itinera & in areis pagorum nihil vulgatius.

Semen potum Laterũ doloribus remedio est. Carduelles eo delectantur.

Interdum etiam albo conspicitur flore.

Carduus palustris fruticans.

Carduus palustris procerus tricubitalis, *Franci.*

Grosse Wasserdistel.

Humectis montium locis, pratisque syluosis vdis. Iulio floret.

Carduus palustris minor.

Kleine Wasserdistel.

Flores in summo caulium ostentat purpurascentes Augusto & Septembri, humidis secus fluenta locis.

Carduus leucanthemus.

Ἀκανθα λευκὴ, *Dioscor.*

Leucacantha.

Spina alba, *Aduers.*

Acanthium vulgare.

Weisse Distel.

Weisse Wegdistel.

In montibus & syluis Iunio & Iulio floret.

Radix desiccat & modicè adstringit.

Stomachicis & cruēta expuentibus competit. Semen aduersatur venenis, maximè à serpente demorsis, conuulsisq; infantibus auxiliatur.

Carduus lanceolatus.

Spina lanceam referens.

Sperdistel.

Radix fibrosa, Caulis spinosus ramosus capitulis in summo rotundis aculeis paruis detortis; è quibus molles bombycini purpurantes flores cum semine paruo enascuntur. Folia lancem referunt. In montibus & rariùs quidem occurrit.

Carduus aruensis.

Carduus auenarius, *Thal.*

Carduus segetalis.

Aculeo-

Aculeosá Gazæ, *Aduers.*
Ackerdistel / Haberdistel.
Klein Margendistel.

In campestribus inter segetes, Auenam maximè. Æstate floret.

Carduus pratensis.

Ἄκανθα ἀγρία, *Dioscor.*
Acanthus syluestris.
Carduus Acanthi facie, *Aduersariæ.*
Carduus sylu: Dioscor. *Tabern.*
Geele Disteln / *Sil.*
Wiesen kól / Graskól.
Carduus omnium ferè tenerrimus.

In pratis montosis nonnihil humectis. Iulio & Augusto floret.

Folia tenerrima à Mulieribus in Cibis vt reliqua olera expetuntur.

Carduus fullonum.

Δίψακος *Diosc.* à διψᾶν quasi siticulosa.
Dipsacus syl. *Dod.*
Virga pastoris, *Offic.*
Lauacrum Veneris à concinnato foliorum ambitu, quæ anfractuosa ambage peluis seu labri figuram exprimit.
Kartendistel.
Weberdistel.
Weberkarten.
Tuchmacherkarten.

Nascitur humectis locis secus itinera & prope sepes in pagorum areis ac scrobium marginibus.

Iunio ac Iulio florent echinata capitula. Autumno leguntur.

Radix impensè amara est calida 2. recessu: siccat, abstergit nonnihil. Viscera infarctu liberat. Tertianis nothis decocta medetur.

Folia capiti imposita Phrenesin mitigant.

Aqua foliorũ concauis reperta, caliginosis & rubentibus oculis prodest. Eadem maculas faciei maximè oculorum emendat.

Echinorũ vermiculi è collo contra Quartanas suspenduntur.

Carduus fullonum minor.

Virga pastoris minor.
Dipsacus minor, fatuus.
Wild kleine Weberkart.

Prouenit vmbrosis & humidis ad sepes.

Carlina maior.

Χαμαιλέων λευκὸς, Diosc. *Lob.*
Carlina *Herbarior.*

Cardopa-

Cardopatium *Officin.*
Chamæleon albus.
Eberwurtz.
Weiſſe Eberwurtz.

Aſperis & incultis montoſis, arido ſolo oritur ad vias & margines agrorum, florem promit Iulio & Auguſto.

Excalefac. 2. ſicc. 3. gradu, cum partium ac ſubſtantiæ tenuitate, ſudores mouet, ventris lumbricos ac tineas pellit; venenis omnibus reſiſtit, Peſtis contagia arcet, Iecinoris ac Lienis obſtructiones aperit, vrinas ciet, Menſes prouocat. Datur & ex alto deuolutis lapſis ac cæſis. Dyſenteriæ populari, torminibusq; Inteſtinorum vulgatum remedium.

Occîdit Canes & Sues, Mures item necat ſubacta cum polenta.

Vulgo perſuaſum eſt, eam geſtantibus vires augere, comitibus verò adimere.

Carlina minor.

Carlina ſyl. *Dod.*
Scolym⁹ ſylueſtris, *Mattiol.*
Attractylis vulgaris minor, *Fuchſ.*
Heracantha, *Tabern.*
Dreydiſtel.
Sewdiſtel.
Schönhärle.

In aſperis & aggeribus ſecus itinera montoſis integra æſtate conſpicua.

Capitula fœminæ lixiuio indunt ad capillos abluendos, qui inde flaueſcunt & pulcriores efficiuntur, & à pediculis & lendibus immunes redduntur.

Carum.

Κάρος καὶ κάρον.
Κάρεον, *Aëtij.*
Careum.
Carui, *Officin.*
Cyminum pratenſe.
Feldkümel.
Wieſenkümel.
Fiſchkümel.
Carwi.

Integra prata camposque montium ſæpe conueſtire ſolet. Iunio floribus & ſemine prægnans.

Optimum eſt Semen, non pauperum modò ſed & diuitum, in cibis condimentum.

Semen modicè acre. Calefacit, exiccat 3. receſſu. Aperit, incidit, digerit, concoquit, prouocat, flatus pellit, corroborat.

Stomacho & ori gratum accommodumq;, concoctionem iuuat. Colicæ flatuoſæ ventriſque torminibus inprimis vtile.

Lotium

Lotium euocat, & Renes ab arenulis liberat. Antidotis & oxyporis vtiliter miſcetur.

Radix elixa Paſtinacæ modo cibo vtiliſsima.

Caryophyllata vulgaris.

Caryophyllata, *Trag.*
Herba Benedicti, *Offic.*
Benedix.
Benedicten wurtz.
Neglinkraut.

Gaudet magis opacis ac vmbroſis, quàm patentibus & apricis, iuxta vias in dumetis & ſyluulis nonnullis.

Floret Maio & Iunio.

Radix ſuauiſsimum Caryophylli ſpirat odorē, Cordi amicum & gratum.

In vino pota Cor exhilarat, Cerebrum roborat, ſpiritus cum animales tum vitales recreans. Hepatis obſtructiones aperit, Ventriculi, inteſtinorumq; dolores à flatibus ſubortos lenit, concoctionem prouocat, & contra omnia venena plurimum vtilis.

Puluis epotus prodeſt Cœliacis, Dyſentericis, ſanguinem expuentibus, ab alto deuolutis.

Tam intus ſumta quàm foris adhibita Enterocelis auxiliatur.

Caryophyllata alpina lutea.

Caryophyllata alpina aureo flore, *Cluſ.*
Caryophyllata montana, *Dodon.*
Caryophyllata maior rotundifolia, *Lob.*
Groſſe Benedicten wurtz.
Berg Neglinkraut.
Alp Benedix wurtz.

In ſummis duntaxat Suditorum iugis herbidis, ſolo læto: veluti ad Gigantæum & alijs alpinis tractibus humidioribus. Iulio flos aureus erigitur, ſemen Auguſto maturum.

Radix ſæpe ſeſquicubitum longa, digitum craſſa, odorata & adſtringens.

Eiuſdem cum vulgari naturæ & vſus.

Menſtruorū profluuia immodica in puluere ſumta cohibet.

Caryophyllata montana purpureo flore.

Caryophyllata alpina nutante flore, *Cl. P.*
Benedicta ſylueſtris, *Trag.*
Berg Benedicten wurtz.
Waſſer Benedictenwurtz.

Vdis Montium recessibus Iulio floret.

Radix crassa longa inodora, gustanti adstrictionem imprimit.

Dysentericis opitulatur.

Caryophyllata alpina minor.

Caryophyllata Veronensium flore Saniculæ vrsinæ, *Aduers.*

Sanicula alpina siue montana 2. *Cl. P.*

Sanicula alpina, *Tabern.*

Cortusa, *Mattiol.*

Campanula vulneraria.

Wundglöcklin.

Heilglöcklin.

Berg Sanickel.

Folia huic Maluæ pumilæ, sed duriora ex atro virentia, per extremum serrata, hirsuta, gustu adstringentia. Pediculi è medio foliorum prodeunt dodrantales, singulares, nudi vnicum florem sustinentes candidum ex sex, septemúe foliolis, luteis intus instar Rosarum staminibus, quibus capitula succrescunt trifida exiguum nigricans semen claudentia. Radiculæ tenues oblongæ per terram sparsæ.

Humidis & vmbrosis Sudetorum conuallibus.

Tota recés gratissimo fragrat odore.

Radix gustu adstringit cũ partium tenuitate. Ad vulnera vtilis.

Caryophyllus syluestris I.

Garyophyllea sylu. *Thalij.*

Betonica altilis sylu. *Fuchs.*

Armerius flos 1. *Dodon.*

Feld Negelin.

Donner Negelin.

Wilde Negelin.

Vbiuis sponte prouenit in petræis, montosis & syluosis marginibus.

Satiuo calidior censetur. Succus cum aq. Ononidis & flor. Lilij Conuallij calculum atterit & Comitialibus prodest.

Caryophyllus sylu. II.

Caryophyll⁹ πολυχιδὴς *Gesn.*

Superba maior, *Lob.*

Feder Negelin.

Pflaum Neglin.

Muttwillen.

Hohmut.

Variat colore. Candido aliquando, interdum purpurascente reperitur.

In monte D. Georgij ad Stregomium.

Caryophyllus syl. III.

Caryo-

Caryophyllus pratensis, *Tabern.*
Armerius sylu. *Dod.*
Armeria pratensis syl. *Lob.*
Flos Cuculi, *Cl.P.*
Ἰξόκαυλον 2. *Thal.*
Pechblumen.
Pech Negelin.
Kuckuckblumen.
In pratis nihil vulgatius Maio & Iunio. Venenis cõmendatur.

Caryophyllus syl. IV.

Caryophyllus viscosus.
Lychnis syl. purpurea, *Tabern.*
Ἰξόκαυλον rubrum, *Thal.*
Kleber Negelin.
Pech Negelin.
Wilde Purpur roth/ Marienrößlin.
* Apricis & aridis delectatur collibus. Iunio floret.

Caryophyllus syl. V.

Caryophyllus petræus albo flore.
Lychnis syl. 1. *Clus.*
Cuculi flos 2. *Trag.*
Polemonium petræum.
Weisse Stein Negelin.
Weisse Kleber Negelin.
Petrosis & asperis in Gußmanßdorff nascitur. Iunio flores vigent.

Caryophyllus syl. VI.

Caryophyllus montanus seu mediterraneus, *Lob.*
Gramen marinum maius, *Tabern.*
Gramen polyanthemon maius, *Dod.*
Neglingras.
Meer Neglin.
Sectatur campestria & prata aridiora agri Lignicensis & Vratislauiensis. Augusto & Septembri floret.

Caryophyllus syl. VII.

Caryophyllus marinus omnium minimus, *Lob.*
Gramen polyanthemon minus, *Dod.*
Ψευδομόλυ graminis species, *Eidem.*
Klein Neglingras.
Klein Meergras.
In aggeribus secus itinera frequens. Augusto cũ flore.

Cassuta.

Cassuta Lupulorum.
Cuscuta, *Officin.*
Linodesmus, *Gesner.*
Podagra Lini.
Κασσύθα, *Græcis.*
Seide.
Flachs Seide.
Hopffen Seide.
Prope sepes, inter Lupulos

etiam & Linum luxuriat, id ſtrangulans & corrumpens. Alba eſt & ruffa, mas & fœmina. Iulio & Auguſto max. viget.

Eligitur quæ Lupulos & Hyſſopum apprehendit.

Amara eſt, viſcera infarctu liberat. Bilem deijcit, ſanguinem purgat & regium morbum pellit.

Febribus auxiliatur, Tertianis impuris ac longioribus, item Quartanis.

Ad quaſuis Melancholicas affectiones vtiliſsima. Corrigitur Mace, Zingibere, Aniſo.

Catanance.

Κατανάγκη I. *Dioſc.*

Eruum ſyl. Herbarior. *Aduerſ.*

Vnguimiluia.

Amatoria.

Buler kraut.

Bulen Eruen.

Circa Vratiſlauiam Æſtate floſculos edit.

Præſtigioſis & faſcinatricis inſaniæ amatorijs illecebris commendatur quaſi amoris illicium neceſſarium, anili ſuperſtitione.

Caucalis aruorum.

Δαῦκος ἄγριος.

Caucalis albis floribus vulg. *Lob.*

Lappa agreſtis, *Trag.*

Daucus ἀκανθόκαρπος ſeu ἐχινόκαρπος, *Thal.*

Apium ſeu Petroſelinum aruenſe.

Ackerkörfel.

Klettenkörfel.

Inter ſegetes Iunio floret, dein ſemen ſuccedit.

Crudum & coctum editur.

Vrinas & Menſes cit. Calculos & Arenulas diſſoluit.

Caucalis Dumetarum.

Daucoides minor, *Cordi.*

Caucalis ſemine aſpero floſculis ſubrubentibus, *Caſp. Bauh.*

Lappula Dumetarum.

Hecken Klettenkörffel.

Naſcitur paſsim frutetoſis locis ſecus vias. Floſculi æſtate ex albo rubent in paruis vmbellis, ſemen ſuccedit Aniſi minus aſperum & Lapparũ inſtar veſtibus adhæret.

Centaurium minus.

Κενταύριον μικρὸν, *Dioſc.*

Λιβάδιον.

Centaurium paruum.

Panax leptophyllon Plin. *Dodon.*

Febrifuga, Fel terræ.

Erdgalle/ Biberkraut/ *Sa.*

Tau-

Tauſentgüldenkraut.

Aurenkraut.

Planta eſt maximè laudata veteribus, nulli non cognita, In pratis, paſcuis, collibus & campeſtribus Iulio & Auguſto cum flore oritur.

Amara eſt vehementer. Aluum purgat, Bilem craſſam pituitamq; educit, ſanguinem trahit. Iecinoris ac Lienis obſtructiones & durities tollit. Tertianas Icterumq; ſanat, putredini reſiſtit, diuturnis ac prorogatis febribus auxiliatur.

Alui tineas pellit, & Menſtrua mouet. Vulneraria eſt recens tuſa. Vulnera glutinat, vetera vlcera purgat & cicatrice obducit.

Succus inſtillatur Auribus vermiculoſis & illinitur contra papulas & manantia Capitis vlcera.

Clyſteribus inditur in affectibus Neruorum, Apoplexia, Paralyſi, &c.

Centaurium minus album.

Fieberkraut mit weiſſen blumen.

Ijſdem locis, at rarius occurrit.

Ceraſus ſylueſtris.

Κεράσος.

Wilder Kirſchbaum.

Ceraſa Actiana, *Tragi.*

Ceraſa Cæciliana, *Plin.*

Ceraſa Amaralia & Laurea.

Wilde kirſchen.

Vogelkirſchen.

In proceris gignuntur Arboribus ad ſepes hortorum, in montibus, ſyluis.

Rubra ſunt & nigra, duriuſcula, ſatiuis multò minora, nonnihil amaricantia, guſtu non iniucunda.

Liquor ſtillaticius ex integris tuſis nucleis Epilepticis ſummopere & Paralyticis commendatur. Loquelam deperditam reſtituit. Melancholicis etiam & calculoſis ſalubris.

Ceraſus montana racemoſa.

Ceraſus Auium racemoſa, *Lobel.*

Padus, *Theophr.*

Pſeudoliguſtrum, *Dod.*

Olantbaum.

Oltkirſchen.

Ochlbaum.

Sectatur ripas fluuiorum in Sudetis. Arbor procera valde, etiam pueris nota, qui verno tempore ramos cum floribus decerpentes in con-

clauia Odoris cauſſa tranſportant.

Fructus in racemis nigricans, cibus auiculis gratus, quo & pueri delectantur.

Dulces ſunt bacculæ, ſed ingratæ & facilè nauſeam mouent. Vehementer adſtringunt & aluum cohibent.

Cerinthe maior.

Λευκογραφίς.

Maru herba, *Dod.*

Cynogloſſum montanum maius.

Telephium montoſum.

Fleckenkraut.

Geele Hundszunge.

Lætis ac herboſis collibus, tum ſecus vias & agros. In vineis Boiemiæ.

Aeſtate floret.

Refrigerat & adſtringit.

Cerinthe minor.

Maru minus.

Klein Fleckenkraut.

Eadem amat loca.

Chamædrys vera.

Χαμαίδρυς, *Dioſc. & Gal.*

Chamædrys maior repens *Dodon.*

Chamædrys legitima maior, *Cluſ.*

Chamædrys vera mas, *Fuchſ.*

Teucrium minus.

Braun Menderlin.

Klein Gamanderlin.

In Boiemiæ aſperis collibus, in monticulis ad Poidebradum plurima.

Iulio & Auguſto, cum floret, colligitur. Vincentem habet amaram qualitatem. Acris eſt quodammodo & tenuium partium. Incidit, aperit, abſtergit, prouocat, Lienem colliquat, vrinam & Menſes mouet. Humorum craſsitiem incidit & viſcerum obſtructiones expurgat. Aduerſus venena efficax. Præſtat ad omnes Capitis frigidos morbos.

Chamædrys vulgaris.

Teucrium pratenſe & ſpurium, *Lob.*

Chamædryoides.

Gamandrea.

Speckliligen / *Sil.*

Blaw Menderlin.

Schaffkraut.

Frequens in collibus, pratis, ſcrobibus & ſecus fruteta.

Triplex eſt. Maior, minor & latifolia.

Flos Iunio & Iulio conſpicuus cœruleus, interdum candidus, nonnunquã obſoletus.

Amara eſt guſtu, particeps & caliditatis & ſiccitatis. Aperien-

periendi & expurgandi vi integrè non destituitur.

Miris & certissim. viribus pollet ad viscerum obstructiones, Cacochymiam virginumq; fœdos colores. Oculis etiam haud ingrata.

Chamæmelum vulgatius odoratum.

Χαμαίμηλον, quoniam flores μήλου odorem habent.

Ἄνθεμις, *Diosc.*

Anthemis vulgatior, *Aduers.*

Leucanthemis.

Hermelin/ } *Sil.*
Römerey/ }

Hermüntzel.

Camillen.

Huius maximus in segetibus prouentus. Iunio & Iulio colligitur ad Balneorum vsum.

Calefacit & siccat cũ partium tenuitate. Digerit, laxat, emollit, lenit, rarefacit, discutit, anodynum est, ad lassitudinem confert.

Pota Anthemis Iecinoris & Lienis obstructiones ex vino soluit, bilem suffusam expurgat, Menstrua pellit, partus, vrinam, calculosq;. Aduersus inflationes Coli & Ilei tormina bibitur. Matricis internos dolores mulcet, Laterumq; dolores lenit. Eodem modo phthisicos sanat, suspiriosis prodest, Lienteriam cohibet & Stomachum frigidum excalefacit.

Extrinsecus in fotu, insessu aut sacculis adhibiti quosuis dolores sedant Chamæmeli flores. Renum, Vteri, Iliorum, Vesicæ, Ægilopis illitu medentur. Duros tumores emolliunt, & crudos discutiunt humores.

Lixiuio induntur ad Capitis & Cerebri corroborationem.

Chamæmelum fatuum.

Χαμαίμηλον ἄγριον.

Chamæmelum 4. *Trag.*

Chamæmelum leucanthemum agreste.

Anethum vaccinum.

Wilder Hermel.

Kühdille/ *Sil.*

Totos agros interdũ cooperit, tam cultos, quàm quiescentes. Æstate floret.

Odorem spirat grauiorẽ, minus gratum vulgari.

Additur Insessibus ad Renum, Intestinorum, Vteri & Vesicæ affectus.

Vulneraria est.

Chamæmelum caninum fœtidum.

Παρθέ-

Παρθένιον, *Diosc. Aduers.*

Chamæmelum album seu fœtidum, *Thal.*

Parthenium vel Virginea, *Aduers.*

Amaracus fœtida.

Anethum caninum.

Cotula fœtida, *Officin.*

Hundsdille.

Hillige dille.

Stinckende Camillen.

Sectatur oppida & pagos. In areis pagorum & nobilium frequens.

Iulio & Augusto floret.

Odore graui, fœtido, subuiroso vulgo notum, gustu amarum.

Bilem atram & pituitam haud secus atq; Epithymum per inferna ducit.

Asthmaticis, Melancholicis, Vertiginosis atq; Calculosis prodest.

Vino decoctum bibitur aduersus Hydropem Cachexiam & vteri strangulationem vulgi experimento. Ex Cereuisia Icterum curat. Eadem præstant *Succus & Aqua stillaticia.*

Lotio Pedum ex florũ decoct. Capiti confert, Melancholicis & Vertiginosis feminis quæ vteri suffocationem patiuntur, competit.

Chamæmelum caninum inodorum.

Βούφθαλμος, quòd flores boũ Oculis similes.

Buphthalmum 2. folio & facie Cotulæ fœtidæ, *Aduers.*

Cotula, *Tabern.*

Cotula alba non fœtida, *Dodon.*

Rinds Auge.

Wilde Hundsdille.

In agris incultis & secus itinera, nec non hortis oleraceis, Iulio & Augusto floret, Ad vulnera cõmendatur.

Chamæmelum rubrum.

Ἐράνθεμον, Diosc. *Nonn.*

an φλῶξ *Theoph?*

Chamomilla rubra, *Gesn.*

Anemone agrestis, *Trag.*

Adonis flos.

Rote Camillen / rote Feldrößlin.

Marienrößlin / Margenblümlin / *Sil.*

Maio & Iunio passim inter segetes viget. Subamarum est, & herbaceum quid redolet. Sudores in balneis mirificè prolicit. Semen Calculum frangit efficacissimè.

Chamæpitys.

Χαμαιπίτυς mas, Diosc. *Lob.*

Χαμαιπεύκη.

Iua

Iua moschata Arthetica, *Officin.*
Pinus pumila.
Aiuga, Abiga.
Erdkyfer / Erdweyrauch.
Schlagkreutlin.

Aridis arenosis & incultis.

Gustu amarus sapor acri validior, Pinum redolet.

Magnæ in Neruorum affectib. commendationis. Confert Apoplecticis, Epilepticis, Vertiginosis, Artheticis, Paralyticis & alijs capitis frigidioribus affectibus.

Ex aqua Scabiosæ purulenta excreantibus & Phthisicis alijsq; vitijs Pulmonum salutaris.

Viridis rec. vulnera magna glutinat, putrescentia sanat, Mammarum durities discutit, & Articulorum vitia adiuuat.

Aconiti antidotum.

Chelidonium maius.

Χελιδόνιον μέγα, *Dioscor.*
Chelidonia, *Officin.*
Hirundinaria maior.
Schwalbenwurtz.
Schölkraut/ } *Sil.*
Bluttkraut/ }

In parietinis muris & vetustis ædificijs inter cætera herbarum vitia luxuriat. Toto viret anno. A Maio in multam Aestatem floret, siliquæ interea perficiuntur. Succo prægnat sanguineo.

Feruidiore acrimonia est, & fœtidiore minimè gustu aut odore gratum.

Excalefac. sicc. 3. recessu. Extergit, mundat, soluit, aperit, digerit validè.

Rariùs intrò sumitur, commodius foris ad Impetigines & psoras adhibetur.

Radix cum Aniso ex vino pota Hepatis obstructos meatus adaperit, & Regio morbo medetur, vrinas mouet, Hydropicos sanat. Aceto decocta aduersus Pestem bibitur. Mansa dentium doloribus confert. Herba recens tusa Nuchæ & pedibus imis cum sale alligatur in Paraphrenitide & febribus ardentibus.

Succus ineunte æstate extrahitur & Sole siccatur ad Oculorum vitia.

Chelidonium minus.

Χελιδόνιον μικρὸν, *Diosc.*
Malococissus minor, *Fuchs.*
Scrofularia minor, *Officin.*
Hirundinaria minor.
Amellus Virgilij, *Nonn.*
Klein Schwalbenkraut.
Feigwartzkraut.
Frůe Schmirgeln/ *Sil.*

Gignitur vbiq; vliginosis tractibus, in pratis, hortis & limitibus humidis. Circa Martij Calendas oritur; paulò pòst floret; Aprili deficere incipit; Maio integrè perit.

Acrimonia omni prorsus caret, contrà quàm veteres scripserunt.

Recentiores radiculis in exterendis Ficubus, Mariscis, Strumis singulari experimẽto, naturæ ductu vtuntur.

Cherefolium syluestre.

Cerefolium asininum.
Onoselinum.
Wilder Körffel.
Eselskörffel.

Sponte in hortis graminosis ac pomiferis.

Chondrilla viminea.

Χονδρίλλη.
Geeler Sonnenwirbel.
Acker Chondrillen.
Geel Feldwegwart.

Ad margines agrorum, Iunio & Iulio floret.

Parem cum Cichorio vim obtinet.

Chondrilla minor.

Chondrillæ species 3. *Dod.*

Chondrilla Coronopi aut Cyani tenuifolia lutea vinearum, *Aduers.*

Sesamoides paruum Matt. *Cam.*

Kleine geele Chondrillen.

In aggeribus secus vias.

Semen amarum est, multum excalefacit, rumpit, extergit.

Cicercula.

Vide Eruum.

Cichorium syluestre.

Σέρις, πίκρις, *Galen.* & *Diosc.*
Κιχώρειον ἄγριον, παρὰ τὸ κίειν διὰ χώρων, ab errando.
Intubum syluestre.
Intubus erratica.
Sponsa Solis, *Pet. Crescent.*
Cicorea, *Officin.*
Solisequium cœruleum.
Wegeleuchte.
Hindleuffte.
Feld Wegwart.
Blaw Sonnenwirbel.

Nusquam non obuium, secus itinera & margines agrorum. Aestate in Autumnum vsque floret.

Gustu amara Radix. Refrigerat, siccat, cum moderata adstrictione, ita tamen vt non ventriculum lædat.

Hepar roborat & venarum oscula extergit, obstructionesq; aperit.

Eius vsus in febribus ardentibus, & omnibus alijs inter-

internis calidis affectib. Hepatis, Renum, Lienis: præcipuè in Ictero, Alui fluxionibus, dolore Renũ, in Menstruorum retentione, malignis febrib. & Lue Venerea.

Radix & herba comesta opitulatur à rabioso cane demorsis.

Succus recens linteo duplicato impositus mirum in modum Hepar inflammatum temperat.

Radices tenellæ, antequã caulis exeat, & flores saccharo condiuntur ad eosdẽ vsus.

Cichorium syluestre albo flore.

Cichorium album.
Weisse Hindleuffe.
Wegwart mit weissen blumen.

Ijsdem natalibus, sed rarò.

Radix, si certo tempore effodiatur, ab Obstetricibus peritis creditur partum accelerare substrata parturientibus.

Cichorium luteum.

Cichorium luteum pratense. syl. luteum, *Dod.*
Cicorea lutea, *Trag.*
Geel Wegwart.

In pratis montanis.

Sapore amaricat, Cichorij instar.

Cicuta.

Κώνειον, *Diosc.*
Cicuta.
Schirling / Bluttschirling.
Wütterich.

Luxuriat vberrimo prouentu locis incultis, vmbrosis, sordidis prope vrbium & oppidorum mœnia.

Ingratum grauẽ fœdumque tota spirat odorem; facultatis extremè refrigerantis & lethale venenum.

Lac extinguit Mammis imposita vulgato vsu. Mammillas virginibus cohibet & increscere non patitur.

Sanguinem reprimit.

Oleum auribus instillatum Otalgiam vehementissimam mulcet, quasi incantamento, multorũ experimento. Cautè agendum tamen, cum frigidum sit Cerebro & Neruis inimicum.

Cicuta fatua.

Cicuta fatua minus fœtida, *Aduers.*
Cicutaria.
Wilder Schirling.

Minus fœtet.

Cicutaria palustris.

Phellandrium Plin. *Dod.* & *Lugdunensib.*

Cicutaria Anglica minor.

Sion.

Frosch Peterlin.

Froschkraut.

Wasser Schirling.

Non nisi palustribus & stagnantibus aquis enascitur. Caulis aliquando brachium crassitudine æquat, ramulis multis brachiatus.

Odorata est, calida & sicca. Vrinam & Menses prouocat. Ad Vesicæ frigidos affectus vtile, & calculum quemuis comminuere potest.

Cicutaria Montana.

Cicutaria maxima Brancionis *Lob.*

Berg Schirling.

In montibus, humidis locis.

Circæa domestica.

Circæa Lutetiana *Lob.*

Herba D. Stephani *Taber.*

Ocymastrum verrucarium an Κιρκαῖα *Diosc.*?

S. Stephans Kraut.

Humidis & vmbrosis ad oppida nonnulla locis.

Circæa syluatica.

Helxine syluestris siue fluuiatilis, *Tab.*

Wald tag vnd Nacht.

In syluis opacis & humidis montium ad Quissum fluuium.

Minor est tota, & flosculi tantillum rubent. Solani naturam æmulatur.

Cirsium montanum I.

Κίρσιον *Diosc.* ἀπὸ τῶν κιρσῶν à varicibus quibus medetur.

Schardistel / Schartendistel. *Sil.*

Weicher zarter Bergdistel.

Passim altis Suditorum pratis floret Iunio.

Cirsium montanum II.

Cirsium 2. siue Britannicum *Clus.* P.

Cirsium 3. siue maius *Lob.*

Cirsium maius singularibus capitulis *Lugd.*

Breitbletterte Schardistel.

Weiche Bergdistel mit breiten blettern.

Ad ripam Iseræ fluu. & alijs montosis & humidis locis.

Pabulum dum tenellum & recens, Pecori gratum.

Cistus humilis germanicus I.

Cistus paruus *Clus.*

Hyssopus campestris *Trag.*

Flos

Flos Solis *Dod.*
Panax Chironium *Mattiol.*
Sophia aurea *Paracelſ.* Conſolida aurea.
Eliſabethblümlein *Vratiſ.*
Sonnenblümlein.
Sonnenguntzel.

Amat campeſtria & apricos colles. In monte D. Georgij ad Stregomium floret Iunio & Iulio.

Omni prorſus odore deſtituitur, adſtringendi vi pollens, minimè acris.

Vulnera glutinat ac ſanguinis fluxus cohibet. Menſium redundantiam inſeſſu ſiſtit.

Datur cruenta expuentibus & Dyſentericis.

Ciſtus humilis II.

Ἡλιάνθεμος λεπτόφυλλος.
Panax Chironium minus.
Flos Solis minor.
Klein Steinguntzel.
Locis incultis apricis.

Clinopodium maius.

Origanum minus *Trag.*
Origanum verticillatum *Thal.*
Acinos *Aduerſ.*
Heuptdoſten *Sil.*
Wirbeldoſt.
Wilddoſt.

Montoſis paſsim, in dumetis & frutetoſis.

Florem habet album & purpuraſcentem.

Odoratum eſt nonnihil guſtanti ſiccius tantillo caloris ſubadſtring. vt Betonicæ.

Calefacit, ſiccat, digerendo modicè repellit.

Caput, viſcera roborat.

Additur Inſeſsibus. Menſes ſiſtit & partes imbecilles confortat.

Clinopodium minus.

Κλινοπόδιον, ἀπὸ ποδῶν τῶν κλίνων, quòd multos habeat circa caulem verticillos rotundos lectorum pedibus ſimiles.

Clinopodium vulgare *Lob.*
Pulegium petræum *Geſn.*
Lectipes *Aduerſ.*
Polium montanum Offic. *Nonnullis.*
Kleine Bergmuntzel.
Wild Kirch Iſop.
Steinpoley.

Gaudet incultis & apricis petroſis in alto ſitis.

Guſtu acrimoniam quandam præ ſe fert permixtam leui amaritudine. Odorem ſpirat ſuauem Serpylli quadantenus.

Calefacit, ſiccat 3. receſſu. Aperit, prouocat, diſcutit, venenis reſiſtit, roborat. Tenuium eſt partium. Menſes & partus pellit. Ex vino potum Melancholicos reſtituit.

Colchicum.

Κολχικὸν καὶ ἐφήμερον *Dioſc.*
Strangulatorium *Lob.*
Hermodactylus Off. *Fuchſ.*
Crocum pratenſe ſylueſtre.
Wilder Safran.
Spinnblumen.
Michelsblumen.
Michelswurtz.

In pratis ſolo pingui Autumno floret, circa ſolſtitium ſemen maturat.

Radix ſapore dulcis, ſimulq; amara tenuis, ſaliuam prouocans & nonnihil nauſeam. Odor totius herbæ grauis & nauſeabundus.]

Calefacit & ſicc. 2. receſſu: facultatis deleteriæ. In cibo acceptus ſtrangulando enecat. Pediculos abigit.

Conſolida regia aruenſis.

Flos regius ſylueſtris *Dod.*
Conſolida regia ſegetum ſtrigoſior *Lob.*
Wild Ritterſporn.
Acker Ritterſporn.

Iunio & Iulio inter ſegetes, flore cæruleo incarnato & albo quandoq; conſpicitur.

Siccat & mediocriter calefacit, ſimulque refrigerat cum leui quadam adſtrictione.

Auxiliatur ardoribus, tuſſi, inflammationibus, venenis, vomitionibus, bilioſis affectibus. Vulnera ſanat.

Conuoluulus maior.

Σμίλαξ λεία *Dioſc.*
Volubilis maior læuis *Dod.*
Smilax læuis *Mattiol.*
Funis Arborum.
Weiſſe Winde *Sil.*
Groſſe Winde
Zaunglocken.

Prouenit iuxta ſepes & arbores. Aeſtate floret. Linguam amaritudine vellicat, calidæ naturæ & digerentis.

Melancholiam purgat cum Helleboro & Epithymo; Pectus cum Helenio & Capill. Veneris.

Semen è vino Stranguriæ medetur.

Conuoluulus niger.

Μαλοκίσσος *Democriti.*
Helxine Ciſſampelos 2. Atriplicis effigie *Aduerſ.*
Orobanche vera *Geſn.*

Volu-

Volubilis media seu nigra *Thal.*

Conuoluulum nigrum.

Schwartze Winde *Sil.*

Buchwinde. Grosse Winde.

Olerum pestis & vitium, quæ circumuolutione sua enecat & strangulat.

Gustu est glutinoso subacido.

Aluum, velut Atriplex, lubricare creditur.

Vulgus eius decocto contra tormina ventris vtitur.

Aqua Infantibus ad eosdem vsus propinatur.

Conuoluulus minor.

Ἑλξίνη κισσάμπελος *Diosc.* παρὰ τὸ ἑλίσσειν à circumuoluendo.

ὀροβάγχη Theoph. *Nonnull.*

Conuoluulus aruensis roseo flore *Tabern.*

Smilax læuis minor *Dod.*

Helxine Cissāpelos *Fuchs.*

Volubilis minor *Trag.*

Korn Winde/ } *Sil.*
Kleine Winde/ }

Acker Winde/Erd Winde.

Kleine Glocken.

Alumnus est satorum, quascunq; plātas arripit, strangulat & in terram deprimit, neglectus & inuisus Agricolis.

Flores ostendit Aestate albos leui purpura perfusos calathi figura, è quibus semen nigrum.

Succus foliorum potus aluum subducit.

Cum sale & aceto illitus, cutis sorditates, & scabiem delet.

Folia miscentur Insessibus ad calculum & stranguriam.

Conyza maior.

Κόνυζα Diosc. *Mattiol.*

Ράκχαεις aut πάνχαεις *Aduersar.*

Conyza Helenitis *Cordi.*

Baccharis Monspeliensium *Lobel.*

Grosse Dürwurtz.

Gros Flöhkraut.

Geele Müntze. *Sil.*

Locis apricis aridis ruderatis, in Talckenstein am Lehnberge, auffm Spitzenberge.

Graui odore non admodum ingrato prædita, sed haudquaquam glutinosa, gustu amara & acris.

Decocta Menses suppressos & Secundas potenter trahit.

Suffitu Serpentes fugat, Culices abigit & necat.

Conyza media.

Conyza 3. *Mattiol.*

Calaminthe 3. genus *Fuchs.*

Aster Atticus luteus *Alijs.*

Donnerwurtz.

Geele Müntze.
Sůrwurtz.
Aestate floret, humectis ac riguis pagorum areis.
Halitum virosum & quiddam Cimicum aut Cotulæ fœtidæ spirat.
Ex vino rubro Dysentericis auxiliatur.
Ictericos iuuat cum radicibus Cichorij, Menses trahit; Stranguriam cum Aniso soluit.

Conyza minor.

Κόνυζα μικρά.
Cunilago *Plin.*
Pulicaria seu Psylliũ *Cord.*
Conyza minima *Aduers.*
Ad loca irrigua circa prædia & pagos.
Augusto & Septembri flores extrudit.
Amara est & acris. Odorem exhalat grauem subacrem: præsertim flores.
Calefacit & siccat, tenuis essentiæ.
Aperit, penetrat, extergit. Cerebrum purgat & pituitam è capite elicit: sternutamenta mouet. Pulices necat.

Coriandrum.

Κόριον ἢ κορίαννον *Dios.* ἀπὸ τῶν κόρεων, à fœdo, quo Cimices refert, odore.
Coriandrum *Off.*
Anethum cimicarium.
Wantzendille.
Coriander / Coliander.
Extra oppida circa fimeta. Seritur etiam in hortis. Floret sub Canis exortum. Autumno semen maturescit.
Planta virescens grauem emittit Cimicum putorem.
Semen siccum exutâ grauеolentia odoratum euadit, & ad multa vtile.
Calefac. 1. & sicc. 2°. recessu, cum leni quadam adstrictione.
Corrigitur maceratum per noctem in aceto, & rursus siccatum. Stomacho salubre. Ructus acidos emendat, saliuationem prohibet, vaporum sursum eruptionem flatuumq; impetum sistit. Cerebrum roborat. Largiùs tamen sumtum Mentem mouet.

Corniolus.

Θηλυκρανία *Theoph.*
Cornus femina. *Aduers.*
Cornus syluestris *Dod.*
Virga sanguinea *Mattiol.*
Pseudocrania *Cord.*
Sanguis *Pet. Cresc.*
Schiesbeeren. *Sil.*
Faulbaum
Hartriegel *Sil.*

Spin-

Spindelholtz.

In frutetis, sepibus saxosisque collibus floret Iulio initiò.

Gustus baccarum acerbus amarus adstringensque, nullius, quod sciam, vsus.

Corylus syluestris.

Corylus.

Καρύα, καρύα ποντικὴ.

Haselstrauch / Haselstaud.

Haselbaum.

Arbuscula notissima, in montibus, collibus, syluis frequens.

Flosculi rubri staminibus Croci perbreuibus similes, & juli Februario, Martio & & Aprili erumpunt & propendent, Augusto nuces maturæ.

Iuli refrigerant & siccant cum adstrictione, Ventris fluxiones sistunt.

Simplex obseruauit Rusticitas, Serpentes & viperas obtorpescere, si Coryli caudice vel surculo icti aut percussi fuerint, & tandem emori.

Vulgus Metallicorum ad virgulam diuinam, vt vocant, qua venas Metallorum inquirit, præ cæteris furcam eligit colurnam: Verùm cùm ex impuris fontibus Incantatorum primò in Metalla defluxerit, Metallicus vtpote vir bonus & grauis ac Naturæ peritus, eâ non vtitur, sed alia naturalia signa venarum obseruat.

Nux auellana candida.

Λιπτοκάρυον.

Nux prænestina.

Abellina nux. Inde forsan germanicum paucis mutatis literis:

Haselnüß.

Weisse wilde Haselnüß.

Auellanæ plus habent terreæ & frigidæ substantiæ quàm Iuglandes.

Cibis in Ventriculo supernatant, & largiùs esitatæ capitis dolorem creant.

Immaturæ comestæ facilè dysenteriam gignunt.

Cyanus vulgaris.

Κύανος.

Cyanus minor *Mattiol.*

Flos Frumentorum *Dod.*

Flos Siliginis.

Blaptisecula, Baptisecula.

Blaue Kornblumen.

Rockenblum / Zachariasblum.

Ziegenböcke *Agricolis.*

Importuno sæpe luxu segetes, Secales maximè, in montanis propemodum enecat.

Variat flore, qui aliquando ruber, cœruleus vtplurimum, purpureus nonnunquam, interdum candidus obseruatur.

Refrigerat, repellit, siccat, glutinat. Venenis resistit. Præstat ad pestilentiales & perniciales febres.

Aqua in Oculorum inflamationibus magnæ commendationis.

Cynoglossum maius.

Κυνόγλωσσον.
Cynoglossum vulgare.
Lycopsis Lacunæ *Ruell.*
Cynoglossa maior.
Hundszunge / Liebeuglin *Non.*

Nascitur in areis prope sepes & muros in pagis passim, locis nonnihil humentibus.

Iunio & Iulio floret lappis subinde succedentibus.

Manifestè refrigerat & siccat. Emollit, incrassat, dolorem lenit & maiorem affluxum prohibet.

Radix sanguinem excreantibus ex aqua Plantaginis aut Prunellæ cocta exhibetur.

Fotu dolorem Hæmorrhoidum demulcet egregiè.

Folia igni sacro medentur, ad canis rabidi morsum valent.

Flores sacharo conseruantur aduersus Pleuresin & Hæmoptoisin.

Cynoglossum pumilum.

Cynoglossum pusillum Narbonense *Lob.*
Cynoglossa minor.
Ackerkletten.
Kleine Hundszunge.
Inter segetes.

Cynosorchis maior.

Cynosorchis prior *Dod.*
Cynosorchis nostra maior *Lob.*
Orchis mas latifolia *Fuchs.*
Testiculus canis maior.
Gros Knabenkraut.
Gauchblume.
In pratis humidioribus montosis Maio exoritur.

Cynosorchis morio.

Orchis mas angustifolia *Fuchs.*
Testiculus morionis mas *Dodon.*
Gesprenget Knabenkraut.
Sprenglichter Kuckuck *Sil.*
Locis ijsdem. Vires eædem cum Orchide.

Cyperus gramineus I.

Cype-

Cyperus longus inodorus ſyl. *Lob.*

Cypergraß.

In pratis vdis.

Cyperus gramineus II.

Pſeudo Cyperus *Lob.*

Falſch Cyperwurtz oder Wildergalgen.

Humida ſectatur loca.

Cyperus gramineus III.

Cyperus aquaticus Septentrionalium *Lobel.*

Wild Galgengraß.

In piſcinis & alijs paluſtribus.

Damaſonium latifolium I.

Ἐπιπακτὶς *Dioſc.*

Ἄλισμα βοτρυῶδες ſeu racemoſum *Thal.*

Helleborine *Dod.*

Epipactis *Recentior.*

Damaſonium montanum flore atrorubente.

Wild Nieſewurtz.

Nemoroſis vmbroſis familiaris. Iunio & Iulio floret.

Guſtu amaricat. Iecinoris vitijs vtile, & contra venena pollet.

Damaſonium latifolium II.

Damaſonium montanum minus flore purpuraſcente.

Wild Knabenkraut.

Folia ei ſubrotunda, flores purpurei.

In pratis irriguis montoſis.

Vulnera glutinat.

Damaſonium anguſtifolium purpureo flore.

Damaſonium anguſtifolium montanum purpuraſcente ſpica *Caſp. Bauh.*

Helleborine anguſtifolia flore carneo,

Ἄλισμα κυμβαλιάνθεμον rubenti flore *Thalij.*

Leibfarben Cimbelblůmlin.

In ſyluis montoſis & pratis nemoroſis.

Iunio floret.

Damaſonium anguſtifolium candidum.

Ἄλισμα κυμβαλιάνθεμον album *Thal.*

Helleborine flore albo *Tabern.*

Elleborine I. *Cluſ. P.*

Schneeweis Cimbelblůmlin.

Maio & Iunio in montibus iuxta caſtrum. Kynaſt floret.

Radix profundè in terra deliteſcit.

Daucus Seseli pratensis facie.

Saxifraga Anglicana facie Seseli pratensis Monspeliensis *Lob.*

Wild BergMörn.

In pratis nonnullis montosis.

Daucus montanus Boiemicus.

An Daucus 3. *Diosc?*

Bömischer Daucus.

Ad Poidebradum in monticulo amœnissimo Iulio floret.

Radix candida in fibras crassiusculas diuaricata. Folia Saxifragæ Anglicanæ latiora humi accumbentia: semen Septembri in vmbella Dauci Cretensis oblongum candicans, odoratum, aromatici saporis.

Dens Leonis.

Ἀφάκη Theoph. *Matt.*

Hieracium maius *Tragi.*

Hedypnois *Fuchs.*

Dens Leonis vel Caput Monachi *Mattiol.*

Taraxacon *Offic.*

Vrinaria.

Rörlinkraut / Wegelattich.

Wild Gensedistel.

Geel Sonnenwirbel.

Geel Meyenblume.

Pappenblum / Poppenblum.

Pompelblumen *Sil.*

Vbiuis in campis, pratis, hortis, agrorum marginibus oritur. Flores Maio lucent, paulò post vnà cum semine in pappum fatiscentes. Radix oblonga digitum crassa lacteo turget succo.

Adstringit, roborat, amaricat, abstergit.

Hepatis & primarum venarum obstructiones reserat. Vrinas ciet, & somnum conciliat in acetarijs deuorata radix.

Cocta Stomachum dissolutum adstringit.

Corrigit Iecinoris intemperiem. Ictericis, febricitantibus decoctum auxiliatur.

Herba contrita & imposita omnem inflammationem nigricantium & adurentium pustularum compescit.

Liquor stillaticius cum succo Violarum à fœminis Vratislauiensibus Epilepticis infantibus instillatur. Medetur Pleuriticis & tussientibus, ac somnum conciliat.

Dentaria ἄφυλλος.

Dentaria maior *Matt.*

Anbla-

Anblatum *Cordi*.
Squamaria radix.
Schupenwurtz *Sil.*
Blumenkraut.
Freisam kraut.

Aprili & Maij initio floret sine folijs, dein arescit, in syluis montium opacis.

Resiccans est radix gustu acerba.

Aqua ex tota herba cum radicibus destillatur, ad fluxus & puerorum Conuulsiones magnæ commendationis.

Dentaria πεντάφυλλος.

Viola Dentaria 1. *Dodon.*
Nemoralis alpina Herbarior. Alabastrites *Aduers.*
Sanicula Dentaria.
Symphytum dentarium.
Weisse Haselwurtz *Sil.*
Grimwurtz / Zahnkraut.
Weisser Sanickel.

Saltubus vmbrosis Suditorum frequens.

Aprili flores promit. Maio semen in siliquis succrescit, Iulio, Augusto emoritur.

Gustu tota amaricat & calefacit, non vacans acrimonia.

Radix abstergit, glutinat, cohibet, roborat.

Datur ruptis & ad interna vulnera cum Thoracis tum Intestinorum. Puluis Herniosis salubris. Ouibus datur à Pastoribus.

Dentaria ἑπτάφυλλος.

Coralloides *Cordi*.
Dentaria septifolia.
Zahnwurtz mit sieben blettern.

Dentaria ἐννεάφυλλος.

Eine ander art der Zahnwurtz mit neun blettern.

Foliorum numero à priori solummodo differunt. Iisdem fruuntur natalibus.

Dentaria baccifera.

Rhizo Corallum *Thal.*
Symphytum Coralloides
Sanicula corallina.
Corallen wurtz.
Dreyocker wurtz.

Sectatur opacos altissimorum montium saltus.

Maio ostendit flores, qui odorati ex candido purpurascunt: semen in siliquis. Radix serpit dentata candida, velut Corallum album splendens.

Ad exortum foliorum, quæ coliculum ambiunt, nascuntur bulbuli Lilij rubri

feri, veluti ex squamis compacti, initio virides, dein nigri aut pulli, ingrati admodum saporis.

Radix Maio eruitur. Contra venena & ventris tormina vulgi medela.

Digitalis Lutea.

Digilatis flore albo.
Campanula lutea.
Geele Fingerhütlin.
Geele Glöcklin.

Præruptis & asperis Montium saltubus.

Aestate floret. Vsus incognitus.

Draco syluestris.

Ptarmica *Mattiol.*
Ptarmica syl. Germanorum *Thal.*
Tarchon aquaticum *Gesn.*
Tanacetum album *Trag.*
Pyrethrum *Brunfels.*
πταρμικὴ *Diosc.* à πταίρω id est sternutamentum prorito.

Ad fruteta & margines pratorum. Radix longiùs vagatur per summum cespitem exigua.

Iûnio, Iulio flores ostendit.

Sapore nonnihil amaricat. Folia recentia tenera Lactucis alijsque acetarijs adduntur; quarum frigiditatem corrigunt ac temperant: ob id in hortos recipitur.

Radix restibilis longè lateq; serpendo se propagat.

Flores sternutamenta efficacissimè mouent.

Dracunculus minor.

Aron *Trag.*
Serpentaria minor *Officin.*
Luph planum seu minus.
Ἄρον *Diosc.*
δρακοντία μικρά.
Veronicken wurtz. *Sil.*
Wilder Ingwer.
Deutscher Ingwer.
Klein Schlangenkraut.

Nascitur opacis syluis. Erumpunt folia mox post hyemem: Pistillus & vaginula Iunio exit folijs marcescentibus. Vua Iulio & Augusto maturescit.

Radix acris, tenuis essentiæ: Incidit, attenuat lentos & crassos humores. Pectus expurgat. Asthmaticis vtilis. Stomachum Phlegmate & atra bile infestum maximopere iuuat. Venenis resistit & Pesti medetur.

Farina faciem abstergit & claram reddit.

Dracunculus palustris.

Aron palustre *Gesn.*

Hydro-

Hydropiper rubeum *Fuchs.*
Anguina aquatica ſeu Dracunculus *Aduerſ.*
Dracontium paluſtre.
Froſchlöffel *Sil.*
Froſchkraut.
Löffelkraut.
Waſſer Aron.
Waſſer Schlangenkraut.

In vliginoſis & paluſtribus territorij Hirsbergenſis frequens.

Auguſto baccæ rubent.

Fructus ex vino contra Viperarum ictus bibitur.

Ebulus.

Χαμαιάκτη *Dioſc.*
Ἀκτὴ ἀγρία.
Sambucus humilis.
Sambucus humilis ſeu pumila herbacea
Feldholder / Ackerholder.
Attich / Ottich *Sil.*

Campeſtria ſectatur. In agris circa Kauffungam plurima. Floret Iunio & Auguſto.

Grauis eſt & tetri odoris.

Radici purgandi vis vegetatiua. Mirificè enim pituitam & aquas ducit: vnde ſingulari experimento Hydropicis propinatur.

Vterum emollit & affectus circa veſicam corrigit ad inſeſſum decocta.

Ruſticæ feminæ herbam ſeu folia porcis aduerſus ſcrofulas & grandinem ſubſternunt.

Echium cæruleum.

Ἔχιον *Dioſc.* παρὰ τὸ ὁμοιῶδες σπέρμα κεφαλῆς ἐχίων; vel quòd ictus à viperis ſanet.

Echium ſiue Bugloſſum ſyl. *Lob.*
Anchuſa ſylueſtris *Thal.*
Bugloſſum viperinum.
Natterkraut.
Wild Ochſenzung.
Frawenkrieg. *Sil.*

In campeſtribus agris incultis inter ſegetes ſicco & exoluto ſolo, integra æſtate luxuriat.

Præſtantiſſ. eſt ad lethalium ferarum inprimis Serpentum & Viperarum morſus, potum & impoſitum.

Florem interdum candidum exhibet.

Equiſetum nudum.

Ἵππουρις ἄφυλλος.
Hippuris nuda ſine folijs.
Polygonum fœmineum ἀφυλλόκαυλον *Thal.*
Schafthew.
Schlotten.
Holgraß *Sil.*

Paluſtribus & humentibus lætatur locis.

Refri-

Refrigerat, ſiccat. Sanguinem è naribus & vulneribus erumpentem reprimit. Ruptis, Veſicæ & Inteſtinorum diſſectionibus & Enterocelis vtilis. Contra Scorbutum efficax.

Equiſetum II.

an Ἱππουρις *Dioſc.*
Hippuris *Lobel.*
Equiſetum I. *Mattiol.*
Equiſetum aquaticum longioribus folijs *C. B.*
Waſſer Roßſchwantz.
Pferd Schwantz.
Gaudet vdis & humentibus.

Equiſetum III.

Equiſetum longius *Fuchſ.*
Equiſetum paluſtre maius *Tabern.*
Hippuris fontalis.
Groß waſſer Roßſchwantz.
In piſcinis & paluſtribus vliginoſis.

Equiſetum agreſte maius ſeu IV.

Hippuris aruenſis maior *Tabern.*
Hippuris ſegetalis maior.
Cauda Catti.
Katzenwadel/Katzenzagel.
Reibiſch/Kreibiſch, *Sil.*
Schafthew halm.
Acker Schafthew.
Kannenkraut.
Agris delectatur macilentis.
Fœminæ hoc ſtanneam ſuam ſuppellectilem elegantiſſ. abſtergunt.
Pictoribus in vſu.

Equiſetum agreſte minus ſeu V.

πολύγονον θῆλυ *Dioſc.*
Hippuris aruenſis minor ſeu 5. *Tabern.*
Polygonum fœmina *Dod.*
Sanguinalis fœmina.
Klein Katzenzagel.
Tannenwadel.
Vliginoſas Conualles & quas riuuli interluunt crepidines ſectatur.
Siccat & adſtringit validè. Eapropter ad vulnera commodum. Ad ſanguinis reiectionem, ad profluuium muliebre potiſsimum rubrum, ad Dyſenterias & alios ventris fluxus generoſum medicamentum.

Equiſetum ſyluaticum ſeu VI.

Hippuris ſyluatica.
Cauda equina ſyluarum.
Wald Roß Schwantz.
Folia circum Caulem cubitalem prædictis tenuiora, ſub-

subtiliora, capillacea.
Amat vmbrosa & humida syluarum loca.

Equisetum junceum seu VII.

Equisetum iunceum folijs nudum.
Equisetum non ramosum, C. B.
Hippuris iuncea.
Bintzen Roßschwantz.
Vliginosarum piscinarum alumna.

Erica vulgaris purpurea.

Ἐρείκη Diosc. παρὰ τὸ ἐρείκειν à multiplici foliorum incisura.
Erica maior floribus purpurantibus, *Lob.*
Heide.
Rote Heide.
Plusquam notissima in aridis campestribus, collibus & syluis.
Aestate floret & autumno.
Calefacit & siccat, digerit per halitum.
In Lienis affectibus, Calculo & Colica commendatur.
Additur Balneis ad sudorem ciendum: Insessibus itẽ Podagricorum & Paralyticorum. Floribus apes delectantur: sed mel fit reprobũ.
Liquor stillaticius Ophthalmiam mulcet.

Erica candido flore.

Erica vulgaris flore albo.
Weisse Heide.
Flores ex vino rubro poti, album Menstruorum fluxum immodicum absumunt, muliercularum experimento.

Eruca palustris maior.

Eruca aquatica maior.
Eruca palustris lutea maior.
Grosse wasser Raucken.
Geeler weisser Senff.
Ad ripas torrentium & fluuiorum.
Nasturtium sapore æmulatur aquaticum.

Eruca palustris minor.

Kleine wasser Rauckelen.
Ijsdem locis.

Eruilia.

Eruilia seu Ochrus, *Dod.*
Aracus Mattiol. *Cam.*
Ochrus syl. seu Eruilia, *Aduers.*
Kleine wilde Wicken.
Esels ohren.
Nascitur campestribus.
Semen abstergit, desiccat. Cum melle pulu. vlceri-

bus & vulneribus illinitur.

Eruum ſyl. latifolium.

Λάθυρος.
Cicercula ſyl. *Tabern.*
Lathyrus ſyl. maior ſeu purpureus, *Thal.*
Piſum anguloſum.
Wild Eruen.
Wolffs Schotten/ *Sil.*
Wilde Wicken.

Altis delectatur incultis & macris locis, inter arbuſta & vepres.

Iulio & Auguſto floret.

Semen amaritudinis particeps, extergit, incidit, obſtructiones expedit.

Eruum ſyl. anguſtifolium.

Piſum Græcorum ſyl. *Trag.*
Lathyris anguſtiore gramineo folio, *Lob.*
Lathyris leguminoſa anguſtifolia, *Tabern.*
Lathyris ſyl. floribus luteis, *Thal.*
Λάθυρος ξανθὸς ἄγριος.
Vogel wicken.
Geele Wicken.

Paſsim locis cæduis & pratenſibus, Iulio & Auguſto floret.

Erygeron maius.

Senecio maior, *Mattiol.*
Iacobea Senecio, *Aduerſ.*
Iacobea vulgaris *Cl. P.*
Arthemiſia πολύκλωνος, *Dod.*
S. Jacobskraut.
Groß Creutzkraut.
Zehrkraut/Spinnenkraut/ *Sil.*

In collibus lætis paſsim ſecus itinera.

Amarum eſt ſubadſtringens. Odor nullus.

Ad anginas tonſillarumque inflammationes vtile gargariſmate, quas diſcutit & perſanat. Aranearum ictui opitulatur.

Erygeron minus.

Ἠριγέρων Dioſc. *Aduerſ.* παρὰ τὸ ἐν ἦρι γηράσκειν.
Senecio Herbar.
Erygeron minus ſeu a *Dodon.*
Saliuaris.
Creutzkraut.
Sew wurtz.
Grindwurtz.
Baldgreyſe.
Speykraut/ *Sil.*

Naſcitur in macerijs, parietibus & circum oppida. In hortis, item olerarijs locis cultis, æſtus & frigoris patiēs.

Mixtam obtinet facultatem ſimul refrigerantem, & modi-

modicè digerentem. Sapore est insulso & oleraceo.

Folia hyeme inter acetaria recipiuntur, nec ori ingrata. Saliuam cient.

Phlegmonum initijs atq; Erysipelatibus optimè facit.

Trita Cataplasmate, Mammarum inflammationibus & duritiei vtiliter à feminis imponuntur.

Aqua stillaticia infantibus Epilepticis commendatur.

Erygeron tomentosum.

Erygeron maius siue 1. *Dodon.*

Senecio maior 2. *Tabern.*

Wollecht Creutzwurtz.

Cæteris maius, folia paulatim habet hirsuta & graueolentia.

In syluis cæduis frequens & secus vias Augusto floret.

Erygeron alpinum.

Senecium montanum.

Iacobea latifolia 2. *Clus. P.*

Conyzæ alpinæ genus, *Gesn.*

Amat altissimos & humidos montium saltus.

Flores fert Iulio & Augusto aureo colore radiantes.

Eryngium vulgare.

Ἠρύγγιον, *Diosc.*

Eryngium campestre, *Dod.*

Centumcapita, *Plin.*

Iringus, *Officin.*

Brackendistel.

Wallendistel.

Manßtrew/ob multa globosa capitula in eminentes spinas aculeata.

In asperis campestribus, incultis Boiemiæ: apud Silesios non ita frequens.

Consistit in terrena essentia, calefaciens & siccans. Aperit, digerit, vrinas mouet, Menstrua prouocat, Lienis & Iecinoris farctus expedit.

Radix cocta & pota Colicos sanat & Calculos rumpit magno experimento.

Contra stranguriam præstat pota.

Condita saccharo senibus impotentibus vtilis.

Eryngium nothum.

Crithamum montanum vel terrestre, *Mattiol.*

Eryngium montanũ recentioribus, *Lob.*

Crithmus aruensis.

Sichelkraut.

Sichel Möhren.

Feld Bacillen.

Ad agrorum margines, in vineis Boiemiæ passim. Aestate floret.

Odore & ſapore Eryngium refert.

Radix longa altè in terram ſubacta, dulcis, ſubacris, odorata.

Aperit, calefacit, digerit, ſiccat, vrinas trahit, & Menſtrua pellit, Calculum eijcit.

Euonymus.

Εὐώνυμος, Theoph. *Aduerſ.*

Τετραγωνία, Theoph. *Dalechamp.*

Anonymos, *Cordi.*

Carpinus Theoph. *Trag.*

Fuſamum.

Spindelbaum.

Tzweckholtz/ } *Sil.*
Pfaffenrößlin/ }

In ſepibus, dumetis & ſyluis montoſis vulgo nota. Maio floret, Octobri fructus conſequitur.

Materies verrunculis culinarijs aptandis commoda, ad carnes ligulis transfigendas apta.

Fructus oues enecat.

Lixiuium ex eo capillos ſplendidos facit. Furfures abſtergit, & pediculos necat.

Eupatorium Græcorum.

Εὐπατόριον *Dioſ.* ἀπὸ τοῦ ἥπατος.

Eupatorium, *Tabern.*

Agrimonia, *Officin.*

Lappula hepatica.

Marmorella.

Concordia.

Odermenig.

Leberkletten.

Planta vulgatæ notitiæ in pratis ſiccioribus ad ſepes & colliculos pagorum.

Floret Iunio & ſerius vſq; ad Octobrem.

Eligatur ad vſum odoratior, Betonicæ ferè odorem emittens: altera inodora minus vtilis.

Tenuium eſt partium. Aperit, incidit, abſtergit, citra manifeſtum calorem exiccat & moderatè adſtringit.

Obſtructiones reſerat viſcerum, Hepatis præſertim, intemperiemq; omnem corrigit.

Neruos luxatos reſtituit vulgato vſu, vrinas ciet & menſtrua prouocat.

Recens vel ſicca cum furfuribus Triticeis in vappa decocta luxatos articulos impoſita emendat.

Eupatorium adulterinum.

Hepatorium vulgare. *Dod.*

Pſeudohepatorium mas, *Thal.*

Origanum paluſtre.

Cannabina aquatica.

Tugent-

Tugentblumen/ }
Drachenkraut/ } *Sil.*
Wasser Ottich/ }
Albkraut/ }
Wasser Dosten.
S. Kůnigundißkraut.

Ad ſcrobes riuulorũ, ſtagnantium aquarum margines fluuiorumq; ripas Iulio & Auguſto viget.

Amaricantis eſt guſtus, odoris non minus ſuauis, quàm Agrimonia odorata, cui viribus proximè accedit.

Herba viribus inſignis; quamuis ab antiquis ſilentio fuerit prætermiſſa.

Hepatis ac Lienis affectibus, tumoribus ac obſtructionibus citra calefactionem mirè prodeſt. Datur Tertianâ & Quartanâ laborantibus, nec non bile ſuffuſis poſt principia.

Suffitus animalia fugat venenata.

Additur balneis ad vteri affectus & lixiuijs aduerſus inueteratos capitis dolores.

Eupatorium Conyzoides I.

Eupatorium Cannabinum femi. Septentrionalium ſtellato & odoro flore, *Lob.*

Eupatorium Cannabinum Chryſanthemum Auic. & Meſ. *Dodon.*

Pſeudohepatorium femina, *Thal.*

Hydropiper Pſeudepatorium fem. Dodon. *Lugd.*

Conyza aquatica max. ſerratifolia.

Geel Ferberkraut.
Wasser Sternkraut.
Staubars/ *Sil.*

Vbiuis fermè humectis vdis & ſqualidis circa oppida & pagos multum.

Amarum eſt, grauis odoris. Calidæ & ſiccæ naturæ. Sternutamenta ciet.

Eupatorium Conyzoides II.

Eupatorij Cannabini 2. ſpecies.

Hydropiper 2. *Lugdun.*

Bidens folio non diſſecto, *Cæſalp.*

Ein ander art mit vnzerteileten blettern.

Ijſdem locis.

Euphraſia candida.

Εὐφρoσύνη.
ὀφθαλμοδυλία.
Euphraſia, *Dod.*
Euphragia, *Mattiol.*
Oculorum lumen, ſolamẽ.
Augentroſt/ Augendienſt.
Weiſſe Leuchte.

Taze Leuchte/ *Sil.*
Pratis gaudet strigosis, secus agrorum margines ac vias, vbiuis nota.
Floret Iulio, Augusto, Septembri.
Gustu nonnihil amara Excalefacit parum & desiccat magis. Abstergit, cohibet, roborat. Ad oculorũ caligines, & morbos pituitosos peruagatæ commendationis, quoquo modo sumta.
Ex vino pota Ictcrũ tollit.
Additur vtiliter Cephalicis decoctis & Pedũ lotionib.
Vinum Euphragiatum reiuuenescere facit aufertq; omne Oculorum impedimentum, visusq; defectionem, præsertim putridis crudisque humoribus redundantibus.

Euphrasia cœrulea I.

Auricula Muris Diosc. *Mattiol.*
Myosotis scorpioides partim repens, partim erecta, *Lob.*
Echium scorpioides maius & aquaticum. Heliotropium palustre.
Blawer Augentrost.
Blawe Leuchte.
Vergiß mein nicht/ }
Susannenkraut/ } *Sil.*
Krötten Euglin/ }

In pratis iuxta profluentes aquas & riuulos à Maio in multam æstatem floret.
Temperatè refrigerat & humectat.
Flosculi visui gratissimi Maio ad corollas à virgunculis colliguntur.

Euphrasia cœrulea II.

Μυὸς ὠτίον Diosc. *Aduers.*
Echium scorpioides minus, *Gesn.*
Cynoglossa minor, *Brunfels.*
Auricula Muris Dioscor. *Aduersar.*
Blaw Acker Augentrost.
Blaw Meußöhrlin.
Klein vergiß mein nicht.
Inter segetes æstate obuiã.
Siccat 2. ordine absq; manifesta calefactione.

Fagus.

Φηγὸς, *Dioscor.* παρὰ τὸ φάγειν.
Ὀξύα, Theoph. *Aduers.*
Fagus vulgaris, *Aduers.*
Ein Buche/ Buchbaum.
Rusticis nota arbor in montibus, collibus, & syluis montosis nonnihil humentibus. Theophrastus distinguit in Marem & fœminam. Alij à colore ligni in albam & nigram.
Flores Maio Iunio sunt

iuli rotundi, sublutei, quibus subnascuntur fructus.

Folia refrigerant, adstringunt, siccant. Calidis tumoribus & inflammationibus incipientibus prosunt, imbecillas neruorum partes roborant.

Fructus, faginæ Glandes, nucleis similes, triangula cute inclusæ, Buch Ecker/ cum leui adstrictione dulces, calidæ & humidæ. Vehementer tentant Caput & inebriant quasi, si nimiùm edantur.

Porci eo saginantur Nouembri mense.

Oleo ex Nucibus expresso paupercula plebs tempore Quadragesimali loco butyri vtitur.

Filipendula pratensis.

Οἰνάνθη *Theoph.* ὡς οἴνε ἄνθος.
Filipendula vulgaris *Cl. P.*
Saxifragia rubra *Offic.*
Vitiflora.
Roter Steinbrech.
Filipendelwurtz.
Haarstrang. *Sil.*
In pratis altis & herbidis locis, Iunio & Iulio frequens in monte D. Georgij ad Strigomium.

Flores suaue quiddam redolent Labruscæ. Radix amara est, abstergit cum leui adstrictione, vrinas ciet. Calefacit & siccat 2°. gradu.

Pota dysuriæ ac vrinæ stillicidio laborantibus prodest. Renum item & Calculi doloribus. Stomachi inflationes discutit, Tormina & Intestinorũ flatus resoluit. Singulare, naturæ ductu, contra Ficarias remedium.

Filipendula palustris.

Filipendula palustris.
Oenanthe aquatica repens Matt. *Cam.*
Wasser Filipendelwurtz.
In palustribus, Iunio.

Filipendula montana.

Oenanthe seu Filipendula 2. montana *Aduers.*
Alectorolophus 1. *Cl. P.*
Alectorolophus alpinus.
Berg Rodel.
Berg Filipendelwurtz.
In montibus: circa giganteum Iulio floret.

Folia tenuia quasi crispa. Radiculæ plurimæ candidæ, circa exortum foliorũ coniunctæ instar Phthoræ VValdensis.

Filix mas vulgaris.

Πτέρις *Diosc.*

Filix mas *Mattiol.* & *Lob.*
Filix monocaulis.
Farrenkraut.
Wald Farren.
S. Johannis Farbe *Sil.*

Apertis & patentibus locis delectatur.

Amara est radix paululum adstringens, valenter desiccat.

Lumbricos latos cũ Mulsa pellit. Lienosis prodest pota, nec non Hepatis obstructione laborantibus.

Stomacho inutilis.

Filix mas alpina maxima.

Grosser Berg Farren.
Berg Farbe.

Notissima in montibus humidis & saxosis locis. Ad trium cubitorum proceritatem assurgit.

Filix femina vulgaris.

Θηλυπτερὶς Diosc.
Νυμφαία πτέρις.
Filix ramosa.
Farrenkraut Weiblin.
Waldfarbe Weiblin.
Roßfarren.

☞ Circa margines agrorum sub sentibus, in syluis etiam restibili vbertate luxuriat.

Similem cum Mari vim obtinet.

Folia tenella adhuc decocta ac comesta, aluum soluunt, primò bilem, mox aquam trahentia.

Feminis data sterilitatem faciunt & grauidis abortum.

Cimices necant, Serpentes non recipiunt.

Farina radicis humidis vlceribus & cicatrici repugnantibus inspergitur. Rimas labiorum sanat, Iumentorum Ceruicibus medetur.

Folia recentia in pileo vel capite gestata caput graui dolore afficiunt.

Vtraq; flore & semine destituitur, tota sterilis.

Aduersæ Filicum frondes pubescunt plumata quadam ferruginea lanugine, in qua veluti mollicellis cubiculis nutant & nitent semina nigra lucidaque æstiuo solstitio maturescentia ruptis vesiculis.

Filix muraria seu minor.

Filix pumila saxatilis mas & femina.
Filix petræa.
Steinfärlin.
Maurfarbe.

In præruptis inter saxa.

Adstringentis est saporis.

Filix spinosa seu aculeata.

Filix aſpera mas & femina.
Spitziger Farren.
In montibus opacis altiſſimis.

Filix fontana.

Brunnenfarb.
Ad puteorum & fontium muros.

Filix arborea.

Δρυοπτερὶς *Dioſc.* & *Gal.*
Filix querna *Lobel.*
Pteridion femina *Cord.*
Baumfarbe.
Eichfärrlin.
Caudicib⁹ muſcoſis Quercuum vetuſtarum aliarumq; arborum adnaſcitur.
Pſilothrum eſt cum radicibus trita & illita.

Fiſtularia lutea.

Ἀλεκτορόλοφος.
Alectoroloph⁹ lutea *Thal.*
Criſta Galli *Dod.*
Pedicularis campeſtris.
Geeler Rodel.
Taſchenkraut.
Klaffer *Agricolis.*
Nullis non pratis & agris humidis frigidiſque multa. Aeſtate pluuioſa & humida Secale in hanc degenerare ſolet inuitis Agricolis.
Guſtu ſubadſtringit nonnihil amaricans.

Semen Siligini permixtum panem obſcurat & atrum reddit, ſaporeq; amarum.

Fiſtularia purpurea.

Pedicularis *Aduerſ.*
Alectorolophus 3. *Cluſ.* P.
Ruta pedicularis.
Braunrodel.
Fiſtelkraut.
Rodel/Hundskott/*Sil.*
Vliginoſis & muſcoſis pratis multa.
Herba noxia & pratorum vitium pabulumque pecori ingratiſsimum.
Ad fiſtuloſa & ſinuoſa vlcera vtilis.
In vino rubro decocta fluorem nimium feminarum inhibet.

Fænugræcum ſylueſtre.

Polygalon, *Cord.*
Glycyrrhiza ſylueſtris, *Geſner.*
Glaux vulgaris, *Aduerſ.*
Securidaca maior, *Guiland.*
Stein Wicken.
Beeren Schotten/Wolffs-Schotten/ *Sil.*
In montibus inter arbuſta, & ſyluis cæduis. Radix longiſsima & altè ſubacta non facilè intermoritur. Iulio floret.

Semen ſiccat, emollit, digerit, diſcutit, quàm proximè viribus ad Fœnugræcum accedit.

Fragraria.

Fragula, *Cordi.*
Herba Fragi.
Erdbeerkraut.

Montibus, ſyluis, collibus & viarum marginibus familiaris.

Viret toto anno herba. Vere latiùs expatiatur fibris, dein flores facit, Iulio fructus matureſcit.

Folia guſtu modicè amara, adſtringunt, refrigerant, ſiccant.

Radix cum folijs muliebres fluxiones & dyſenteriam cohibent, vrinas cient, & Lieni conferunt in cibo ſumta.

Potu præſtant ad Iecinoris inflammationes, Renum veſicæq; ſordes.

In ore retentū decoctum gingiuas roborat, commotos dentes ſtabilit & deſtillationes ſiſtit.

Succus vlcuſculis in facie à caliditate prouenientibus mirificè medetur: itemq́ue varos & Oculorum nubeculas calidaſq́ue defluxiones impoſitus tollit.

Fraga rubra.

Mora terreſtria, *Seruij.*
Erdbeeren.

Refrigerant. Alimentum conferunt exiguum tenue & aquoſum. Bilioſis æſtuantibuſq́ue ventriculis proſunt.

Rob Fragorum, Erdbeeren ſafft / ſiticuloſis opem fert, febrientibus gratiſsimum & ſuaue. Eadem præſtat *ſtillaticius Liquor.*

Fraga ſubalbida.

Fraga candida.
Fraga montana.
Manßbeerē/Breßlinge/*Sil.*
Weiſſe Erdbeeren.

Subalbida ſunt, maxima & longa.

Folia habet hiſpidiora.

Frangula.

Auornus, *Petri Creſcent.*
Alnus nigra, *Lugdun.*
Arbor fœtida.
Hundsbaum.
Schießbeeren/ *Sil.*
Zapffenholtz.
Faulbaum.

In ſyluis humidioribus vliginoſo ſolo fruticat. Folia lætum bobus ac vaccis pabulum, quæ horum paſtu lac reddunt copioſius.

Cortices interiores crocei

Vere delibrantur & in vmbra ſiccantur, multæ virtutis.

Expellunt bilem & pituitam ſeroſosque educunt humores, ſoluunt aluum, bellè Iecur expurgant & roborant, aperiunt viſcerum obſtructiones: verùm nauſeam & vomitum cient ventriculumque perturbant. Corriguntur Cinnam. Zingibere ſpica, macere, aniſo.

Decoquuntur cum aperientib. medicamentis ad Cachexiam, ictefitiam, Aquam intercutem & lienis affectus: at Ruſticis; non vrbanis aut delicatis.

Vulgus corticem luteum flore lactis incoquit, contra ſcabiem præſentiſsimum remedium. Noui attamen, eius vſu Agricolas hydropicos factos & penè ſuffocatos fuiſſe, repentina malignæ materiæ repercuſsione. Eapropter ab eius vſu abſtinendum ſuadeo, niſi prius fuerit probè euacuatũ corp⁹.

Flores apibus grati.

Fraxinus frugifera.

Μιλία, *Theoph. & Dioſcor.*

Fraxinus anguſtioribus folijs, *Cord.*

Fraxinus, *Herbar.*

Aſchbaum / Eſchbaum.

Eſche.

Paſsim in montibus & cliuoſis. Ad arcem Greiffenſtein / quotannis fert fructũ. Aprili ſiliquæ prodeunt, Autumno ſemen matureſcit.

Folia vino decocta Hepaticis & Spleneticis conferunt, viperarumq; morſibus auxiliantur.

Cortices Lienem ex vino abſumunt.

Morbum Regium tollunt. Calculoſis & Hydropicis proſunt.

Radix vulnera recentia ſanat.

Fraxinus ſerpentibus adeo inimica, vt & vmbra eos abigat, Plin.

Bibenti ex poculo huius ligni abſumitur Lien, & potus aduerſatur venenis.

Expertus refero, ſi fronde ea gyro claudatur ignis & ſerpens, in ignem potius quàm in fraxinũ fugere ſerpentem. Ambroſius Par. lib. 21. cap. 20.

Orneogloſſum.

Ὀρνιθόγλωσσον.

Lingua auis, *Officin.*

Semen Fraxini.

Eſchſahmen.

Eſchen miſpel vulgò ſed falsò.

Racematim cohæret in ſiliquis membranaceis, ſemen oblongum Auium lingulas repræſentans. Autumno ſponte decidit. Guſtu acre eſt & amarum. Calefac. & ſiccat 3. receſſu: vrinas ciet, Venerem ſtimulat.

Potum auxiliatur Calculoſis, Hepaticis; Aquam, quæ cutim ſubijt, extrahit.

Fraxinus ſterilis.

Ὀρεομελία.
Ἀγρία μελία.
Ornus, *Trag.*
Oſtrya Cordi, *Thal.*
Fraxinus latifolia, *Cordi.*
Fraxinus fago ſimilis, *Thal.*
Hanbuche.
Hagenbuche.
Buch Eſche.
Weiſſe Buche.
Montium alumna.

Materies eius candidiſsima, omnium lignorum duriſsima ſolidiſsimaque. Ad cochleas Tinctorum & alia inſtrumenta, quæ pondus magnũ ſuſtinent, expetitur.

Fraxinus dura.

Fraxinus λιθόσεος, *Thal.*
Fraxinus petræa.
Stein Aſche/Stein Eſche.

Petroſis & præruptis montium locis ſaltem nota.

Fraxinus criſpa.

Flader Aſche.

Eius materies vndulata, ab Arcularijs ad menſas, tabulas & alia colligitur.

Fumaria Herbariorum.

Καπνὸς, *Dioſcor.*
Καπνίον.
Fumus terræ, *Officin.*
Cerefolium felinum.
Erdrauch.
Feld Rautte/ *Sil.*
Acker Rautte.
Taubenkropff.

Sponte inter ſegetes & hortis oleraceis enaſcitur citiſsimè quaſi effumans. Integra æſtate viget.

Acris ſimul & amaræ qualitatis. Abſtergit, aperit. Educit bilem, omnesq; ſalſos & aduſtos humores. Vis non modò ad Iecur, ſed ad venas permeat; quare ſanguinem expurgat.

Scabiem, impetigines, Morbum gallicũ & alias cutis infectiones curat, nec nõ aduerſus venenoſos & immodicos ſudores prophylacticum eſt haud pœnitendũ.

Succus acris eſt, viſum acuit, lachrymas trahit.

Conſeruantur flores ſaccharo,

charo, Melancholicis affecti-bus salutares & Cachecticis.

Fumaria bulbosa maior albo flore.

Καπνὸς χελιδονίας.
Capnos bulbosa.
Capnos phragmites, *Plin.*
Radix caua Herbarior. *Lob.*
Aristolochia vulgaris rotunda, *Trag.*
Holwurtz.
Runde Holwurtz.
Hertzwurtz/Donnerflug.

In vmbrosis decliuibus & nemorosis saltubus Aprili floret, Maio semen maturat, ac tum tota planta arescit, sola radice superstite.

Radix naturæ miraculo rotunda quasi hemicylindros est, adulta verò excauatur. Gustu cum amaritudine quadam austera. Calefac. siccat, abstergit, mundat, adstringit nonnihil, sudores ciet, diuretica est.

Hepati succurrit & sanguinem purgat, Morbum regium curat. Vulneraria est, ad sinuosa vlcera & apostemata vtilis: item ad veteres diuturnosque tonsillarum ac faucium tumores.

Aduersus Hæmorrhoides cum dolore tumentes cum Populneo permixta illinitur.

Fumaria bulbosa maior flore rubente.

Radix caua purpureo flore.
Holwurtz mit roten blůmlein.
Hanensporn.
Locis iisdem nascitur.

Fumaria bulbosa minor.

Radix caua minor, *Dod.*
Radix tuberosa minor.
Capnos 2. fabacea radice, *Aduers.*
Aristolochia fabacea.
Kleine Holwurtz.
Kleiner Hanensporn.
In syluis & frutetis vmbrosis passim obuiam.

Radicis exilitate, nulla insignita cauitate, à priori discrepat: flores purpurei. Puluis eius contra lumbricos prædicatur.

Fumaria bulbosa viridi flore.

Radix caua viridi flore.
Holwurtz mit grünlechten blumen.
Inter alias aliquando occurrit.

Fungi.

Μύκητες.

Schwemme.

Fungi fauaginosi.

Ὕδνα Diosc.

Fungi spongiosi *Lugdun.*

Tubera terræ.

Morcheln / Erdmorcheln.

Aprili prodeunt in pascuis.

Duplices sunt. Latiusculi, vulgo Morcheln / & acuminati seu turbinati, Lauerchen appellantur.

In delitijs sunt diuitum, à quibus vel frixi in butyro, vel decocti cum lactis flore, ouis pipere & butyro præparati comeduntur.

Stomachum refrigerant & praui sunt succi.

Boleti Bouini.

Grosse Kühböltze.

Maximi sunt & molles, esu minus suaues.

Boleti nobiles.

Herren Böltze.

Duriores sunt & palato gratiores.

Boleti petrosi.

Steinböltze.

Steinkappen.

Maiores sunt & duri, superiori parte seu capitulo vtplurimum rubent.

Petrosis nasci gaudent. Palato non ingrati. Duriores sunt capitulis rubentibus.

Boleti adiposi.

Schmerböltze.

Nascuntur Boleti in syluis sub Pinastris, Pineis, Fagis, Betulis, &c. à Iunio ad Septembrem vsq; pluuia & humida cœli constitutione.

Hi detracta tunica & à sordibus mundati incisi minutim cum butyro, additis cœpis, Petroselino, Pipere, Zingibere in sartagine friguntur pro quotidiano vsu.

Exiccantur pro hyeme, quos cum Pipere, Cœpis, aceto, butyro addito decoctos vt suaue edulium Silesij comedere solent absque vlla noxa. Cum ab exteris pro malignis & venenosis reijciantur tanquam inutiles. Nutrimentum dant exiguum idq; minus probum.

Fungi Capreolini.

Rhelinge.

Reisc‍ken.

Passim in pratis & pascuis.

Luteoli sunt & orbiculares, luteum prorsus fundentes succum; palato cæteris gratiores.

Afsi

Aſsi cum butyro & ſale deuorantur.

Fungi punicei.

Fungi Columbini.
Teublinge.
Blawlinge.
Candidi ſunt, punicei & cœrulei.

Fungi Betularum.

Birckenſchwemme.
Bircklinge.
Lutei ſunt & lati, ſucco turgentes luteo, Capreolinis fere ſimiles.
Sub Betulis vtplurimum proueniunt.

Fungi piperini.

Fungi amaricantes.
Bitterlinge.
Pfifferlinge.
Fungi ſunt prorſus candidi, rotundi, qui fracti ſuccum manant lacteum, feruentiſſimi ſaporis, vt Piper.

Aqua feruenti ſæpe macerati lacti incoquuntur, & addito butyro & ſale parantur ad cibum.

Calefaciunt, ſiccant, aperiunt, abſtergunt, comminuunt.

Succus recens cum ſyr. violato aut alio appropriato potus Calculum frangit, deturbat, & vrinas potenter pellit ſingulari experimento.

Fungi lutei.

Fungi digitelli lutei.
Geele Schwemme.
Kölgen/ Schelinge.
In ſyluis ad radices & truncos Picearum & Abietum vbertim luxuriant.
Minores ſunt cæteris, toti lutei, eſu haud ingrati.

Fungi Arborum.

Stock Schwemme.
Opinckel.
In caudicibus Betularum & Abietum leguntur.
Molles ſunt & lubrici tactu.

Fungi fagini.

Buchſchwemme.
Habichtſchwemme.
Fagis adnati, Autumno leguntur ad Ciborum vſum.
Phthiſicis commendantur. Conſolidant & glutinant vlcera.

Frequens eorum vſus ſuccum gignit prauum.

Fungi digitelli.

Fingerſchwemme.
Hendelſchwemme.
In digitos videntur diſse-

cti, Musco qui antiquis arboribus adhæret, simillimi quamplurimi coniuncti partim lutei, partim candidissimi, partim rubri.

Nascuntur juxta putrida ligna & arborum truncos putrescentes.

Prorsus sunt insalubres.

Fungi non edules.

Fungi Sambucini.

Auriculæ Iudæ.
Aures Iudæ.
Holderschwemme.
Holunderschwemme.

Caudicibus veterum arborum aut fruticum Sambuci Maio adnascuntur. Cuti elixę aut Corio similes.

In aqua mollescunt & tument veluti spongiæ.

Gustu pene insipidi. Adstringendi & resiccandi vim habent.

Ex vino decocti contra Anasarcam bibuntur. Anginis certissimo experimento vtilissimum, & tumoribus intus forisq; nunquam satis laudatum medicamentum.

In aqua Sambuci aut Barbæ pratensis sicci præmacerati, maximo doloris leuamento Podagris imponuntur.

Fungi ceruini.

Boleti ceruini.
Hirschschwemme.
Hirschbrunst.

Tubercula sunt rotunda omnino inæqualia, putamine scabro tecta, pulpa, seu fuligine potius nigra repleta.

In altissimis montibus passim sub Musco terrâ quasi cortice inuoluti nascuntur.

Gustanti nauseam mouent, haud intra corpus sumendi, quemadmodum veri & solidi, quibus Silesia nostra destituitur.

Ad Venereos vsus vulgo commendantur. Fuligo sanguinem vulneribus inspersa cohibet.

Fungi Ouales.

Fungi orbiculares.
Spongiæ terrestres.
Lupi crepitus.
Buben fist / Phalen fist.

Hi terræ cohærent nullo fulti pede in globum circinati, nec vlla sui parte dehiscunt, quorum interior medulla, laxa, candida & præhumida. Qui dum resiccati rumpuntur, atram fuliginem eructant toto callo in fumum abeuntes.

Paſsim in campis graminoſis & pratis ſiccioribus gignuntur.

Impoſiti Hæmorrhoidibus nimium fluentibus non modò ſanguinem fluentem ſiſtunt: verumetiam partes illas exulceratas meliùs quàm vllum aliud medicamentum ſanant.

Fungi Igniarij.

Zunder Schwemme.

Fewer Schwemme.

Fungi ſunt Fagorum aliarumq; arborum, qui decocti cum Nitro, ſulphure & alijs, vt ignem facilè concipiant, præparantur.

Fungi pernicioſi.

Fungi Suilli.

Fungi porcini.

Sew Schwemme.

Roſtri ſuilli formam quadantenus referunt. Aprili & Maio reperiuntur.

Ex aqua ad ſerpentis morſus illinuntur.

Fungi Fimetarij.

Fungi lethales.

Giffrige Miſtſchwemme.

Variant figura & colore. Alij virides, alij fuſci, alij cæſij.

Butyro frixi illinuntur contra ſcabiem Capitis malignā, vulgo den böſen grind.

Fungi Muſcarij.

Muſciperdæ.

Fliegen Schwemme.

Mücken Schwemme.

Fungi ſunt capitulis gibbis rubentibus, punctis albicantibus inſigniti, aſpectu elegantes.

Lacte triti ad Muſcas enecandas tabulæ imponuntur; quos ſi guſtauerint, citiſsimè moriuntur.

Exiccantur & aceto imbuti tuberculis peſtilentialibus haud inutiliter imponuntur.

Galega ſylueſtris.

Securidaca minor *Cortuſ.*

Securidaca Pannonica 2. *Cl. P.*

Vogels Wicken.

Wilde Geiß Raute.

In agris inter ſegetes Iulio & Auguſto floret.

Galium tenuifolium.

Galium *Dod.*

Galium luteum Matt. Lob. *Lugdun.*

γάλιον *Dioſc.* à coagulando lacte.

Megerkraut/ Labkraut.

Wolstro/Wegestroh.
Butterstiele *Sil.* Gliede-kraut.

Sectatur aridiores agrorum limites. Iunio & Iulio floret.

Subacris est & desiccatoriæ facultatis, boni odoris.

Flos tusus & impositus Sacris ignibus & ambustis Igni medetur, sanguinis profluuia sistit. Contra Cancrum & cancrosa vlcera maximoperè commendatur.

Coma in lacte macerata, illud coaguli modo condensat.

Miscetur acopis. Fotu articulos luxatos restituit.

Galium latifolium.

Cruciata *Dod.*
Cruciata herniaria *Thal.*
Crucialis *Cæsalpin.*
Asperula aurea.
Gülden Waldmeister.
Geele Gliegegenge. *Sil.*
Gelb Creutzkraut.

Iuxta fossas aquarum, riuulos & quandoq; agrorum margines.

Flores lutei odorati Iunio apparent.

Folia sunt amara, abstergunt, calefaciunt & siccant.

Vulneraria planta, inprimis Herniosis vtilis. Pota Thoraci, Ventriculo, Venis Mesaraicis & visceribus obstructis prodest, excrementa pituitosa foràs propellit; ideo appetitum juuat.

Genista fruticosa.

Genista maior.
Genista scoparia.
Gienst/ Pfriemen.

Incultis parietibus juxta syluarum & agrorum limites fruticat. Vere flores ostentans luteos.

Virgularum ac cymarum decoctum Hepar, Lienem & Renes expurgat ac aperit.

Aquosos humores per aluum trahit; idcirco Hydropicis auxiliatur.

Flores vomitum cient, contriti strumas discutiunt.

Genista humilis.

Chamægenista 1. *Clus. P.*
Genistella infectoria *Lob.*
Ferula *Trag.*
Geele Ferbblumen.
Holheide/ Rhorheide *Sil.*
Mägde Krieg.

Abundè incultis & aridis pratis collibusq; luxuriat.

Iunio & Iulio flores colliguntur ad tincturæ vsum.

Tota gustu amaricante.

Calida

Calida & ſicca 2°. ordine.

Ad ſudorem prouocandum balneis additur.

Geniſtella ſpinoſa.

Geniſta pumila ſpinoſa.

Geniſtella aculeata *Aduerſ.*

Stechende oder kleine Holheide.

Stechende Pfriemen.

Erdpfriemen

Hanc nutriunt exucti colles ſqualidaq; montium ericeta.

Adſtringit cum amaritudine, ac proinde valenter ſimulque citra mordacitatem exiccat.

Foliorum decoctum Menſtruorum profluuium ſiſtit: idem potum ventris fluori ſuccurrit.

Gentiana Sileſiaca maior.

Γεντιάνη.

Gentiana Aſclepiadis folio, ſeu 2. *Cluſ.* P.

Gentiana cœruleo flore.

Entzies.

Klein Entzian.

Folia ei mucronata Aſclepiadis ferè, ſed colore dilutius virente; flores oblongi colore cœruleo ſaturatiore. Radix digitalis craſsitudinis, lutea, multis oblongis craſsis fibris donata.

In montibus excelſis Sudetis, herbidis locis Auguſto floret: ſemen paleaceum.

Radix amara quidem ſed minus quàm vera ſeu maior Gentiana: aperit, abſtergit.

Febricitantibus, Aſthmaticis, Calculoſis, & bile ſuffuſis vtilis. Venenis reſiſtit.

Gentiana Sileſiaca maior niueo flore.

Entzian mit ſchneeweiſſen Blumen.

Priori prorſus ſimilis prę̨ter flores, qui prorſus candidi.

In valle Gigantum ad Onpam fluuium.

Gentiana cruciata.

Γεντιάνη μικρά.

Gentiana minor *Dod.*

Cruciata gentianella *Thal.*

Phyteuma Græcorum *Tabern.*

Radix Sibyllæ *Offic.*

Creutzwurtz.

Modelgeer.

Sibyllenwurtz. *Sil.*

In collibus & monticulis apertis & gramineis; tum pratis ſiccioribus maximè Boiemiã verſus. Floret Iulio.

Radix cum herba amarissima est, magni apud plebeculam nominis, calida & sicca. Incidit, aperit, abstergit.

Menses prouocat, comitiali prodest, febribus putridis competit, Lumbricos ventris enecat. Contra Pestilentiæ contagia Antidotis additur: vitia Pectoris expurgat. Vulneraria est præstantissima. Rupturas & Strumas exulceratas sanat.

Ex aceto ruptis, ab alto deuolutis propinatur, communi vsu.

Gentiana punctato flore.

Gentiana 7. Clus. 12. & punctata *Pinnei.*

Gentianella flore atrocœruleo punctis nigris notato.

Klein Entzies mit schwartzblauen gestirnten Blümlin.

Radix ex pallidolutea, tenuis, fibrosa, coliculum promit sesquidodrantalem & altiorem. Flores stellati ex cœruleo nigricant, punctis nigris insigniti, Iulio & Augusto conspicui. Folia Plantaginis ferè. Amat petrosa & humida altissimorum montium loca: veluti in Schneegruben, ad lacum maiorem & alibi.

Tota amara est instar Gentianæ, Venenis medetur pota.

Gentiana angustifolia pulcerrimo flore.

Gentiana angustifolia pratensis.

Campanula autumalis in pratis proueniens *Dod.*

Schmalblettericht Enzian.

Circa montem D. Georgij ad Strigam.

In pascuis & pratis Boiemiæ copiosissimè, hilari & jucundo cœruleorum florum aspectu visum recreat.

Radix oblonga, candida, in fibras diducta, impensè amara.

Efficax habetur aduersus pestilentes morbos, & ad virulentorum animalium ictus & morsus. Tineas ventris pota necat.

Gentiana fugax.

Gentiana angustifolia 2. *Cl. P.*

Campanula autumnalis *Dod.*

Pneumonanthe *Lob.*

Viola Calathiana seu autumnalis 1. *Thal.*

Lungen Enzian.

Lungenblümle.

Autumno paſsim in campeſtribus, pratis, paſcuis, areis pagorum & alijs incultis.

Flos ex cœruleo purpuraſcens ſurſum hiat. Amaricat abſtergit, aperit.

Ex hydromelite pectus purgat, Hepatis & Lienis obſtructiones tollit, Icterum ſoluit & Menſtrua mouet.

Radix tuſa & impoſita vmbilico Lumbricos expellit.

Gentiana fugax Polyanthos.

Gentiana fugax ſiue annua 1. vel Gentiana 7. *Cl. P.*

Gentiana minor polyanthos.

Viola Calathiana 2. ſiue πολυάνθεμος *Thalij.*

Klein Lungenblümle.

Ad Landeshuttum in pago Reuſendorff multa Autumno.

Geranium Robertianum.

Γεράνιον χελιδόνιον.

Geranium Chelidonium ſiue Hirundinarium, *Turneri.*

Sideritis 3. Dioſc. *Nonn.*

Ropertiana.

Gratia Dei.

Gottes gnad.

Blutkraut.

Rotlauff kraut.

Storckenſchnabel.

Duplex eſt. Viride omninò, quod femina dicitur, & rubens quod mas, & præfertur.

In muris, pomœrijs, tectis & alijs vmbroſis locis notiſſimum.

Tota hyeme viret, à Maio in multam æſtatem florens.

Odore eſt graui ſatis atq; haud iniucũdo. Mediocriter calef. refrigerat, ſiccat, cum adſtrictione, abſtergit, conſolidat.

Recens tritum peculiariter commendatur, ad Eryſipelata, Mammarum inflammationes, oris & pudendorum vlcera.

Aquæ incoquitur, & pecori cruenta mingenti potui datur.

Geranium Columbinum.

Γεράνιον ἕτερον, *Dioſc.*

Pes Columbinus, *Dodon.*

Geranium Maluaceum.

Taubenfuß/Scartenkraut.

Secus itinera, campis incultis, cœmiterijs & hortis

oleraceis notum. Floret plurima æſtatis parte.

Mediocriter calefacit & ſiccat cum leui quadam adſtrictione.

Vſus eius eſt ad vulnera & fracturas, fiſtulas & vlcera ſananda.

Balneis percommodè ad Inteſtinorum tormina additur.

Fotu Articulorum dolores iuuat.

Geranium myrrhinum inodorum.

Geranium gruinum.

Geranium 3. & 4. *Tabern.*

Kranich ſchnabel.

In ruderibus circa ſepes, ſecus itinera. Agris quinetiam incultis, arenoſis & ſaxoſis flore albo & purpureo æſtate occurrit.

Vulneribus commodum.

Geranium hæmatôdes.

Geranium ſanguineum, *Tabern.*

Geranium hæmatôdes ſupinum.

Bluttwurtz.

Bluttkraut.

Naſcitur ſecus itinera locis incultis & ad pratorum margines.

Geranium bulboſum Sleſiacum.

Γεράνιον βατραχοειδὲς.

Geranium bulboſum Pennæi ſeu 3. *Cluſ.* P.

Geranium ſanguinarium, Sanguinaria radix.

Bluttwurtz/ Bluttrößlin.

Rote Hünerwurtz/ } *Sil.*
Nabelwurtz/ }

Flos roſeus æſtate & Autumno prodit.

Ad pratorũ margines humidioribus locis territorij Hirsbergenſis paſsim occurrit.

Radix ex multis oblongis bulbis Siſari inſtar rubentibus conſtat, ſiccandi & adſtringendi vi prædita.

Datur ruptis, conuulſis, dyſentericis.

Ad ſanguinem vndequaque emanantẽ compeſcendum haud quicquam præſtantius Chirurgis in vſu & vulgo notum.

Geranium petræum.

Geranium ſaxatile.

Geranium hygroſcopelon, *Thal.*

Stein Storckenſchnabel.

In aſperis & petroſis montium.

Geranium alpinum.

Γεράνιον αἱματῶδες.
Ἴσχαιμος.
Geranium montanum.
Geranium 6. *Fuchſ.*
Geranium 13. *Tabern.*
Berg Schnabelkraut.
Gottes gnade.

Radix magna in multa capita rubentia protuberat, multas fibras ſpargētia. Flores purpurocœruleos Maio & Iunio promit, montibus altiſsimis ſaltem notum.

Refrigerat, ſiccat, adſtringit. Ea propter ſiſtit ſanguinem, glutinat & conſolidat.

Geranium alpinū fuſcum.

Glaux exigua.

Γλαῦξ quaſi γάλαξ.
Glaux exigua marina, *Lob.*
Glaux marina minor, *Tabern.*
Klein Seemelck kraut.

Herbula exigua circa Gryphibergam ſecus itinera ſolo ſabuloſo reperta.

Rara & incogniti vſus.

Gnaphalium vulgare.

Γναφάλιον *Dioſc.* ἀ γναφάλου, tomento.
Filago ſeu Impia, *Dod.*
Centunculus Romanis.
Khurkraut.
Kätzlin/ Feldkatzen.
Schimmelkraut/ *Sil.* à colore. Tota enim incana apparet.

Vbique aridis & ſterilibus multum Iunio & Iulio floret.

Adſtringit, ſiccat, Dyſenteriam, Diarrhœam Menſesque mulierum immodicè fluentes potum ſiſtit.

Succus lacte & vino permixtus gargarizatu Anginis prodeſſe creditur.

Gnaphalium tenuifolium.

Γναφάλιον λεπτόφυλλον.
Filago minor.
Cotonaria minor.
Klein Schemelkraut.

Agris demeſſa ſegete, hortisq; oleraceis familiaris.

Eiuſdem cum priori naturæ; ſed mollicella tota & puſilla.

Gnaphalium virgatum.

Gnaphalium Anglicū vel Belgicū folio longiore, *Lob.*
Pſeudoleontopodiū, *Matt.*
Groß Khurkraut.

Prouenit in ſyluis cæduis, collibus aridis & ſecus itinera.

Nonnihil amaricat multum exiccans.

Gnapha-

Gnaphalium minus album.

Gnaphalium montanum album, *Aduerſ.*
Lagopus 2. *Trag.*
Weiſſe Katzenpfötlin/ *Sil.*
Weiſſe Engelblümlin.
Haſenpfötlin.
Aridis collibus & ſterilibus apricis, Aprili & Maio floribus conſpicuum.
Adſtringit & exiccat guſtu inſulſo.

Gnaphalium minus purpureum.

Piloſella minor, *Dod.*
Lagopus flore ſubpurpureo, *Trag.*
Rote Haſenpfötlin/ *Sil.*
Rote Engelblümlin.
Pueris notum, quorum floſculis colludere ſolent.

Gnaphalium minus ſuaue rubens.

Gnaphalium montanum ſuaue rubens, *Aduerſ.*
Piloſella minor flore carneo, *Cluſ. P.*
Lagopus ex candido & rubeo aſperſis colore, *Trag.*
Leibfarben Katzenpfötlin/ *Sil.*
Leibfarben Engelblümlin.
Vt plurimum hæc triplex differentia coniunctim naſcitur ſummum ceſpitem fibrillis perreptans.

Gramen Mannæ I.

Gramen Mannæ eſculentum, *Lob.*
Gramen dactylon eſculentum, *Caſ. B.*
Gramen aculeatum Plinij 1. *Tabern.*
Oryza minor, *Cordi.*
Oryza Boiemica.
Manngras/ Schwadengras.
Weiſſer Schwaden/ } *Sil.*
Bömiſcher Schwadē/ }
Vliginoſis & paluſtribus Sileſiæ, maximè Boiemiæ, vbi & ſeritur.
Semen oryzæ candore & ſapore.

Gramen Mannæ II.

Gramen Mannæ 2. *Dodon.*
Gramen Mannæ griſeum ſine ariſtis.
Oryza Sileſiaca.
Entengras/ } *Sil.*
Hatſchengras/ }
Schleſiſcher grauer Schwaden.
Vberrimè luxuriat humidis & paluſtribus piſcinis pratisq́; humentibus.
Colligitur ſemen oblongum, fuſcum, Iulio & Auguſto ad

sto ad Ciborum delitias. Flosculi sunt Triticei purpureique.

Vis vtrique inest vrinas mouendi reserandique obstructiones internas, maximè radici & semini, quod & mediocriter adstringit & Oryzæ ferè qualitates habet.

Facilioris est digestionis quàm Milium aut Panicum siue Oryza. Non enim inflat ventrem, minusq; adstringit quàm Oryza.

Semen ex lacte seu pingui iure decoquitur edulium gratum ac suaue Silesijs, boni succi ac facilis digestionis.

Ex pingui iure decoctum, & illitum Mammarum duritiesresoluit.

Gramen Mannæ clauatum.

Manna luxurians.

Schwaden Mütterlin.

Gehörnter Schwaden.

In palustribus ad Kauffungam.

Incuruatur semen veluti vnguiculæ Auium.

Gramen Mannæ III.

Manna barbata, cum aristis.

Bart Schwaden.

Ijsdem prouenit locis: sed rarius occurrit.

Semen paulò maius fuscum foliaceo folliculo includitur aristas habens oblongas.

Gramen Mannæ spurium.

Gramen Panici effigie 3. *Lob.*

Gramen Mannæ syluestre.

Wilder Schwaden.

Pasſim secus itinera. Vsus neglecti.

Gramen Paniceum I.

Gramen Panici effigie simplici spica, *Lob.*

Gramen Dens canis, *Iohan. Bauh.*

Lolium 6. *Trag.*

Ἐλυμάγρωστις.

Hirschegras.

Fenichgras.

Oritur locis graminosis campestribus & secus itinera solo humidiore.

Gramen Paniceum II.

Gramen Panici effigie aristis circumuallatum.

Gramen Paniceum multiplici spica.

Panicum syluestre, *Mattiol.*

Panicum palustre, *Dodon.*

ἔλυμος ἄγριος.

Hirschegras.

Wilder Hirsche.

In campis & pratis humidioribus. Inter olera etiam hortis humidiorib. exurgit.

Exiccat, refrigerat, adstringit magis quàm ſatiuũ.

Semine, quod Auguſto & Septembri matureſcit, delectantur Auiculæ.

Gramen ſanguinarium I.

Gramen digitatum.
Bluttgras/Fingergras.
Campis incultis.

Gramen ſanguinarium II.

Ἴσχαιμον, *Theoph.*
Δακτυλικὰ ἄγρωστις.
Iſchæmon vulgare, *Lob.*
Gramen dactylon.
Sanguinaria.
Pes cornicis.
Bluttgras.
Fingergras.
Kraenfuß.

Arida & ſterilia ſequitur.

Subdulce eſt: ſiccantis & adſtringentis naturæ.

Semen ſanguinem ſiſtit & omnibus alui profluuijs vtile.

Spicæ aſperiuſculæ conuolutæ naribus inſertæ extractæq; ſanguinem eliciunt.

Gramen medicatum I.

Gramen, *Dod.*
Gramen Canarium ſeu medicatum Officin. *Aduerſ.*
Gramen Caninum, ſeu Canarium I. *Tabern.*
Gramen verum officinar.
Ἄγρωστις, *Dioſc.* quaſi agreſtis, vel παρὰ τὸν ἀγρὸν καὶ ἵστημι, quod in agro conſiſtat.
Tzwecken/ } *Sil.*
Queckengras/ }
Apoteckergras.

Vberrime in hortis & agris frumentarijs luxuriat, totos agros longè lateque perreptans, tam frugum quã agrorum vitium ac peſtis.

Pertinacis eſt vitæ & ægrè intermoritur, facilè enim licet ſemiaridæ radices terrâ obrutæ reuireſcunt.

Radix mediocriter eſt frigida & ſicca, ſapore dulcis inſtar aquæ, acre tamen quiddam exiguum ac ſubacerbum obtinet, tenuis & exiguè incidentis ſubſtantiæ.

Aperit, attenuat, viſcerũ Renumq; farctus expedit citra calefactionem, vrinam ciet & colluuiem calculoſq; propellit & detergit, vulnera glutinat.

Decocta pota vermes puerorum enecat & excludit.

Ad eoſdẽ vſus Liquor extrahitur per deſtillationem.

Gramen medicatum II.

Gramen geniculatum, seu 3. *Tabern.*

Knodengras.

In campis graminosis.

Gramen caninum I.

Gramen caninum supinum 2. *Lob.*

Gramen officinar. *Nonn.*

Hundsgras.

Liegend kriechendes hundsgras.

In campis & agris oritur cultis.

Gramen caninum II.

Gramen caninum 3. *Tabern.*

Gramen geniculatum caninum marinum, *Lobel.*

Knodecht Hundsgras.

Prope piscinas, vbi effluunt aquæ.

Gramen floridum I.

Ἄγρωστις λευκάνθεμος.

ὁλόστεον.

Gramen floridum maius, *Tabern.*

Gramen leucanthemon, *Mattiol.*

Holostion, *Ruell.*

Euphrasia graminea.

Blumengras / Jungfrawgras.

Augentrost gras.

Passim in conuallibus muscosis & humidis dumetis, Maio & Iunio floret.

Refrigerat & siccat. Ad inflammatos & obscuros oculos adhibetur succus.

Gramen floridum II.

Gramen floridum minus, *Tabern.*

Gramen minus virgineũ.

Diuersitas Holostij Ruellij, *Lob.*

Klein Blumengras.

Minus est priore & folia habet angustiora.

Gramen floridum III.

Καρδιάγρωστις.

Gramen Caryophylleum.

Caryophyllus holostius, *Lob.*

Holostium caryophylleum, *Tabern.*

Weis Neglingras.

Hertzgras.

Hertz Rößlingras.

Montosis gramineis collibus & marginibus Maio lucet.

Siccat cum mediocri calore.

Flores Cordiales sunt, in palpitatione & alijs Cordis affectibus vtiles.

Aqua infantulis sontico

morbo correptis exhibetur.

Gramen floridum IV.

Holoſtium Caryophylleum aruenſe, *Tabern.*

Caryophyll⁹ aruenſis vmbellatus folio glabro, *Caſp. Bauh.*

Weis Acker Neglingras.

Folia priori obtuſiora, breuiora, craſsiora, latiora: floſculi ſtellati candidi: ſemen teres, oblongum rubet, folliculo molliuſculo incluſum. Naſcitur in agris inter ſegetes, Maio & Iunio floſculos edit.

Tota planta amara eſt maximè ſemen, quod in pauca quantitate Secali permixtum, panem amariſsimum reddit.

Vulneraria eſt, aperit, abſtergit, glutinat.

Gramen pratenſe I.

Gramen pratenſe 1. *Dod.*

Gramen pratenſe maius vulgare, *Aduerſ.*

Gramen vulgò cognitum ſiue notum, *Trag.*

Gemein gras.

Wieſen Gras.

In pratis, hortis, campis, nonnullis ſemitis graminoſis vulgatiſsimum. Maio floret, Iunio fert ſemen.

Semen in horreis è ſpicis excuſſum vulgo notum ad medicos vſus. Hewſahmen.

Ad obſtructiones viſcerum, ad diſcuſsionem pertinacium humorum & flatuũ valet potum admotumque. Nephriticum & Colicũ dolorem fotu & inſeſſu reſoluit.

Gramen pratenſe II.

Gramen pratenſe 2. *Dod.*

Gramen minus.

Gramen 4. *Tabern.*

Klein gemein Gras.

Incultis, exuctis & aridioribus agris montanis delectatur.

Vt pabulo gratius & vtilius velleri: ſic multò delicatius minus, & ſemine efficacius eſt.

Gramen pratenſe III.

Gramen Rabinũ, *Tabern.*

Gramen folijs Vetonicæ Caryophyllatæ, *Aduerſ.*

Gramen Rauiſum montanum.

Rabißgras.

Montoſis vdis pratis.

Saginæ & lactis vbertate omnium laudatiſsimum.

Gramen pratenſe IV.

Gramen exile durius, *Lob.*

Gramen minus duriuſculum, *Tabern.*
Klein Hartgras.
Paſsim ſabuloſis, ericetis & ſqualidis aridioribusq́; agris occurrit.
Pabulum pecori & ouibus gratum.

Gramen pratenſe V.

Gramen pratenſe 4. *Dod.*
Gramen Miliaceum, *Lob.*
Gramen Cenchroides.
Hirſchgras.
In campis aridis, incultis.

Gramen pratenſe VI.

Gramen Leporinum, *Tabern.*
Aegylops Plin. *Trag.*
Phalaris pratenſis minor, *Aduerſ.*
Gramen tremulum.
Zittergraß/Zydern.
Flittern/Flemmel/ *Sil.*
Flittergras/ Haſenbrod.
Ich achte ſein nicht.
Herbidis pratenſibus Maio & Iunio exurgit maius & minus.

Gramen pratenſe VII.

Gramen lucidum, *Tabern.*
Gramen capitulo globoſo, *Caſp. Bauh.*
Kölblingras.
Pratis obuium.

Gramen pratenſe VIII.

Gramen pratenſe 5. *Dod.*
Gramen Sorghi effigie, *Lobel.*
Gramen Dens canis 2. *Ioh. Bauh.*
Sorggras.
Ijſdem natalitijs.

Gramen pratenſe IX.

Gramen ſpicatum folijs Vetonicæ caryophyllatum *Lob.*
Gramen caryophylleum f. 23. *Tabern.*
Neglingras/ Klein Spießgraß.
Vda amat pratorum loca.

Gramen ſegetale I.

Gramen ſegetale paniculatum *Tabern.*
Gramen ſegetum panicula ſpecioſa latiore *Lob.*
Ackerſtrausgraß.
Kornſtrausgraß.
Schmellen *Sil.*
Inter ſegetes campis cultis Iulio paniculam purpuraſcentem ſurrigit.

Gramen ſegetale II.

Gramen arundinaceum arvenſe *Tabern.*
Agrorum venti ſpica *Lobel.*
Gramen agrorum latiore arun-

arundinacea comoſa panicula.

Acker Riedgraß/ Strausgraß.

Grösse ſchmellen *Sil.*

Iunio in agris & pratis nonnullis coma perſpicitur.

Gramen Myoſurinum.

Μυόσουρος.

Cauda Muris *Lob.*

Cœcula marina *Dod.*

Gramen Cauda murina dictum.

Meuſegraß.

Meuſeſchwentzlin.

In aruis naſcitur agri Vratiſlauienſis..

Gramen Alopecurinum I.

Gramē Alopecuroides *Lob.*

Fuchsſchwantz.

Taubgerſte *Sil.*

Secus vias & margines agrorum notum.

Gramen Alopecurinum II.

Gramen Alopecuroides minus *Lobel.*

Fuſchsſchwantzgraß.

Eadem vt prius occupat loca.

Gramen Alopecurinum III.

Gramen Alopecuroides minus 2. *Lobel.*

Kölblingraß.

Marginibus graminoſis.

Gramen Alopecurinum IV.

Gramen Phalaroides *Tabern.*

Wild Canariengraß.

Prata & agros ſequitur.

Gramen typhoides I.

Gramen typhinum 1. *Tabern.*

Gramen τυφοειδὲς molle maius *Thal.*

Kölblingraß/ Lieſchgraß.

In campis gramineis & pratis quibusdam.

Gramen typhoides II.

Gramen typhinum 2. *Tabern.*

Gramen pratenſe 7. *Dod.*

Gramen typhoides aſperum anguſtifolium *C. B.*

GraſeKölblin.

In pratis ſiccioribus & agris incultis.

Gramen typhoides III.

Gramen typhinum 3. *Tabern.*

Gramen typhoides multiplici ſpica *C. B.*

Lieſch-

Liesch gras.
Humectis oritur locis.

Gramen typhoides IV.

Gramen τυφοειδὴς asperum maius *Thal.*
Rauch Kölblingraß.
Gros Raupengraß.
In campis, ad margines agrorum & secus vias prouenit.

Gramen typhoides V.

Gramen τυφοειδὴς asperum minus *Thal.*
Klein Raupengraß.
Locis ijsdem.

Gramen Arundinaceum I.

Gramen tomentosum & acerosum *Lobel.*
Calamogrostis vel Arundinaceum fortè Babylonium *Aduers.*
Wasser Riedgraß.
Pratis vdis & strigosis, macilentis familiare.
Pabulum pecori ingratum & perniciosum.

Gramen arundinaceum II.

Gramen arundinaceum maius *Tabern.*
Gros Riedgraß.
In pratis humidioribus.

Gramen arundinaceum III.

Gramen arundinaceum paniculatum *Taber.*
Gramen maius aquaticum *Lobel.*
Riedstrausgraß.
Rohrgraß.
In palustribus vdis.

Gramen arundinaceum IV.

Gramen harundinaceum minus *Tabern.*
Carex acuta *Virgilij.*
Klein Riedgraß.
Schwertelgraß.
In fossis, pratis alijsq; humidioribus locis.

Gramen arundinaceum V.

Σχοινοκάλαμος.
Gramen arundinaceum montanum *Tabern.*
Calamogrostis montana.
Bergried/
Bergschmelen.
Montium incola.

Gramen Cyperinum I.

Gramen Cyperinum pilosum *Tabern.*
Gramen exile hirsutum Cyperoides *Lobel.*
Haarecht Cypergraß.

Himel-

Himelbrod/ Hasenbrod.
Hungerbrod. *Sil.*
Vulgatiſsimum eſt, etiam Pueris notum, in pratis, ericetis & ſecus vias. Aprili floret.
Vrgente fame capitula cum ſemine recenti, quod ſubdulce, à pueris deuorantur.

Gramen Cyperinum II.

Gramen Cyperoides *Tabern.*
Cypergras.
Wildgalgengraß.
In pratis & conuallibus herbidis humidis.

Gramen Cyperinum III.

Gramen Cyprianum paluſtre *Tabern.*
Gramen paluſtre Cyperoides *Lobel.*
Waſſer Cypergraß.
In vdis & ſqualidis montium pratis.

Gramen Cyperinum IV.

Gramen Cyperoides aquaticum vulgatius *Lobel.*
Gramen Cyperinum maius *Tabern.*
PſeudoCyperus ὀλιγόκαρπος maior *Thalij.*
Gros Wildgalgengraß.
In paluſtribus vliginoſis montium vere floret.

Gramen Cyperinum V.

Gramen Cyperinum paluſtre minus *Taber.*
Gramen Cyperoides paruum aquaticum *Lob.*
Pſeudocyperus ὀλιγόκαρπος minor *Thal.*
Klein Waſſer Cypergraß.
In paluſtribus vt prius.

Gramen Cyperinum VI.

Cyperus graminea ſeu Miliacea *Aduerſ.*
PſeudoCyperus ſeu Cyperus ſilueſtris πολύκαρπος *Thalij.*
Geſchoſter Löchel *Agricolis.*
Cypergraß / Hirſchegraß.
Humidis & vmbroſis montium Iunio & Iulio coma viget.

Gramen Cyperinum VII.

Gramen Cyperinum nemoroſum.
Gramen Cyperinum ſyluarum.
Wald Cypergras.
In ſyluis humidioribus graminoſis locis.

Gramen aquaticum I.

Gramẽ paluſtre maius *Lob.*

Ὑδρά-

Ὑδράγρωστις.
Spiesgraß.
Vliginosis palustribus primo vere assurgit.

Gramen aquaticum II.

Gramen aquaticum spicatum *Lobel.*
Gramen fluuiatile album *Tabern.*
Kriechend Spiesgras.
Weis Flutgraß.
In piscinis fluitat erectis paululum spicis.

Gramen aquaticum III.

Gramen palustre echinatum *Lob.*
Gramen nigroluteum.
Igelskölblin graß.
Pratorum vdorum inquilina.

Gramen aquaticum IV.

Gramen fluuiatile *Tabern.*
Aquis innatans *Lobel.*
Flutgras.
Ad ripas fluuiorum.

Gramen aquaticum V.

Gramen aquaticum geniculatum *Tabern.*
Wasser Knodengraß.
Iisdem locis.

Gramen iunceum I.

Gramen iunceum 1. *Tab.*
Gramen iunceum πολύκαρπον, *Thal.*
σχοινάγρωστις.
Bintzengraß.
Waldbiesgraß.
In syluis humecto solo.

Gramen iunceum II.

Gramen iunceum *Tabern.*
Gramen iunceum πολυστάχυον *Thal.*
Gros wasser Bintzengras.
In humectis & vdis pratensibus.

Gramen iunceum III.

Gramen aquaticum 2. *Lob.*
Gramen iunceum semine triangulari *C. B.*
Iuncus semine triangulo *Ioh. Bauh.*
Bintzengraß.
Vliginosos amat tractus.

Gramen iunceum IV.

Gramen iunceum 6. *Tabern.*
Gramen ὀλιγονατόκαυλον *Thal.*
Holostium Mattiol. *Lobel.*
Krötengraß.
Passim locis muscosis ac putridis, humentibusq́; pratis.

Gramen iunceum V.

Gramen iunceum lanigerum *Thal.*

Gramen eriophoron *Dodon.*

Iuncus bombycinus *Aduers.*

Λινάγρωστις.

Ἐριόσχοινος.

Flachsgraß.

Wiesenflachs/ Alte Mägde } *Sil.*

Wiesenwolle/

Vdis & riguis pratis Aprili floret, Iunio & Iulio lanugo dependet candicans.

Adstringentis & obstruentis est naturæ. Ex vino decoctum torminibus ventris confert, pabulum pecori valde perniciosum.

Gramen iunceum VI.

Gramen 9. *Dod.*

Apricis & aridis, tenui & macro solo, Iunio & Iulio spica emicat.

Gramen syluaticum I.

Gramen hirsutum nemorosum, *Lobel.*

Gramen syluaticum 4. *Tabern.*

Gramen Luzula dictum, *Ioh. Bauh.*

Haarechtig waldgras.

Buschgras.

Montosis & opacis syluis Maio & Iunio comâ sparsa viget.

Semen adstrictoriæ est facultatis & siccantis.

Gramen syluaticum II.

Gramen Auenaceum, *Tab.*

Gramen montanum Auenæ simile, *Clus. P.*

Haber Waldgras.

In syluis opacis montium Maio floret, semen Iunio & Iulio maturescit.

Gramen syluaticum III.

Gramen syluaticum seu 3. nemorosum, *Tabern.*

Waldgras.

Buschgras.

Gramen syluaticum IV.

Gramen syluaticum 3. *Tabern.*

Ander Waldgras.

Iunio in syluis occurrit.

Gramen syluaticum V.

Gramen montanum Miliaceum.

Gros Wald hirsche gras.

Ad trium cubitorum altitudinē assurgit calamus paniculâ sparsâ miliacea. Nascitur vmbrosis montium syluis.

Gramen sparteum I.

Spartum Plin. *Lobel.*

Spartum herba, *Dod.*

Gra-

Gramen ſparteum maius.
Gros Pfriemen gras.
In agris & apricis collib⁹.

Gramen ſparteum II.

Gramen minimum, *Lugdunenſ.*
Spartum noſtras paruum, *Lobel.*
Gramen ſparteum minus.
Klein Pfriemengras.
Sterilib. & apricis oritur.

Gramen ſparteum III.

Spartum 3. *Cluſ.*
Spartum Plinij 3. *Tabern.*
Helm/ Helmkraut.
In aggeribus & tumulis.

Gramen ſparteum IV.

Gramen ſparteum, *Tabern.*
Iunciſpartium, *Dod.*
Pfriemengras.

Gramen ſparteum V.

Gramen ſparteum 2. *Tab.*
Gramen Schœnantinum.
Bintzengras.

Gratiola.

Gratiola recentior. *Aduerſ.*
Limneſium ſeu Centauroides, *Cordi.*
Seſamoides, *Geſner.*
Eupatorium Meſues, *Nonn.*
Tertionaria.
Erdgalle/ *Sd.*
Niieſekraut.
Gottes hülffe.
Wild Aurin.

In paludibus exiccatis ad Quiſſum fluuiū abundè creſcit infra Neumburgam Cœnobium.

Tota eſt amari & ingratiſsimi guſtus, quodammodo adſtringens. Excalefacit, ſiccat, attenuat, aperit, deijcit, abſtergit.

Iecur & Lienem expurgat & ab obſtructione liberat, ventris lumbricos pellit, putredinibus aduerſatur.

Aduerſus diutinos Coxendicum dolores, febres inueteratas, Tertianas erraticas feliciter vſurpatur vulgi noto experimento.

Vulnera celeriter glutinat.

Extractum Gratiolæ omnia felicius præſtat & minima in doſi.

Gratiola minor rubenti flore.

Gratiola minor, *Geſn.*
Hyſſopoides, *Thalij.*
Anagallis aquatica, *Monſpel.*
Halimus paluſtris, *Alijs.*
Wilder Eiſop/ Waſſer Eiſewig.

E radice alba, tenui, digitum longa, fibroſa Colicu-

lus naſcitur virgatus (interdum plures) cubitum ferè altus, in varios ramulos, qui partim humi incumbunt, partim eriguntur, diuiſus. Folia ei Hyſſopi ferè anguſtiora & breuiora, ſplendentia, maſticando lentore linguam illinentia, ſaporis aliquantum nitroſi, omnis odoris expertia. Floſculi ex ſex foliolis rubentes ſecundum ſingula folia ab imo ad ſummum, Auguſto, Septembri & Octobri exeunt, quibus interim ſuccedunt theculæ oblongæ foliaceæ Centaurei minoris, ſemen minutiſſimum ſubfuſcum Maioranæ claudentes.

Humidis & vdis pagorum frequens.

Folia ſicca Centaurei minoris ferè amara ſunt.

Aperit, abſtergit, incidit, glutinat.

Vulneraria eſt & Scorbuti medela.

Hedera baccifera.

Κισσὸς Dioſc. à textura poroſa & ſpiraculis innumeris ferè peruia.

Hedera maior ſiue arborea, *Mattiol.*

Hedera arborea, *Trag.*

Hedera maior nigra, *Dod.*

Hedera corymboſa communis, *Lob.*

Gros Ephew.

Baumwinde.

Mawer Ewich/ *Sil.*

Naſcitur in montibus circa parietes, arbores & muros ædificiorum.

Flores Autumno promit glomeroſos, muſcoſos, palleſcentes, corymbos nigros poſt ſe relinquentes.

Ex contrarijs conſtat facultatibus, terrena frigida, calida & aquea tepida.

Folia recentia in pilei formam conſuta papuloſis exulceratiſq; infantium capitibus vtiliter imponuntur.

Ad vlcerationes igne factas, Herpetas & Eryſipelata valent.

Cum vino cocta grandia vulnera coniungunt, & maligna ſanant.

Hodie fontanellis adhibentur. Humores enim & Ichores ad eas partes alliciunt: inflammationes verò ab ijſdem arcent recenter decerpta.

Succus putrida Narium vlcera emendat. Acinorum tritorum puluis ℨ j. pondere ex vino hauſtus calculum expellit.

Hedera

Hedera minor reptans.

Κισσὸς ἕλιξ, *Diosc.*
ἐπίγειος κισσός.
Hedera helix, *Mattiol.*
Hedera helix siue prouoluta seu sterilis, *Aduers.*
Kriechender Ewich.
Kleiner Ephew.

Passim syluarum opaca, arida & saxosa perreptat.

Iisdem constat viribus sed inefficacioribus.

Hedera terrestris maior.

Κισσὸς χερσαῖος.
χαμαίκισσος, *Diosc.*
Gunderman.
Gundelräb.
Grundräben.

Gaudet opacis circa semitas, vrbium muros & hortorum margines.

Odore tota est grauiusculo, sapore amaro, mediocriter acris. Aperit, abstergit, vrinam pellit, calculũ frangit. Expurgat pectus & vterum, Mensesq; tardius fluentes prouocat, Pestilentiæ aduersatur & Morbum regium expellit.

Herba ex vino cocta fotu surditatem & tinnitum aurium aufert.

Cataplasmate sinistri lateris Lienis tumores resoluit.

Additur in sessib. ad Menstrua prouocanda & calculũ.

Vulneraria est: ideo efficaciter potionibus, quæ ad viscerum internorum vulnera parantur, additur.

Hedera terrestris minor.

Chamæcissus minor, *Matt.*
Hedera terrestris verna.
Klein Gunderman.

Locis humectis ad arbores & vrbium mænia.

Minor est. Primo vere flosculi eleganter cœrulei apparent.

Eiusdem cũ vulgari vsus.

Hedera terrestris montana.

Hederæ terrestris species montana, *Mattiol.*
Berg Gunderman.

Folijs maioribus & flosculis purpureis opacas montium syluas perreptat.

Valentior est vulgari, quod sapor & odor validiores testantur.

Hedera palustris.

Hedera palustris, *Tabern.*
Hederula aquatica.
Trinitas aquatica, *Quorundam.*
Wasser Ewich.

In palustribus.

Helenium.

Ἑλένιον, *Dioscor.*

Panax chironium folio Lapathi Theoph. *Dodon.*

Panax chironium, *Anguillara.*

Enula campana, *Officin.*

Inula.

Alantwurtz.

Oltwurtz.

Amat vliginosa hortorum & prædiorum loca, vulgatæ notitiæ. Iulio floret.

Radix eruitur Vere & Autumno. Odorata est, subacris & amara. Calefac. & sicc. 2. recessu, cum excrementitia humiditate.

Aperit, incidit, abstergit, prouocat, concoquit. Crassos & lentos humores Thoracis attenuat, & excreatu faciles reddit. Eapropter Asthmathicis, Orthopnoicis, tussientibus vtilis.

Ventriculum roborat frigidum, & concoctionem promouet. Cordi familiaris: Venenis resistit: facit ad Epidemios morbos. Aduersus aëris pestilentem noxam valet plurimum, quo nomine etiam cruda a multis manditur.

Helleborus albus.

Ἑλλέβορος λευκὸς *Diosc.*

Helleborus albus flore subuiridi.

Helleborus albus mas *Tabern.*

Veratrum album *Dodon.*

Weisse Niesewurtz.

Wendewurtz.

Goltocken.

Huius feracissima sunt vda montium Suditorum iuga, præsertim quæ frigida, celsa & pratensia. Iulio floret.

Leguntur radices Maio & Autumno.

Rusticis nota & familiaris medicina, qua indifferenter contra omnis generis internos affectus, maximè ventriculi & philtra, vtuntur cum vitæ sæpe detrimento. Ventriculum enim subuertit, Singultus & Conuulsiones excitat.

Calefacit & siccat, extergit, vomitu & purgatione varios extrahit humores, sternutamenta violenter mouet.

Prisci propinabant comitialibus, Resolutis, Hydropicis, Elephanticisq; : sed eius vsus apud Lectiores hodie exoleuit.

In lixiuio decoct. Pediculos

los & Lentes interimit, cum lacte Muſcas perdit.

Radix vino Maluatico ſolibus æſtiuis exponitur: de quo cochleare N°. j. ſumtũ, vomitum mouet, nec admodum affligit.

Helleborus niger vulgaris.

Helleborus niger hortenſis flore viridi *C. B.*

Helleborum 2. *Mattiol.*

Helleboraſtrum *Aduerſar.*

Veratrum nigrum 2. *Dodon.*

Chriſtwurtz.

Schwartzwurtz.

Floret hyeme poſt Chriſti natalitia, vnde ei nomen.

Paſsim ſpontè luxuriat in hortis.

Radix vehementer amara eſt & acris nonnihil. Calefacit & ſiccat.

Purgat perinde atq; genuinus per vomitum & inferiorem ventrem, pituitam & bilem vtramque ducens. Quartanarijs, Melancholicis, Cholica diuexatis vtiliſſima: ſed nonniſi robuſtioribus & validis naturis propinanda.

Corrigitur Aniſo, fœniculo, Macere.

In defectu Hellebori nigri veri commodè ſubſtituitur.

Helleborus niger Boiemicus.

Helleborus niger ferulaceus.

Helleboraſtrum nigrum *Geſn.*

Helleborus Hippoc. *Tabern.*

PſeudoElleborus *Mattiol.*

Buphthalmum *Cluſ. P.*

Vermeinte ſchwartze Nieſewurtz.

Böhmiſche Chriſtwurtz.

Vbertim circa Limburgum collibus apricis & ſiccioribus luxuriat. Aprilis fine & Maio flores lutei è terra gliſcunt.

Radix amara commendatur ad Pulmoniam Peſtilentiamq; arcendam.

Quidam pharmacopolæ Hellebori loco vtuntur.

Hepatica nobilis.

Hepaticum trifolium *Lobel.*

Hepatica aurea flore cœruleo *Tabern.*

Trinitas ſeu nobilis Hepatica *Mattiol.*

Epimedium *Cordi.*

Blawe Mertzblümlin.

Edel Leberkraut.

Gülden Leberkraut.
Blaw Leberblümlin.
Schwartzblatterkraut.

Vmbrosis montium syluis & nemoribus Martio & Aprili cum flore passim lucet, succrescentibus tandem folijs.

Amaricat, adstringit, nonnihil siccat.

Hepar roborat, Renibus & Vesicæ conducit.

Vulneraria est; ad exulcerationes Intestinorum & Enterocelas mirificè præstat.

Folia pustulis nigricantibus vtiliter admouentur.

Flore aliquando rubente & albo variat.

Hepatica fontana.

Λειχὴν *Dioscor.*
Lichen *Dod.*
Lichen Hepatica *Lob.*
Iecoraria s. Hepatica fontana.
Lichen petræus siue saxatilis.
Brunnen Leberkraut.
Stein Leberkraut.
Steinflechten.
Leber Moos.

Asperginosa & rorida montium saxa amplectitur, Maio & Iunio stellata capitula attollit.

Refrigerat, siccat, adstringit paulatim & abstergit.

Magnæ cum Hepate cognationis, ad cuius affectus maximopere commmendatur.

Aduersus Iecoris inflammationes, calores, febres acutas & Tertianas ex bile ortas efficax habetur. Sanguinem sistit, inflammationem arcet.

Hepatica pratensis alba.

Gramen Parnassi *Recentior.*
Pyrola pratensis.
Flos Hepaticus.
Καρδιανθος.
Weisse Hertzblümlin.
Weisse Leberblümlin.

Perquam vulgata est in pratis & pascuis vdis montium. Augusto & Septembri floret, Autumni nuncia.

Tota herba subamara est, leniter acris & modicè adstringit.

Peculiari facultate imbecillum Iecur roborat, obstructum aperit.

In dysenteria & diarrhœa vtiliter vsurpatur, maximè verò ad potiones vulnerarias & vulnera.

Vulgus ad Cordiales affectus prædicat.

Hernia-

Herniaria.

Herba Turca siue Herniaria multigrana Serpylli facie *Aduersar.*

Herba *Hollerij.*

Polygonum minus *Mattiol.*

Empetron *Cordi.*

Herniola *Italis.*

Harnkraut/Bruchkraut.

Tausentkern/Kernlinkraut.

Hendlinweis/Blatlos.

Jungfrawtrost/ Stopsloch.

In aruis sabulosis montium plusquam notissima.

Calefacit, siccat, abstergit, conglutinat, vrinas ciet, calculos frangit Renum & Vesicæ, Hepatis obstructiones & Icteritiam sanat octiduo pota.

Ad viperea item maleficia venenataque cætera tum foris tum intus laudatur.

Succus expressus subinde affuso vino albo certissimum & aliquoties probatum remedium contra Intestini prolapsum. Idem puluis pluribus diebus ex vino haustus operatur.

Infantibus herniosis *Aqua stillaticia* commodissimè propinatur.

Hieracium I.

ἱεράκιον μέγα *Diosc.* ἀπὸ τῶ ἱεράκων. Accipitres enim eius lacteo liquore Oculorum acies acuere existimantur.

Hieracium maius *Fuchs. Lob.*

Accipitrina maior.

Herba Hieracia.

Lactuca Accipitrina.

Gros Habichskraut.

Geel Sonnenwirbel.

Wilde geele Meyenblumen *Sil.*

Agrorum marginibus & pratis siccioribus frequens.

Floret Iunio & Iulio.

Omne est è genere Sonchi, lacte turget non secus ac Lactuca & Sonchus.

Refrigerat, siccat, adstringit, abstergit, aperit, mordicat.

Stomachum purgat, inflationes discutit, ructus lenes facit, concoctiones adiuuat, somnum conciliat, venerem inhibet, vrinæ difficultati succurrit.

Ad ambusta cum sale recens illitum præstat. Eruptiones papularum ex vino & polenta abstergit.

Succus Oculorum sanat vitia. Ad nebulas, caligines & Epiphoras vtilis.

Hieracium II.

Ἱεράκιον μικρόν.

Klein Habichkraut.

Pratis montoſis macris familiare.

In guſtu paulò maiorem amaritudinem habet.

Hieracium III.

Hieracium præmorſum.

Hieracium minus præmorſa radice *Aduerſ.*

Lactuca Leporum.

Haſen Lattich.

Abbis *Sil.*

Agros quærit incultos.

Hieracium IV.

Hieracium nigrum *Tabern.*

Schwartz Habichkraut.

Iulio & Auguſto in agris quieſcentibus.

Hieracium V.

Ἀφάκα. *Theoph.*

Hieracium Aphacoides ſeu V. *Tabern.*

Hedypnois *Dod.*

Cichorium luteum 2. *C.B.*

Geel Sonnenwirbel.

Marginibus delectatur graminoſis, agriſq; incultis montoſis.

Hieracium VI.

Hieracium folijs & facie Chondrillæ.

Hieracium maius hirſutius.

Pratorum alumna.

Hieracium VII.

Hieracium macrorrhizon ſeu 2. *Tabern.*

Hieracium longiùs radicatum *Lobel.*

Habichskraut mit langen wurtzeln. Ibidem.

Hieracium VIII.

Hieracium Intybaceum.

Wegwarten Habichkraut.

Agris incultis.

Hieracium IX.

Hieracium montanũ latifolium, *Tabern.*

Hieracium 5. *Cluſ.* P.

Breitblettericht Habichkraut.

Apricis & aridioribus agri Hirsbergenſis collibus, vbi Iulio floret.

Hieracium X.

Hieracium montanũ anguſtifolium, ſeu 15. *Tabern.*

Hieracium Sabaudum.

Berg Habichkraut.

Paſsim in Ericetis ad ſyluarum margines occurrit.

Hieracium X I.

Hieracium alpinum latifolium ſinuato folio.

Hieracium latifolium ſeu montanum 2. ſeu 13. *Tabern.*

Gros Berg Habichkraut.

Humidis alpinis tractibus inter cæteras herbas ad riuulos frequens.

Hieracium X I I.

Hieracium lanuginoſum.

Hieracium polycephalon alpinum.

Hieracium montanum 6. *Cl. P.*

Hieracium montanũ anguſtifolium 2. *Tabern.*

Hieracium Draconites.

Drachenwurtz.

Saumwurtz.

Raumwurtz.

Radix longiſsima, pollice craſsior, exterius nigricãs, in ſena, ſeptena & plura quandoq; capita protuberat, Draconem multis capitibus repræſentans. Folia habet oblonga, anguſta, incana: florem ex luteo pallentem Hieracij. Pratis altioribus & ſiccioribus montium familiare, Rhizotomis notum.

Amariſsima eſt radix, plurimo turgens lacte. Calefac. ſicc. vehementer abſtergit. Ad pecorum vermes enecandos vulgò nota medicina.

Mures maiores domeſticos fugare in ea loca vbi verſari ſolent. Herbam cum toto coniectam, Ruſtica gens affirmare audet.

Hieracium XIII.

Hieracium maculoſum.

Flecken Habichskraut.

Folia Hieracij, vt Pulmonariæ maculoſæ. Radix ſucco pus apprimè repræſentante prægnat.

In monticulo D. Georgij ad Stregomium. Vulneraria eſt, amara, abſtergit, & vlcera curatu difficilia ad ſanitatem perducit.

Hieracium X I V.

Hieracium vulnerarium.

Virga aurea, *Ioh. Iac. VVeckeri.*

Heidniſch wundkraut.

Wund Habichkraut.

Paſsim in montoſis ſterilibus ad ſyluarum margines occurrit.

Vulnera recentia ſanat. Potionibus vulnerarijs addebat, Ioh. Iac. VVeckerus.

Hieracium XV.

Hieracium porcellinum.

Hypochœris, *Tabern.*
Porcellia, *Gazæ.*
ὑποχοιρὶς.
Ferckelkraut.
Apricis & aridis.
Refrigerat, ſiccat, aperit cum guſtu amariuſculo.

Hieracium XVI.

Hieracium minimum ſeu porcellinum minus.
Hieracium 8. *Cluſ. P.*
Hyoſeris, *Tabern.*
ὑόσερις latifolia, anguſtifolia.
Klein Ferckelkraut.
Inter ſegetes æditioribus locis, ſolo arenoſo Iulio & Auguſto naſcitur.

Hordeum murinum.

Φοίνιξ, *Dioſc.*
Hordeum murinum vel Lolium rubrum, *Aduerſ.*
Phœnix ſeu Lolium rubrum, *Dodon.*
Meuſegerſte.
Fürſthaber.
Löthe/ Löthegras/ *Sil.*
In campis, areis hortorũ, aggeribus nihil frequentius: etiam Lini vitiũ, quod à mulierculis diligenter eruitur.
Vi pollet refrigerandi, ſiccandi & ſiſtendi.
Ex vino auſtero potum omnis generis alui fluxus compeſcit.

Horminum ſylueſtre I.

Ὅρμινον ἄγριον.
Horminum ſylueſtre Mattiol. *Lobel.*
Horminum ſylu. 2. prima ſpecies, *Cl. P.*
Scarlea ſylueſtris, *Tabern.*
Wilder Scharlach.
Wilde Salbey.
Campeſtria prataq; macilenta ſectatur.
Flores cœrulei Scarleam redolent.
Viribus magis valet quã ſatiuum.

Horminum ſylueſtre II.

Horminum murale Sleſiacum.
Horminum ſylueſtre latifolium 2. *Cl. P.*
Wilder Mawer Scharlach.
Ad mœnia Gryphibergæ Iunio floret. Alibi minus notum.
Folia nigricant, lanuginoſa, odore Hormini.

Hyoſcyamus niger.

Ὑοσκύαμος μέλας, *Dioſc.*
Hyoſcyamus flauus, *Fuchſ.*
Hyoſcyamus niger ſeu Apollinaris herba, *Aduerſ.*
Bilſenkraut.

Binſen-

Binſelkraut / *Sil.*
Sewkraut.
Sewbohnen.
Zigeunerkraut.
Circa loca habitata &cul-ta nullibi non obuium.
Aeſtiuis menſibus & in multum vſq; Autumnũ flo-ret:ſemen interea perficitur.
Grauis odoris ac ingrati tota ſtirps eſt, caput aggra-uans ac ſomnolentiam in-ducens.
Frigidam & humidam ſor-titur naturam, Venenoſæ & deleteriæ facultatis.
Semen fotu dentium do-lores mulcet.
Oleum ex herbæ folijs in fictili circa ſolſtitium in ter-ram repoſito paratum,ad in-flammationes & calidas po-dagras commendatur.

Hypericum verum.

Ὑπερικὸν *Dioſc.* ab ὑπὲρ ἐικόνος quod culmen altius tollat.
Perforata.
Chamæpitys.
Fuga Dæmonum.
S. Johanniskraut.
S. Johannisblut.
Jageteuffel.
Wildgartheil / *Sil.*
Vbique vulgatiſsimum, margines ſatorum, agros macilentos, incultos occu-pans. Aeſtate floſculos edit.
Tenuis eſt eſſentiæ, cale-faciens & ſiccans. Aperit,re-ſoluit, agglutinat, Menſes & vrinas prouocat, Calculum frangit, venenis aduerſatur.
Medetur ruptis, conuul-ſis, ambuſtis.
Herba deuorata hauſtaq;, tum vulneri illita venenoſo-rum morſibus reſiſtit.
Miſcetur inſeſsibus & de-coctis ad articulorum & ma-tricis affectus.
Superſtitioſum eſt & ho-mine Chriſtiano indignum hoc abuti ad Dæmones a-liosque malos ſpiritus fu-gandos.

Hypericum reptans.

Hypericon minus, *Dodon.*
Hypericon minimum ſu-pinum Septentrionaliũ, *Lob.*
Ruta ſylueſtris Dioſc. *Nonn.*
Kber.
Klein Wild Gartheil.
Schön klein S. Johannis blümlin.
Erdkyferlin.
In agris reptat frumenta-rijs, quo tempore à ferendis frugibus conquieſcunt.
Integra floret æſtate.
Tritum reſinaceum ſpirat odorem. Guſtu amaricat. Ad vulnera efficacius vulgari.

Hypericum Androsæmon.

Ἀνδρόσαιμον Diosc. *Aduers.* quaſi ἀνδρὸς αἷμα.

Ruta ſylueſtris hypericoides, *Dod.*

Ruta ſylueſtris Dioſc. *Casp. Bauh.*

Hyperici genus in dumetis naſcens, *Trag.*

Cunradißkraut.

Opacis & ſyluoſis quibuſdam oritur locis.

Flores triti ſanguinẽ fundunt.

Folia extergunt & deſiccant, vrinam & menſtrua cient.

Hæmoptoicis ex alto delapſis & viſcerum exulcerationibus ſummitates vtiliter exhibentur.

Hypericum Aſcyron.

Ἄσκυρον *Dioſc.* quaſi ἄνευ σκύρου ſine ſcabritie. Rotundum enim glabrumque caulem habet.

Aſcyrum, *Recentioribus.*

Hypericum ἀσκυροειδής.

Harthaw/Waldhoff.

Grundheil / Wildgarheil/ *Sil.*

Agris incultis, pratis ſiccioribus & aggeribus ſecus itinera multum.

Folia latiora ſunt, non perforata.

Ex vino auſtero magna vulnera glutinat. Additur Balneis ad ſudores eliciendos.

Iacea nigra vulgatior.

Ἀφυλλανθὲς, quaſi ἄφυλλον ἄνθος.

Iacea nigra ſeu Aphyllantes, *Dod.*

Sanicula rupturarum.

Schwartz Flockblum.

Bruch Sanickel.

Iuxta ſepimenta agrorum, pratiſque macilentis fruticat, Iunio & Iulio floret. Calida eſt & ſicca cum adſtringendi vi. Commendatur ad faucium, tonſillarum vuæque tumores.

Ad Hernias & vulnera vtilis.

Iacea collina maior diſſectis folijs.

Iacea nigra montana ſquaroſo capite. Centaurium collinum maius, *Caſ. B.*

Centauroides maior.

Groſſe braune Scabioſen.

Groſſe Flockblum.

Wilde Scabioſen.

Knopffwurtz / rote Kornblumen.

Inter

Inter segetes arenoso solo, & secus itinera, in territorio Hirsbergensi.

Flores Iulio ostendit Centaurei maioris.

Iacea collina minor leptophyllos.

Centaurium collinũ minus, *Ioh. Bauh.*

Iacea nigra vulgatior angustifolia.

Centauroides minor.

Kleine zart bletterichte Flockblum.

Iulio & Augusto cum flore fruticat in aggeribus secus vias regias.

Iacea montana villoso capite.

Iacea montana nigra villoso capitulo.

Geheupte Flockblum.

In pratis Riphæorũ montium nascitur.

Irio.

Ἐρύσιμον siue ἴριο *Diosc.* ab irruendo, quòd ignea vi & feruido gustu in linguã irruat.

Irio siue Erysimum Diosc. *Lobel.*

Erysimum 1. *Tabern.*

Verbena recta siue mas, *Fuchs.*

Verbena femina putata.

Creutzkraut.

Eisenkraut weiblin.

Wegesenff/ Wilder Senff.

Iuxta vrbes in ædificiorum areis & cœmiterijs neglecta planta.

Calidæ & tenuis, incidentis ac cum humiditate abstergentis substantiæ.

Arteriacum laudatissimum. Asthmaticis & farctui Pulmonum vociq; raucæ etiam diuturnæ adeò est præsenti remedio, vt fidem ferme superet.

Bibitur aduersus venena mortifera.

Isatis syluestris, Vaccaria dicta.

Isatis syluestris Ocymastri caliculo, flore exiguo pallido *Aduers.*

Vaccaria rubra *Lugdun.*

Perfoliata rubra *Gesn.*

Wild Weid.

Kühkraut.

Charteuser blumen.

Læto & restibili solo inter segetes prouenit.

A solstitio æstiuo in Autumnum vsq; floret, & interea semen perficitur.

Nullius adhuc comperti vsus.

Iuncus

Iuncus vulgaris leuis Herbar.

χοῖνος λεῖα Diosc.
Iuncus Mattiol.
Iuncus leuis { sparsa
panicula { glomerata.
Glatte Bintzen.
Sembden/ Sympsen. *Sil.*
Pratis vdis deterioribus nihil viuidius familiariusúe iunco hoc.

Iunci recentes in cubiculum sparsi Aërem temperant & sensim frigidos vapores ad Caput submittunt, quibus somnolentos efficiunt.

Semen vstum, ex vino styptico potum aluum sistit & rubra feminarum profluuia: vrinam ciet, sed capitis dolorem facit.

Medulla ad ellychnia & turundas expetitur.

Iuncus vulgaris acutior siue mas.

ὀξύσχοινος Diosc.
χοῖνος ἄκαρπος.
Iuncus acutus, acuminatus.
Iuncus sterilis.
Spitzige Sembden.
Gemeine scharffe Bintzen.
Eadem occupat loca.

Iuncus syluaticus.

Wald Bintzen.
Wald Sembden.
In syluis vdis.

Iuncus acutus minimus.

Χαμαίσχοινος ὀξύς.
Kleine spitzige Sembden.
In pratis vliginosis radicula oblonga serpendo sese propagat.

Iuncus minimus lanceatus.

Iuncus spicatus.
Spies Bintzen.
Spies Sembden.
Minimus est & in summo capitulum gerit hastæ instar.

Iuncus palustris maximus.

Ὁλόσχοινος *Diosc.*
Iuncus aquaticus maximus *Lob.*
Iuncus palustris maior *Tabern.*
Iuncus læuis aquaticus maximus *Thal.*
Grosse Weiher Bintzen.
See Sembden / Pferd Bintzen.
Stagnosis & palustribus piscinisq; lætatur.

Constat ex terrena essentia leuiter frigida & aquea.

Aluum

Aluum ſiſtit & crebra ſeminarum profluuia.

Ad triclinia inſternenda perquam notus.

Iuncus paluſtris minor.

*Iuncus aquaticus minor capitulis Equiſeti *Lobel.*

Iuncus clauatus *Dalechamp.*

Iuncus cum capitulis longis *I. B.*

Kleine Weiher Bintzen.

Proximè dicto leuore ſimilis, ſed minor; tenuior, breuior: Piſcinarum alumnus. Medulla candida fungoſaq; refertus eſt ad nexus vtilis.

Iuncus paluſtris floridus.

Ξιφιόσχοινος.

Gladiolus aquatilis *Dodon.*

Iuncus Cyperinus floridus *Tabern.*

Bintzenſchwertel,

Blůende Bintzen.

In lacunis torpidis circa Vratiſlauiam flores fert ex purpura candore dilutos Iulio, Auguſto.

Creditur ea præſtare, quæ cæteri.

Iuniperus arboreſcens.

Ἄρκευθὶς, *Dioſc.*

Iuniperus baccifera, quod iuniores & nouellos fructus pariat.

Weckholder / Wacholderſtrauch.

Jachandel Baum. *Sil.*

Apricis, aridis, deſertis, incultis montibus & collibus nota.

Sola fructus in biennium retinet: Noſtra lachrymam non gignit.

Baccæ Iuniperi.

Grana Turdorum.

Ἀρκευθίδες.

Jachandelbeeren.

Krametbeern.

Colliguntur Octobri: in hyeme ſunt Turdorum cibus.

Laudantur nigræ, rotundæ, in mandendo dulces, ſubamaræ. Calefac. 3. ſiccant 1. gradu. Adſtringunt modicè, Stomacho vtiles. Contra pectoris vitia, Tuſſim veterem & difficilem Puerorum, Inflationes, tormina, Febres peſtilentiales efficaciſsimè bibuntur, Iecur, Renes expurgant, craſſos glutinoſosq; humores extenuant, Menſes mouent. Ruptis, conuulſis & vuluæ ſtrangulatui ſubueniunt, ſed caput tentant.

Salubribus medicamentis & Antidotis miſcentur.

Ex his *Mel* conficitur Iuniperinum, quod Mellis conſiſtentiam habet, ad prædictos vſus efficacisſimum.

Oleum ex baccis arte chymica extractum calidæ eſt & ſiccæ naturæ. Contra Calculum & peſtis contagia magnæ commendationis.

Lignum ſpontè arefactum accenſum ſuauiſsimè olet, aërem purgat Peſtis tempore, ſerpentes & venenata fugat.

Ex ligno etiam omnis generis pocula torno artificialiter excauantur: item pilæ rotundæ foraminibus pertuſæ, quibus Pomambræ vel ſpongiolæ liquoribus appropriatis imbutæ includuntur & aduerſus peſtem collo vel manibus geſtantur.

Iuniperus alpina fruticans.

Iuniperus minor alpinus.
Bergwachholder.
Wilder Sadelbaum *Sil.*

Nonniſi altiſsimis montibus nota, veluti in Iſeræ prato ad giganteum, ad fontes Albis & alijs locis inter Piceas pumilas & Pinaſtros à niue depreſſos, qui nunquam Arboris altitudinem acquirunt, ſed humi ramulis reptantes tandem areſcunt. Vulgo Das Knickholtz.

Baccæ autumno matureſcunt, oblongæ ex cœruleo nigræ.

Folia vulgari minus pungunt, trita grauiùs Sabinam ferè ſpirant.

Calidæ & ſiccæ naturæ. Menſtrua vehementer pellit. Eosdem ferè cum Sabina effectus obtinet.

Lactuca ſyluarum purpurea.

Lactuca agreſtis, *Lobel.*
Lactuca ſylu. purpurea *Geſn.*
Lactuca ſylu. ἐρυθραίθεμος *Thal.*
Sonchus 2. *Cl. P.*
WaldLattich.
Berg Lattich.
Dürrehenne *Sil.*

Plurima in montium Suditorum ſaltubus nemoroſis ad duorum cubitorum altitudinem aſſurgit.

Planta tota lactea eſt, ſapore moderatè dulci, tandem ad amaritudinem aliquam leniter declinante, quam ſubſequuntur poſtremò adſtrictio & exiccatio.

Pabu-

Pabulum iumentis gratum.

Lactuca syluarum lutea.

Lactuca syluestris murorum.
Chondrilla lutea 1. *Dodon.*
Sonchus læuis syluaticus luteus.
Sonchus 2. folio profundis lacinijs sinuato hederaceo *Lobel.*
Hasenlattich.
Wald geel Sonchenkraut.
Wald Gensekôl.
In syluis, petrosis locis, & ad muros nascitur. Aestate floret.

Lagopus campestris.

Λαγώπυς *Diosc.*
Lagopus genuinus Antiquorum, *Aduers.*
Trifolium leporinum.
Trifolium spicatum humile.
Hasenklee.
Hasenpfôtlin.
Kätzlinkraut *Sil.*
Inter segetes in aruis Iulio & Augusto frequens.
Siccandi & adstringendi vi pollet.
Alui & seminis profluuio laborantibus mirum præstat auxilium potum.
Tumoribus Inguinum & laxis Hernijs cohibendis peroptimus.

Lagopus montanus maior.

Lagopus maior 2. *Dod.*
Trifolium montanum maius *Thal.*
Cytisus *Trag.*
Geißklee.
Gros Hasenklee.
Montosis & syluis cæduis nascitur.
Omnes partes desiccant & adstringunt.

Lagopus montanus minor.

Trifolium montanum minus *Thal.*
Kleiner Geißklee.
Iuxta agrorum & viarum margines.

Lamium purpureum vulgatius.

Γαλίοψις *Diosc.*
Vrtica fœtens purpurea *Lobel.*
Galeopsis siue Vrtica mortua *Mattiol.*
Vrtica labeo.
Taubnessel.
Binsauge.
Stinckende Nessel.
In ædificiorum areis, plateis, & circa hortorum sepes. Tota æstate floret.

Fœtidi eſt & grauis odoris. Eius calorem & ſiccitatem ſapor arguit.

Eius folia durities, ſtrumas & carcinomata diſcutiunt: ad putreſcentia vlcera, gangrænam & nomas vtiliter cum ſale illinuntur.

Lamium purpureum minus.

Morſus gallinæ folio Hederulæ 2. *Lobel.*

Ballote criſpa *Lugdun.*

Galeopſis minor folio caulem ambiente.

Klein Taubneſſeln.

Cultis delectatur, in agris & hortis oleraceis primo vere floret.

Lamium candidum.

Lamium ſiue Archangelica flore albo *Aduerſ.*

Vrtica iners λευκάνθεμος.

Weiſſe Taubneſſeln.

Todte Neſſeln mit weiſſen blumen.

Humida & opaca occupat loca, foſſas & areas Nobilium & Ruſticorum. Iulio flores oſtendit niueos.

Amaro conſtat guſtu. Ex vino potum Iecinoris adimit obſtructiones.

Flores Menſtrua alba abſumere, feminarum experimento celebrantur.

Herba tuſa cum ſale plagis & contuſionibus vtilis, nec non vlceribus putridis & vulneribus, vlcera ſerpiginoſa, vulgo den Wurm/impoſita ſanat.

Lamium pictum.

Vrtica fatua, λευκόστικτος, *Thal.*

Milzatella vulgo, id eſt, Lienaris.

Vrtica iners picta.

Flecken TaubNeſſel.

Folia lineis albis natura pinxit.

Lienoſos fotu iuuat.

Lamium luteum.

Lamium πολύμορφον aut πολύχροον, *Thal.*

Archangelica lutea.

Geele WaldNeſſel.

Gelber Hanenkopff.

In ſyluis opacis Maio floret.

Ad vulnera, tumores, vlcera cæteris efficacior.

Lamium ſyluaticum ſpicatum.

Vrtica Heraclea, *Trag.*

Vrtica fœtida max. πορφυράνθεμος, *Thal.*

WaldNeſſel.

Schar-

Scharlach Nessel.
Gottes vergeß / *Nonn.*

In syluis & dumetis ad syluarũ margines. Iulio floribus viget purpureis ex atro rubentibus.

Grauissimum & ingratum spirat odorem.

Lamium syluarum Melissæfolio.

Lamium Pannonicum, *Clus. P.*
Melissa *Fuchs.*
Melissa montana.
Wald Nessel.
Wald Mutterkraut.
Mutterkraut / *Sil.*

Stabulatur in syluis & montibus.

Passim pro vera vtuntur Melissa, à qua tamen toto genere distat, cum neq; vultus neq; Citrij odor respondeant.

Lampsana.

Λαμψάνη, *Dioscor.*
Lampsana, *Aduers.*
Papillaris.
Wild Sonchenkraut.
Reinköl.
Milchen.

Parietinis, ruderibus, aruorum & [illegible]ortorum marginibu[illegible]ens.

[illegible] abstergit, digerit. Papillas exulceratas imposita sanat.

Folijs reperitur integris & laciniosis.

Lapathum vulgatissimum.

Λάπαθον, *Græcis.*
Lapathum, *Officin.*
Hippolapathum syluestre *Tabern.*
Rumex agrestis siue 2. *Cordi.*
Ochsenzunge / Butterbletter / Öhmbletter / } *Sil.*
Butterampffer.
Grindwurtz.

Herba vulgatæ notitiæ locis humidioribus in areis pagorũ ad stabula plerunq;.

Radices tritæ illinuntur contra scabiem aliasq; cutis infectiones.

Addunt vnguentis, quibus capillos flauos reddunt, Capitisq; furfures abstergũt.

Folia calidis defluxionibus vtiliter imponuntur.

Pares obtinet cum Oxylapatho vires.

Lapathum folio subrotundo.

Lapathum folio minus acuto, *Lobel.*

Lapatium folio retuſo.
Klein Ampffer.
Lendenkraut.
Folia minora ſunt & minus acuta.
Iiſdem naſcitur locis.

Lapathum acutum.

Ὀξυλάπαθον, *Dioſc.*
Oxylapathum, *Mattiol.*
Rumex acutus, *Cordi.*
Lapatium acutum, *Offic.*
Gelb ſpitz Ochſenzunge.
Spitz Mengelwurtz.
Zitterwurtz.
Agris & pratis nuſpiam deeſt.
Miſtam habet facultatem. Digerit & nonnihil repercutit. Conſtringit, amarum eſt, abſtergit, Dyſenterias, Diarrhœas ac cætera alui profluuia ſanat.
Radix ex aceto cocta aut cruda illita Lepras, Impetigines & ſcabroſos vngues perſanat. Ad lotiones, fotus & linimenta vſurpatur.

Lapathum acutũ criſpum.

Lapathum οὐλόφυλλον.
Oxylapathum criſpum.
Spitziger krauſer Ampffer.
Humectis gaudet.

Lapathum paluſtre maximum.

Ὑδρολάπαθον μέγα.
Hydrolapathum magnũ, *Lobel.*
Hippolapathũ ſylu. *Matt.*
Rumex aquaticus.
Groß waſſer oder weiher Ampffer.
Wild Münch Rhabarbarwurtz.
In aquis oritur ſtagnantibus & foſsis humidioribus.
Radix craſſa crocea aluũ lenit, Icteritiam diſcutit.
Folia Podagris calidis & vlceribus vtiliter imponuntur fluentibus.

Lapathum paluſtre minus.

Hydrolapathum minus.
Kleiner waſſer oder weiher Ampffer.
Frequentius eſt maiore.

Lapathum fontale criſpum.

Ποταμογείτων οὐλόφυλλον.
Potamogeton criſpum aut fimbriatum.
Fontalis criſpa.
Alga 2. *Trag.*
Tribulus aquaticus minor, *Cluſ. P.*
Brunnen Ampffer.
Krauſpen Samkraut.
Non niſi limpidarum &

pigrè

pigrè fluentium aquarum alumna.

Larix.

Λάριξ.
Larix Latinis.
Larga.
Lorchbaum.
Lerchenbaum.

Eximiæ proceritatis arbor, quæ sola inter conifera absq; folijs hyeme reperitur.

Eius fructus Cupressino minor est, squamaceus, Abietis strobilos refert prorsus, sola quantitate differens.

Abundant Larice Sudetes in Baronatu Iegerdorfensi.

Cortex Pini modo siccat, adstringit, ad cicatricē perducit: tritus ambustis medetur & Intertriginibus prodest.

Folia ex aceto Dentium dolores mitigant. Conuli dissecti ex aqua decocti insessu Podagricos iuuant.

Resina Lariegna.
Πιτύϊνη λαρικίνη.
Lörchenhartz.
Lorhartz.
Termentin/ vulgò.

Terebinthinæ propemodum est similis, mellei coloris, lenta, contumax, nunquam durescens. Calefacit, emollit, aluum ducit, abstergit, aperit, prouocat, glutinat, attrahit, Renes & vesicam expurgat, calculos expellit.

Purificata prodest Tussientibus, Phthisicis, Asthmaticis; expurgat pectus, Articulorum dolores lenit, mouet vrinas, vlcera Renum & vesicæ sanat, Gonorrhœæ succurrit.

Vlcera & recentia vulnera curat, Capillorum casum Palpebris illita prohibet.

Omnis generis vitiligines, scabiem, Lichenes inuncta abstergit, auribus purulentis succurrit. In summa, potest omnia quæ Terebinthina.

Miscetur Emplastris, Malagmatis & Acopis.

Agaricus.
Ἀγαρικὸν.
Lörchen Schwam.

Fungus Laricis. Probatur mollis, albus, leuis, non cariosus.

Gustu initio dulcis, mox amarus est, acrimoniæ ac leuiculæ abstersionis particeps. Calefacit, digerit, incidit, abstergit, expurgat, obstructa liberat. Vis ei phlegmagoga, hoc est, pituitæ purgatrix, Stomacho aduersa,

uersa, quæ Zingib. Galanga corrigitur.

Laureola.

Χαμαιδάφνη, *Diosc.*
Laurus pusilla, *Lobel.*
Chamælea germanica, *Dodon.*
Chamædaphne, *Clus. P.*
Mezereon germanicum.
Piper rusticum.
Zeidelbast / Kellershals.
Zeyland / Zieglig / *Sil.*

Montibus & collibus syluosis opacis multa fruticat. Aprili & Martio floret, Autumno baccæ maturescunt.

Calefacit & sicc. vehementer, vrit, pituitam extrahit, vomitum ciet, Mensesq; ducit.

Cortex aduersus Quartanam, Hydropem & Venena per se cum saccharo vel liquore aliquo bibitur.

Corrigitur lacte vel aceto.

Ledum Silesiacum maius.

Ledum folijs Rosmarini 2. *Lob.*
Rosmarinum sylu. siue Bohemicum Mattiol. *Lugdun.*
Chamæpeuce Plinij, *Cord.*
Melissa Solitudinum.
Wilder Rosmarin.
Schabenkraut.
Heiden Bienkraut / Hartheide.
GichtThannen / SewTannen.
Grantze / Sewgrantze / Monticolis, quasi dicatur, suũ grando, per metathesin literarum.

Fruticat & viret plurimis vdis & desertis montium locis, vbi Iulio flores promit candidos, odoratos, semen paleaceum in capitulis Hyperici ferè minoribus continetur.

Tota planta odorata est & aspectu iucundo, præsertim cum florib. Iunio onusta est.

Aromaticum spirat, saporis amariusculi cum acrimonia coniuncti.

Excalefacit, siccat, attenuat, aperit, roborat, concoquit, resoluit, digerit, Menses prouocat, Articulos roborat.

Prodest Articulorum contractionibus, Sciaticæ & aquosis pedum tumoribus.

Additur insessib. ad Menses mulierum eliciendos, aliosq; vteri morbos: lixiuio ad inueteratos capitis dolores.

Cum Scrofularia in balneis. scabiem sanat. In cistas, vestimenta à tineis & blattis

blattis vt vindicet, reponit vulgus.

Rustici in stabulis substernunt iumentis & porcis, aduersus eorum scabiem & grandinem. Cymas cereuisiæ nonnulli incoquunt ad inebriandum homines.

Folijs Apiarij aluearia perfricare solent ob odorem apibus gratum & amicum.

Ledum Silesiacum minus.

Rosmarinum syluestre minus, *Mattiol.*

Rosmarinus syluestris ἄσημος, *Clus. P.*

Klein wilder Rosmarin.

Kleine Grantze.

Rariùs occurrit ijsdem natalitijs. Folia Rosmarini latiora pulcrè virentia inodora: flos ab altero diuersus, concauus, suauiter rubet, Maio & Iunio conspicuus.

Inodorum est, exiccantis & adstringentis facultatis. Neglecti vsus.

Lenticula palustris.

Φακὸς ὁ ἐπὶ τῶν τελμάτων, *Diosc.*

Lens lacustris.

Lenticularis, *Herbarior.*

Muscus palustris.

WasserLinsen.

EntenLinsen.

Seelinsen.

Innatat aquis ceu muscus, minimis & compressis folijs.

Humectat & refrigerat 2. quodammodo ordine. Glutinat, & puerorum Enterocelas sanat.

Compertum est recenter mederi inflammationibus, febribus pestiferis, oculis rubentibus, Palpebrarum phlegmoni & capitis doloribus.

Leucoium bulbosum vulgatius.

Λευκόϊον bulbosum Theoph. siue Narcissus albus, *Thal.*

Leucoium bulbosum præcox maius, *Cl. P.*

Leuconarcissolirion pratense vernum paucioribus floribus, *Lobel.*

Weisse Mertzblumen.

Sommerthierlein.

Wilde Veilathen.

Moß Veilichen.

Schnee Veilichen.

Schnee Gallen/*Sil.*

Niue dilapsa Martio & Aprili flos conspicitur ver annuncians, in pratis montium humidioribus & syluis.

Flores ad coronas puellis expetuntur. Ex vino decocti, aduersus Laterum dolores à feminis Hirsbergensibus propinantur.

Leucoium bulbosum polyanthes.

Leucoium bulbosum minus præcox pluribus florib.

Andere Sommerthierlein.

Tardius flores profert.

Libanotis Theoph. alba.

Libanotis Theoph. maior, *Lob.*

Seseli Aethiopicum 2. *Cl. P.*

Seseli Aethiopicum vulgare Matt. *Cam.*

Ceruaria alba.

Saxosis & asperis nascitur montosis in monte D. Georgij ad Strigam vbi Sigillata eruitur. Floret Iulio, Autumno semen maturum.

Radix odorata est. Calefacit & siccat. Aperit, vrinam proritat, calculum frangit. Auxiliatur ruptis, conuulsis, ex alto delapsis. Ex vino pota Menstrua pellit.

Libanotis Theoph. nigra.

Rosmarinum s. Libanotis 1. Theoph. folijs Apij palustris.

Seseli Peloponnesiacum & Daucus 3. *Fuchs.*

Daucus Selinoides 2. *Lob.*

Radix Ceruaria nigra.

Saxifragia Venetum.

Λιβανωτίς.

Schwartze Hirschwurtz/*Sil.*

Schwartze BergPeterlin.

Montosis asperis & petrosis fruticat.

Oreoselino quodammodo affinis, nisi quod tota maior; Folia latiora & crassiora, Radix crassior nigricans, hirsuta & villosa coma: Semen Anethino maius, acre & aromaticum.

Radix cal. & sicc. aperit, extenuat, pota venena pellit per sudores, Morsibusq; venenosis auxiliatur, Stranguriam tollit, Renes expurgat, calculum comminuit & Renes ab arenulis liberat.

Vulgo ad pecorum Morbos nota.

Lilium montanum.

Κρίνον πορφυροῦν.

Lilium syluestre, *Dod.*

Lilium purpureum radice lutea.

Martagon Chymistis, *Matt.*

Goldwurtz.

Berg Lilgen.

Braunlilgen.

Amat montosa herbida, colles & prata. Iulio floret.

Calefacit & siccat 2. gradu. Vrinam & Menses prolicit, Icteritiæ subuenit pota & amuleto.

Impo-

Impoſita Oedemata & durities emollit, maturat.

Lixiuio capillos flauos reddit, & defluentes replicat.

Lilium conuallium.

Καλλιώνυμος, *Geſn.*

Πόθος, *Theoph.*

Lilium conualliū vel vernum Theoph. *Lob.*

Ephemerum non lethale, *Fuchſ.*

Thal Lilgen/Springauff.

Zaucken/Zautſchen.

Zweyblat.

Circa Maij calendas cum floribus in montibus & eorum conuallibus conſpicitur. Flores guſtu amari, odoris eximij & perquam iucundi. Exiccant, calefaciūt, attenuant, digerunt, prouocant.

Cor iuuant & cerebrum, omnesq; principes facultates. Idcirco reſolutis, comitialibus, conuulſis, vertiginoſis, animi deliquio laborantibus auxilio ſunt.

Venenis aduerſantur: tormina ſedant & Menſtrua euocant.

Succus oculorum inflammationibus vtilis. Aqua ex floribus cum Maluatico in vitreis organis elicitur præſtantiſsima & maximi vſus in conuulſionibus, Apoplexia, Paralyſ. Syncope, vteri ſuffocatione, Cordis palpitatione, vertigine. Aegrè parturientibus certum auxilium prædicatur.

Lilium conuallium rubrum.

Lilium conuallium, floribus ſuauè rubentibus, *Lob.*

Leibfarben Thal Lilgen.

Interdum iiſdem locis floribus rubentibus conſpicitur, ſed minus frequens.

Linaria.

Ὄσυρις Dioſc. *Aduerſ.*

Linaria 1. *Dod.*

Oſyris maior, *Tabern.*

Vrinaria.

Frawen Flachs.

Marien Flachs.

Wald Flachs.

Kröten Flachs.

Catharinen blumen.

Frequens in campeſtribus, agrorum aggeribus, dumetis, hortorum ſepimentis.

Amara illi qualitas, calefaciens, ſiccans, aperiens & abſtergens. Aluum turbat, vrinas, Menſes trahit.

Ex vino hauſta vrinam retentam elicit, Hepatis obſtructiones ſoluit, Icteritiam & Hydropicos iuuat.

Cutim & maculas faciei exterget, leuigatq;.

Sudores in balneis pellit; insessu infantibus vrinam retentam prouocat vulgato experimento.

Succus vulnera, vlcera & fistulas curat.

Linaria adulterina.

Σρυθιόγλωσσον.

Lithospermum syl. 2. *Trag.*

Passerina Linariæ folio.

Lingua passerina.

Spatzenzunge.

Apricis nascitur.

Linum syluestre.

Λίνον ἄγριον.

Linum sylu. *Dod.*

Linum syluestre flore cœruleo.

Wild Flachs.

In campestribus, incultis locis & secus itinera Iunio & Iulio floret.

Herba cum floribus decocta & butyro recente illita, tumores resoluit, & inflammationes lenit, quinetiam induratos emollit, addita Althææ radice & gallinaceo adipe.

Linum sylu. perpusillum.

Chamælinum.

Linum sylu. 1. *Clus.*

Klein wilder Flachs mit weissen blümlein.

Ad margines pratorum humidos Iunio flosculos promit.

Lithospermum legitimum.

Λιθόσπερμον μικρὸν, παρὰ τὸ ὁμοιῶδες σπέρμα λίθοις.

Lithospermũ minus, *Dod.*

Milium Solis, *Officin.*

Milium soler, id est, Montium.

Steinhirsche.

Waldhirsche.

Steinsamen.

Nascitur incultis, strigosis, asperis & solitudinibus.

Semen calefacit & siccat, abstergit, aperit, & nonnihil acrimoniæ habet, vrinas pellit, cum vino albo potum vrinam deijcit, calculos frangit & stranguriam discutit.

Lithospermon nigrum.

Λιθόσπερμον ἄγριον.

Lithospermum sylu. aruense vel nigrum *Matt.*

Anchusa degener facie Milij Solis *Lob.*

Anchusa aruensis alba *Thal.*

Schwartz Steinhirsche.

Inter segetes Maio floret.

Incul-

Incultis etiam & ruderatis plerisque occurrit.

Semen Calculosis ex vino propinatur.

Lolium.

Αἶρα Diosc.

Ζιζάνιον.

Triticum temulentum *Aduers.*

Dollkraut/ Donkraut *Sil.*

Taubkorn/ Dollkorn.

Hordei & Auenæ vitium, in quod pluuiosa æstate degenerant.

Excalefacit, siccat, attenuat, resoluit, abstergit, inebriat, strumas discutit, ossa extrahit. Ex aceto & sulphure viuo varos, Lichenes & Lepras sanat.

Lolium non solùm pani mixtum sed multò magis Cereuisiæ additum & feruefactum tepore & temulento veterno Cerebrum opprimit & opacat, reliquaque membra torpida reddit. Capiti dolorem, Oculis caliginem adfert; quia vaporosos humores in Cerebrum defert.

Lonchitis læuis.

Lonchitis 2. femina *Tabern.*

Lonchitis 2. *Neotericor.*

Λογχῖτις λεία Diosc.

Asplenum syluestre *Lugdun.*

Caterach maius.

Miltzfarren *Sil.*

Wald Hirschzunge.

Gros Miltzkraut.

Folia integra virent hyeme humi procumbentia.

Opaca & humida occupat montium loca.

Siccat, adstringit cum mediocri calore, vrinam ciet.

Ex vino decocta & pota morbo regio prodest, meatus Iecinoris & Lienis aperit, Calculos Renum & Vesicæ comminuit, febri Quartanæ auxilio est.

Atram bilem discutit & sanguinem ex casu aut contusione concretum à Corde submouet.

Lonchitis aspera maior.

Λογχῖτις τραχεῖα siue 2. *Dod.* *παρὰ τῆς λόγχης* à lancea, quam scabræ foliorum incisuræ referunt.

Lonchitis aspera *Mattiol.*

Lonchitis 2. mas *Tabern.*

Lanceolaris.

Spicant.

Gros Miltzfarren.

In altissimis Suditorum asperis & salientibus veluti

am Riesenberge: alibi minus occurrit.

Splenetica est. Ex aceto Lienes induratos sanat. Vulneribus mirum in modum prodest. Ea namq; glutinat & inflammationes in eis excitari non patitur.

Lonchitis aspera minor.

Lonchitis aspera Maranthæ *Matt.*

Lonchitis adulterina *Tabern.*

PseudoLonchitis aspera.

Klein Miltzfärrlin.

Nascitur asperis & saxosis montibus.

Lunaria minor botryitis.

Lunaria minor *Clus.P.*

Lunaria racemosa *Aduers.*

Ruta Lunaria *Tabern.*

Ἡμιονῖτις ἑτέρα καὶ Σεληνῖτις.

Monrautte/ Monkraut.

Weisser Widerthon. }
Der rechte Widerthon. } *Sil.*

Leber Rautte.

In pratis nec non colliculis gramineis montium Maio conspicua: quæ breui perit.

Refrigerat & siccat, gustu præsicca & adstringens.

Egregia vulneraria est. Pota intrinsecus corporis sanat fracturas & dysenterias: extrinsecus illita magni ad Puerorum Enterocelas commodi.

Albas vteri fluxiones supprimit.

Plebecula simplex ad quoduis fascinum abigendum superstitiose celebrat.

Lunaria botryitis minor πολύφυλλος.

Lunaria minor ramosa *Clus.*

Grosse vielbletterichte Leber Rautte.

Rarior inuentu. In horto meo inter gramina, vbi prior copiose crescit, reperta fuit.

Lunaria græca perenni radice.

Lunaria longa *Gesn.*

Lunaria græca siliquis oblongioribus *Thal.*

Lunaria raphanitis s. Bulbonac radice rediuiua *Lob.*

Viola lunaris 2. *Tabern.*

Monveil.

Waldveilen/ *Sil.*

Humidis & opacis montium saltubus perennat.

Flores fert Maio odoratos, succedunt siliquæ foliaceæ oblongiusculæ, continentes semen, quod abstergit & vrinas prouocat.

Lupu-

Lupulus spontaneus mas.

Lupulus sylvestris.
Lupus salictarius.
Wilder Hopffen *Sil.*
Dorn Hopffen.

Vbiuis ad sepes, dumeta & margines pratorum humentium luxuriat.

Turiones primo vere aqua feruenti macerati & frigida abluti, cum aceto & oleo communi, addito sale in acetaria veniunt. Cichorij sapore non ingrato, calore temperato ad aluum emolliendam.

Lupulus flore & semine calefacit, exiccat, extenuat, aperit, abstergit, sanguinem purgat.

Bibitur contra venena, scabiem, luem gallicam, & cæteros affectus, qui cutim extimam inficiunt. Datur etiam contra febres ab infarctu prouenientes.

Semen Lumbricos ventris necat, vrinas prouocat & menstrua educit.

Lupulus spontaneus sterilis.

Lupus sylvestris femina.
Wilder Femel Hopffen.

Folia mare rotundiora, nec tam profundis incisuris dissecta, & iuxta radicem potiss. sine incisuris spectantur.

In sepibus & dumetis vt prior nascitur.

Luteola.

Lutea *Plin.*
Lutum herba, *Dod.*
Pseudostruthium *Matt.*
Gelbekraut.
Sterckkraut.
Streichkraut.

Incultis secus itinera & agrorum margines prouenit. Vbi inaruit, toto pallescit colore.

Excalefacientis & siccantis est facultatis. Contra venenosorum animalium ictus & pestem commendatur.

Lychnis sylu. purpurea.

Lychnis sylu. rubello flore *Lob.*

Ocymastrum flore rubro *Mattiol.*

Ocymoides purpureum.
Wilde rote Veilrößlin.
Roter Widerstoß.
Je lenger je freundlicher.

Herbidis & humidis montium tractibus plurima æsta-

æstatis parte in Autumnum floret.

Lychnis ſylu. alba.

Λύχνις ἀγρία.

Lychnis ſylu. flore candido *Dod.*

Ocymaſtrum ſiue Ocymoïdes *Mattiol.*

Polygonatum *Trag.*

Wild Margenröſslin.

Weis Wiederſtos.

Gliedekraut.

Naſcitur prope ſepta & agrorum margines. Iunio & Septembri floret.

Semen ex vino potum viperarum morſibus medetur.

Lychnis ſylu. alba noctuflora.

Ocymoides noctiflorum *Cam.*

Lychnis ſylueſtris noctuflorens.

Wild Nacht Margenröſslin.

Flores ei candidi & ſimiles prædictæ Lychnidi; niſi quòd huius flores circa crepuſculum aperti conſpiciantur magis quàm die.

Lychnis ſylu. candida II.

Papauer ſpumeum *Lob.*

Been album Monſpelienſium.

Herba articularis *Tabern.*

Μήκων ἀφρώδης.

Daubenkropff.

Wandelkraut. } *Sil.*
Teſchelkraut. }

In herboſis ac lætis collibus multa.

Emollit fotu artus luxatos & neruos ſtupidos.

Succus Ophthalmiam calidam tollit & dolores Oculorum mulcet.

Semen pituitam purgat, Comitialibus datur. Suppoſita Ægris neſcientibus Criſin moliri vulgus credit.

Lychnis ſegetum.

Μελάνθιον ἐκ τῶν πυρῶν Hippoc.

PſeudoMelanthium *Lobel.*

Githago *Trag.*

Nigellaſtrum *Dod.* & *Fuchſ.*

KornRoſen.

KornNegelin.

KornRaden.

Naſcitur in aruis inter ſegetes, Maio & Iunio cum flore viget.

Semen excalefacit, ſiccat, abſtergit.

Herba cum ſtercore Columbino & ſemine Lini vino permixta, ſtrumas digerit, aliosq; duros tumores maturat ac reſoluit.

Lysimachia purpurea spicata.

Λυσιμαχία à Lysimacho rege inuentore.

Lysimachia purpurea fortè Pliniana *Aduers.*

PseudoLysimachium purpureum 2. *Dodon.*

Corneola.

Weidenkraut.

Braun geärter Weiderich.

Occurrit cum flore Iulio in riuulis pigrè fluentibus, & paludinosis lacunis.

Saporis est acerbi & austeri, frigidæ & siccæ naturæ. Adstringit, refrigerat, cohibet.

Pota ad omnes fluxiones sanguinis narium, Intestinorum, vteri commodissimum auxilium: Serpentibus & Muscis aduersatur, easq; nidore fugat.

Flores decoquuntur in aqua ad faucium inflammationes.

Lysimachia speciosa latifolia.

Lysimachia siliquosa latifolia maior.

Chamænerion seu 5. species Lysimachiæ *Gesn.*

Antoniana siue S. Antonij herba maxima.

An ὄναγρα *Diosc?*

Eberkraut *Sil.*

Fewerkraut.

Humidis montosis, ad pratorum & agrorum margines in dumetis fruticat, integra æstate Nerij purpureos exhibens flores ex quatuor latiusculis folijs purpureis & totidem angustis oblongis intermedijs intensè rubentibus constantes, semine in siliquis oblongis tandem fatiscentibus cum pappo auolante: Radice longa, albida, subter humum reptante sese propagans.

Ex diuersis constat partibus, nonnullis euidenter astringentibus, alijs verò modicè abstergentibus.

Lysimachia siliquosa palustris.

Braun Brunnen Weiderich.

Rapuntzel vulgo.

Nascitur in palustribus & fonticulis montium cum Anagallide aquatica.

Vere primo ad acetaria colligitur.

Iulio & Augusto flores exeunt dilutè purpurei, postmodum semine cum pappo auolante.

Lysimachia palustris roseo flore.

Rosen Weiderich.

Caulis digitum crassus duorum, quandoque trium Cubitorum altitudinem assurgit ramosus: flores Augusto & Septembri pulcri, rosei, ex quatuor foliolis constantes. In siliquis oblongis semen fert.

Ad riuulos aquarum iuxta Fanum Bulconis, alibi non item.

Lysimachia siliquosa minor.

PseudoLysimachia purpurea 1. *Dodon.*

Delphinium Dioscor. *Lugdunens.* à foliorum figura Delphinem repræsentante.

Salicaria cornuta.

Filius ante patrem, quòd siliqua semen continens ante enatum florem appareat.

Ἐπιλόβιον *Thal.*

Braun Schotten Weiderich.

Gehörnter Weiderich.

Iisdem natalibus gaudet, sed multò vberiore & variato prouentu oritur.

Lysimachia lutea.

Λυσιμάχιον seu λύτρον *Diosc.*

Geeler Weiderich.

Eßwurtzeln.

Marginibus & ripis minus vdis atq; mersis, Iunio & Iulio flores gignit.

Gustu adstringit & siccat, vlcera glutinat.

Pota omnes sanguinis reiectiones supprimit & dysentericis auxiliatur.

Suffitu acerrimum nidorem redolet. Eapropter Serpentes & venenata fugat, & Muscas in conclauibus interimit.

Succus in pesso abundantiam Mensium supprimit.

Flores capillis flauitiem conciliant.

Lysimachia galericulata.

Lysimachia flore cœruleo.

Lysimachia Siteritidi congener 3. *Thal.*

Gratiola cœrulea.

Tertionaria.

Blauer Augentrost/ Fleckenkraut.

In fossis circa piscinas, vbi effluunt aquæ, & alijs humectis frequens. Aestate flores exeunt. Amara valde est, calida, sicca, aperiendi vi prædita.

Ex vino decocta Tertianas sanare experimento constat.

Malua

Malua sylu. pumila albo flore.

Μαλάχη ἀγρία, *Diosc.*
Malua sylu. repens pumila, *Aduers.*
Malua, *Officin.*
Kleine weisse Pappeln.
Hasen Pappeln.
Käßlinkraut.

Notissima est prope rudera, incultis vrbium & pagorum delectatur.

Durat tota æstate.

Digerentis paululum & emollientis est facultatis. Calidæ & humidæ naturæ.

Tenera folia in iusculo pingui aluum emolliunt & vesicam exulceratā iuuant.

In summa Thoraci, Pulmonibus, Vesicæ, Renibus, Intestinis mirè prodest, nedum folio, sed & flore & radice.

Additur Clysteribus Aluum lubricantibus. Folia & flores recentia lacti caprillo incocta & cataplasmatis instar, Collo extrinsecus calidè apposita, Anginæ ex acri destillatione magnum præsidium.

Malua sylu. procerior.

Μαλάχη χερσαία.
Ἱππομαλάχη.
Malua sylu. recta, *Cordi.*
Malua syluestris procerior vulgaris *Aduers.*
Roß Pappeln.
S. Johannis Pappeln.
Wilde rothe Pappeln/*Sil.*

Vbiq; viarum & arearum prope vrbes luxuriat, Iunio & Iulio floret.

Calorem quendam moderatum ac tepidum habet, leuiter mollit ac discutit.

Decocta omnibus lethalibus venenis auxiliatur, lapides conterit, somnum conciliat, facilemq; partum præstat.

In sorbitionibus Phthisicis vtilis: illita apum, vesparum ictibus medetur, ac continuò dolorem mulcet.

Additur insessibus, clysteribus, fotubus ad calculum Renum & Vesicæ præscriptis.

Malua sylu. Alcea dicta.

Ἀλκέα *Diosc.* παρὰ τὴν ἀλκὴν à robore, quod firmiter dysenteriæ & ruptis medeatur.
Alcea.
Alcea vulgaris, *Aduersar.*
Siegmarßkraut.
Rothe Pappeln.
Hertz Leuchte.

Ruri nota incultis campestribus, agrorum scrobiumque marginibus iuxta vias, sepes & semitas.

Floret Iunio & Augusto.

Minus muccaginis dat, magis digerit, vim Emplasticam obtinet.

Dysenteriæ, aluo citæ, ruptis & conuulsis auxiliatur.

Malua sylu. seu Alcea querna.

Dens Leonis.
Augen Pappeln.
Fälriß.

Eadem cum priori, loco natali solummodo differens, quòd sub Quercubus nascatur. Oculorum nebulas & caligines discutit.

Malus sylu. maior.

Μηλέα ἀγρία.
Gros wilder Apffelbaum.
Holtz Apffelbaum.

Ex cortice mediano luteo, addito Alumine, decoquitur color flauus, quo pictores vtuntur.

Malus sylu. minor.

Klein wald Apffelbaum.
Sew Apffelbaum/vulgò.

Locis campestribus, syluis & collibus vbiq; nascitur.

Mala agrestia.

Μῆλα ἄγρια.
Ἀγριόμηλα, *Diosc.*
Holtzäpffel.
Waldäpffel.
Sewäpffel.

Acerbi sunt & adstringentis saporis. Refrigerant, siccant, cohibent. Frigidum enim habent succum, terreũ omninò & flatulentum.

Cœliacis ac Dysentericis prosunt.

Aqua ad eosdem vsus destillatur.

Rustica gens è tusis & aqua perfusis, expressis potum conficiunt, quem Apffeltranck vocant.

Marrubium candidum.

Πράσιον, *Diosc.*
Prasium, *Offic.*
Marrubium album seu femina.
Weisser Andorn.
Gottes vergeß/ }
Helffe kraut/ } *Sil.*
Wilder Taurant/ }

Oritur propter ædificiorum ruinas & rudera. In areis pagorum notum.

Calefacit gradu 2. siccat 3. gustu amarum est & odoratum, Aperit, digerit, abstergit.

Iecur ac Lienem obſtructione liberat, Thoracē Pulmonesq; expurgat, Menſes prouocat, Morbum regium diſcutit, Laterum dolores lenit.

His qui venena hauſerunt, difficilè parturientibus mulieribus, & à partu non purgatis: item ruptis, conuulſis & neruorum contractionibus ſalutare.

Balnea inde fiunt contra malas ſcabies, porrigines ac papulas ſanant.

Marrubium nigrum.

Βαλλώτη, *Dioſc.*

μέλαν πράσιον.

Marrubium ſpurium.

Marrubiū fœtidum, *Offic.*

Schwartz Andorn.

Stinckender Andorn.

Secus parietes & ſepes occurrit, vmbroſis locis.

Tota fœtida eſt. Amara, acris & abſterſoriæ facultatis. Aeſtate floret.

Vis eius efficax aduerſus Canis rabidi morſus, folijs ex ſale illitis.

Lixiuium ex herba vlcera capitis puerorum ſanat.

Marrubium aquaticum.

Marrubium aquaticum vulgo, *Aduerſ.*

Marrubium aquatile, *Dod.*

Scordium Plinianum, *Tabern.*

Sideritis 1. ſeu Heraclea Matt. *Cam.*

Weiſſer Andorn.

Glied kraut.

Viget & floret aſtiuis menſib. ad riuulorum margines & ſecus foſſas.

Odorata eſt. Refrigerat & vnà validè adſtringit.

Succus nigricante colore quæuis inficit, adeò pertinaciter inhærens, vt elui aut abſtergi nequeat, adeò vt telæ lineæ hoc infectæ eum perpuò retineant.

Matricaria.

Παρθένιον, Dioſc. *Mattiol.*

Arthemiſiæ ramoſæ 2. ſpecies, *Fuchſ.*

Arthemiſia tenuifolia, *Tabern.*

Mettram/Metter/ *Sil.*

Mutterkraut/Fieberkraut.

Locis gaudet ruderatis, ſecus muros veteres, & hortorū margines hyeme viret.

Guſtu conſtat perquam amaro, odoris ingrati. Excalefacit inſigniter, ſiccat 2. aperit, penetrat, abſtergit, reſoluit.

Bilem & pituitam trahit

cum Mulſa pota. Menſes & ſecundas ciet & mortuos fœtus educit; ſuffocationi vteri medetur. Melancholicos, Colicos & Nephriticos iuuat. Eryſipelatibus & inflammationibus cum flore vtiliter imponitur.

Ruſtici folia tenella recentia cum ſale ieiuno ſtomacho deuorare ſolent, ad uerſus nauſeam & ἀνορεξίαν vētriculi, Colicoſq; dolores.

Melampyron purpureum.

Triticum vaccinum, *Trag.* Parietaria ſylu. coma dilutè rubeſcente.

Μελάμπυρον, *Theophr.*

Kühweitzen.

Wachtelweitzen.

S. Petersblum.

Floret Maio & Iunio inter ſegetes.

Vitium eſt Tritici & comes importuna; vaccis pabulum gratum & innocuum.

Melampyron purpuro-violaceum.

Triticum vaccinum 2.

Parietaria ſylu. cœrulea coma ſ. 2. *Cl. P.*

Blaw Jeel Tag vnd Nacht.

Ringelſcheis vulgò corruptè, potius dicendum Rinderweitz.

In ſyluis & aggerib. montoſis Iunio & Iulio frequentiſsimum.

Sapore eſt ſubdulci & nonnihil acri, ſimulque adſtrictionis alicuius particeps. Vlcera ſanat & liuores diſcutit.

Melampyron luteum.

Κρατα[illegible]γονον Dioſc. *Lobel.*

Melampyron 2. *Thalij.*

Triticum vaccinum 3.

Milium ſyluaticum, *Tab.*

Parietaria ſylu. flore luteo ſeu 2. *Cl. P.*

Waldhirſche.

Wild Tag vnd Nacht.

Abundat in ſyluoſis collibus, apricis ac arboribus deſtitutis. Iulio floret.

Sapor acris ac vehemens.

Reperitur nonnunquam flore candido.

Melilotus germanica lutea.

Μελίλωτος *Offic.* à fragrante odore, vel colore Melleo.

Λωτος ἀγρία, *Dioſc.*

Melilotus vulgaris.

Trifolium odoratū, *Doden.*

Sertula regia.

Teutſcher gelber Steinklee.

Gemeiner Steinklee.

Geeler

Geeler Klee/ *Sil.*

Floret tota æstate circa aruorum margines nec non inter segetes.

Flos luteus siccus, odoratus, exiguam amaritudinem gustu refert habens & quiddam adstringens: sed & discutit & maturat. Emollit, digerit tantillo calore peptico naturæ amico, & adstrictione moderata. Hepatis tollit obstructiones ex vino decocta, cum Arthemisia & Chamæmelo vterinos tollit dolores. Pleureticos iuuat. Apes floribus delectantur.

Melilotus germanica alba.

Melilotus alba siue 2. *Dod.*

Melilotus maior candida, *Trag.*

Weisser Steinklee.

Weisselkraut/ *Sil.*

Passim in agrorum lapidosis limitibus, Iulio, Augusto & Septembri floret.

Calefacit, siccat, abstergit cum leni adstrictione, nonnullæ amaritudinis particeps, ac simul digerit.

Albos mulierum Menses insessu & potu flores sistere experientia mulierculæ obseruarunt.

Mentha sylu. I.

Ἡδύοσμος ἄγριος, *Diosc.*

Mentha caballina folio rotundiore.

Menthastrum, *Trag.*

Mentha alba, *Officin.*

Wilde Müntze.

Wilder Balsam.

Roß Müntze.

Vda & scrobes vrbium sectatur.

Sapore est amaro, acri & adstringente.

Excalefacit & siccat in prin. tertij gradus: attenuat, adstringit, aperit.

Auxiliatur pota regio morbo affectis, anhelosis & ægrè spirantibus, mulcet ventris dolores, qui à flatibus oriuntur. Valet aduersus venenosorum ictus.

Suffita, feminas à partu purgat.

Mentha syl. II.

Mentha equina acutioribus folijs.

Menthastrum, *Lobel.*

Menthastri folia aquat. hirsuta Mentha.

Wilde Krause Müntze.

Spitzige Roßmüntze.

Fisch Müntze.

Humidis delectatur locis ad fluuiorum ripas. Priori assimi-

aſsimilatur: verùm longè altius fruticat folijs longioribus.

Grauem odorem exhalat.

Mentha ſylu. III.

Σισύμβριον, *Dioſc.*
Mentha aquatica.
Siſymbrium, *Dod.*
Mentha aquatica ſeu Siſymbria rubro folio & flore nigræ Menthæ, *Lobel.*
Balſamine paluſtris:
Bach Müntze.
Fiſch Müntze.
Waſſer Poley / } *Sil.*
Roß Poley /

Alumna humentium ac riguorum; ſecus aquas labentes & piſcinas multa. Iulio floret.

Tenuium eſt partium, digerentis, excalefacientis, exiccantis temperaturæ.

Mouet vrinas & calculos pellit cum vino pota. Vomitiones, ſingultus, tormina, ſtomachi diſſolutiones cohibet.

Folia in capitis dolore fronti aut temporibus illinuntur, item contra Veſparum Apumq; ictus.

Lentigines & Cutis à Sole nigritiem & aſperitatem exterit illita.

Mercurialis ſyluatica { *mas* / *femina.*

Λινόζωστις ἀγρία,
Κυνοκράμβη, *Dioſc.*
Mercurialis radice rediuiua.
Cynocrambe vel Mercurialis ſylu. *Mattiol.* & *Dod.*
Caſtrangula, Italis.
Wald Bingelkraut.
Hundskól / Hundskraut.

Humidis & opacis montium receſsibus paſsim obuia. Floret Aprili & Maio. Radix oblonga humi ſparſa perennis eſt. In cibo oleris modo ſumta gratior quàm communis videtur, & aluum benè ſoluit. Ius decocti bilem, pituitam, aquas & Melancholicos humores deijcit.

Colligitur Maio ad Clyſterũ vſum, deficiente ſatiuo.

Meum Sileſiacum alpinum.

Meum Sileſiacum folio Cicutæ, *Camer.*
Meum Riphæum.
Meum Cicutarium.
Bärwurtz.
Wilde Bärwurtz.

Herbidis iugis Riphæorũ montiũ delectatur; quamuis & ex ſemine in hortis ſeritur.

Radi-

Radices oblongæ, digitum craſſæ; folia Cicutæ, vmbella in caule cubitali candida.

Amara eſt radix cum partium tenuitate, aperit, attenuat, prouocat vrinas & Menſtrua. Vulgus pro Meo vero vtitur ad Matricis affectus.

Meum Sileſiacum paluſtre.

Θυσσέλινον.
Thyſſelinum Plin. *Lobel.*
Oelſinichium *Cord.*
Apium ſylu. lacteo ſucco turgens *C. B.*
Meum *Batavi.*
Cuminum Alnorum.
Wilder Bertram.
Oelnich / Oelnick.

Secus foſſas ſiue aquarum ductus iuxta Alnorum truncos territorij Hirsbergenſis frequens. Iunio ac Iulio vmbellam gerit.

Radix amara vehementi acrimonia fauces ferit, naturæ calefacientis & ſiccantis. Incidit, penetrat, reſoluit craſſos & viſcidos Pectoris humores. Eapropter Aſthmaticos & ſuſpirioſos iuuat.

Commanducata multam ex ore pituitam elicit, & Dentium dolores ſopit.

Medetur contagio Peſtilentiæ.

Millefolium terreſtre album.

Στρατιώτης ὁ χιλιόφυλλος *Dioſc.*
Millefolium maius.
Militaris *Aduerſ.*
Millefolium *Officin.*
Schaffarwi.
Garwekraut.

Pratorum & agrorum marginibus pluſquam notiſſimum. A Maio in multam æſtatem floret.

Siccat, adſtringit, conſolidat recentia vulnera.

Herba recens tuſa pubiq; illita Menſium abundantiam compeſcit.

Ad vetera & recentia vulnera, profluentem ſanguinem, & fiſtulas etiam eximij & peruulgati vſus.

Vmbella candida ex lacte caprillo vel propria aqua pota Gonorrhœam in viris, in feminis alba vteri excrementa cohibet.

Millefolium terreſtre purpureum.

Millefolium purpureum *Tabern.*
Millefolium terreſtre purpureis floribus *Lob.*

Rote Schaffarwi.
Purpurrote Schafripp.
Flores dilutè rubent, passim inter segetes.
Valet potum ad omnes sanguinis reiectiones commodeq; dysentericis infunditur.
Aqua stillatitia contra pestilentiam vtilis.

Millefolium palustre I.

Σπρατιώτης ποτάμιος.
Myriophyllum Matt. *Camer.*
Myriophyllon aut Maratriphyllum palustre *Lobel.*
Fœniculum aquaticum 1. *Tabern.*
Wasser Fenchel.
Wasser gras.
Palustris est & aquis non fluitantibus familiaris.
Desiccatoriæ est facultatis, vt vulnera glutinet atq; recentia ab inflammatione vindicet.

Millefolium palustre II.

Myriophyllon 2. *Mattiol.*
Myriophyllon Equisetifolium palustre *Lobel.*
Viola palustris.
Wasser Veil.
In aquis tardiùs fluentibus stabulatur. Iunio flos prodit.

Refrigerantis & siccantis naturæ.

Millefolium palustre III.

Millefolium maratriphyllon 3 flore & semine Ranunculi aquatici Hepaticæ facie *Lobel.*
Fœniculum aquaticum 3. *Tabern.*
Queisflachß.
Wasserflachß.
Ad ripas Quissi fl. & in piscinis frequens, flos ei candidus.
Causticæ est facultatis, & escharoticon.

Millefolium palustre IV. seu spicatum.

Millefolium pennatũ aquaticum spicatum C. B.
Alga 3. *Trag.*
Wasser Sternkraut.
Teichfenchel.
E radice fibrosa coliculi concaui Hippuridis nascuntur. Folia è geniculis æquali interuallo quatuor, Corrudæ seu Fœniculi diuisa, Stellariæ instar caulem ambiunt, ex fusco virentia & in aqua fluitantia. Iulio & Augusto extra aquam iuli prominent digitum longi, rubentes, flo-
re lu-

re luteolo paleaceo. In piscinis pagi Seiffersdorff ad Quissum fluuium.

Mollugo I.

Mollugo vulgatior Herbar. *Lobel.*

Galion album maius latifolium.

Gros Stern Megerkraut.

Gliedekraut.

In syluis apricis & secus fruteta ac margines pratorum.

Huius decocto per fotum roborari articulos vulgus credit.

Mollugo II.

Mollugo minor.

Galium album minus *Tabern.*

Klein weis Megerkraut.

In pratis humidioribus.

Mollugo III.

Mollugo montana *Lugdunens.*

Gros Berg Megerkraut.

Montosis asperis occurrit.

Monophyllon.

Vnifolium.

Gramen Parnassi *Recentioribus.*

Einblat.

Nulli opaco luco vel nemori non nascitur.

Per Maium promit flosculos albidos, odoros, vnde acinuli rotundi, rubelli, subdulces oriuntur.

Gustu est amaro & ingrato; sed facultate ad Neruorum farctus eximia.

Herba & radix tusa vulneribus vtilis. Puluis siccus aduersus Bubones pestilentes efficax pondere ʒ j. cum aceto & vino. Liquor stillaticius Infantibus Epilepsia correptis non contemnendum remedium.

Morsus Ranæ.

Viola palustris.

Nymphæa alba minor *Lugdun.*

Froschbiß.

Grosse Wasser Linsen.

Torpentibus aquis superstat Lenticulæ similis, rotundo folio, intermicantibus luteis flosculis, crebris radicum staminibus longius se porrigentibus in fundum. Gustu constat Nimphææ aut Lenticulæ palustris earundemq; virium.

Muscus Arborum.

Βρύον, σπλάγχνον *Diosc.*

Muscus Arborum villosus.

Muſcus quernus *Lob.*
Lanugo ſeu villi Arborum.
Baum Moos.
Baumgemies.

Naſcitur in Quercu, Larice, Abiete, Picea, Iunipero, Pinaſtro, Populo, Pyro, Pomo etc.

Vnus in hoc genere magis tenuis, craſsior alter: quidam breuior, prolixior alius: ſubcandido colore vtplurimum omnes candeſcentes: tamen quandoque & niger quidam eſt, ſed minor & tenuior.

Colligitur vere albus, odoratus, Quernus, Lariceus, ſeu Abietinus ad pulueres odoratos, quos Cyprios vocant, parandos.

Refrigerat, adſtringit, digerit, ſomnum inducit, ventriculum roborat, vomitiones & aluum cohibet. Grauidis abortum præcauet.

Muſcus Pulmonarius.

Pulmonaria fungoſa *Lugdunenſ.*
Pulmonaria Officin. *Dodon.*
Lichen arboreus.
Lungenkraut.
Lungen Moos.
Groſſe Baumflechten.

Prouenit in Quercuum, Fagorum, Piceæ aliarumq; ſylueſtrium arborum caudicibus, opacis præſertim ſyluis.

Laudatur Quernus, qui refrigerat, adſtringit, ſiccat, abſtergit, vulnera glutinat.

Valet ad tabem Pectoris & Pulmonis vlcera & cruenta ſputa. Ad vulnera etiam & Pudendorum vlcera & ad vtrumq; muliebre profluuium, dyſenteriam & bilioſos vomitus.

Muſcus Sabinæformis.

Sabina Imperitorum *Mattiol.*
Chamæcypariſſus *Tabern.*
Selago 1. ſeu Pliniana *Thal.*
Wald Seuenbaum. *Trag.*
Wilder Widerthon *Sil.*
Wald Cypreß.

In ſyluis montium ad fontes Quiſsi fl. humidis & vmbroſis reperitur.

Contra Oculorum vitia ſuffitu prodeſſe Druidæ Gallorum prodiderunt,

Muſcus clauatus.

Muſcus terreſtris ſeu Lycopodium *Dodon.*
Lycopodium *Tabern.*

Muſcus reptilis ſeu ſcanſilis *Thal.*
Selago 2. *Eidem.*
Seilkraut.
Schlangen Moos.
Gürtelkraut.
Kraenfuß *Sil.*

Iunio iuli vigent in ſyluis, apricis, deſertis, ſabuloſis & inuijs locis.

Ex vino potus vrinæ ſtillicidia diſcutit, frangit educitque calculos Renum.

Aqua decoct. inflammationes & calidas Podagras fotu mulcet.

Vinum pendulum ſeu fluctuans, quod iam lentorem contraxit, in vaſe ſuſpenſus integritati reſtituit.

Muſcus clauatus alpinus.

Kleiner Kraenfuß.

In ſyluis montium Riphæorum.

Iulio fert iulos vt prior, ſed minores.

Muſcus ramoſus floridus.

Blüender Moos.

Muſcus terreſtris vulgaris.

Erd Moos.
Moos.

Vbiuis notus.

Muſcus terreſtris minor.

Muſcus terreſtris denticulatus *Lobel.*
Kleiner ErdMoos.

Muſcus terreſtris denticulatus 2.

Muſcus terreſtris repens *Cluſ. H.*
Kriechender ErdMoos.

Muſcus ſaxatilis alpinus.

Selago 3. *Thal.*
Myrmaw *Sil.*

Radix tenuis, fibroſa, dodrantales aliquot thyrſulos mediocres emittit rectos, prope radicem anguſtiùs ſibi cohærentes, ſuperiùs verò latius à ſe inuicem diſcedentes, in ſummo plerunq; diuaricatos, foliolis Muſci clauati vndiquaq; denſis obueſtitos virentibus. Ab infimo coliculo ad ſummum vſque circumcirca inter foliola emicant floſculi luteoli bifolij, remittentes minutiſsimum paleaceum ſemen. Gigantæorum montium rupibus & ſaxis adhæret Muſci inſtar.

Odoris & saporis expers. Hellebori instar vehementer purgat tam per aluum quàm per vomitum.

Rustici alpini, suspicione hausti veneni, eius decocto vtuntur.

Muscus saxatilis Hepaticus I.

Vide Hepatica fontana.

Muscus saxatilis Hepaticus II. seu purpureus.

Lichenis aliud genus, *Thal.*
Βρύον seu σπλάγχνιον, *Dod.*
Leberkraut / *Sil.*
Steinflechten.

Colore differt. Alius nigricat, alius flauentior, alius cinereus magis, candidus alius, alius subniger, alius tandem subruber Hepatis colore.

Nascitur aut humi, aut saxis adhæret, aut truncis arborum putridis, nonnunquam & in Ericetis.

Subrubro vulgus pro Lichene vero, in Hepatis affectibus & nothis febribus vtitur.

Muscus montanus Corallinæformis.

Muscus Corallinus seu Corallina montana, *Tabern.*
Berg Corallen Moos.

Corallinam facie, colore & duritie refert. In summis Suditorum iugis roridas petras lambit.

Muscus filicinus.

Farren Moos.

Muscus lapideus.

Stein Moos.

Supra saxa nascitur.

Ad Calculos frangendos valet.

Muscus Tegularum.

Ziegel Moos.

Hepatis obstructiones aperit & Ictericis potu medetur.

Muscus Cranij humani.

Todten kopff Moos.
Hirnschädel Moos.

Siccandi vi pollet. Ad immodicos sanguinis fluores compescendos certum remedium.

Myrrhis montana.

Cerefolium syluestre.
Berg körffel.

Ad riuulos montium herbidis & pratensibus radice perennat. Flores fine Maij & initio Iunij in vmbella suaui-

suauiter rubei; folia Cerefolij Hispanici odorata, amara nonnihil & tenuium partium.

Napellus maior.

A Ἰγονπόκον.

Napellus vulgaris, *Cl. P.*

Napellus verus cœruleus, *Aduers.*

Aconitũ Lycoctonon cœruleum, *Gesn.*

Vulparia, vulpicida.

Fuchswurtz.

Würgling/ ZiegenTod.

Eisenhütlin.

Blawkappenblumen.

Luxuriat vbertim in accliuibus Alpium saltubus lætis & herbidis. Augusto floret. Venenum est perniciosum & toto genere corpori nostro aduersatur.

Capras enecat, si ab ijs deuoretur. Cuius antipharmacum est butyrum simplex vel cum Sigillata, quod montium incolæ optimè norunt.

Radix Napiformis recens cum squama Aeris commixta panaricium, vulgò den Wurm curat, Rusticorum experimento.

Napellus minor.

Napellus angustifolius.

Aconitum lycoctonon cœruleum paruum, *Dodon.*

Klein Fuchs wurtz.

In saltubus montosis ad Boberum fluuium.

Nasturtium aquaticum.

Καρδαμίνη.

Σισύμβριον ἕτερον, *Diosc.*

Sisymbrium aquaticum, *Mattiol.*

Crateuæ Sion Erucæfolium, *Lobel.*

Sium vulgare Mattiol. *Lugdun.*

Nasturtiaria.

Brunnenkresse.

Wasserkresse.

Vbiq; circa riuulos fonticulosq; limpidos fruticat.

Per totam hyemem ferè ex montanis ad epulas infertur & acetariorum locum explet. Minus acre est quàm Nasturtium.

Expurgat Hepar, prodest Spleneticis, Hydropicis, calculosis & febricitantibus nõ inutile.

Nasturtium aquaticum minus.

Crateuæ Sion minus, *Aduers.*

Bitter Brunnkresse / *Hirschberg.*

In riguis, aquosis & pratis humidioribus.

Plus

Plus amaredinis obtinet, palato minus gratum. Recens cum Pyrethro ex aceto decoctum in Scorbuto seu Stomacace haud contemnendi vsus.

Nasturtium pratense.

Σισύμβριον ἕτερον, *Diosc.*
Cardamine pratensis.
Hyberis, *Fuchs.*
Iberis seu Cardamantice Nasturtij folio, *Thal.*
Wiesenkresse.
Wildekresse.
Gauchblume.

Prouenit in pratis, hortis alijsque riguis & humectis locis.

Imbecillius est priori. Nã minus calefacit. Huius in flore quadruplex differentia obseruatur. Lacteus enim est, purpureus, simplex & plenus. In riguis prope Hirsbergam.

Nasturtium hyemale latifolium.

Ψευδοβούνιον, *Diosc.*
Accipitrina latifolia.
Pseudobunias, *Aduers.*
Bunium adulterinum.
Barbarea, *Dod.*
Scopa regia seu Sideritis latissima, *Fuchs.*
Winterkresse.
Schnödsenff.
Habichskraut/ *Sil.*

Aruis delectatur humidis, & veruactis depressioribus: glareosis etiam ad ripã Boberi, Iulio floret, Septembri semine prægnans.

Gustanti primùm est subacris & amara, dein adstringit. Calefacit & siccat, valenter extergit, Nasturtio facultate similis.

Vulneribus medetur & putridis gingiuarum vlceribus.

Semen admodum acre tenuiumq; partium, vrinas euocat, ac cohærentes calculosas arenulas dissoluit ac expellit.

Nasturtium μυριόφυλλον.

Thalictrum *Dod. Lugdun.* & *Tabern.*
Absinthium Seriphium, *Mattiol.*
Sophia Chirurgorum, *Lob.*
Accipitrina tenuifolia, *Cæsalp.*
Wurmkraut.
Wellsahmen.
Habichskraut/ *Sil.*

Circa loca habitata Iunio floret.

Odoris & saporis ingrati. Calefacit mediocriter, adiuncta refrigerante, siccante ad

te adſtringenteq́; facultate.
Necat ſemen lumbricos, ſiſtit aluum. Ad dyſenteriam & alui fluores vulgo notum remedium.

Naſturtium viarum.

Ἰβηρὶς Καρδαμαντικὴ.
Ἀγριοκάρδαμος.
Iberis Matt. *Dodon.*
Iberis Cardamantica, *Lob.*
Wegekreſſe/ *Sel.*
Klein Beſemkraut.
Secus itinera agrorumq́; incultas extremitates.
Calefacit 4. receſſu, minus tamen ſiccat.
Radix contuſa Sciaticæ medetur.

Naſturtium montanum.

Iberis montana.
Bergkreſſe.
Integra prata Maio ſæpe cooperit.

Naſturtiolum alpinum.

Cardamine alpina, *Tab.*
Naſturtium petræum.
Bergkreſſe.
Steinkreſſe.
Petroſis & humidis Suditorum iugis.
Radix fibroſa, capillaris, coliculi tenues, dodrantales: floſculi candidi: ſemen in capſulis minutiſsimum.

Nigella aruenſis.

Μελάνθιον ſiue γίτθ, *Dioſc.*
Melanthium flore maiore.
Melanthium ſylu. *Lob.*
Melanthium agreſte, *Tab.*
Wilder ſchwartzer Kümel.
Groſſe Ledichtblume.
Oritur in campis inter ſegetes.
Catarrhos diſcutit, Dentium dolores lenit, nidore Serpentes fugat.
Ad omnia efficax perinde ac ſatiua habetur.

Nummularia.

Centimorbia, *Aduerſ.*
Hirudinaria.
Serpentina minor.
Egelkraut.
Pfennigkraut.
Schlangenkraut.
In ſcrobium ripis & vliginoſis aggeribus frequenter latitat.
Glutinandi vi prædita eſt.
Ad vlcera oris & Stomacacen coquitur in lacte caprillo.
Ad vulnerarias potiones à Chirurgis adhibetur.

Nymphæa candida.

Νυμφαία, *Dioſc.*
Nenuphar album, *Officin.*
Heraclia, *Plin.*
Weiſſe Seeblumen.
Weiſſe SeeRoſen.

Weisse Seekänlin / Tollilgen / *Sil.*

Stagnantium & residum aquarum incola.

Colliguntur Iunio & Iulio flores ad Medicos vsus.

Flores refrigerant, humectant. Ad capitis & Hepatis calidiores affectus commendantur. Radix vino nigro decocta, potu abundantiam Mensium efficaci & certo remedio sistit.

Nymphaea lutea.

Νυμφαῖα ἄλλη, *Diosc.* quòd vim genitalem conseruet inhibendo Venerem & affluentiam geniturae.

Nenuphar, siue Papauer palustre, *Offic.*

Geele Seeblumen.

Geele Seekänlin/ } *Sil.*
Geele WeyerRosen/ }

Nuspiam nisi in aquis leniter labentibus, paludibus & amplioribus fossis.

Flores lucent Maio & Iunio odorati.

Desiccant Radix & semen citra omnem morsum: nonnihil etiam abstergunt.

Radix sicca cum vino pota singulari remedio Mensium abundantiam sistit.

Cœliacis & Dysentericis auxiliatur, Lienem absumit. Renũ & vesicae calidis morbis medetur.

Folia Renibus admota Seminis profluuium seu Gonorrhœam sistunt.

Onobrychis.

Onobrychis, *Dodon.*

Polygala vera, *Dalech.*

Polygala Rhetica, *Gesn.*

Caput gallinaceum, *Belgarum.*

Hanenkopff.

Wild Hopffenkraut.

Apricis & aridis ad viarum margines. Rarefaciendi & digerendi vim obtinet.

Ononis spinosa.

Ὄνωνις siue Ἄνωνις *Diosc.* quasi Asinaria seu inutilis noxiaque.

Anonis Matt. *Fuchs.*

Acutella.

Resta bouis, *Offic.*

Stallkraut.

Hawheckel.

Nascitur incultis agris secus vias: floret Iulio & Augusto.

Radix calefac. ordine 3. Abstergit, incidit, extenuat, vrinas prouocat & lapides confringit.

Decoctum eius potũ Haemorrhoidas sanat.

Ononis sine spinis.

Ononis 3. nō spinosa purpurea, *Tabern.*

Purpurbraun Stallkraut.

Kuhscheisse / ob tœtorem vulgo.

Passim perenni radice in aggeribus secus itinera fruticat.

Tota videtur pinguis & hirsuta folijs maioribus & tantillum crenatis. Flores purpurei Pisi, Iulio & Augusto grauiter olent & hircum spirant.

Radix Calculosis vtilis.

Ononis lutea.

Anonis mitior flore luteo, *Clus. P.*

Ononis 4. sine spina, lutea, *Tabern.*

Natrix Plin. Herbar. *Lob.*

Geel Stallkraut.

Aliquando reperitur luteo flore, sed minus frequēs.

Ophioglossum.

Ὀφιόγλωσσον.

Lingua vulneraria, *Cord.*

Echioglossum.

Naterzünglin.

Einblatt oder rechter Wiederthon mit Zünglin / *Sil.*

Pratis mon osis Maio & Iunio occurrit inter gramina.

Sapor herbæ subdulcis, modicè tenuis & aliquantulum glutinosus. Radix paulatim amarescit & subacris est. Vulneraria est.

Succus illitus apum ictibus auxiliatur.

Orchis I.

Orchis maximis bulbis.

Orchis 1. nostra maior, *Lobel.*

Cynosorchis prior, *Dodon.*

Orchis, *Officin.*

Knabenkraut.

Bulbi Iuglandis magnitudine sunt, candidi, succo viscido albo turgentes

Circa Poidebrad Boiemiæ in monticulo VVosskobr: Maio floret.

Abundat humiditate excrementitia & flatuosa, sapore subdulci.

Bulbus ex vino potus cum modico Piperis, Impotentes & frigidos mirificè iuuat.

Condiuntur pro Hecticis & tabidis.

Orchis II.

Orchis diphylla flore albo.

Hermaphroditica 2. Corn. Gem. *Lobel.*

Testiculus leucanthemus, *Matthiol.*

Testiculus bifolius, *Cord.*

Satyrion Diosc. *Fuchs.* à Satyrorum lasciuia & libidine.

Creutzblum.

Weis Knabenkraut.

Stendelwurtz mit weissen blumen.

Weisser Guckuck / *Sil.*

Copiosè in pratis montium siccioribus & alijs apricis Ericetis prouenit.

Flores Iunio, Iulio spicati candidi auiculæ volantis figura prominent, suauissimi odoris. Calefaciunt & humectant, gustu dulces, excrementitij & flatulenti: Venerem excitant. Saccharo conseruantur Hecticis, exhaustis, Phthisicis salubres. Impotentes additis aromatis mirificè recreant.

Orchis III.

Orchis triphylla.

Satyrium trifolium, *Fuchs.*

A priori numero foliorū solummodo discernitur.

Orchis IV.

Orchis lutea.

Testicul⁹ Muscarius 3. *Tab.*

Knabenkraut mit gelben blumen.

Gelblichter Kuckuck.

Iunij initio flores subluteos erigit pratis montosis aridioribus.

Folia vt plurimum secundum caulem habet quaterna: Radices bulbosæ, teretes, oblongæ.

Orchis V.

Orchis minima.

Orchis spiralis minor, *Lob.*

Testiculus minor odoratus, *Tabern.*

Satyrium exiguum & 7. *Trag.*

Standhart.

Mariendrehen.

Klein wolriechend Knabenkraut.

Æditis nascitur campis ijsque subcaluis, veluti in Probsthan sub acuto monte.

Flosculi Augusto coliculum palmarem, tenuem inuoluti clauiculatim ambiunt odorati, candidi; bulbi longiusculi bini subsunt.

Orchis VI.

Testiculus odoratus maior, *Dod.*

Tetrorchis vel Triorchis alba spiralis vel autumnalis, *Lobel.*

Gros wolriechend Knabenkraut.

Ijsdem fruitur natalitijs.

Ei per omnia assimilis, nisi quòd tota maior sit & bulbulis oblongis, ternis, aliquan-

quando quatuor donetur.

Orchis dactylitis palustris I.

Orchis dactylitis palustris polyphyllos.

Serapias palustris latifolia, *Lobel.*

Satyrium basilicum foliosum, *Dod.*

Palma Christi palustris 3. *Tabern.*

Wasser Hendelwurtz.

Roter Guckuck/ vulgò.

Adeò multis secundum caulem folijs abundat, vt etiam inter ipsos flores rubentes sed tamē minora exeant.

Maio pratis humidioribus frequens.

Orchis dactylitis palustris II.

Serapias palustris 2. leptophylla, *Lobel.*

Palma Christi palustris 1. *Tabern.*

Gesprengt Knabenkraut.

Folia sunt maculosa, inter quæ emicant flosculi rubentes.

Orchis dactylitis palustris III.

Palma Christi palustris 2. *Tabern.*

Cynosorchis palustris læuifolio & angusto, *Cornel. Gemmæ.*

Schmalblettericht Knabenkraut.

Pratis altioribus montiū Maio & Iunio floret. Radix vtraq; quaternis digitis distinguitur: folia angustiora vt plurimum terna.

Orchis dactylitis montana I.

Palma Christi & Serapias maius læuifolium, *Lobel.*

Satyrium basilicum mas, *Dodon.*

Palma Christi 1. *Mattiol.*

Hendelwurtz Mennlin.

Iunio & Iulio montosis occurrit pratis.

Orchis dactylitis montana II.

PalmaChristi minor mas, *Tabern.*

Palma Christi minor rubello nitente flore.

Palma angustifolia nullis inspersis punctulis, *Lobel.*

Satyrion basilicum mas.

Klein Hendelwurtz Menlin.

Ijsdem locis.

Orchis dactylitis montana III.

Palma Christi maculata mon-

montana *Tabern.*

Serapias candido flore montana maculatis folijs *Lobel*

Hendelwurtz mit weissen blumen.

Creutzblum.

Flores candidi, sed maculis purpureis aspersi, nonnihil odorati.

Orchis dactylitis montana IV.

Satyrium alpinum angustifolium minus odoratius.

Wolriechend Alpen Hendelwurtz.

Folia ei oblonga porracea: flores dilute purpurascunt, suauiter odorati in coliculis palmaribus.

Nonnisi in summis Sudetorū herbidis iugis Augusto reperitur, veluti vber den Schneegruben.

Origanum vulgare.

Ὀρίγανο ἄγειος, ἀπὸ τοῦ ὀξῦν καὶ γάνω quòd acuet & illustret Oculorum aciem.

Origanum sylu. purpureum & albo flore.

Origanum siue Onitis maior *Lobel.*

Dosten/ rote Dosten.

Wolgemuth.

Incultis & apricis montosis nascitur.

Odoratum est & gustu subacre. Excalefacit, siccat, aperit, digerit, incidit, resoluit. Expectorat: prodest obstructionibus Pulmonum, Hepatis, Matricis & Lienis. Ictericiæ medetur.

Puluis sumtus frequenter Lac Mulieribus auget & Infantibus quoq; prodest.

Scabiem, Pruriginem, Psoras in balneis curat.

Additur Cereuisiæ, & in dolium suspenditur, ne facile acescat.

Ornithogalon vernum.

Ornithogalon Pannonicum flore luteo *Cl. P.*

Sisynrichium *Cord.*

Bulbus syluestris *Dodon.*

Cepula stellata.

Feldzwiebel.

Ackerzwiebel.

Floret vere, & breui tempore exarescit, inter Fumarias bulbosas passim lætatur. In agris etiam frumentarijs.

Radix ad vlcera manantia & depascentia vtilis. Conuulsionibus Infantium ex lacte instillatur.

Orobanche.

Ὀροβάγχη *Diosc.*

Λιοντο-

Λεοντοβοτάνη.
Sommerwurtz.
Schmerkraut.
Nascitur in segetibus inter Legumina. Etiam in syluis sub Fagis. Maio & Iunio floret.
Frigidæ est & humidæ naturæ.

Orobus syluaticus vernus.

Orobus Pannonicus I. *Clus. P.*
Astragalus sylu. vernus.
Arachus latifolius *Dod.*
Wald Erven / Wald Wicken *Sil.*
In syluis Aprili floret veris nuncius.
Maio & Iunio semen maturescit, quod amaricat & calidiusculum est, abstersoriæ facultatis.

Oxyacantha.

Ὀξυάκανθα Diosc. *Lobel.*
Spina appendix Plin. *Gesn.*
Pyracantha *Cordi.*
Cynosbatus *Trag.*
Sorbus aculeata *Nonnull.*
Christdorn / Weißdorn.
Måldorn / Målbaum.
Hagedorn.
In syluis, sepibus & frutetis notissima.
Fructus adstringit, roborat, prohibet.

Baccæ deuoratæ alui & feminarum sistunt profluuia.
Nuclei triti poti Calculos imminuunt.
Radix illita aculeos & spicula extrahit. Lignum tenax, densum à fabris ferrarijs ad manubria Malleorum expetitur.
Aqua ex floribus destillatur Pleureticis vtilis.

Panax Heracleum.

PAnaces Heracleum vel Sphondylium 2. *Dodon.*
Branca vrsina alpina.
Πάναξ ἡράκλειον.
Πάνακες q. ἄκος πάντων i. medela omnium morborum.
Grosse Berg Bårenklaw.
In montibus herbidis locis fruticat.

Papauer erraticum maius seu I.

Μήκων ῥοιάς *Diosc.* παρὰ τὸ ῥεῖν.
Papauer erraticum fluidum *Mattiol.*
Papauer Rhœas seu caduco flore puniceo *Aduers.*
Papauer rubrum *Officin.*
Rote Kornblumen *Sil.*
Feld Mohen.
Klapper Rosen.
Belle colorati flores Maio ac Iunio pulchritudine venusta-

nuſtateque quandam gratiam conciliant.

Refrigerant & ſoporem inducunt Flores. Ex Scabioſæ, Cardui benedicti, aut Cerefolij aqua contra Laterum dolores & ſanguinis ſputum vtiliter bibuntur.

Syrupus è ſucco pulcerrimus coquitur in calidis defluxionibus & Pleureſi vtiliſſimus: ſomnum conciliat & tuſsim ex acri deſtillatione mulcet.

Folia Igni ſacro medentur.

Papauer erraticum minus ſeu II.

Ἀργεμώνη *Dioſcor.*

Argemone capitulo torulis carinato *Lobel.*

Argemone *Lacunæ.*

Kleine Klapperroſe.

Maio floret inter ſegetes.

Vis huic abſterſoria & digerens. Folia illita inflammationes compeſcunt. Succus argemonas & nubeculas Oculis diſpellit.

Papauer erraticum III.

Papauer fluidum 3. capitulis longioribus *Lobel.*

Argemone capitulo longiore.

Acker Mohen mit langen Heuptlin.

Iiſdem natalibus gaudet.

Parietaria.

Ἑλξίνη Dioſc. *Aduerſ.*

Περδίκιον. *Gal.*

Vitriola ſeu Perdicium *Celſ.*

Muralis herba *Plin.*

Vrceolaris *Scribon.*

Tag vnd Nacht.

S. Peterskraut.

Glaſekraut.

Tröffkraut.

In Muris & parietibus muſcidis oritur.

Sola radix hyeme reſtat.

Guſtu eſt abſtergente, nitroſo, bliteo. Abſtergit, leuiter conſtringit cum humiditate ſubfrigida. Iecinoris, Lienis & Renum obſtructiones tollit, internos meatus & Matricis præcipuè vitia expurgat.

In Balneo curat ſcabiem ſerpentem Infantium, vnde macreſcunt, die Megerey.

Additur commodè Enematibus in Colica, Renum & vteri affectibus.

Parietaria ſyluestris.

Sideritis pratenſis rubra *Lugdunenſ.*

Euphraſia 2. *Dodon.*

Erico-

Ericoides rubrum *Thal.*
Odontites Plin. *Tabern.*
Triticum vaccinum flore purpureo.
Wild Tag vnd Nacht *Sil.*
Brauner Augentrost.

Vliginosis non aridis prouenit locis. In agris segete demessa, pagorumq; areis Iulio & aliquot pòst mensibus cum flore viget.

Gustu amara est & tenuium partium, Abstergendi vi pollet.

Vulgus herbam tritam in calceos conijcit singulari experimento immodicos Menses reprimentem.

Pastinaca syluestris latifolia.

Elaphoboscum erraticum.
Sisarum erraticum.
Branca Leonina.
Wild Morellen.
Hirtz Marillen.
Rauher Gierisch *Sil.*

Folia obtinet Pastinacæ, seu potius Angelicæ erraticæ, magis nigricantia, tantillum hirsuta, odore ferè Mirrhidis: cuius & semen æmulatur oblongum, nigricans, splendens, sed minus, Septembri maturescens. Radix in fibras diuaricatur crassas, saporis & odoris aromatici.

Luxuriat restibili prouentu ad margines & sepes hortorum.

Gustu amara est & odorata cum leuicula adstrictione.

Pastinaca sylu. tenuifolia.

Δαῦκος ἄγριος.
Daucus vulgaris *Clus. P.*
Daucus *Offic.*
Carotta syluestris *Vulgi.*
Nidus Auis.
Wilde Möhren.
Vogelsnest.

In campestribus, locis incultis, collibus amœnis & aggeribus secus itinera frequens.

Augusto semen legitur: floret Iunio.

Semen ad omnia potentius satiua.

Calefacit, siccat, aperit, attenuat, vrinas mouet & Menses prouocat.

Confert ijs, quos vrinæ difficultas torquet, aut lateralis dolor excruciat, aut quibus aqua Cutim subiuit. Aduersus Ventriculi & Coli dolores vtile.

In vertigine & Cephalalgia

gia vulgi vsitatum remedium.

Periclymenum rectum.

Periclymenum Allobrogum seu Periclymenon rectum *Aduers.*
Xylosteum *Dod.*
Orcheocarpos *Cord.*
Beinhöltzlin.
Hunds Kirschen } *Sil.*
Teuffels Kirschen }
Pasſim in Conuallibus montium altiſsimorum ſyluoſis occurrit.
Ligni materies candidiſsima oſsium duritiem æquat.

Perſicaria minor acris.

Ὑδροπέπερι *Dioſc.*
Perſicaria mordax.
Pulicaria maſcula *Brunfelſ.*
Waſſer Pfeffer.
Mückenkraut.
Flöhkraut.
Brennender Rottich *Sil.*
In ſcrobibus aquâ ſtillantibus & herbidis vdis ad vrbes & Pagos nihil vulgatius.
Guſtu acris & feruida linguam vellicans. Incidit, extenuat, aperit, reſoluit, diſcutit, exulcerat.
Tumores veteres duritiasq; diſcutit & ſugillata delet. Vulnera & vlcera mirificè purgat.
Herba recens carnibus appoſita, eas à tineis & vermibus vindicat.
Cubiculis inſpergitur ad pulices enecandos.

Perſicaria maior mitis.

Perſicaria mitis maculoſa *Aduerſ.*
Perſicaria maculata *Thal.*
Pulicaria femina.
Flöhkraut.
Rottich.
Flecken Rottich.
Naſcitur humecto ſolo in hortis, agris fructiferis. Iulio & Auguſto floret.
Temperiem habet frigidam & nonnihil ſiccam.
Inflammationibus incipientibus & recentibus vulneribus prodeſt impoſita.

Perſicaria puſilla repens.

Perſicaria pumila *Tabern.*
Klein liegender Rottich.
Iiſdem locis naſcitur.

Peruinca.

Clematis daphnoides *Lobel.*
Vinca peruinca.
Viola Mortuorum.
Κληματὶς δαφνοειδὴς *Dioſc.* ἀπὸ τῶν κλημάτων à ſarmentis ſeu malleo-

malleolis vitis.)
Syngrün/ Jngrün.
Wintergrün.
Beerwinckel *Sil.*
Secus mœnia oppidorum & vrbium, nec non in ſyluis, vmbroſis locis oritur. Vere floret. Refrigerat, adſtringit, ſiccat. Vulneraria eſt. Contra Pecorum veneficia vetulis nota.

Petaſites Herbariorum.

Πετασίτης *Dioſc.* παρὰ τοῦ πετάσου.
Βήχιον μέγα.
Ἐννεαδύναμις.
Petaſites flore purpureo.
Tuſsilago maior *Mattiol.*
Radix peſtilentialis.
Neunkrafftwurtz } *Sil.*
Schweißwurtz }
Peſtilentzwurtz.
In pratis riguis, ad riuulorum margines. Aprili flores oſtentat purpureos, qui Maio ſuccreſcentibus folijs absq; ſemine pereunt. Radix calefacit, ſiccat 2°. gradu; attenuat, incidit, abſtergit. Amara guſtu & ingrati odoris. Peſtilentibus febribus malignisq́ue publicè graſſantib. plurimùm commendatur. Vteri præfocationes tollit, lumbricos Ventris interimit, Pectorisq; affectibus haud inconueniens.
Folia eius grandia Caput à Solis æſtu vice galeri defendere poſsunt: recentia manantibus & erodentibus vlceribus vtiliter imponuntur.

Petaſites alpina.

Ἐννεαδύναμις ἄγριος.
Petaſites maior alpina flore albo.
Petaſites alba ſiue femina.
Wilde Neunkrafft.
Montibus altioribus humidis & vmbroſis familiaris. Flores ſubluteı Aprili & Maij initio conſpicui.
Amara eſt radix acrimonia linguam feriens.
Myrrham nonnihil ſapore refert. Earundem cum priori virium.

Phyllitis.

Φυλλίτις ἢ ἀσπλήνιον *Dioſc.*
Folioſa.
Lingua ceruina.
Scolopendrium vulgò *Officin.*
Hirſchzunge.
Hirſchzungenkraut.
Ad Carpathum Marcomannorumq́ue montes vmbroſis vdisq́ue ſaxis quouis Anni tempore viret. In Riphæis non item, niſi in Acuto mon-

to monte & parietinis puteorum.

Sapore eſt exiccante non ingrato & acerbo ſubadſtringente.

Lienibus medetur. Diarrhœas, Dyſenteriam & alui profluuia pota iuuat.

In vino Serpentium morſibus auxiliatur & gargarizatu Columellam prolapſam erigit.

Aqua deſtillata ad febres peſtilentes magnam opem fert.

Picea.

Πίτυς, *Dod.*

Πεύκη, *Dioſc.*

Πίτυς ἀγρία, Teoph. *Nonn.*

Abies 1. & rubra, *Trag.*

Abies femina, *Bellon.*

Fichtenbaum/ Fichte.

Rote Tanne.

Piceâ perpetuò virent Sudeti montes.

Materies ad ædium fabricas, vaſa Cereuiſiaria & alia domeſtica vtenſilia aptiſſima habetur.

Cortex ſiccat, adſtringit Pini modo. Coriarijs expetitur ad denſanda coria, vulgo Lauh/ Looh.

Folia trita illita potenter inflammationes leniunt.

Picea Reſina.

Ῥιτίνη ξηρά.

Φύσημα πιτύϊνον, *Gal.*

Hartz.

Fichtenhartz.

E picea ſponte vel vulnerata exit, mox concreſcens. Hæc decocta donec perdito natiuo odore friabilis & arida redditur, vocatur Reſina cocta.

Pix fricta.

Geſchmeltzet Hartz.

Weis Hartz.

Eligitur ad vſum Medicũ candida, pura, ſordium & aduſtionis expers.

Sapore eſt amariuſcula & ſubacris. Calefacit, ſiccat, mollit, diſcutit, expurgat: tenuium partium.

Malagmatis Acopiſq; miſcetur. Vnguentis & emplaſtris commodè additur.

Cereuiſiæ Hordeaceæ Nõnulli incoquunt, vt ei gratiorem ſaporem concilient.

Pix nigra.

Πίσσα ξηρά, *Dioſc.*

Παλίμπισσα.

Pix ſecundò decocta.

Pech/ ſchwartz Pech.

Fit ex Reſina Piceæ & Pini ſylueſtris.

Frequens eius vſus ad dolia Cereuiſiaria incruſtanda.

Probatur nigra, pura, pin-

pinguis, odorata. Excalefacit, ſiccat. Malactica eſt, duritics emollit, pus promouet, tubercula panosq́; diſcutit, vlcera caua replet, vulnerarijs commodè permiſcetur.

Piloſella maior.

Μυὸς ὦς, *Dioſc.*

Piloſella repens hirſuta, *C. B.*

Auricula Muris maior.

Meusöhrlin.

Gros Nagelkraut.

Montibus & aggeribus herbidis nota.

Aliquantulum eſt calida & reſiccans, adſtrictoriæ facultatis particeps cum quadam tenuitate. Adſtringit, abſtergit, incidit, glutinat, cohibet, ſiccat.

Valet ad Dyſenterias, alui profluuia, Lienis tumores, Calculum, Mammarum tumores pota ſeu admota.

In puluere ex vino rubro aut aqua conſolidæ maioris ſumta integrè ſanat Enterocelas.

Piloſella minor.

Piloſella vulgaris.

Auricula muris vulgatior.

Klein Meußöhrlin.

Nagelkraut.

Aſperis, ſabuloſis & pratis ſiccioribus, vbiuis ferè cognita.

Ex vino Hepatis infarctus tollit, Icterum extrahit, Renes purgat & Calculum deijcit. Efficaci aduerſus Ramicem commendatur remedio.

Vulneraria eſt, & à Chirurgis ad vnguenta & Emplaſtra requiritur.

Additur frequenter Balneis in Icteritia, calculo & vteri vitijs.

Piloſella alpina.

Berg Meußöhrlin.

Folia habet maiori ferè ſimilia, niſi quod ſint longiora, molliora & hirſutiora.

In montibus altis, herbidis occurrit.

Pimpinella maior.

Saxifragia magna, *Dod.*

Saxifragia vulgaris maior, *Cluſ. P.*

Bimpinella.

Groſſe Bibinell.

Roß Bibinell.

Stein Peterlin.

In pratis & pomœrijs ſaxoſis herbido ſolo oritur. Iulio & Auguſto floret.

Minus acris eſt & feruet, quàm Minor.

Calefacit, ſiccat, attenuat, diſſoluit, vrinas mouet, venenis reſiſtit, ſudores prouocat: Iecinoris Lienisque obſtructiones aperit: flatus diſcutit.

Præſtat ad pectoris, inteſtinorum, vteri & veſicæ incommoda, ad caſum & ſtranguriam, quam ſubleuat.

Pimpinella maior ſplendens.

Gleiſſende Bibinelle.

Folia ex atro virentia ſplendent. Rarior eſt vulgari, at eiuſdem vſus.

Pimpinella minor.

Pimpinella ſimplic. Offic. *Lobel.*

Petrifindula.

Saxifragia hircina.

Tragoſelinum minus.

Kleine Bibinell.

Bocks Peterlin.

Aſperis & ſaxoſis montium delectatur locis.

Sapor manifeſtè arguit acriorem & validiorem Maiori vim & efficaciam.

Calefac. & ſiccat 3. ordine.. Vſus eius frequens ad ſudores eliciendos, tormina ventris, calculum & Menſtruorum retentionem.

Ictericis, Hydropicis, & ijs qui anguſtiā Præcordiorum ex ſcabie repercuſſa ſentiunt, eximium præſidium.

Pimpinella minor criſpa.

Bipinella ſeu Saxifragia minor, *Lob.*

Pimpinella petræa ſeu ſaxatilis.

Tragoſelinum petræum.

Saxifragia parua, *Dioſc.*

Krauſpe Bibinell.

Stein Bibinell.

Folia ei ſunt minutiſsimè diſſecta ac ſerrata carui inſtar.

Petroſis & arenoſis delectatur.

Ijſdem cum priori pollet viribus.

Pinaſter.

Pinus ſylu. *Mattiol.*

Piceaſter, *Pet. Bellon.*

Kyfer / Kyferholtz.

Wild Fichtenbaum.

Vulgatæ notitiæ arbor, qua montoſis & cliuoſis integræ ſyluæ conueſtiuntur.

Strobilos domeſticis minores ferunt.

Cortex ſiccior eſt domeſtica, vt & Reſina calidior.

Succus conorū recentiorum vuluam anguſtiorē reddit infuſus & Mammas in virgi-

virginibus nimis extuberantes cohibet.

Coni recentes decocti in inſeſſu veſicæ & vteri vlcera ſanant.

Ex Pinaſtro vi ignium Pix excoquitur.

Teda, Δᾷς, Kyn/ Kynholtz vulgò, pinguiſsima eſt pinaſtri materia: inde faces fiunt & fuligo ad atramenti librarij confectionem.

Teda in aceto decocta collutu dentium dolores ſopit. Emplaſtris addita Anthracibus peſtilentialib. percommoda.

Pinaſter alpin. repens.

Pinus humilis alpina.
Pinaſter pumilio.
Pinus ſylu. repens, *Mattiol.*
Πίτυς ἀσέλγχος.
Klein Alpen Kyfer.

Caudicem nullum edit, ſed humo tenus ramos à radice fundit, qui longo tractu repunt.

Non niſi ſummis montiũ iugis obuiam: vbi ſæpe longiſsima & ampla ſpacia occupat.

Piſum ſylu. perenne.

Piſum ſylu. *Aduerſ.*
Piſum ſylueſtre pannonicum.
Wild Erbſen.
Darmgicht kraut.

Inter ſaxa montoſis & aſperis Iulio floret. Grana deuorata mederi Colicæ creduntur.

Piſum ſylueſtre II.

Piſum minus alterum.
Klein Wilde Erbſen.
Semen auicularum cibus.

Plantago maior.

Ἀρνόγλωσσον, *Dioſc.* ἀπὸ τῆς τοῦ ἀρνὸς γλώσσης.
Ἀρνόγλωσσον πολύνευρον.
Plantago maior latifolia, *Aduerſar.*
Plantago rubra, *Trag.*
Arnogloſſa, *Lob.*
Plantago ſeptineruia.
Groſſer Wegericht.
Roter Wegericht.
Breiter Wegericht.

Plurima humectis locis, in aruis, hortis, ſecus itinera & ſepes. Iunio floret, ſemen Auguſto dat.

Miſtæ eſt temperaturæ. Habet enim quiddam aqueum frigidum; quiddam verò & auſterum, quod terreum & ſiccum.

Refrigerat & deſiccat ordine 2.

Olus coctum eſtur, Dyſentericis & cœliacis benefacit,

Comi-

Comitiales & Asthmaticos iuuat. Cum lente Alicæúe sorbitione stomachum roborat, & hydropicis, qui Leucophlegmatiâ laborant, prodest.

Vulneraria est herba, vlcera & fistulas sanat. Succus aurium doloribus & Lippitudinibus oculorum vtilissimè instillatur.

Gingiuis sanguinolentis & sanguinem reijcientibus potus confert; phthisicis & tabidis salubris.

Radix crassiorum est partium, minus refrigerat, siccat & nonnihil abstergit.

Dentium dolores mulcet collutione & commanducatione. Iecoris obstructiones tollit, Renum & Vesicæ vlcera sanat.

Semen siccioris est facultatis & minus frigidæ, subtiliumq; partium. Alui fluxus, Dysenterias, & vteri Hæmorrhagiam sistit.

Liquor stillaticius calidas Podagras in primo impetu mirificè lenit: Hydropicis vtiliter bibitur.

Plantago media.

Ἀρνόγλωσσον μέσον.

Plantago maior incana, *Aduers.*

Plantago latifolia, *Trag.*

Plantago quinqueneruia.

Mittel Wegericht.

Wegebreit / Wegetritt.

In hortis & secus vias vt prior, nascitur, eiusdem facultatis.

Morsibus Canis, ambustis, inflammationibus, calidis Podagris folia conueniunt. Tusa addito Salis modico, Luxatis dolores & tumores tollunt.

Plantago minor.

Ἀρνόγλωσσο μικρὸν, πεντάνευρον.

Plantago longifolia vulgò lanceolata.

Plantago quinqueneruia seu Lanceola *Aduers.*

Spitzer Wegerich.

Kleiner Wegebreit.

Hunds Ripp.

Floret initio æstatis, semen Augusto legitur.

Locis incultis & vijs vulgo nota.

Siccior est & commendatiore dote ad vulnerarias potiones, vnguenta & Hernias, etiam vulgi experimento.

Plantago aquatica.

Plantago palustris.

Plantago aquatica folijs Betæ

Betæ aut Plantaginis Galij albi flore *Lobel.*

Waſſer Wegerich.

Froſchkraut *Sil.*

Froſch Wegerich.

Piſcinis, foſsis alijsq; ſtagnantibus perquam familiaris.

Refrigerat & ſiccat, non prorſus caloris expers, cum aliquantulum acris abſtergendi vim habeat. Procidentia curat, rubentem Podagram, Capitis dolorem à calida cauſa mulcet, cruento ſputo vrineq; medetur.

Radices in vino decoctæ, ijs qui Calculo Renum & Veſicæ moleſtantur ſolatio ſunt.

Plantago aquatica minor.

Plantago aquatica anguſtifolia humilis.

Klein WaſſerWegerich.

Vdis reperitur.

Polygala cœruleo flore.

Polygala Recentiorum *Lob.*

Flos Ambarualis *Dod. Tr.*

Πολύγαλον, παρὰ τὸ αὐξάνειν γάλα.

Naterzünglin } *Sil.*
Naterblümblin }

Ramſeln.

Gros Creutzblümblin.

Nuſquam non in pratis alijsq; campeſtribus herbidis Maio, Iunio, Iulio occurrit.

Pota ſeu in ſorbitionibus ſumta Lactis vbertatem reuocare fama eſt.

Tuſa impoſita inflammationes & tumores lenit.

Polygala rubris floribus.

Polygala incarnata.

Polygala flore purpureo.

Leibfarben Naterblümblin.

Polygala albis floribus.

Polygalon floribus candidis, *Trag.*

Polygala maior alba, *Tabern.*

Groſſe weiſſe Naterblümlin.

Polygala repens.

Polygala repens Nuperorum.

Kriechend Naterblümlin.

Polygala Mattioli.

Polygala, *Mattioli.*

Kleine geele Bergwicken.

Planta eſt puſilla floſculis luteis Trifolij corniculati, ſed multò minoribus: ſemen in ſiliquulis.

Aeſtate floret apricis & incultis locis circa Schatzlarium.

Guſtus eſt adſtringentis.

Polygonatum latifolium.

Polygonatum Lob. *Dod.*

Sigillum Solomonis platyphyllum.

Πολυγόνατον *Dioſc.* ἀπὸ πολλῶν γονάτων, à frequentibus geniculis & internodijs ſeu articulis radicis.

Gelenckwurtz.

Weißwurtz.

Schminckwurtz.

Naſcitur in montibus, collibus & ſyluis.

Maio & Iunio floret, Auguſto baccæ conſpiciuntur.

Miſtam habet facultatem. Adſtrictionis enim pariter & acrimoniæ & amaritudinis particeps, & indicibilis cuiuſdam inſuauitatis.

Radix vulneraria eſt. Vulneribus illinitur efficaciter, næuos & maculas extergit.

Feminæ eâ ad fucos vtuntur.

Additur Emplaſtris Herniarijs.

Polygonatum anguſtifolium.

Polygonatum tenuifolium, *Cordi.*

Polygonatum minus Rubiæ folijs, *Lobel.*

Polygonatum vulgatius Matt. *Camer.*

Serpentaria, à verſicoloribus Serpentum maculis, quibus caulis reſperſus eſt.

Weißwurtz weiblin.

Schlangenkraut/ } *Sil.*
Wilder Dreyecker/ }

Frequentius eſt latifolio in montibus herbidis & collibus ſyluoſis.

Caules ad duorum cubitorum altitudinē aſſurgunt, qui variegati coloribus inſtar Dracontij maioris baccas rubras Auguſto oſtendunt. Ad rupturas commendatur & venenis reſiſtit.

Aqua deſtill. faciem exornat, & maculas cutis abſtergit.

Polygonatum III. latifolium Cl. P.

Polygonatum latifolium ramoſum.

Laurus Alexandrina, *Matt.*

Cornus Sileſiaca humilis.

Δάφνη Ἀλεξανδρεία Dioſc. *Nonn.*

Schwalbenwurtz.

Filtzkraut.

Zapffenkraut.

Radix exilis, fulua, villoſa, plurimis craſsiuſculis fibris

bris veluti intertexta: fructus Corni oblongi primùm virentes, dein Augusto rubescunt multa grana albicantia claudentes. Iulio flosculos promit stellatos pallentes.

Humidis & vmbrosis Suditorum locis.

Radix contra venena efficax, Lue Venerea affectis vtilis. Regium morbum discutit pota.

Polygonum maius.

Polygonum mas vulgare, *Aduers.*

Corrigiola, Centumnodia.

Herba sanguinalis.

Πολύγονον ἄῤῥεν, *Diosc.*

Sähngraß / *Sil.*

Weggras / Wegtritt.

Bluttkraut.

Hoc nihil contemtius ac vulgatius habent compita & rura.

Iunio prorumpit, æstate floret, autumno semine prægnat.

Adstringit mediocriter cũ frigido aqueo. Siccat, repellit, sistit omnes fluxus, vrinam ducit, glutinat, venenis medetur, calculum per vrinas ducit. In fluxu Sanguinis cum vino stiptico remedium præstantissimum.

Polygonum minus.

Polygonum minus polycarpum, *Tabern.*

Centinodia minor.

Multinodia minor.

Ruella.

Klein Wegetrit.

Knauel.

Klein Knödrich / *Sil.*

Sabulosis & aridis passim obuium.

Gustu dulce est. Omnem calorem temperat, sistit fluores alui, Dysenteriam, Menses nimium fluentes, hæmorrhagiam Narium, pellit calculum, arenulas & vrinam.

Ex aceto coctum vapore eius ori immisso vermiculos dentium enecat, Plebeculæ experimento.

Polygonum folijs rubentibus.

Polygonum rubrum.

Roter Wegetrit.

Rot Sähngras / *Sil.*

Blutkraut.

Vias & margines agrorum occupat.

Polygonum Coccigerum.

Polygonum Polonicum.

Polygonum minus alterũ.

Herba Cancri.

Blutkraut.

Krebskraut.
S. Johannis blut.
Radiculis adnaſcuntur veſiculæ ſucco rubro turgentes, quæ vt plurimum circa ſolſtitium deprehenduntur, Sole ingrediente Cancrum.

In Polonia frequentius: ſuccus colligitur ad tinctorum vſum.

Polypodium.

Πολυπόδιον *Dioſc.*
Filicula.
Steinwurtz.
Steinlackritze.
Engelſüſſe.
Abundat opacis ſyluis & montibus ad radices Quercuum, Fagi, ad petras item muſcidas. Præcellit quernum.

Radix dulcis eſt ſimul & auſtera ſiccæ & modicè calidæ naturæ. Purgandi vim habet. Bilem atram & pituitam detrahit.

Additur medicamentis ad Quartanam, Melancholiam & grauia Inſomnia. Aſthmaticis, tuſsientibus, Hepatis & Lienis obſtructionibus conueniens.

Puluis naribus inditus Polypum morbum conſumit.

Trita luxatis efficaciter illinitur & aduerſus rimas, quæ inter digitos Manuum & pedum ſunt, cum Melle illinitur.

Polytrichon maius.

Polytrichon Apulei *Fuchſ.*
Polytrichum aureum maius *Lugdunenſ.*
Adianthum chryſoſtichon *Herbar.*
Muſcus capillaris *Dod.*
Gülden Widerthon.
Venushaar.
Wolffsgerſte *Sil.*
In altiſſ. ſyluis. è muſcoſis & antiquis quæ corruerunt arboribus proſilit.

In calore & frigore videtur ſymmetrum, ſiccum verò aliquantulum.

Potum excreationibus viſcoſorum & craſſorum humorum è Thorace Pulmonibusque conducit. Lapides frangit, vrinas ducit, Morbo regio correptis & Lienoſis auxiliatur.

Strumas diſcutit.

Lixiuio inditur, vt Capillis conciliet aureum colorem.

Superſtitioſè aduerſus veneficia commendatur ab Agyrtis & vetulis.

Polytrichon medium.

Adian-

' Adianthum ἄφυλλον medium *Thal.*
Mittelgülden Widerthon.
Eadem occupat loca.

Polytrichon minus.

Polytricum aureum minus *Lugdun.*
Adianthum aureum minus *Tabern.*
Adianthum ἄφυλλον minus *Thal.*
Klein gülden Widerthon.
Prædictis omninò simile, nisi quod breuissimo & subtilissimo protuberet capitulo.
Plerunq; humidis & rorulentis saxis adnascitur, in syluis humectis & vliginosis pratis. Eiusdem vsus.

Populus alba.

Λεύκη *Dioscor.*
Populus alba latifolia *Lob.*
Arbor admirans *vulgo*, ob folium bicolor, supernè candicans, inferiore parte viride.
Weis Pappelbaum.
Wunderbaum.
Papierbaum.
Weisse Pappelweiden.
Non admodum frequens.
Loca amat vliginosa & humida.
Vim habet humectandi & siccandi.
Folia decocta,' potu torminibus ventris medentur.
Ambusta sanant imposita.

Populus nigra.

Αἴγειρος. *Diosc.*
Populus vulgaris *Trag.*
Albarus *Pet. Cresc.*
Pappelbaum.
Pappelweide.
Schwartz Pappelweide.
Plantatur & spontè luxuriat secus amnes in areis pagorum & pratis.
Rami ab Agricolis Octobri decerpti exiccantur cum folijs, ad pabulum hyemale Capris & Ouibus.
Folia & flores digerunt, resoluunt, attenuant. Ex aceto illita Podagricos iuuant.

Populi gemmæ.

Σπέρμα, πυάλη.
Oculi Populi.
Pappelknospen.
Colliguntur post Aequinoctium vernum ad vnguenti Populnei confectionem.
Calefaciunt, humectant, siccant cum partium tenuitate: molliunt, digerunt, resoluunt.
Acopis & Malagmatis com-

commodè miſcentur. Contuſa cum butyro recenti inſulſo inſolata & illita, capillis nitorem conciliant.

Populus Libyca.

Κερκὶς *Theophr.*
Populus alpina *Mattiol.*
Populus montana *Gaz.*
Arbor tremula.
Aſpe/ Eſpenbaum.
Lybiſcher Pappelpaum.
Zitter Pappel.

Amat aquoſos & humidos montium ac ſyluarum tractus.

Nucamenta Aprili collecta aceto macerata contra Hæmorrhagiam, aut conuenienti medicamento imbuta Naribus induntur.

Ligni materies candidiſsima & leuiſsima à tornionibus expetitur.

Porrum alpinum.

Porrum iuncifolium maius.
Porrum ſectiuum maius.
Cepa ſectilis alpina.
Bergzwibeln *Sil.*
Lauchzwibel.
Bergſchnitlauch.

In conualibus Oupæ & Mumelæ, Im Aupen vnd Mumelgrunde & ad lacum maiorem.

Iisdem pollet viribus vt Porrum ſectiuum, Hyemis ac frigoris patiens. Iulio floret.

Porrum agreſte.

Ἀμπελόπρασον *Dioſc.*
Porrum ſylueſtre *Lobel.*
Ampeloprasum *Dodon.*
Wilder Lauch.
Wilder Brießlauch.
Hunds Knoblauch.

In agrorum oritur marginibus. Plus quàm porrum calefacit, κακοστομαχώτερον, vrinas ac Menſes vehementiùs ciet. Contra Serpentium morſus ſuccus vtilis.

Porrum agreſte proliferum.

Allium ſeu Moly montanum 2. *Cluſ.*
Ampeloprasum proliferum *Lob.*
Pallacana.
Wilder Knoblauch.

Agris naſcitur incultis & quieſcentibus.

Calidæ eſt & ſiccæ naturæ.

Potamogeton anguſtifolium.

Ποταμογείτον *Dioſc.*
Σταχυίτης.

Potamogeton ἐπτάφυλλον, *Thalij*.
Phyllitis lacuſtris *Cord*.
Samkraut.
Seeholdenkraut.
Alumna eſt aquarum ſtagnantium, lacuſtrium & torpentium.
Guſtu adſtringit, ſiccat, refrigerat, denſat. Ex vino dyſentericis & Cœliacis medetur.

Potamogeton rotundiore folio.

Potamogeton λειόφυλλον *Thal*.
Breitblettericht Samkraut.
Spicatos flores erigit Iulio ex paludibus ſeu piſcinis.

Potentilla.

Χαμαίζηλ *Plin*.
Argentina *Aduerſ*.
Anſerina.
Stephanomelis *Plin*.
Genſerich.
Grenſerich.
In pratis vdiſq; vijs nihil vulgatius, ſerpendo ſeſe propagat.
Calore moderato exiccat, adſtringit, repellit, viſcera roborat, ſanguinem grumoſum potu diſſoluit, Calculum frangit & dyſentericis vtilis. Alui quaſuis fluxiones & feminarum profluuia cohibet additis Corallijs & Ebore. Interiora vulnera & vlcera maligna oris pudendorumque ſanat.
Gargarizatu commotos dentes firmat & laxas gingiuas prolapſamq; Columellam reſtituit.
Puluis intertrigines iumentorum inſperſus curat.
Aqua ſtillatitia Lentigines, panos & maculas fuſcumque colorem Sole contractũ delet.

Primula veris odora.

Primula lutea odora, *Aduerſ*.
Herba Paralyſis vulg. *Cl. P.*
Verbaſculum odoratum, *Fuchſ*.
Arthetica, *Officin*.
Betonica alba.
Schlüſſel blümlin.
S. Peters ſchlüſſel.
Gicht blumen.
In pratis aridioribus & ſecus vias graminoſis locis. Maio flores lẽguntur.
Folia modicè amara & acria ſunt. Flores ſuauem ſpirant odorem, Calidæ & ſiccæ naturæ tenuiumque partium.

Tota Articularibus morbis auxiliatur; admodum vtilis capiti, neruis & humorum, ex decubitu, putredini aut inflammationi.

Flores ex Saluiæ & Maioranæ decocto, Resolutis ac tremore affectis potu conferunt.

Saccharo conseruãtur paralyticis, Apoplecticis, tremulis & ijs qui crebras patiuntur Syncopas profuturi.

Aqua ex floribus ad eosdem vsus elicitur.

Herba vulneraria est, Articulorum doloribus vtiliter imponitur.

Succum epotum atq; etiam illitum fractis luxatisq; ossibus conferre experimento notum est.

Radices decoctæ & epotæ Renum & Vesicæ calculos atterunt.

Primula veris inodora luteopallida.

Herba paralysis sylu. *Trag.*
primula veris maior, *Dod.*
Φλογίς.
Wilde Schlüsselblumen.
Bleichgeele Schlüsselblumen.

In pratis vliginosis & riguis, syluis & frutetis montium Aprili flores explicat. Vulneraria est. Contusis & ruptis salutaris.

Primula veris inodora alpina.

Verbasculum alpinum angustifolium.
Berg Schlüsselblümlin.

Folia eius longiora sunt, flores luteoli, odoris expertes.

Maij fine & Iunij initio in montibus altissimis niue delapsa floret humidis & herbdiis locis.

Prunella Bugula cærulea.

Σύμφυτον χλόστον.
Bugula prunella, *Lobel.*
Bugula, *Dodon.* & *Officin.*
Prunella cœrulea 1. *Trag.*
Consolida media vulgo, *Clus. P.*
Blawer Guckguck/ *Sil.*
Edle Braunellen.
Gülden Günsel.

Maio promit flosculos; pratis vdis, hortis alijsq; amœnis locis familiaris.

Facultate sicca est, modiceq; calida, vulneribus vtilis imposita.

Pota Mammis & præcordijs percussis sanguinis grumos in ventriculo vel alia parte concretos disijcit.

Prunella Bugula incarnato flore.

Prunella purpurea vel 4. *Trag.*
Leibfarben Guckuck / *Sil.*
Edle Braunellen mit leibfarben blumen.

Prunella Bugula albo flore.

Weisser Guckuck / *Sil.*
Edle Braunellen mit weissen blumen.

Prunella petræa.

Σύμφυτον πορφυρῦν.
Prunella vulgaris.
Prunella, *Dodon.*
Symphytum petræum.
Consolida minor flore purpurascente.
Gauchheil / Gottheil / *Sil.*
Braunellen / S. Anthonius kraut.

Vulgo nota in pratis, hortis, locis etiam montosis, petrosis, incultis. Aestate floret. Modicè amara est. Calidæ & siccæ naturæ, admodum glutinosa, nonnihil abstergens. Vulneribus medetur. Cum veronica Pulmoni exulcerato opitulatur, Sanguinis grumas discutit & consolidat.

Succus vt & decoctum, Linguæ, faucium & gutturis inflammationes orisque vlcera sanat.

Prunella petræa albo flore.

Prunella niueo flore.
Weisse Braunellen.
Weisser Gauchheil.

Rarius occurrit, in pago das tieffe Hartmanßdorff / cliuosis Iunio floret.
Eiusdē vt prior facultatis.

Prunus syluestris.

Ἀγριοκοκκυμηλέα.
Acacia germanica, *vulg.*
Schlehendorn / Schlehenstrauch.

In dumetis, syluarū marginibus & sepibus nihil frequentius. Editiora & inculta occupat loca.

Tota exiccantis, adstringentis est facultatis. Flores primo vere colliguntur, resiccati in dysenteria alijsque alui fluxionibus, nec non in laterum doloribus magni vsus. Tantillum amaricant, abstergūt, siccant, cohibent.

Fructus immaturos pueris dysenteriam conciliare sæpissimè obseruaui: per maturitatem resiccati, cocti & saccharo conditi, aluum ad-

ſtringunt, ventriculo ſunt vtiliores.

Ad vinum pendulum nihil efficacius prunis ſylueſtribus.

Succus à Pharmacopolis inſpiſſatur, Acaciæ vicem ſupplens.

Dentium dolores mulcet cortex radicis aceto decoctus, fluxionesq́; inhibet.

Folia & radices gargarizatu faucium vlcera & fluxiones ſanant.

Pſyllium perenne.

Ψευδοψύλλιον.

Κυνώπα Theoph. *Geſn.*

Pſyllium Plinianum fortè, radice perenni ſupinum, *Lob.*

Pſillien kraut.

Sabuloſis & incultis aruis agri Vratislauienſis perēnat.

Pulegium regale.

Γλήχων, *Dioſc.*

Pulegium, *Herbar.*

Puleium, *Cicer.*

Poley/ Hertz Poley.

Humectis & vliginoſis locis ſiue paluſtribus, quæ hybernis menſibus rigantur, Iulio & Auguſto floret.

Odoratum eſt, guſtu acri & peramaro.

Calefacit, ſiccat, aperit, attenuat, incidit, diſcutit, linquentes animo reficit.

Potu lenta & craſſa excreatu facilia reddit, vrinas & menſtrua pellit, partus, ſecundas eijcit.

Ictericos & aquâ inter cutem laborantes curat.

Capitis & neruorum affectibus ex frigiditate prognatis ſuccurrit, viſum acuit, conuulſis auxiliatur.

Pulegium ex aceto tepido potum & naribus appoſitum loquelam amiſſam ſtatim reſtituit.

Pulegium ſylueſtre.

Pulegium ſylueſtre.

Mentha aquatica exigua *Trag.*

Waſſer Poley.

Wilde Poley.

Kleine Bachmüntz.

In paluſtribus & ſcrobibus humidis.

Pulmonaria vulgatior.

Pulmonaria folijs Echij, *Lobel.*

Pulmonaria Plin. *Geſn.*

Symphytum ſylu. & Pulmonaria Plin. *Cord.*

Lungen kraut.

Kleine Walwurtz oder Beinwelle.

In ſyluis locis opacis flores Ver annunciant, folijs inte-

interim ſuccreſcentibus.

Cohibet, conſolidat, ſiccat, abſtergit.

Præfertur ad pulmonis cum vlcera, tum cæteras infectiones, & ad ſanguinis reiectiones. Tabe affectis mirè conducit.

Pulmonaria maculoſa.

Symphytum maculoſum, *Dodon.*

Symphytum *Plinij* mas.

Symphytum ſylu. *Cordi.*

Beflecket Lungenkraut.

Hirſch Mangolt.

Flecken kraut.

Minus frequens: at eiuſdem vſus.

Pulmonaria gallica I.

Pulmonaria gallica mas *Tabern.*

Pulmonaria Gallorũ flore Hieracij, *Aduerſ.*

Geel Lungen kraut.

Buchkôl/ Buch lattich.

In ſyluis cliuoſis & vmbroſis montium, Iulio floret circa Gryphibergã im Lindwalde/ad Quiſſum fluuium.

Refrigerat, ſiccat, conſolidat cum adſtrictione. Lacteſcit tota & vulnera ſanat.

Pulmonaria gallica II.

Pulmonaria gallica anguſtifolia, *Tabern.*

Buchkôl mit ſchmalen blettern.

Prouenit opacis ſyluis ſub Fagis vt prior.

Pulſatilla purpureo flore.

Pulſatilla vulgaris, *Lob.*

Pulſatilla vulgaris dilutior, *Cluſ. P.*

Herba venti, *Trag.*

Samolus Plin. *Dalech.*

Ὀειγέρων.

Kûchenſchelle / Bitzwurtz.

GrawBergmennle/Bocksbart.

Apricis, aridis & ſterilibus delectatur.

Aprili flores erigit ex cœruleo purpureos.

Excalefacit & ſiccat 4. gradu. Cauſticæ eſt facultatis. Attenuat, attrahit, digerit, expurgat.

Radix folijs mitior eſt. Aduerſus peſtilentiæ contagia, venena, virulentorum animalium ictus ac morſus pota commendatur.

Cruda manſu pituitam elicit.

Pulſatilla niuea alpina.

Anemone alpina, *Geſn.*

Anemone montana Pulſatillæ folio, *Cl. P.*

Pulſatilla petræa.
Schneeblumen / Schneehenlin.
Wild Manskraut.
In celſis Suditorum iugis inter ſcopulos leui & tenui terra tectos. Iunio & Iulio explicat flores, poſtquam defluxére niues ſuccreſcentibus tremulis & comoſis ſeminum pappis.

Pyrola maior.

Pyrola vulgaris, *Cluſ. P.*
Limonium, *Cord.*
Apiophyllum.
Steinpflantzen/*Sil.*
Wintergrün.
Wald Mangolt.
Montoſis ſyluis & frigidis vdis naſcitur. Toto anno viret, frigoris & hyemis patiens. Iulij fine flores elegantes odoratos candidos Lilij ferè conuallij gerit.

Refrigerat, ſiccat, adſtringit, glutinat. Inſignis vulneraria. Fiſtulis & alijs malignis vlceribus medetur & Hernijs vtilis. Exulceratos Renes ex aqua Symphyti iuuat.

Pyrola minor.

Pyrola tenerior ſ. 2. *Cl. P.*
Ambroſia, *Dalech.*
Klein Wintergrün.
Birnbeumichen kraut.
Locis vmbroſis ſyluarum Muſcum terreſtrem perreptat, coliculos cum floſculis paulatim Iunio & Iulio erigens.
Haud diſparis vſus.

Pyrola fruteſcens.

Pyrola 3. *Cluſ. P.*
Pyrola fruticans.
Nabelkraut.
Staudecht Wintergrün.
In montibus & ſyluis vaſtis Gorlicenſibus ad fines Sileſiæ. Iulio floſculos niueos oſtendit.

Pyrus ſylueſtris.

Ἀχρὰς *Theoph.*
Pyraſter.
Wilder Birnbaum.
Feld Birnbaum.
Incultis, ſyluis, agris & ſecus itinera.
Folia adſtringunt. In deſeſsionibus mulierum ad vuluæ procidentias addun tur.

Pyra ſylueſtria.

Feldbirnen.
Duplicia ſunt: maiora & minora.
Frigidæ ſunt eſſentiæ & craſſarum partium, vehementer adſtringunt & ſiccant.

Sicca-

Siccata in vino rubro decocta Dysentericis & alui fluxionibus diuexatis auxiliantur. Idem præstant succus & aqua stillaticia.

Quercus vulgaris.

Δρῦς *Diosc.*
Quercus satiua, vrbana.
Querquus *Aduers.*
Arbor Iouis.
Eichbaum / Eiche.

In syluis, collibus & montosis gignitur.

Adstringentis est facultatis: glutinat, cohibet, sanguinis fluxionibus sistendis vtilissima.

Folia tenera & rubicunda vino decocta collutu ac gargarizatu dentium dolores sedant.

Adduntur Insessibus, vbi adstrictione opus est.

Aqua ex tenerrimis folijs elicitur ad faucium inflammationes, dysenteriam, & alios alui & sanguinis fluores vtilis.

Quercinæ glandes.

Βάλανοι τῆς Δρυός.
Eicheln.

Vrinam cient, Calculum frangunt, flatus pariunt, stranguriæ medentur.

Sues his pinguescunt & duram solidamque carnem generant.

Memini vrgente fame Pauperes ijs loco Panis victitasse.

Capulæ Glandium.

Calix Glandium.
Ὀμφακὶς *Diosc.*
Eichelköpfflin.

Sistunt, adstringunt fluorem mulierum, alba Menstrua, Dysenterias sanant, dentes ex vino rubro firmant.

Quercus pilulæ.

Onicididæ *Trag.*
Σφαίρια τῆς Δρυός.
Eichäpffel.

Ad Gallarum facultatem accedunt, sed tamen ipsis infirmiores ac minus efficaces. Ad tincturæ vsum à tinctoribus colliguntur.

Vua Quercina.

Eichtraube.

In vetustis Quercubus ad caudicem præcipuè Autumno nascitur spongiosum excrementum, Artheticis medetur.

Quercus petræa.

Δρῦς ἀγρία.
Quercus syluestris.

Robur *Latinis.*
Stein Eiche.
In collibus & petroſis frequens.
Fortius lignum habet & incorruptius cæteris. Folia quamuis areſcant, per hyemem non cadunt.

Quinquefolium Officinarum.

Πενταφυλλον Dioſc. *Tabern.*
Quinquefolium maius repens *C. B.*
Quinquefolium maius luteum *Fuchſ.*
Fünfffinger kraut.
Ad margines hortorum, in aquarijs ductibus & riguis ſtabulatur.
Radix eius longa ſenſim attenuata foris nigricans, intus ſubrubens adſtringentis facultatis. Maio & Iunio flores ſplendent.
Citra morſum deſiccat, minimum caliditatis habens, penetrat, adſtringit, Alui profluuijs, Dyſenteriæ, Inteſtinorum prolapſui, Igni ſacro & vulneribus remedium conueniens.
Bibitur contra febrium circuitus. Succus foliorum continuis diebus potus, regium morbum ſanat.

Quinquefolium vernum maius.

Pentaphyllon vernum maius.
Frue Fünfffinger kraut.
Incultis & apricis arido ſolo, primo vere floret.
Siccat cum adſtringendi vi, morſus expers.

Quinquefolium maius albo flore.

Weis Fünfffinger kraut.
Radix longa, ſubrubra, cui ſæpe annaſcuntur bulbuli Filipendulæ modo. Floret Maio, ſemen fert Iunio & Iulio. In agro Vratiſlauienſi.

Quinquefolium vernum minus.

Quinquefolium vernum repens.
Pentaphyllon ſiue Quinquefolium minus *Tabern.*.
Klein kriechend Fünfffingerkraut.
In collibus ſiccis & ſecus vias Aprili occurrit.

Quinquefolium fragiferum.

Quinquefolium 3. ſerpens *Dodon.*
Pentaphyllon ſupinum Tormen-

Tormentillæ facie *Lob.*
Kriechend Erdbeer Fünff-finger kraut.
Locis montium occurrit graminosis.

Quinquefolium syluaticum.

Quinquefolium flore albo *Mattiol.*
Pentaphyllon 1. *Clus. P.*
Wald Fünfffinger kraut.
Syluarum vmbrosis ac humidis locis viget.

Quinquefolium fragiferum erectum.

Stehend oder auffrecht Fünfffingerkraut.
Folia vtplurimum quina, interdum septena, rarius nouem in pediculo nascuntur. Floret Maio & Iunio, vbi & semine Fragorum instar ornatur.
Herba, radix & semen siccandi & adstringendi vim obtinent.

Quinquefolium palustre.

Quinquefolium 4. *Dod.*
Pentaphyllum rubrum palustre *Lobel.*
Heptaphyllon *Plin.* fragiferum.
Wasser Fünfffingerkraut.
Rot Fünfffinger kraut.
Sieben Fünfffinger kraut.
Vliginosis putridis montium delectatur locis, ad piscinas & paludes fruticans. Iunio floret.
Adstringentis & siccantis facultatis est herba cum fructu.
Potum sanguinis profluuijs medetur.

Quinquefolium petræum argentatum.

Pentaphyllum album *Mattiol.*
Quinquefolium petræum maius seu 10. *Tabern.*
Gros Stein Fünfffinger kraut.
Fünff blat mit weissen blettern.
Vulgaris est notitiæ. Passim in aggeribus & secus arua macro & arenoso solo fruticat. Augusto floret.
Officinæ non rectè pro vero vtuntur.

Quinquefolium alpinum splendens.

Pentaphyllum aureo flore seu 3. *Clus. P.*
Berg Fünfffinger kraut mit schönen gelben blumen.
Celsioribus Suditorum iugis gelidisq; cautibus oblecta-

lectatur. Sub finem Iunij flores eleganter lutei splendent.

Ranunculus præcox candidus.

Βατράχιον, quòd humentibus & opacis locis Ranarum modo delectetur.

Ranunculus nemorosus *Lobel.*

Anemone 5. *Dod.*

Weisser Aprillen Hanenfuß.

Weisse Pusch oder wilde Veilichen.

Primo vere in syluis frigidiusculis montosis vbertim cum flore luxuriat.

Acris est & linguam vrit.

Ranunculus præcox purpureus.

Ranunculus nemorosus purpureus.

Anemone syluestris vulgaris purpurascens *Cl. P.*

Liechtrote Waldhenlin.

Rötlichte Waldveilichen.

Ranunculus præcox luteus.

Ranunculus nemorosus luteus.

Anemone sylu. vulgaris lutea *Cl. P.*

Geele Waldhenlin.

Gelbe Waldveilichen.

Non adeò frequens vt priores, inter Fumarias bulbosas ad arcem Greiffenstein.

Ranunculus Muscatellinus.

Muscatellina *Cordi.*

Ranunculus minimus septentrionalium herbido muscoso flore *Lob.*

Fumaria bulbosa seu tuberosa minima *Tabern.*

Dentaria minima.

Moschatella.

Biesem Hanenfuß.

Biesem freutlin.

Vmbrosis gaudet frutetis, Aprili floret.

Acris est vt Ranunculus, & Moschum redolet.

Ranunculus dulcis pratensis.

Βατράχιον γλυκερὸν.

Ranunculus oleraceus.

Süsser Wiesenhanenfuß.

Passim in pratis & graminosis vdis marginibus nascitur.

Dulcis est & in cibum venit cum alijs oleraceis.

Ranunculus dulcis pratensis maior.

Ranun-

Ranunculus oleraceus maior.

Ranunculus dulcis 3. *Tabern.*

Gros süsser Hanenfuß.

Gros Schmaltzblum.

Butterblume *Sil.*

In pratis notus.

Ranunculus dulcis pratensis maculosus.

Gefleckter süsser Hanenfuß.

In pratis, hortis gramineis & agris incultis.

Ranunculus dulcis syluaticus.

Βατράχιον χρυσάνθεμον.

Ranunculus dulcis nemorosus Martius *Tr.*

Ranunculus auricomus *Lob.*

Vnguis Leopardi.

Wald Schmirgeln.

Wild Goldgeel Hanenfuß.

Süsser Wald Hanenfuß.

Syluis humidis & opacis occurrit.

Ranunculus vulg. pratensis causticus.

Ranunculus 2. *Mattiol.*

Ranunculus 1. *Tabern.*

Ranunculus sylu. pratensis surrectis cauliculis.

Schmirgeln. *Sil.*

Gemein Wiesen Hanenfuß.

In pratis plusquam notissimus, cuius flores sæpe integra prata operiunt.

Ranunculus dulcis repens.

Ranunculus hortensis 1. *Dod.*

Ranunculus vinealis *Tabern.*

Ranunculus pratensis etiamque hortensis reptante cauliculo *Lob.*

Ἰκλονοπόδιον.

Geel kriechend Hanenfuß.

Weihenfuß.

In hortis oleraceis vberrimo luxu serpendo sese propagat.

Ranunculus aruensis.

Ranunculus segetalis *Cord.*

Ranunculus sylu. 3. *Dod.*

Ranunculus aruorum *Lob.*

Acker Hanenfuß.

Feld Hanenfuß.

Inter segetes Iulio floret.

Ranunculus palust. folio Apÿ.

Βατράχιον 1. *Diosc.*

Ranunculus palustris rotundiore folio *Aduers.*

Apium risus.
Sardoa vel Sardinia herba.
Gleisblumen.
Wasser Hanenfuß.
Wasser Eppich.

Humidis & vliginosis delectatur, non rarò ad scrobes & fossas aquas habentes occurrit.

Siccat & calefacit 4. gradu cùm radix tum vniuersa herba.

Radix sicca tritaq; sternutamenta ciet naribus indita.

Herba vngues scabros eximit, scabiem detrahit, & stigmata delet.

Herba in oleo violaceo macerata crustis excitandis & hæmorrhoidibus reserandis aptissima.

Ranunculus flammeus maior.

Ranunculus palustris maximus.
Ranunculus lanceolatus.
Grosser langbletterichter Wasser Hanenfuß.

In lacustribus & piscinis natales habet.

Facultate cæteris similis, acris similiter, exulcerans & vesicas faciens.

Ranunculus flammeus minor.

Ranunculus lanceolatus minor.
Ranunculus bifolius Taraconis effigie *Aduers.*
Flamula Ranunculus *Dod.*
Lingua Plin. *Lugdun.*
Ranunculus aquaticus ἀργογλωσσόφυλλος *Thal.*
Egelkraut *Sil.*
Sperkraut.
Langer weisser Hanenfuß.

Perquam familiaris riuulis per steriles tractus segniter fluentibus. Iunio & Iulio flosculos ostendit.

Feruidissimus est & pecora enecat.

Aiunt oues hac herba pastas inflammatione Iecinoris, internorumq; viscerum erosionibus atq; exulcerationibus corripi.

Ranunculus flammeus angustifolius serratus.

Ranunculus lanceolatus serratus *Tabern.*
Flammula aquatica serrata.
Lingua maior *Lugdun.*
Gekerft Sperkraut.
Gekerfter langbletterichter Wasser Hanenfuß.

Iisdem natalitijs fruitur.

Ranunculus palustris gramineus minimus.

Ranun-

Ranunculus pumilus gramineis folijs *Aduerſ.*

Hydropiper lanceolatum *Lugdunenſ.*

Lanceolata *Officin.*

Gras Hanenfuß.

Hunc alunt paſcua humida & vliginoſa.

Ranunculus fluuiatilis hederaceus Lugdunenſis.

Ranunculus aquaticus Hepaticæ facie *Lobel.*

Hepatica aquatica ſiue paluſtris *Dalech.*

Polyanthemon aquatile.

Waſſer Hünlein.

Waſſer Hanenfuß.

In foſsis aquas habentibus & lentè decurrentibus Aprili, Maio & Iunio abundè & latè floſculos promit.

Calidus eſt & cæteris Ranunculis facultate ſimilis. Exulcerat enim & veſicas excitat.

Ranunculus alpinus luteus maximus.

Ranunculus platyphyllos flore luteo *Cl. P.*

Ranunculus magnus aconiti folio.

Aconitum 3. *Mattiol.*

Groſſer geeler Birckhanen fuß.

Humida & herbida altiſsimorum montium loca amat. Iulio floret.

Ranunculus alpinus luteus globoſus.

Ranunculus alpinus glomeratus *Lobel.*

Trollius flos *Geſner.*

Ranunculus flore globoſo *Dodon.*

Geeler Albhanenfuß.

Dotterblum *Sil.*

Trollblume.

In valle Gigantum ad Oupæ cataractam. Iulio flores magnos luteos in globum, vitelli oui inſtar, conuolutos erigit.

Cæteris minùs eſt acris. Quare minùs excalefacit & ſiccat.

Ranunculus alpinus candidus.

Ranunculus alpinus maior leucanthemus folio Aconiti.

Ranunculus maximus λευκάνθεμος ſiue Aconitiformis *Thal.*

Weiſſer Albhanenfuß *Sil.*

Weis Trollblumen *Geſn.*

Hanenfuß mit weiſſen blumen.

In vliginoſis montoſis ſeu

ad riuulos ex montibus defluentes naſcitur.

Folia eius ampla profundiùs ſinuata Platani inſtar; flores lactei.

Sapor ei ſubacris & nitroſus.

Ranunculus alpinus Narciſſi flore Cl. P.

Ranunculus montanus hirſutus Narciſsi-florus.

Ranunculus polyphyllos niueus.

Berghünlein.

Iunio & Iulio montium conuallibus flores niueos, aliquando purpuraſcentes oſtentat Narciſsi æmulos.

Radix concaua, fibrillis candidis, miro naturæ artificio contexta.

Rapiſtrum luteum.

E'ρύσιμον *Cord.*

Rapiſtrum aruorum *Aduerſ.*

Armoracia Dioſc. *Tabern.*

Raphanus ſylueſtris *Cord.*

Lampſana *Mattiol.*

Geel Hederich q. d. Heiden Rettich / Schnödſenff / Wildſenff.

Plurimum inter ſegetes hordeaceas & Rapaceas inuitis Agricolis luxuriat, vt interdum totos agros cooperiat Iunio & Iulio.

E Raporum ſylueſtrium cenſu eſt Rapiſtrum. Acrimonia pollet vt Naſturtium.

Semen feruens & acre guſtu, vrinam prouocat.

Rapiſtrum album.

Raphanus ſylu.

Sinapi agreſte *Tr.*

Lampſana ſeu Braſsica ſylu. *Mattiol.*

Weis Hederich.

Campis rapaceis cultis & incultis, ſed rarius occurrit.

Semen excalefaciendi ſiccandi, abſtergendi, digerendi vi pollet.

Rapunculus aruenſis.

Rapunculus vulgaris *Cluſ. P.*

Rapunculus *Mattiol.*

Rapunculum paruum *Aduerſ.*

Pes Locuſtæ *Auicenn.*

Rapuntzel.

AckerRapuntzel.

Inter ſegetes prouenit. In hortis etiam ad acetariorum vſum ſeritur.

Radix cum foliolis veris initio in acetarijs commendatur; quòd maximè guſtu placeat & appetentiam excitet.

Æstate floret & semine prægnat.

Rapunculus montanus albus.

Rapunculus syluestris albus spicatus, *Thal.*
Rapunculum Alopecuron, *Dod.*
Wald Rapuntzel mit weissen blumen.
Wilde Rüblin.
Natales eius montosa & alsiosa prata, conuallesque nemorosæ. Iunio spica viget.
Radix, priusquam caulem protrudat, elixa cum sale, aceto & oleo macerata cibi appetentiam parit, Stomacho prodest & vrinas elicit.

Rapunculus montanus cœruleus.

Rapunculus Alopecuroides spica cœrulea, *Clus. P.*
Rapum syluestre maius, *Dodon.*
Blawer wald Rapuntzel.
A priori comâ cœruleâ discernitur.

Rapunculus Nerifolius.

Rapunculus τρειόφυλλος aut campanulatus, *Thal.*
Wald Rapuntzel.
Wald Glocken.
Conuallib. nemorosis sub Gigantæo, Iulio & Augusto floret.

Rapunculus sylu. cœruleus vmbellatus.

Rapunculus vmbellatus angustifolius, *C. B.*
Nabelicht wald Rapuntzel.
Augusto flores fert in montanis recessib. ad Quissum fl.

Rapunculus sylu. campanulatus Linifolius.

Kleine Rapüntzeln.
Kleine Glöcklin.
Asperis & petrosis oritur.

Rhamnus catharcticus.

Rhamnus solutiuus.
Spina infectoria, *Lob.*
Ceruispina, *Trag.*
Creutzdorn.
Wegdorn.
Wiedorn / *Sil.*
In sepibus & syluis frutescit.
Folia seu interior Cortex gargarizatu Oris vlcera & putredines emendat.
Succus baccarum recentium aluum exoluit, aperit, expellit, pituitam tenuem educit, & impetum eius in articulos citatum auertit & cohibet.

Baccæ nondũ maturæ, reſiccatæ cum aqua temperatæ addito momento aluminis, luteum ſeu croceũ præbent colorem; maturæ viridem. Circa Martini feſtum à Coriarijs & qui chartas pingunt, ad puniceum colorem carpuntur.

Succus cum Alumine decoctus pro ſaturatè virenti colore in vſu eſt Pictoribus, Safftgrün.

Rhodia radix.

Ῥόδια ῥίζα, *Dioſc.*
Roſea radix, *Fuchſ.*
Roſaria.
Roſenwurtz.
Roſinwurtz.

Plurima in altiſsimis Suditorum rupibus ſaxoſis ac præruptis locis acceſſu difficilibus.

Miſtæ eſt temperaturæ, partim calefaciens & humectans, partim refrigerans & ſiccans; vti odore ſic & temperatura Roſis affinis.

Pota Dyſenteriam, diarrhœam curat: Alba menſtrua cum Nuce moſchata ſiſtit. Aduerſus capitis dolorem cum Roſacea fronti imponitur.

Miſcetur frontalibus & Oxyrrhodinis.

Ribes acidum.

Ribes vulgaris, *Mattiol.*
Ribes Arabum, *Lobel.*
Ceanothus læuis, *Geſn.*
Groſſularia rubra.
S. Johannis treublin oder beerlin.

Sponte fruticat ad Gigantæum monte humidis conuallibus; ad Zacum item fluuium prope Hirsbergam.

Floſculi leuiter purpuraſcunt, & baccæ vulgaribus multò maiores, quæ poſt ſolſtitium æſtiuũ matureſcunt.

Fructus acidus eſt & grati ſaporis. Refrigerat & ſiccat 2. gradu. Æſtuantem ventriculum temperat, nauſeam & vomitum ſiſtit. Ardores febriles reſtinguit ac mitigat. Putredinibus aduerſatur, ventriculi ſubuerſiones & Choleram morbum ſiſtit. Baccæ & ſuccus ſaccharo conſeruantur ad eoſdem vſus.

Ribes inſipidum.

Ribes ſylueſtris, *Cam.*
Ribes dulce, *Cluſ.* P.
Wild S. Johannis treuble.

Folia priore minora, Oxyacanthæ ferè, fructus inſipidus ſeu dulcis in racemulis breuioribus.

Floret Maio, Autumno baccæ

baccæ rubent. Circa Gigantæum im Pappelgrunde. Fructus est insipidus seu subdulcis.

Ribes nigrum.

Ribesiũ fructu nigro, *Dod.*
Grossularia nigra, *Lugdun.*
Amomum *Mattiol.*
Pipirella.
Ἴτος vel οἶτος, *Theophr.*
Schwartze Johannstreublin.
Gichtbaum / Jungfrawbaum / *Sil.*

Folio est viticis aut Bryoniæ, virgultis odoris inter findendum virentibus: flosculi sunt luteoli punctis rubentibus: baccæ nigræ in racemis odoratæ.

In Riphæis montibus humidis & opacis conuallibus sæpe reperitur.

Folia calida sunt, grauis odoris. Epilepticos & vtero strangulatas feminas trita naribus admota excitant. Ex vino pota ventris torminibus medentur, & Menstrua prouocant.

Aduersus conuulsiones, Paralysin, Arthritin vagam, contracturam ex Colica &c. in hortos à plebecula nescio quibus ceremonijs superstitiose transfertur.

Ros Solis maior.

Rorida siue Solis Ros.
Drosion, *Recentior.*
Salsirora, *Cord.*
Sonnendaw / Sindaw.
Löfflinkraut.
Vnsers HErrn Gottes löffel / *vulgo.*
Edler Wiederthon / *Sil.*

Pratis montosis vdis familiaris inter alia Musci albicantis & subrubentis. Iulio floret. Gustu est acris, subadstringens, nonnihil acidus & subacerbus, admodum exiccans.

Cum sale tritus impositus vesicas excitat, ideo causticæ facultatis particeps.

Huius gustatu pecudes ad Venerem incitari fertur.

Aqua destillata auri luteo relucet colore.

Phthisicis à nonnullis cõmendatur.

Ros Solis minor.

Ros Solis 2.
Rorella.
Klein Sonnendaw.
Klein Löfflinkraut.
Iisdem locis.

Rosa sylu. vulgaris.

Κυνόσβατος, *Diosc.*
Κυνόῤῥοδον.

Rosa

Rosa canina odorata, *Lob.*
Canirubus.
Dorn Rosen.
Heck Rosen.
Hanbuttenstrauch.

Vbique sponte occurrit in aggeribus secus itinera & agrorum margines.

Flos eadem potest quæ satiua, magis adstringit & siccat.

Radix valet ad morsum Canis rabidi.

Caro eiusdem cum Cydonijs est facultatis, & non solùm ad reprimendos vapores & humores contemperandos magnam vim habet, sed & calorem Renum, ne calculos generet, infringit, & meatus laxiores, vt facilius calculum excludant, reddit.

Rosarum spongiola.

Rosarum fungus.
Bedeguaris, *Aduers.*
Rosenschwam.
Schlaffkuntze/ *Sil.*

Mellis odorē spirat. Puluis ex vino datur calculosis & dysentericis. Prodest etiam strumosis naturæ suasu.

Supposita puluinarib. Infantium, somnum conciliare vulgus credit.

Rosa alpina rubra.

Berg Rosen.
Rote Birckrosen.

Flores suauiter rubent.

Ad riuulos montium Iunio floret.

Rosa aruina.

Rosa auenaria.
Haber Rosen.
Erd Rosen.

In agris auenaceis circa Vratislauiam.

Rosa Maialis.

Rosa campestris odora.
Marien Rößlin.
Meyen Rößlin.
Wolriechender Dorn.

Campestria sectatur.

Rubia syluestris maior.

Rubia montana Silesiaca.
Stellaria maior.
Berg Röte.

Amat montosa & petrosa loca.

Radix acris est & tenuium partium.

Rubia syluestris minor.

Rubolia saxatilis.
Mollugo 1. *Dod.*
Stellaria minor.
Ἐρυθρόδανον ἄγριον, *Diosc.*
Wilde Röte.
Stern kraut.

Incultis secus itinera & margines agrorum, sepes & mu-

& muros nihil frequentius.

Vires habet domeſtica imbecilliores.

Rubia aruenſis.

Rubia minima, *Lob.*

Rubiola aruenſis.

Klein Acker röte.

Inter ſegetes agri Hirſbergenſis floſculi rubentes Iunio gliſcunt.

Rubus batus.

Βάτος, *Dioſcor.*

Rubus grandis, *Trag.*

Rubus ſentis.

Brombeer ſtrauch.

Kratzbeer ſtrauch.

Bremen/ *Sil.*

Notus inter dumeta, ſecus vias & margines agrorum. Maio floret, Auguſto & Septembri ad maturitatem prouenit fructus.

Omnibus ſuis partib. adſtringendi facultate pollet.

Flores ex vino poti aluum ſiſtunt.

Cymæ ex vino rubro ſputum ſanguinis inhibent, ex vino auſtero dentes firmant.

Βάτινα, Mora rubi, vaticana.

Brombeern/ Kratzbeern.

Fructus maturus dulcis eſui non inſuauis, ventriculo gratus.

In media maturitate conſiſtens aluum ſiſtit.

Ad dyſenteriam & ventris profluuia eiuſque robur deperditum valet.

Succus ad Stomatica prodeſt.

Rubus aruenſis.

Χαμαίβατος Theophr. *Cord.*

Humi-rubus.

Rubus minor ſeu reptans, *Aduerſ.*

Acker bremen.

Tauben beer.

In aruis reſtibili ſeq; progignente rediuiua ſobole ſparſim pullulat.

Eiuſdem cum priori naturæ.

Rubus alpinus.

Rubus paruus ſaxatilis alpinus, *Cluſ.*

Rubus minimus, *Thal.*

Χαμαίβατος Theoph. *Cluſ. P.*

Steinbeerſtrauch.

Summa occupat montium iuga.

Folia per hyemem virent, quibus cerui & capreoli hyeme delectantur.

Rubus hircinus.

Bocksbeer/ *Sil.*

Saltubus nemoroſis montium occurrit.

Fructus dulcis esu gratus.

Rubus Idæus.

Βάτος Ἰδαία, *Dioscor.*
Rubus Ceruinus.
Ceruirubus.
Hindbeerstrauch.
Himmelbremen.

Frequens in nemorosis montium saltubus.

Fructus egregiè refrigerant tantillum adstringentes. Maturi esitantur abluti diligenter, iucundiores moris vaticanis.

Condiuntur saccharo, vino & aqua Rosarum ad sitim & voluptatem.

Acetum placet sapore, odore, colore.

Ex succo paratur Rob febricitantibus ad sitim leniendam idoneum.

Aqua ex baccis destillatur fragrantissimi odoris & Cordi admodum amica.

Sagittaria maior.

Πιστάνα μεγάλη.
Sagittalis maior Mattiol. *Camer.*
Pistana Magonis, *Plin.*
Sagittaria aquatica.
Gros Pfeilkraut.

Amnibus gaudet ac leuiter labentibus aquis. Iulio ac Iunio floret.

Gustu est adstringente siccante succo non ingrato.

Herbam potu & insessu fœcundas reddere mulieres Camerarius obseruauit.

Sagittaria minor.

Sagitta & Sagittalis, *Cord.*
Sagitta Iouis.
Klein Pfeilkraut.

In amœnissimis residibus propè Leobergam Iulio flosculos edit.

Salix rubra.

Ἡ Ἰτέα, *Diosc.*
Salix nigra & punicea, *Theoph.*
Salix viminea purpurea, *Plinij.*
Salix perticalis, *Cordi.*
Weide/ Weidenbaum.
Bandweidē/Wilgenbaum.
Rote Weiden.

In humidis tractibus ad ripas frequens.

Folia refrigerant & siccant absque morsu.

Recentia adduntur soporiferis lotionibus, & sparguntur circa lectulos febricitantium.

Salix candida.

Salix candida fragilis.
Salix 2. seu sylu. *Trag.*
Weisse Weiden.
Bruch Weiden,

Mür=

Mürbe Weiden.

Cognitu facilis. Cortex candicat & facilè frangitur.

Salix viminalis.

Salix vitellina.

Salix græca, *Colum.*

Salix Sabina seu Amerina, *Thal.*

Salix vinea, *Pet. Cresc.*

Geele Weiden.

Bach Weiden.

Dotter Weiden.

Band Weiden.

Geele/rote/braune Bandweiden.

Hæc colore variat, sequacis admodum lentitiæ, ligandis Cadorum vinariorū circulis conuenientissima.

Passim in pratis occurrit.

Salix pumila repens.

Ἰτέα ἥλιξ, *Theoph.*

Salix humilis repens angustifolia, *Aduers.*

ChamæItea, *Tabern.*

Krebs Weiden.

Ad margines pratorum & ripas aquarum longè lateq; serpendo se propagat.

Folia recentia ad lectulos proiecta & pedibus supposita febricitantibus ardorem temperant ac somnum conciliant.

Salix latifolia montana.

Salix caprea rotundifolia, *Tabern.*

Salix platyphyllos rotundiore folio, *Thal.*

Salix latifolia arborescens.

Seil Weiden/ Sellen.

Saal Weiden/ *Sil.*

Passim in saltubus nemorosis montium verno tempore emittit florem luteum odoratissimū, quo apes plurimum delectantur. Nucamenta longa succrescunt, quæ cum semine in pappos eunt. —Fragilis est.

Ex floribus oleum paratur *Saligneum* in Officinis, ad soporem conciliandum & æstus febrium contemperandos vtilissimum.

Salix latifolia pratensis.

Salix latifolia acuta.

Salix cinerea.

Salix πλατύφυλλος acutiore folio.

Haar Weiden.

Zähe Weiden.

Humidis & vdis montiū pratis familiaris, ob tenacitatem & lentitiam Doliarijs conuenientissima.

Flores Aprili luteoli, odorati, soporiferi sunt; Maio cum semine in pappis auolant.

Semen cum lanugine san-

guinem ſiſtit, & ambuſtis medetur.

Aqua florum viſum exacuit, ſcabiem capitis ſanat, & capillos pulcros reddit.

Salix ſaxatilis.

Salix alpina repens.
Stein Weidlin.
Berg Weiden.
Perrepta taltiora Suditorum iuga.

Sambucus vulgatiſſima.

Sambucus vulgaris corymbacea, *Aduerſ.*
Sambucus arborea.
Sambucus, *Sereni.*
Beza *Guiliel. Saliceti.*
Ἀκτῆ, *Dioſc.*
Holderſtrauch.
Holunderbaum/ *Sil.*
Amat opaca & humecta loca. Circa oppida & pagos ad muros & ſepes frequens.

Guſtu eſt amaro. Cortices, folia, flores purgandi vim obtinent: ſed non abſque moleſtia & ventriculi incommodo.

Turiones recentes & folia tenera cocta aluum emolliunt, pituitam, bilem & ſeroſos humores detrahunt.

Cortex medius virenſque eadem præſtat, ſed efficaciſſimè, Hydropicis & ſcabie vexatis vtilis: ambuſtis ſuccurrit.

Flores odorati caſeis inſeruntur. Saccharo etiam ad Hepatis affectus conſeruantur.

Acetum ex floribus ventriculo gratum appetentiam excitat, craſſos crudosq́; humores incidit & attenuat.

Rob ex ſucco baccarum coquitur per ſe vel cum ſaccharo, aqua inter cutem ſuffuſis conueniens. Plebecula vtitur in alui fluxibus bilioſis & dyſenteria.

Nuclei abſtergunt, per aluum & vomitum purgant vehementer. Ruſticorũ medicina.

Sambucus alpina.

Ἀκτῆ ὀρεινή.
Ἀκτῆ ἐρυθροστάφυλος vel φοινικοστάφυλος, *Thal.*
Sambucus montana racemoſa, *Aduerſ.*
Sambucus ceruina, *Trag.*
Berckholder.
Waldholder.
Schalaſter.
Humidiorum montiũ & ſaltuum amaſia: floret Maio; Auguſto & Septembri baccæ rubent aſpectu elegantes.

Frigidi eſt temperamenti.

Baccarum eſus nimius admodum

modum noxius creditur: quamuis à nonnullis ſuccus cum melle ad intinctus coquatur.

Sambucus aquatica.

Ἀκτὴ ἔνυδρος.

Δρυώπαλος Theoph. *Lugdun.*

Sambucus paluſtris.

Sambucus roſea.

Schwelckenbaum.

Waſſer Holder.

Kallinckenbaum } *Sil.*
Tallinckenbeer }

Vmbroſarũ amœnarumque riparum, quas blandè rigant aquæ, alumna, Pratenſibus vdis conualliumque marginibus familiaris.

Baccæ egregiè rubent, auiculis in cibum cadunt, integra hyeme durant, frigoris vim absque corruptione ferentes.

Deuoratæ vomitum cient Homini.

Succo vis eſt abſterſoria, qui cum melle ad ſyrupi coquitur conſiſtentiam aduerſus tuſsim vulgi experimẽto.

Sanguiſorba maior.

Pimpinella Sanguiſorba maior, *Cluſ.* P.

Sanguiſorba maior ſeu ſylueſtris, *Lugdunenſ.*

Sorbaſtrella.

Gros Welſche Pimpernel.

Drachenblut.

Wurmwurtz.

Kölblinkraut.

Pratis delectatur montiũ humidioribus.

Radix refrigerat, adſtringit, ſiccat. Alui & ventris fluores ſiſtit. Inteſtinorum exulcerationes ſanat. Ad muliebria profluuia quoque plurimum efficax.

Flos ſiccus pulu. ex vino rubro Dyſentericis opẽ fert.

Sanguiſorba minor.

Pimpinella Sanguiſorba minor, *Cluſ.* P.

Sanguiſorba hortenſis, *Lugdunenſ.*

Pampinula, Bipinella.

Klein Welſch Bibinell.

Pimpernell.

Klein Kölblinkraut.

Loca amat inculta, arida & ſquallidos colles: inde in hortos recipitur, in quibus ſemel ſata diutius durat & ex ſemine ſe propagat.

Siccat 3. refrigerat 2. adſtringit muliebre profluuiũ, & quoslibet ſanguinis & alui fluxus cohibet, bilioſas fluxiones reprimit.

Vino merſa gratiam ei conciliat, ſapore & odore aromatico ac vinoſo.

In acetarijs viſceribus, Hepati, Cordi & præſertim Spiritibus vtiliſsima.

Sanicula.

Sanicula mas.
Diapenſia *Aduerſ.*
Ferraria minor.
Sanickel.
Vmbroſis ſyluis & montibus nota.

Calefacit, ſiccat, adſtringit, glutinat, roborat.

Egregia vulneraria, Chirurgis cognita. Pota ſanat vulnera, fiſtulas, Enterocelas. Sanguinis ſputo, dyſenteriæ Renumq; vitijs medetur. Additur vulnerarijs potionibus.

Sanicula alpina.

Sanicula alpina minima *Lobel.*
Auricula Vrſi minima flore purpureo.
Klein Berg Sanickel.
Rote Steinnegelin *Sil.*

Hæc nonniſi in præruptis Suditorum ſupercilijs petroſis reperitur. Maio niuibus liquefactis, floſculi rubentes gliſcunt.

Guſtu adſtringis, ſiccat, refrigerat.

Vulneraria eſt.

Saponaria.

Herba fullonum.
Lychnis fullonia.
Struthium *Fuchſ.*
Lanaria.
Seiffenkraut/Waſchekraut.
Speichelwurtz.
Hunds Negelin } *Sil.*
Madenkraut }

Secus herbidas amnium conualles & depreſſos apricorum vdorum margines æſtate floret. Calidæ & ſiccæ naturæ. Preſsu nitroſum extergentemq; remittit ſuccum. Vnde vi pollet abſterſoria, adeò vt etiam pituitam è capite eliciat ac ſternutamenta moueat tanta violentia, vt partum mortuum excutiat.

Ruſtica gens puluere aſcarides puerorum expellit.

Abſtergit ſcabiem & omnes cutis fœditates.

Satyrium abortiuum.

Orchis abortiua.
Nidus auis *Lugdunenſ.*
Dentaria aphyllos minor.
Neottia Dod.
Margendrehen.
Vogelsneſt.
Wurmwurtz/ *Sil.*

Syluas

Syluas sectatur montium vmbrosas. Iulio & Augusto flores in nudo coliculo pallent.

Radiculæ vermiculis similes pulu. contra Lumbricos bibuntur.

Saxifragia alba.

Σαξίφραγον.

Saxifragia alba Chelidonides *Aduers.*

Saxifragia 4. *Mattiol.*

Weisse Steinbrech.

In collibus apertis, graminosis, herbidis. Maio cum floribus ad medicum vsum colligitur.

Grana radicibus hærentia amara sunt & acria. Abstergunt, incidunt, attenuant.

Decocta crassa & glutinosa è Pectore educunt, farctus Renum & Vesicæ extergunt, Calculum expellunt: in difficultate vrinæ non contemnendi vsus.

Saxifragia aurea.

Χρυσοσπλήνιον *Tabern.*

Saxifragia aurea Lichenis facie & natalitijs *Aduers.*

Hepatica aurea nonnullis.

Gülden Steinbrech.

Butterblumen *Sil.*

Gelb Leberkraut.

Sequitur opaca montosa. Ad riuulos, fontes, aquarum scaturigines Aprili aureo lucet flore. Folia integro virent anno.

Gustu siccat, adstringit, abstergit.

Vsus eius non alius quàm Hepaticæ aut Lichenis fontanæ.

A vaccis si deuoretur, butyrum inde flauescere villici obseruarunt.

Scabiosa maior vulgaris.

Ψώρα *Aëtij.*

Scabiosa campestris seu segetum & satorum *Lob.*

Scabiosa *Officin.*

Herba Apostematica.

Scabiosenkraut.

Blaw Kornrosen }
Gliederlenge } *Sil.*
Oderlenge }

In segetibus planis & lectioribus passim obuia.

Sapore est amaro, partium tenuium.

Herba est πολύχρηστος. Confert aduersus tussim veterem, respirationis difficultatem, Laterum dolores & alia huiusmodi Pectoris vitia. Purulenta expurgat.

Decocta cum Theriaca

seu

ſeu Mithridatio vtiliter in febribus peſtilentibus bibitur. Ad Carbunculos efficax.

Scabioſa maior albo flore.

Scabioſen mit weiſſen blumen.
Weiſſe Kornroſen.
Inter ſegetes quandoque occurrit.

Scabioſa media.

Scabioſa minor ſeu Columbaris *Aduerſ.*
Scabioſa minor *Mattioli.*
Klein Apoſtemkraut.
In pratis ſiccioribus naſcitur.

Scabioſa minima aſpera.

Aphyllantes 1. *Lugdunenſ.*
Stœbe minor.
Klein Scabioſen.
Blawe Flockblum.
Secus itinera aſperis & ſabuloſis montoſis vbiuis multa. Aeſtate floret.

Scabioſa lutea.

Scabioſa flore luteo odorato.
Geele wolriechende Scabioſen.
Plurima in aggeribus ſecus itinera Ducatus Vratiſlauienſis & Suidnicenſis, alijsque campeſtribus. Floret Iulio, Auguſto, Septemb.
Trita amaricat cum partium tenuitate, Pectoris & Veſicæ vlcera abſtergit.

Scandix Plin.

Σκάνδιξ *Dioſc.*
Cherefolium aciculatum.
Pecten Veneris.
Nadelkörfel.
NadelMöhren.
Hechelkam.
Inter ſegetes Maio viget.
Crudum coctumúe manſum Stomacho vtile eſt & Ventri.
Decoctum eius Veſicæ, Renibus & Iecinori confert.

Scandix repens.

Scandix minor *Tabern.*
Saxifragia minor.
Perchepier Anglorum *Aduerſ.*
Klein NadelMöhren.
Klein Nadelkörffel.
Arido & trito ſolo in agris vbertim luxuriat.
Manifeſtus amaror & acrimonia in ea percipitur. Calefac. & ſicc. 3. Mouet vrinas vehementer. Expurgat

gat Renes & Vesicam, aperit Hepar obstructum, medeturq; Stranguriæ.

Scordium.

Σκόρδιον *Diosc.* ab odore Allium imitante.

Μιθριδάτιον à Mithridate.

Trissago palustris *Lobel.*

Scordium minus *Tabern.*

Chamædrys aquatica.

Knoblauchskraut.

Lachen Knoblauch.

Palustribus oblectatur. secus fossas & scrobes aquas habentes circa Vratislauiam frequens. Iulio & Augusto flosculi prodeunt purpurei.

Tota planta grauem Allij odorem spirat. Amarum quiddam obtinet, acre & acerbum. Vrinas ciet & Menses, venenis resistit, dysenterias juuat, Pus è Pectore extrahit & vulnera glutinat. Contra pestilentes febres bibitur.

Tam putrefacientibus venenis animalium quàm Medicamentorum deleterijs aduersatur.

Scorzonera.

Scorzonera Germanica.

Scorzonera latifolia 2. *C.B.*

Schlangen Mord.

Böhmische Scorzonera.

Ad montem à vulturibus denominatum circa Suidnicium Iunio & Iulio floret.

Veris initio radices elixæ in acetarijs eduntur. In febribus malignis vtiles.

Scrofularia maior.

Γαλίοψις *Cord. Fuchs.* & *Dod.*

Ocymastrum minus *Trag.*

Ficaria, Castrangula.

Millemorbia.

Kanckerwurtz *Sil.*

Fischwurtz/ Braunwurtz.

Passim humidioribus & opacis locis prope sepes & vetustas maceries oritur.

Subtilium est partium & gustu amara.

Emollit, abstergit, resoluit, discutit. Vlceribus strumosis, cauernosis, carcinomatis atq; depascentibus sideratis satis oportuna.

Illita radix Hæmorrhoides sanat & scabiem tollit: recens diflecta admota Dentium dolores sopit.

Semen pondere ℨj. Lumbricos ventris necat.

Sedum maius.

Ἀείζωον μέγα, παρὰ τὸ ἀεὶ ζεῖν.

Semperuiuum maius.

Barba Iouis.

Hauswurtz.
Donnerkraut.
Jmmergrün.
Nihil vulgatius, vſitatius, viuaciusq; in parietinis, tectis, imbricamentis.
Auguſto flores geſtat.
Refrigerat, humectat, leuiter quoque adſtringit. Potandum datur contra dyſenteriam Aluiq; profluuia.
Folia in ardentibus febribus ore retenta ſitim ſedant.
Per ſe vel cum polenta illita ad Eryſipelata, Oculorum inflammationes, ambuſta igni & podagras conferunt.
Succus illitus Capitis dolores mulcet, ſubditus in vellere menſium abundantiam ſiſtit: Lippitudinibus inungitur.
Deſtillatum ardentibus & bilioſis febribus correptis haud fruſtrato ſucceſſu propinatur à Mulierculis.

Sedum maius montanum.

Cotyledon 2. montanum *Cluſ.*
Groſſe Berg Haußwurtz.
Vberrimo luxu ad ſaxa ſub caſtro Kynaſt viret.

Sedum minus album.

Ἀείζωον μικρὸν.
Semperuiuum minus herbaceo flore.
Vermicularis.
Craſſula, *Officin.*
Blattloſe.
Kleine Haußwurtz.
In petris, parietinis, macerijs & muris antiquis, nec non in ſcrobibus opacis latet. Contraria pollet facultate, nempe calefaciendi & vrendi.

Sedum minus montanum purpureo flore.

Aizoum hæmatodes.
Klein Haußwurtz mit leibfarben blumen.
Iiſdem locis.

Sedum minimum.

Ἀειζώου εἶδος τρίτον, *Dioſc.*
Semperuiuum minimum, *Mattiol.*
Aizoum minimum, *Cord.*
Vermicularis.
Piper murinum.
Mauer pfeffer.
Stein pfeffer.
Katzentreublin.
Nieſekraut } *Sil.*
Knorpelkraut }
Ramulis congeſtis arenoſas ſaxoſas moles colleſq; aridos interdum cooperit.
Duplex occurrit, vnũ inſipidum, aliud feruidi guſtus.

Acre calidum vehementer, foris admotum rubificat,& vesicas excitando tandem exulcerat. Insipidum refrigerat, siccat. Igni sacro, ambustis, oculorum inflammationibus, capitis doloribus commodum.

Sedum alpinum Silesiacum.

Aizoum telephiũ, *Lugdun.*
Klein Alpen Donnergrün.
Præruptis altißimorum montium locis.

Serpyllum vulgare.

Ἑρπυλλος, *Diosc.* à serpendo.
Σαξιφραγία.
Serpyllum flore purpureo.
Cunilago.
Quendel/ Quenlein.
Hünerkraut.
Incultis & sterilibus marginibus lætatur.
Odore ferè est Maioranæ, gustu acre, digerit, incidit, aperit.
Potu vrinas, Menstrua mouet, obstructiones Pulmonis, Iecoris & Lienis tollit Torminibus, ruptis, conuulsis auxiliatur.
In balneis & fomentis sudores elicit.

Serpyllum albo flore.

Serpyllum 4. album, *Trag.*
Weisser Quendel.
Iisdem locis.

Serpyllum citratum.

Serpyllum 2. citratum.
Serpyllum odore Citrij mali.
Citron Quendel.
Minus obuium, asperis Soli expositis locis. Præstantius & ad omnia vulgari efficacius.

Serpyllum Boiemicum odore vnctuoso suauißimo.

Serpyllum Pannonicũ 3. angusto lanuginosoq; folio, *Clus. P.*
Raucher zarter wolriechender Quendel.
Latè serpendo interdum magnos cespites occupat aridis & incultis collibus.
Tota planta pineum quodammodo seu resinaceum odorem trita refert, gustu calida.

Serratula tinctoria.

Iacea aromatica.
Ferberscharten.
Schartenkraut/ *Sil.*
Syluis humectis & pratis montosis familiaris: floret Iulio.
Calefacit & siccat 2. gra-

du. Datur vtiliter ruptis, conuulsis, ab alto deuolutis.

Radix tusa & imposita Hæmorrhoidum dolores sanat. Ad Enterocelas seu Intestinorum ramicem. Iunio ad tinctorum vsum legitur.

Serratula II.

Serratula tinctoria 3. *Tabern.*

Iacea aromatica.

Folia humi proxima profundiùs habet incisa.

Seseli Peleponnense.

Σέσελι πελοποννησιακόν.

Seseli Peloponnense folio Cicutæ.

Seseli Peloponnesiacum, *Tabern.*

Seseli montanum 1. *Clus. P.*

Hirschwurtz/ *Sil.*

Möhrenkraut.

Pestilentzwurtz.

Passim in montium herbidis conuallibus exurgit.

Radix in fibras nonnullas crassiusculas diuaricatur. Odorata est & aliquantulum acris.

Flores Iulio in vmbella candidi: semen Augusto & Septembri maturescit.

Venenis aduersatur & pestilentiæ medetur.

Seseli pratense Monspeliense.

Pastinaca syluestris nigra, *Cord.*

Silaus fortè, *Plin.*

Wilde Möhren.

In pratis montosis occurrit.

Sideritis I.

Σιδηρῖτις, *Diosc.*

Sideritis heraclea, *Cl. H.*

Herba Iudaica, *Dod.*

Tetrahit Herbariorũ, *Lob.*

Zeißgenkraut/ *Sil.*

Feld Andorn.

Gliedekraut.

In collibus apricis & marginibus saxosis circa Grünbergam & Vratislauiam.

Iunio & Iulio floret.

Betonicæ odorem ferè æmulatur. Amariuscula & acris, exiccat, abstergit, adstringit, consolidat.

Vsus eius frequens contra capitis dolores. Cerebrum & articulos roborat.

Insignis vulneraria.

Sideritis II.

Sideritis aruensis flore purpureo.

Stachys aquatica, *Tabern.*

Pseudoclinopodium, *Matt.*

Brauner Andorn.

In agris.

Sium aquaticum odoratum.

Σίον, ἀπὸ τοῦ σείειν à cōcutiendo.
Ὑδροσέλινον.
Sium, *Dod.*
Sium ſeu Lauer, *Dioſc.* Oluſatri folio, ſeu Paſtinaca aquatica, *Lobel.*
Apium paluſtre.
Waſſer Peterlin.
Waſſer Eppich.
Froſch Eppich.

In ſcaturientium fontium riuulis ſtationem habet. Iulio floret, Auguſto ſemen offert.

Odoratum eſt & guſtu amarum. Excalefacientis & ſiccantis facultatis. Digerit, vrinas mouet, Renum infarctus expedit. Calculos Renũ frangit & Menſes euocat.

Sium aquaticum II.

Sium 2. Oluſatri facie, *Lob.*
Apium aquaticum anguſtifolium.

Eoſdem requirit natales.

Decoctum Hepatis obſtructiones expedit, Auriginẽ tollit, Hydropicos iuuat.

Semen nonnihil acredinis obtinet.

Solanum nigrum.

Στρύχνος κηπαῖος, *Dioſc.*
Solanum vulgare.
Solanum holeraceum ſeu eſculentum.
Morella.
Schwartzer Nachtſchatten/ *Sil.*
Sew kraut.

Vbiuis viarum & hortorum cultis & incultis ſcrobibus, marginibus & areis luxuriat.

Refrigerat, adſtringit, medium autem abſolutè in humectando & exiccando obtinens. Cibis idoneum eſt. Crudis enim baccis pueri & gens ruſtica ſine noxa veſcuntur. Acres & mordaces humores contemperat. Folia conuenienter illinuntur Ignibus ſacris, vlceribus manantibus, ſerpentibus & curatu difficilibus.

Trita Stomacho æſtuanti auxiliantur, & Hepatis ardori ſeu inflammationi, admota.

Succus eadem præſtat. Fronti illinitur contra capitis ab æſtu dolores, calidaſque oculorum fluxiones.

Ægylopis cum fuluo gallinarum fimo ſubactus præſentaneo eſt remedio.

Gargariſmatis additur cũ aceto ad faucium & columellæ inflammationes.

Solanum rubrum.

Solanum fruticoſum, *Geſn.*
Solanum γλυκύπικρον.
Amarum-dulce.
Roter Nachtſchatten / *Sil.*
Je lenger je lieber.

Aquoſa & rigua amat, ad ſepes viasq́; vliginoſas fruteſcit. In flore differentia exiſtit, ſæpe violaceum, rarius candidum fert.

Calefacit, ſiccat 3. abſtergit, digerit.

Guſtanti primùm nonnihil amaroris exhibet calore & acrimonia linguam feriens, quæ tamen ilico abeunt, perſtante dulciculo & imbecillo quopiam ſapore Glycyrrhizæ ingratiore faſtidium pariente, magis magisq́; dulcorem offundendo.

Potum moderatè, citra virium diſpendium viſcerumúe incendium, egerit per ſudores vrinasq́; aquas, atque obſtructiones demolitur, quæ ſunt icteri præuiæ atque alumnæ. Eadem facultate Lac Mammis ſuggerere fructus potis eſt.

Baccæ ex vino 40. diebus Splenem liquant, & per vrinam & aluum abſumunt. Bibuntur ad Orthopnœam, reliquias à partu purgant.

Folia foris vtiliter contra inflammationes & prurigi noſos pedum tumores admouentur, Plebis vulgato experimento.

Solanum montanum.

Στρύχνος μελανοκέρασος, *Thal.*
Solanum ſomniferũ, *Lob.*
Solanum furioſum.
Bella donna, *Italis.*
Wolffsbeeren/ *Sil.*
Schlaff kirſchen.
Dollkuſchen.
Wald Nachtſchatten.

Vmbroſa & opaca ſectatur montium loca, velut im Hochwalde / non longè à Schœnouio.

Refrigerat ordine 3. ſiccat 2.

Fructus comeſti ſoporem inferunt, Neruos conſopiũt, adeò vt veternum, tremorem, conuulſionem & inſaniam inducant.

Quod exemplis puerorũ quorundam conſtat, qui cũ baccas loco ceraſiorum comediſſent, ſomno ſemiſepulti & mente conturbati ferè interierunt; ſed tandem vini & theriacæ vſu fuére reſtituti.

*Solidago Sarraceni-
ca alpina.*

Conſo-

Consolida Sarracenica.
Serrifolia, *Cord.*
Herba fortis.
Heidnisch Wundkraut.
Magdehülle / *Sil.* corruptè potius Machtheil.

Plurima montosis & nemorosis vdis fruticat. Iulio aureis ornatur flosculis.

Gustu adstringit modiceque amara est, siccat euidentissimè, claudit, iungit, conferruminat vulnerum labra.

Ex vino hausta perquàm accommoda Renibus, Hepati, intestinisq; exulceratis & dissolutis.

Miscetur potionibus, quæ vulneratis, cæsis, ruptis aut ex alto delapsis propinãtur.

Sonchus asper.

Σόγχος τραχὺς *Diosc.* ἀπὸ τοῦ σῶον χέον, quòd salutarem fundat succum.

Sonchus læuis tenerior latifolia *Lobel.*
Suillus Carduus.
Cichorium porcinum.
Endiuia spinosa.
Stechende Sewdistel *Sil.*
Gänsedistel.

Agris incultis & hortis oleraceis familiaris. Aestate floret.

Sapor ei amarus aqueâ dulcedine permistus: semen dulce odore Papaueris.

Tam herba quàm succus ad æstuosas Stomachi lancinationes & Hepatis biliosas obstructiones vtilissima: ob id Tertianis & putridis febribus conuenit.

Sonchus læuis vulgaris.

Σόγχος λεῖος *Diosc.*
Sonchus læuis folijs laciniosis Dentis Leonis *Lobel.*
Intubus sylu. seu erraticus 2. *Trag.*
Hasenköl.
Linde Sewdistel.

Iisdem fruitur locis: nec differt facultatibus.

Ex vino Stomachi fluxionibus medetur.

Suspiriosos & Asthmaticos iuuat & Stranguriam sanat.

Succus Auribus instillatus earum dolores mulcet.

Sonchus læuis latifolius.

Sonchus læuis 3. *Tabern.*
Breitbletterter Hasenköl.

Sonchus læuis angustifolius.

Σόγχος ἐδώδιμος.
Sonchus læuis tenerior *Lob.*
Intubus sylu. seu erratica acutis folijs *Trag.*

Son-

Sonchus eſculentus.
Braſsica leporina.
Weicher Haſenköl.
Weiche Sewdiſtel.
Eſtur olerum modo, cùm adhuc viridis & tener eſt, præſertim radix elixa in acetarijs.

Sonchus alpina cærulea.

Sonchus flore cœruleo *Cluſ. P.*
Intybus πλατύφυλλος Harcynica *Thalij.*
Blaw Berghaſenköl.
Fette Henne } *Sil.*
Wald Mohen }
Plurima humidis & vmbroſis ſaltubus montium. Floret Iulio & Auguſto.
Pabulum pecori gratiſsimum.

Sonchus arboreſcens.

Sonchus læuis altiſsimus ſeu 3. *Cl. P.*
Σόγχος τρυφερὸς *Dioſc.*
Baum Sonchenkraut.
A vulgari magnitudine differt.

Sorbus montana aucuparia.

Βυμαλία *Dod.*
Sorbus torminalis *Dalech.*
Fraxinus bubula *Dodon.*
Eber Eſchbaum.
Groſſer Målbaum.
Vogelbeeren.
Arbor notiſsima, montibus propria. Iulio flos in corymbis exit candidus; fructus ſequitur primùm viridis, deinde rubet.
Fructus adſtringit, ſiccat, repellit, Auibus potiùs quàm hominibus expetitur.
Turdis in cibum venit, quibus etiam Autumno frequenter ab Aucupibus capiuntur.

Sparganium ramoſum.

Σπαργάνιον *Dioſc.* q. faſciaiis.
Ξίφιον. *Gal.*
Platanaria ſeu Butomon *Dodon.*
Butomos Theoph. *Lobel.*
Phleos fem. *Lugdun.*
Igelsknoſpen.
Schwertelrieb.
Degenkraut.
Paluſtribus & riuulis tardè fluentibus oritur.
Siccandi vim habet.

Sparganion non ramoſum.

Sparganium rectum.
Sparganium 2. *Lobel.*
Degenkraut.
Auffrecht Igelsknoſpen.

Spergu-

Spergula albo flore.

Sagina ſpergula *Aduerſ.*
Weiſſer Knödrich. *Sil.*
In agris tam cultis quàm incultis prouenit, ſolo plerunq; arenoſo.
Plantis pedum ſuppoſita trita, nimium Menſium fluorem inhibet.

Spergula purpurea.

Leibfarben oder Roter Knödrich. *Sil.*
Sabuloſis, incultis. Maio floſculi gliſcunt rubentes: ſemen minutum ſuccreſcit in theculis fuſcum.
Inſipida eſt, tantillum acrimoniæ linguæ imprimens.

Stachys.

Stachys vera *Mattiol.*
Stachys maior germanica *C. B.*
Lychnitis ſeu Stachys ſpuria Flandrorum. *Lob.*
Marrubium montanum.
Στάχυς *Dioſc.*
Riechender Andorn.
Aſperos montes & colles ſequitur. Iulio floret.
Guſtu eſt acri & amaro. Calefacientis & ſiccantis naturæ.
Folia decocta pota expurgant pectus, Menſes & Secundas pellunt, abortumq; faciunt.

Stœchas citrinum.

Χρυσοκόμη Dioſc. *Aduerſ.*
Amaranthus luteus.
Winterblumen *Sil.*
Mottenkraut.
Schabenkraut.
Aridis & ſterilibus collibus Aeſtate flores promit aureos.
Guſtu eſt aromatico, medicato, acuto & feriente linguam.
Iecinoris obſtructiones aperit, Regium morbum ſanat.
Flores apponuntur veſtimentis vt tineas pellant.
Lixiuio induntur ad capillos tingendos.

Succiſa.

Præmorſa.
Morſus Diaboli *Lobel.*
Iacea nigra *Brunfelſ.*
Abbis.
S. Peterskraut.
Iulio & Auguſto pratis humectis flores promit.
Amara eſt guſtu, calidi ſiccique temperamenti: abſtergit, incidit, diſcutit.
Aduerſus ictus virulentorum, venena & peſtilentes morbos non minus quàm

Scabioſa efficax. Sanguinis grumos diſſoluit, & ventris tineas expellit.

Præſentaneum remedium ad maturandos Carbunculos herba recens impoſita, & ex vino pota.

Symphytum maius purpureum.

Σύμφυτον μέγα, παρὰ τὸ συμφύειν, à conſolidando.

Σύμφυτον ἕτερον *Dioſc.*

Symphytum maius rubens *Cord.*

Symphytum alum ſeu alus *Aduerſar.*

Conſolida maior *Offic.*

Walwurtz.

Beinwelle.

Schwartzwurtz.

Beinwurtz.

In pratis pinguibus & hortis nonnullis ſponte luxuriat. Floret Iunio & Iulio.

Radix omnium maximè viſcida ἄπιος ſiue exqualis, & qualitatis guſtabilis expers.

Tota vulneraria eſt. Radices decoctæ & potæ cruentis expuitionibus, gutturis aſperitatibus, omnibusq; internis rupturis proſunt. Dyſenteriam, rubra feminarum profluuia, Renum vlcera etiam diuturna curant, & profluentem ex his ſanguinem ſiſtunt. Hæmorrhoides etiam nimiùm profluentes reprimunt impoſitæ.

Oſsibus fractis medentur & Enterocelas impoſitæ cohibent.

Symphytum maius album.

Symphytum maius candidis floribus.

Symphytum femina.

Vnctuoſa.

Beinwelle Weiblin.

Humida & opaca deſiderat loca.

Earundem virium. Recentia vulnera glutinat, & ad rupta vnicè commendatur.

Tanacetum luteum.

Ἀρτεμισία λεπτόφυλλος *Fuchſ.*

Tanacetum Millefolij foliis *Aduerſ.*

Artemiſia tenuifolia, *Tabern.*

Athanaſia *Ruell.*

Reinfarn.

Revierblumen/ *Sil.*

Wurmkraut.

Vulgaris notitiæ, paſsim ad margines agrorum, pratorum, ſecus foſſas & aggeres Iulio & Auguſto flores in

vmbella luteos Agerati exhibet.

Amara eſt & cum iucunditate quadam graueolens.

Excalefacit, ſiccat, abſtergit, aperit.

Alui, Ventriculi, Inteſtinorum flatus pellit. Lumbricos enecat, Renes purgat, vrinam ciet & Menſes: Ventris torminibus ſucurrit, Vterum & genitalia roborat. Gallico reſiſtit.

Decoctum in peſte laudatur. Sudores enim facto experimento euocat.

Oleum ex ſemine arte chymica extractum vmbilico Infantum illitum tineas ventris expellit torminibusque medetur.

Tanacetum leucanthemum.

Tanacetum inodorum 2. *Cluſ. P.*

Sideritis Italorum *Lob.*

Matricaria ſylueſtris.

Wilder Metram.

In montibus occurrit æditis & cæduis ſyluis.

Taxus.

Ὅμιλος *Theoph.*

Σμίλαξ *Dioſcor.*

Κάχλος *Gal.*

Smilax arbor.

Ibenbaum.

Eibenbaum.

Plerisque montium Conuallibus arboreſcit.

Maio floſculi exeunt nouis germinibus: baccæ rubent maturæ.

Ligni materies eſt ruffa, venoſa, robuſta & ferè incorrupta, ex qua haſtæ, arcus, canthari, cochlearia parantur.

Raſura ligni vulgi experimento contra morſum Canis rabidi datur. Succus verò arboris ad viperæ morſum multum facit. Suffitu necantur Mures.

Taxum Narbonicam & Hiſpanicam deleteriam ſolâ vmbra prodidit Antiquitas: in Sileſia neutiquam malefica & vmbræ periculo caret.

Telephium album.

Τηλέφιον, *Dioſc.*

Faba inuerſa ſeu craſſula, *Aduerſ.*

Anacampſeros, *Geſn.*

Craſſula maior.

Wolffskraut.

Fette henne.

S. Johannis pflantze.

Knabenkraut.

Agris & ſyluoſis marginibus nonnunquam occurrit

 vulgo

vulgo notum. Iulio & Augusto floret.

Calidæ & cum essentiæ tenuitate resiccantis & abstergentis facultatis. Sanat & glutinat omnis generis vulnera, maximè interna. Herniosis mirè confert.

Folia tusa rec. fronti admota sanguinem è naribus fluentem reprimunt.

Maleficiatis ægris sanitatem celeriter reddere & incantatione ligatos soluere Plebs superstitiosa credit.

Telephium purpureum.

Crassula purpurea, *Offic.*
Braun Wundkraut.
Fette henne.

Rarius in montibus petrosis locis reperitur, earundem virium.

In internis vulneribus & Hernijs à Recentioribus maximoperè commendatur.

Thalictrum alpinum.

Thalictrum magnũ, *Diosc.*
Barba capræ minor.
Ruta capraria *Nonn.*
an θάλικτρον, *Diosc.*
Sonnenwirbel/ *Sil.*
Wald Raute.
Graw Bergmennlin.
Heile blatt.

In altioribus montium humidis syluis ad duorum cubitorum altitudinem assurgit. Moderatè calefacit vnicè resiccans.

Folia trita vlcera vetera ad cicatricem perducunt.

Thalictrum pratense.

Ruta pratensis Herbarior. *Lobel.*
Ruta pratensis minor, *Tab.*
Wilde wiesen Raute.
Klein Sonnenwirbel.
Graw Mennlin.

Ad pratorum margines passim.

Maio comam ex cœruleo albicantem surrigit.

Folia mansa instar Liquiritiæ dulcia sunt, vulnera sanant.

Thalictrum luteum.

Thalictrum tenuifolium, *Cord.*
Peganum, *Lugdunens.*
Ruta pratensis maior, *Tab.*
Rhabarbarum spurium.
Saxifragia lutea, *Gesn.*
Geele wiesen Raute.
Wilde Raute/ *Sil.*
Falsch Rhabarbara.

In pratis agri Hirsbergensis vdis & riguis trium quatuorúe cubitorum altitudinem aliquando excedit. Iulio flores luteoli.

Ama-

Amarum eſt guſtu & ſub-acre. Odorem vibrat viro-ſum. Calefacit, ſiccat, ab-ſtergit. Odor Epilepſiâ cor-reptos excitat.

Radix lutea pediculis & atomis ſeu cirenibus interfi-ciendis, Balneis additur.

Thlaſpi latifolium.

Θλάσπι, θλασπίδιον.

Thlaſpi vulgatiſsimũ Vac-cariæ folio.

Thlaſpi verum & vulga-re, *Iohan. Bauh.*

Thlaſpi, *Officin.*

Gros Seckelkraut.

Gros Teſchelkraut.

Agris incultis ſecus itine-ra & margines agrorum.

Semen acre eſt, calefacien-tis & ſiccantis naturæ. Atte-nuat, prouocat, incidit, vrit, perinde vt Naſturtij ſemen.

Thlaſpi latius maius.

Θλάσπι.

Σίνηπι ἄγϱιον.

Thlaſpi *Dioſc.* Drabæ fo-lio & Chamæſinæ, *Aduerſ.*

Thlaſpi Cardamoides, *Cord.*

Naſturtium ſylueſtre ſcan-dulaceum.

Breit Teſchelkraut.

Teſchelkreſſe.

Bawrenſenff.

Maio, Iunio & Iulio cum ſemine in aruis viget.

Semen acre eſt, bilem ex-trahit potum. Internas ſup-purationes rumpit.

Thlaſpi album ſupinum.

Thlaſpi album 1. & 2. *Tab.*

Thlaſpi album ſupinum, *Lobel.*

Weiſſer Weg oder Bawren Senff.

Weiſſe Wegekreſſe / Vratiſl.

Circa Vratiſlauiam ſecus vias extra pagos paſsim pro-uenit: Aeſtate floreſcit & ſemen fert.

Calefacientis & ſiccantis naturæ.

Herba incenſa peſtis tem-pore Aëris vitia corrigere vulgus credit.

Thlaſpi minus Oſyridis folio.

Thlaſpi Oſyridis folio a-cerrimum & album, *Lobel.*

Alyſſum minimũ, *Cluſ. P.*

Thlaſpi minus germa-nicum.

Steinkraut / Wegkreſſe.

Klein Beſem kraut.

Vbiuis viarum incultis o-ritur.

Calefacit & ſiccat 4. gra-du ſemen. Cauſticæ facul-tatis.

Ad calculum laudatur.

Thlaſpi luteum repens.

Thlaſpi luteũ ſupinũ, *Lob.*

Thlaſpi ſupinum montanum luteum.

Klein friechend Thlaſpi.

Arenoſa perreptat loca.

Tilia mas.

Φίλυρα ὀρεινή.

Tilia ſaxatilis, *Matt.*

Tilia mõtana minore folio.

Stein Linde/ Wald Linde.

Syluarũ & montiũ incola.

Tilia femina.

Φιλύρα, *Dioſcor.*

Tilia, *Dodon.*

Tilia ſatiua ſiue fœcunda latiore folio.

Linde/ Lindenbaum.

Arbor in Cœmiterijs, areis, hortis & ſyluis notiſsima.

Adſtringit, glutinat, diſcutit, inſpiſſat, abſtergit, repellit.

Folia trita & aqua conſperſa, pedum tumores diſcutiunt & reprimunt, ſingulare contra Spaſmum flatulentum in grauidis remediũ, Emplaſtri modò impoſita.

Cortex medianus vulnera recentia glutinat, & ambuſta ſanat.

Flores Iulio leguntur calidæ & ſiccæ naturæ, tenuiũ partium, odorati. Aduerſus Epilepſiam, vertiginẽ, Apoplexiam, Paralyſin. Torminibus ventris auxiliantur.

Aqua elicitur ex floribus ad eoſdem vſus.

Viſcum Tiliaceum Caduco morbo obnoxijs ſalutare.

Ligni carbones pulu. dantur ab alto deuolutis, fractis aut contuſis.

Adduntur trochiſcis pro fumo.

Tithymalus pinea.

Tithymalus Cypariſsias *Trag.* & *Mattiol.*

Eſula, *Officin.*

Πιτυοῦσα, *Dioſc.*

Cypreſſene Wolffsmilch.

Eſelkraut.

Plurima ſecus itinera & aggeres viarum ſterili & inculto ſolo. Maio floret, Iunio ſemen maturum.

Impenſè calida eſt & acris, exulcerans, ventriculo moleſtiſsima.

Aluum turbat Radix, pituitã detrahit, bilem aquoſoſq; humores. Corrigitur Cordialibus, Stomachicis, viſcidis & roborantibus ſcil. vt acrimonia, caliditas & vis Stomacho inimica emendẽtur. Hydropicis propinatur.

Purgatorium eſt Ruſticorum

rum & Empiricorum, qui nihil præter Eſulam, Helleborum, & Antimonium ægris offerre ſolent.

Scabiem ſanat contagioſam capitis, den Erbgrind.

Lac recens perunctum exulcerat, capillos euellit, verrucas, Impetigines, thymos delet.

Tithymalus Cupreſſina.

Τιθύμαλος κυπαρισσίας.

Tithymalus cupreſsinus ſeu Humipinus, *Lob.*

Tithymalus Cypariſsias, *Dodon.*

Eſula Cypariſsina ſeu Cupreſsina.

Kleine Wolffsmilch.

Cypreſſene kleine Wolffsmilch.

Incultis agris & ſabuloſis tumulis Maio & Iunio floret: ſemen Iulio matureſcit.

Tithymalus Cypariſsias rubente capitulo.

Tithymalus ſyluaticus capitulis rubentibus.

Wolffsmilch mit roten Knöpfflin.

Wald Wolffsmilch.

In collibus & montibus ſterili & aridiore ſolo.

Tithymalus στενόφυλλος.

Tithymalus folijs punctis croceis notatis.

Punctirete Wolffsmilch.

Aſperis & ſabuloſis paſſim cum Pinea ſecus itinera & agrorum margines.

Tithymalus leptophyllos.

Tithymalus minimus, *Tabern.*

Eſula exigua, *Trag.*

Stein Milch.

Die kleineſte Wolffsmilch.

Ijſdem natalibus.

Tithymalus πλατύφυλλος.

Tithymalus latifolius montanus.

Eſula latifolia.

Berg Wolffsmilch.

Syluarum & montium incola.

Tithymalus ἐράνθεμος.

Pityuſa ſeu Eſula minor altera floribus rubris, *Lob.*

Wolffsmilch mit roten blumen.

Tithymalus ἡλιοσκόπιος.

Tithymalus helioſcopius ſiue Soliſequius, *Aduerſ.*

Tithymalus Portulacæ-folius.

Lactuca ſoliſequia.

Wolffsmilch / *Sil.*

Hunds-

Hundsmilch.
Sonnen wendende Wolffsmilch.

Hortis oleraceis molestus vbiuis notissimus.

Trahit bilem per aluum cum Oxymelite.

Tithymalus fruticosus palustris.

Wasser Wolffsmilch.

Ad sabulosas crepidines fluminum.

Tormentilla.

Ἑπτάφυλλον, *Hermolai.*

Quinquefolium Tormentilla, *C. B.*

Consolida rubra.
Birckwurtz.
Nabelwurtz.
Rhurwurtz.

Hünerwurtz / *Sil.* quòd gallinarum grauedinem excutiat.

Montium nemorosis siccioribus macilentiorib. pratis familiarissima.

Siccat absque manifesto calore. Attrahit, sanat, consolidat Radix.

Datur ruptis, ex alto delapsis, dysentericis alui defluxionibus.

A peste præseruat pueris & grauidis in cibo sumta.

Dentium cruciatus & tormenta aufert recens imposita aut decocta.

Extractum Tormentillæ rubicundum acquirit colorem. In Dysenteria, cholera & vteri hæmorrhagia certũ experimentum. Abortum prohibet cum Corallio rubeo & aqua Nuc. mosch.

Exiccatum velut gummi splendet, sanguinem Draconis repræsentans, cuius defectum commodè supplere potest.

Tormentilla alpina.

Tormentilla maxima.
Grosse Riesenbergische Hünerwurtz.
Rotwurtz.

Radix non tantum breuis & nodosa; sed prælonga brachiataque est, rubra & odorata.

Ad lacus Suditorum, nec non circa gigantæum reperitur.

Radix venenis resistit, dysenteriam contagiosam & omnes Sanguinis eruptiones compescit. Herpetes, Strumas, durities sanat. Pestilentibus morbis commoda. Fortiter enim putredini aduersatur & sudores mouet. Idcirco Antidotis & magnis compo-

compositionibus vtiliter additur.

Trachelium maius purpureuiolaceum.

Τραχήλιον.
Trachelium maius, *Aduers.*
Ceruicaria & Vvularia, *Trag.*
Trachelium folijs Vrticæ.
Campanula vrticæ folio.
Braune Glocken.
Halskraut.
Braun Fingerhüttlin.
Pratis & syluis cæduis saltuosis obuiam.
Adstringit, exiccat, ceruicis, colli & oris exulcerationibus gargarizatu opitulatur.

Trachelium maius albo flore.

Ceruicaria alba, *Trag.*
Weisse Waldglocken.
Zapffenkraut.
In conuallibus ad Boberum vmbrosis Iulio floret.

Trachelium minus.

Trachelium minus pratense vmbellatum.
Ceruicaria minor.
Klein Halßkraut.
In agris & pratis aridioribus frequens.

Trachelium alpinum maximum.

Ceruicaria maxima.
Grosse Berg Glocken.
Ad hominis proceritatē sæpe in foueis niualibus vdis herbidis assurgit.
Iulio flores campanulati prominent.

Tragopogon luteum maius, minus.

Τραγοπώγων.
Barbula Hirci.
Josephs blumen.
Bocksbart.
In campestribus & aggeribus pingui solo congestis lætatur. Maio & Iunio floret, semine paulò pòst cum pappo auolante.
Radix lacte turgens calefacit & humectat. Affectibus Pulmonis, Asthmaticis & tabidis vtilis.

Tribulus aquaticus.

Τρίβολος ἔνυδρος *Diosc.* ἀπὸ τριῶν βελέων, à tribus iaculis seu cuspidibus, quib. munitus est.
Tribulus marinus, *Officin.*
Wassernüsse.
Weier Nüsse.
See Nüsse.
Stachel Nüsse.
Lacuum & stagnantium

aquarum alumna.

Nuci ineſt emplaſtica obſtruendique vis. Aluum conſtipans.

Inflammationes omnes cataplaſmate iuuat : vlcera oris, gingiuas tonſillasque perſanat.

Nucleus recens calculoſis vtilis.

Tribulus terreſtris.

Τρίβολος χερσαῖος.

Lappa campeſtris.

Burtzeldorn.

Campeſtris eſt, tenuium partium.

Calculum ſemen atterit.

Tridactylites cærulea.

Dactyliobotanon cœruleum, *Thal.*

Alſine Tridactylites cœrulea, *C. B.*

Blaw Hendlin kraut.

Blaw Hungerblůmlin, *Sil.*

Agris arenoſis & macilentis verno tempore vbertim luxuriat circa Hirsbergam.

Annonæ caritatē eius prouentum præſagire vulgus obſeruauit.

Aeſtiuis caloribus perit.

Tridactylites albicans.

Weis Hendelinkraut.

Floſculis differt, forma & natalibus idem.

Trifolium pratenſe vulgare.

Τρίφυλλον πορφυροῦν.

Trifolium incarnatum ſeu rubrum.

Braun Wieſen Klee.

Roter Klee.

Nuſpiam deeſt pratis & herbidis locis.

Flores vim obtinent refrigerandi & ſiccandi.

In Enemate additi, Inteſtinorum roſiones ac dolores ſedant, & viſcidos lentosque humores inhærentes Inteſtinis educunt.

Trifolium pratenſe album.

Τρίφυλλον λευκόν.

Trifolium album, *Tabern.*

Weiſſer Klee.

Agros quieſcentes & prata ſicciora floribus candidis Iulio ſæpe integrè cooperit.

Flores poti ad alba vteri profluuia vtiliter bibuntur.

Apes his maximoperè delectantur.

Trifolium ſyluaticum album maximum.

Weiſſer WaldKlee.

In ericetis ſyluoſis non denſis. Iunio floret.

Trifo-

Trifolium agrarium.

Trifolium pratenſe luteum, *Fuchſ.*

Trifolium luteum minimum, *Lobel.*

Melilotus 6. *Trag.*

Τρίφυλλον ξανθὸν.

Geler Feld Klee.

Stein Klee.

Pratis hortis oleraceis & agris notum.

Trifolium lupulinum.

Trifolium luteum 2. Lupulinum, *Thal.*

Lupulus ſyluaticus, *Vulg.*

Hopffen Klee.

Geeler Wieſen Klee.

Vnſer Frawen Hopffe/ *Sil.*

Campeſtribus & pratenſibus Aeſtate & Autumno occurrit.

Trifolium corniculatum.

Trifolium ſiliquoſum minus, *Tabern.*

Melilotus nobilis, *Trag.*

Melilot⁹ coronata, *Aduerſ.*

Geeler Schotten Klee.

Vogels Wicken.

Wilder Stein Klee.

Sicca prata viarumque margines amplectitur, per æſtatẽ floſculos croceos explicans, ſemine in ſiliquis Autumno matureſcente.

Euidenter adſtringit, refrigerat, ſiccat. Incipientibus Inflammationibus perutile. Odor floribus imbecillior: Mellis ferè viribus quàm proximè ad Melilotum accedens.

Trifolium paluſtre.

Ἰσόπυρον, Dioſc. *Nonn.*

Μηνιανθὲς.

Trifoliũ paludoſum, *Lob.*

Trifolium fibrinum.

Bωna hircina, ab odore olido.

Biber Klee.

Lungen Klee.

Bocksbohnen.

Creutzwurtz/ *Sil.*

Huius natales ſunt vda montium loca. Ad foſſas piſcinarum territorij Hirsbergij Aprili & Maij initio floſculos elegantes calyculatos promit, quibus mox theculæ ſemẽ claudentes ſuccreſcunt.

Tuſsilago alpina maxima.

Καγαλία & λεοντική, *Dioſc.*

Tuſsilago alpina maior, *Geſner.*

Tuſsilago alpina ſiue montana, *Lugdun.*

Cacalia, *Lobel.*

Groſſer Berg Lattich/ *Sil.*

Roſs Lattich.

Suditorum iugis opacisq; ſupercilijs prope fluentes & aquarum ſcaturigines plurima fruteſcit. In caule bicubitali Iunio floſculos edit purpuraſcentes, qui citò cũ lanugine auolant.

Tuſsilago alpina minor.

Tuſsilago montana minima, *Lobel.*

Tuſsilago 2. alpina Cluſ. *Lugdun.*

Aſarina, *Mattiol.*

Hederula ſaxatilis.

Heidniſch wundkraut } *Sil.*
Gröſchlin kraut }

Paſsim perreptat altiora humida & vmbroſa montium loca.

Iunio in coliculo nudo dodrantali concauo florem erigit purpuraſcentem, qui citiſsimè in pappum euaneſcit & perit, folijs integro virentibus anno.

Guſtus radiculis acutus cum leuiuſcula quadam amaritudine & ſalſedine.

Vim habet calefaciendi & ſiccandi. Attenuat, incidit, abſtergit, tenuium partium.

Aluum ducit, craſſam pituitam & acres humores.

Additur commodè decoctis Hydropicorum & Ictericorum.

Ad Sonticum morbũ Neruorumque reſolutiones ab alijs commendatur.

Tuſsilago vulgaris.

Βήχιον, *Dioſc.* ἀπὸ τοῦ ἰᾶσθαι βῆχα.

Farfara, *Lobel.*

Bechium, *Dodon.*

Farfugium.

Huff Lattich.

Brand Lattich.

Ohmbletter/ *Sil.*

Vda ſata crepidinesque fluminum ſectatur. Recentia folia humida & frigida; ſicca verò modicè acria & calida.

Decocta tuſsientibus & Orthopnoicis prodeſt, Pectoris vomicas rumpit.

Aduerſus calidos capitis dolores & æſtus febrium ardentium vtiliter folia adhibentur: illita & impoſita ambuſta ſanant.

Typha paluſtris.

Τύφη, *Dioſc.*

Typha aquatica.

Kolben/ Weiher Kolben.

Narren Kolben / à flore denſo, clauæ ſimili, in lanuginem euadente.

Natales eius ſunt amnes leniter fluentes, vada item, ſtagnan-

ſtagnanteſque & paluſtres aquæ.

Euidentiſsimè refrigerat & ſiccat.

Lanugo axungiæ permixta ambuſtis partibus tumorem & inflammationē arcet.

Ad Enterocelas ſumta & admota prædicatur.

Lanugo ſuffocationis periculum comeſta minatur. Mures occidit.

Vaccinium nigrum.

VItis Idæa minor, *Thal.*

Pſeudo-Myrtus, *Tabern.*

Myrtillus, *Offic.*

Myrtus terreſtris ſeu pumila.

Χαμαιμυρσίνη, *Peuc.*

Heidelſtrauch.

Blaue Heidelbeer.

Staudelbeer/ Roſsbeer.

Macro ſteriliq́; ſolo ac incultis ſyluoſisque locis nihil frequentius.

Maio floret. Fructus Iulio maturus nonnihil refrigerat, exiccat, adſtringit, roborat, reprimit, cohibet.

Baccæ auſteriuſculæ ſunt & vinoſæ, crudæ eduntur. Paupercula plebs ex his pultes cum farina coquit haud ingratas.

Siccatæ ventriculo æſtuanti conueniunt, ſitim auertunt, ardentium febrium æſtus mitigant. Aluum reprimunt, vomitum ſiſtunt, dyſenteriā ex bile natam curāt.

Rob ex ſucco cum ſaccharo paratur ad omnia præferendum.

Vaccinium rubrum.

Χαμαίπυξος.

Vitis Idæa rubra, *Mattiol.*

Erica baccifera latifolia, *Tabern.*

Vua Vrſi, *Anguil.*

Rote Heidelbeer.

Rote Preuſſelbeer.

Prauſſelbeer.

Rauſch/ *Tabern.*

Syluoſis & ſaxoſis montium, vaſtis etiam ſyluis circa Boleſlauiam & Saganum plurimum. Floſculos Maio & Iunio inſtar vtriculi concauos blandè rubentes exhibet. Auguſto baccæ rubent.

Baccæ ſapore ſunt acidæ & adſtringentes magis, nec perinde ſucculentæ vt Myrtilli. Frigida & ſicca his conceſſa facultas ſimulque adſtringens.

Probantur ſiccæ in calculo, dyſenteria & diarrhœa.

Ex ſucco Rob conficitur addito ſaccharo, Ventricu-

lo æſtuanti & à Cholera malè affecto gratiſsimum.

Ad intinctus etiam additis aromatibus commodè vſurpatur.

Vaccinium alpinum.

Vitis Idæa 2. *Cluſ.P.*

Vitis Idæa nigra maior *Thal.*

Vitis Idæa maior *Geſn.*

Jegerbeer.

Grosse Heidelbeer.

Rauſch *Sil.*

Naſcitur in montibus & ſolitudinibus ſyluoſis.

Fructus per maturitatem niger Vaccinio nigro ſimilis ſaporis gratia commendabilis, plurima grana in ſe continet.

Folia adſtringunt & nonnihil acidum ſapiunt.

Tinctores virgultis cum folijs frequenter vtuntur.

Vaccinium paluſtre.

Oxycoccon *Cordi.*

Acinaria paluſtris.

Erica baccifera *Mattiol.*

Erica ſexta bacciferaDod. *Lugdun.*

Πιθηόκοκκον, *Thal.*

Moosbeeren / Moſelbeeren.

Gichtkraut / Affenbeer.

Winterbeerē / Rauſchgrün.

Vdis muſcoſis ſyluis Ericetisq́; montium Suditorum paſsim luxuriat, & viticulis tenuibus muſcum perreptat.

Floſculi purpurei, Solani rubri, minores, apiculis flaueſcentibus Maio & Iunio hiſcunt, Baccæ autumno matureſcunt, tota hyeme ſub niue latitantes incorruptæ, quas verno tempore Pueri & Paſtores colligunt, ac pulpa molli turgentes ſine detrimento comedunt.

Folia adſtringenti vim ſortiuntur.

Fructus acidum ſapit & egregiè adſtringit cum leuicula abſtergendi facultate.

Valeriana media.

Φȣ μικρόν.

Phu paruum.

Valeriana minor vulgaris.

Valeriana ſylueſtris *Aduerſ.*

Gemein Baldrion.

Augenwurtz.

Bedram *Sil.*

Humectis locis ad margines pratorum ripasq́; fluuiorum paſſim reperias.

Iulio floret copioſiſsimè altiſſ. herbidis montium conuallibus.

Radix odorata, guſtu acrior eſt. Excalefacit & ſiccat valen-

valentiùs quàm maior.

Aperit, attenuat, venenis aduersatur.

Ruptis, Conuulsis ex alto præcipitatis secundum Recentiores datur.

Visum exacuit, ob id à felibus libenter deuoratur.

Radiculæ decoctæ suffitu peculiariter valent ad testium tumores à frigiditate aut flatu genitos.

Herba cum radice contusa & imposita capitis dolores, impetus ac compunctiones eius sedat tollitq;: ad Erysipelata Oris & gingiuarum exulcerationes efficax remedium.

Valeriana montana.

Phu montanum.

Berg Baldrion.

Locis humidis & herbidis montium nota.

Valeriana agrestis.

Phu minimum *Lobel.*

Olus album *Dodon.*

Bupleuron *Cæsalp.*

Pes Locustæ *Auic.*

Λευκολάχανον *Dod.*

Acker Baldrion.

Niesekraut.

Klein Rapuntzelin.

In satis tota hyeme viret lætissimè. Estur in acetarijs per hyemem.

Sapore quodammodo insipida est. Refrigerantis & nonnihil humectantis facultatis, temperamento Lactucæ haud dissimilis.

Radix tenuissima fibrosa Valerianam redolet.

Verbascum fruticans.

Φλόμος λευκόφυλλος *Diosc.* ἀπὸ τῶν φλογῶν, quòd eâ ad ellychnia veteres vtebantur.

Verbascum latius *Dodon.*

Thapsus barbatus *Officin.*

Verbascum aut Phlomos vulg. mas Diosc. *Lob.*

Verbascum leucophyllon.

Candela regia.

Weis Wullkraut.

Königskertze / S. Johanniskertze.

Zöllich/Wüllich *Sil.*

Incultis & sterilibus collibus secus itinera & sepes à Iulio in Autumnum floret.

Folia siccant, detergent, digerunt, & dolores mitigant.

Omnibus internis apostematibus, doloribus & inflammationibus auxiliantur. Laterum & Pectoris dolores tollunt, Ambustis subueniunt illita. Sedem prociden- tem suffitu cohibent & Te-

nesmum

nesmum in dysentericis sanant.

Flores cum Oui vitello tumentes & dolorificas Hæmorrhoides cohibent: idem efficit oleum insolatu collectum & illitum. Capillis etiam flauedinem conciliat.

Herba insessu Sedis inflammationibus & Genitalium ac Podagræ; fotu Oculis vtilissima.

Verbascum magnum 2. flore subpallido Lob.

Verbascum flore luteo magno.

Verbascum 2. minus.

Ander Wullkraut mit bleichgeelen blumen.

Iisdem fruitur natalibus.

Verbascum nigrum.

Φλόμος μελανόφυλλος.

Verbascum nigrum latifolium luteum *Aduers.*

Verbascum nigrum *Trag.*

Schwartz Wullkraut.

Schwartz Wullich *Sil.*

Hoc nihil vulgatius sabulosis & aridis collibus & aggeribus secus itinera.

Aestate floret.

Verbena mas communis.

Περιστερεὼν seu περιστερεὼν, q. Columbaris, quod iuxta Columbaria in sterquilinijs lubens proueniat.

Verbena communis *Lob.*

Verbenaca recta *Tab.*

Verbena femina *Cæsalp.*

Eisenkraut.

Eisenhart. } *Sil.*

Wilder Eisewig. }

Pagorum viarumq; margines & areas vrbium occupat. Iulio & Augusto floret.

Herba viridis jucundi est odoris, gustus insigniter amari.

Calefacit, siccat, abstergit, adstringit, consolidat. Omnibus visceribus, Pulmoni, Lieni, Lateri & Phthisi incipienti prodest, visum acuit, capitis doloribus pituitosis & chronicis summo est præsidio.

Mansa Dentibus herba rec. contra Pestem singulare prædicatur Alexipharmacum.

Plebecula superstitione plena, nescio ad quas expiationes delira quadam persuasione adhibere solet.

Veronica mas serpens.

Veronica vulgaris supina *Clus. P.*

Veronica vera & maior *Lobel.*

Laudata Nobilium.

Ehrenpreis Mennlin.
Grundheil.
Heil allen schaden.
Herba incultis & cæduis syluis sed æditis repertu facilis.

Amara est cum manifesta adstrictione. Calidæ & siccæ facultatis.

In Hepatis, Pectoris & Lienis affectibus multi vsus.

Tabidis, suppuratis & Ictericis succurrit, febribusq; malignis conuenit.

Colicæ à proprietate, & omnibus Cutis vitijs salutaris.

Veronica femina Mattiol.

Ἐλατίνη Diosc. *Aduers.*
Elatine *Dodon.*
Elatine vulgaris Herb. *Thal.*
Ehrenpreis Weiblin.
Inter segetes riguis & humidis.

Amaricant folia adstringuntq; siccitate non exasperante.

Meritò Dysentericis tumoribusq; feruidis prodest.

Vicia maior.

Vicia *Herbar.*
Orobus perperam *Nonn.*
βίκιον.
Grosse Wicken / Feld Wicken.
Kornwicken / Roßwicken *Sil.*

Seritur in campis ad jumentorum pabulum; in quibus etiam spontè nascitur.

Semen moderati est caloris, sed valentiùs desiccat, adstringit, mundat, abstergit.

Stomachi & alui fluxiones tostum, fractum & decoctum Lentis instar sistit.

Vicia syluestris I.

Ἀφάκη, ἄραχος.
Craccæ 1. genus *Dod.*
Aphaca *Mattiol.*
Aracus & Cracca maior *Lob.*
Kleine Wilde Wicken.
Vogelswicken *Sil.*
Prouenit vnà cum segetibus, pabulum cùm recens tum siccum bobus gratum.

Semen amarum, tenuis essentiæ, Columbarum cibus.

Vicia syluestris II.

Craccæ 2. genus *Dod.*
Aracus seu Cracca minima *Lobel.*
Viciola, Arachus minimus.
Kleine Wilde Wicken.
In hortis Oleraceis & inter segetes luxuriat, frugum pestis & vitium.

Vicia sylu. III.

Vicia lutea *Tabern.*
Gelbe Wicken.
Legumen Terræ glandibus simile.
Iulio & Augusto floret in campestribus frutetosis locis. Semen ingrati saporis.

Vicia sylu. IV.

Vicia sylu. cœruleo flore.
Vicia syl. spicato flore *Cl. P.*
Galega syluestris *Dod.*
Os Mundi.
Blawe Wicken.
Schwartze Linsen.
Christoffelskraut.
Pasʃim in agris & dumetis, quibus se implicat, ad sepes secus itinera Aestate visitur.

Viola Martia odorata.

Ἴον πορφυροῦν *Diosc.*
Ἴον μέλαν καὶ μελάνιον *Theoph.*
Viola Martia præcox purpurea simplex *Lob.*
Viola nigra, à violando, quòd violetur & conculcetur & proteratur transeuntium pedibus.
Blawe Violen/Veilichen.
Mertzen Violen.
Amat opaca & aspera. Ad Murorum radices, hortorum margines & sepes pingui solo. Viuit hyeme pariter ac æstate, frigoris patientissima. Floret Martio & Aprili.
Refrigerant 1°. humectant 2°. si recentes.
Aluum emolliunt.
Soporiferæ sunt. Calidos dolores mulcent & inflammationes extinguunt, leniunt & soluunt. Bilem educunt eiusq; feruorem temperant. Conferunt capitis doloribus, Pectoris & Lateris inflammationibus auxilio sunt, sitimq; arcent.
Medentur Anginæ & Columellæ vitijs.
Iecinoris, Renum, Vesicæ nimios calores restinguunt.
Siccantur in vmbra ad Cordiales condituras, syrupos & cathartica.
Folia in Clysteribus & Insessib. commodè adduntur.

Viola Martia syl. inodora.

Viola canina?
Viola cœrulea syl. serotina *Lob.*
Hunds Veilichen.
Pasʃim in syluis & frutetis, neglecti vsus.

Viola Martia fruticosa.

Viola Martia surrectis cauliculis *Lob.*
Aufffstehende Veilichen.
In syl-

In ſyluis fruticat.

Viola Martia alpina lutea.

Viola alpina rotundifolia lutea C. B.

Viola luteolo & minore flore *Geſn.*

Geele Violen.

Geele Mertzveilchen.

Humidis & opacis herbidisq; montibus Iunij initio cum floribus reperitur.

Viola matronalis multicolor.

Φλὸξ φλόγιον Theoph. *Dod.*

Viola tricolor.

Iacea ſeu herba Trinitatis

Stieffmütterlein *Sil.*

Frawenveil.

Freiſamkraut.

In campis aſperisq; Colliculis frequens. Floret Iunio, Iulio, Aug. ad finem Aeſtatis.

Tota ſubamara eſt & acris. Calefac. ſiccat, digerit, incidit.

Aegrè ſpirantibus & Pulmonum Inflammationibus opem fert; Febricitantibus maximè Pueris & Infantib. quorum Conuulſionibus ac Comitialis morbi acceſsionibus ſubuenire creditur.

Scabiem & cætera cutis vitia delet.

Viola matronalis pallida.

Viola tricolor ſ. Septicolor *Thal.*

Iacea ſeu Herba Trinitatis 2. ſeu minor *Matt.*

Wilde Stieffmütterlein.

Floſculi pallidi ſunt.

Ad Clyſteres colligitur.

Viola matronalis albo flore.

Viola Trinitatis minor petræa.

Viola ſylu. *Lobel.*

Weiſſe Stieffmütterlin.

Virga aurea I.

Virga aurea ſerratis folijs *Tabern.*

Virga aurea margine crenato *Dodon.*

S. Petersſtab *Sil.*

Heidniſch Wundkraut.

Nemoroſis & ſaltuoſis opacis læto pinguiq; loco enaſcitur. Auguſto virga lucet aurea.

Subamara eſt. Calefaciendi vi pollet. Abſtergit, glutinat, adſtringit.

Renes à ſabulo & arenulis liberat, ſanguinem cohibet.

Gargarizatu Anginæ & Columellæ inflammatæ, fauciumque Morbis auxilium fert.

Additur potionibus vulnerarijs.

Virga aurea II.

Virga aurea folijs non serratis Villanouani *Aduers.*

Herba scripta *Anguill.*

Gůlden Wundkraut.

Folia interdum lineis & maculis albis insignita videntur.

Viscum.

Ὁ ἰξὸς.

Mistel/ Mispel.

Eichen Mistel / Tannen Mistel.

Nascitur in Abiete & Quercu quamuis rarius. Abundat in syluis Boiemiæ.

Abietinum hyeme viret. Laudatissimum est Quernũ.

Calefacit, emollit, digerit, extrahit, discutit, parotidas, tubercula cæterasque collectiones ad maturitatem perducit.

Lignum eligitur intus porraceum, extrà fuluum, quod asperi nihil aut furfuriosi conceperit.

Amuletũ insigne aduersus Caducum morbum. Tritum etiam Epilepticis auxiliatur & contra sanguinis eruptiones valet.

Vitis syluestris.

Ἄμπελος ἀγρία, *Diosc.*

Labrusca, *Trag.*

Wilde Weinråben.

Wilder Weinstock.

In Silesia inferiore ad Crosnam.

Racemi adstringunt & extergunt.

Oenanthe, id est, flos vitis syluestris potu aluum sistit ac sanguinis excretiones, Stomacho ac vrinæ ciendæ vtilis.

Vlmus campestris.

Πτελέα, *Diosc.*

Vlmus *Herbarior.*

Ylmenbaum.

Růstern/ Růstbaum.

Amat plana & campestria.

Liquor folliculorum vulnerarius est. Valet ad Lichenas, & nitorem faciei conciliat.

Vlmus montana.

Ὀρειπτελέα, *Theophr.*

Montiulmus, *Gaz.*

Vlmus vernacula seu nostras.

Ylmen.

Effenbaum.

Berg Růstern.

Locis montosis ad arcem Fürstenstein & alibi.

Folia

Folia & cortex adſtringunt, inſpiſſant, abſtergunt, reſoluunt, emolliunt & glutinant.

Vmbilicus Veneris paluſtris.

Cotyledon paluſtris *Dod.*

Cotyledon aquatica acris ſeptentrionalium Lob.

Nabelkraut.

Paludibus & piſcinis innatat.

Vrtica maior pungens.

Κνίδη, παρὰ τὸ κνίζειν, à pruriendo.

Ἀκαλύφη, *Dioſc.*

Vrtica ſyl. aſperior, *Lobel.*

Vrtica vrens 2. *Dodon.*

Groſſe Neſſeln.

Importuno prouentu vbiuis iuxta ſepes luxuriat.

Radix ex vino Tuſsientibus, Aſthmaticis, Pleureticis, calculoſis morbiſque ex viſcoſa pituita ortum habentibus prodeſt.

Folia ventrem molliunt, flatus diſcutiunt, Calculum & arenulas deijciunt.

Semen lithontribon eſt, ſanguinem cohibet; in Officinis vrticæ Romanæ ſemini ſubſtituitur.

Vrtica pungens minor.

Vrtica minor acrior, *Lob.*

Heiter Neſſel.

Brennende Neſſel.

Haber Neſſel.

Vulgatiſsima in hortis & ſatis.

Priori facultate ſimilis.

Radix cocta vino & melle egregiè contra frigidas tuſſes & pectoris vitia facit.

FINIS PRIMI LIBRI.

STIRPIVM SILESIÆ HORTENSIVM

Liber ſecundus,

In quo Arbores, Frutices, Herbæ cùm Regionis propriæ, tùm aliunde allatæ recenſentur.

Abrotonum mas.

Ἀβρότονον ἄῤῥεν, *Dioſc.*

Stabwurtz mennlin.

Gartheil/rechter Gartheil/ *Sil.*

Rote AlbRaute.

Amat ſolum aridum, hortis Ruſticorum familiare: floret Auguſto & Septembri.

Admodum amarum eſt. Calefacit, ſiccat, 3°. receſſu à medio. Aperit, digerit, incidit, rarefacit, mordicat. Tenuium eſt partium.

Summitates cum floſculis, Aſthmaticis, ægrè ſpirantibus, conuulſis, Iſchiadicis conducunt. Lentos humores Pulmonis, Renum, Matricis & veſicæ incidunt, ſtillicidio vrinæ ſuccurrunt, & quoſuis dolores internos ſedant.

Exitialium venenorũ antidotum.

Cinis Alopeciam curat.

Olim contra omnia veneficia, quibus Coitus inhibebatur, efficaciſsimum habebatur.

Abrotonum femina.

Ἀβρότονον θῆλυ, *Dioſc.*

Cypariſſus hortulana.

Chamæcypariſſus, *Fuchſ.*

Chamæpitys, *Tragi.*

Santolina, *Anguil.*

Cypreß/ *Sil.*

Garten Cypreß.

Stabwurtz weiblin.

In hortis & fictilibus colitur

litur ad coronarum vſum. Impatiens frigoris. Augusto floret.

Amarum eſt, aperit, abſtergit, venenis aduerſatur. Regio morbo, vrinæ difficultati medetur.

Semen potum Lumbricos enecat & Menſtrua pellit.

Abutilon auicenna.

Althæa lutea.
an Ibiſcus, *Theoph?*
Samet Pappeln.
Welſche geele Pappeln.

Non niſi in hortis inſtructioribus ſub finem æſtatis floret.

Glutinoſa & vulneraria eſt. Recentia conſolidat & glutinat.

Semen calculoſis ex vino competit.

Acanthus ſatiua.

Acanthus Italica.
Acanthus ſatiuus, *Lobel.*
Acanthus vera, *Fuchſ.*
Acanthus læuis, *Plin.*
Branca vrſina vera Romana.
Ἄκανθος, *Dioſc.*
Μελάμφυλλος, *Gal.*
Welſche Beerenklaw.

In horto Laurentij Scholtzij Med. Vratiſl.

Folia temperatè in frigidi & calidi medio quaſi conſiſtunt nonnihil humida, emollientem ac modicè digerentem vim obtinent, doloremque ſedant; vnde Enematis incoquuntur non minus quàm Malua.

Acetoſa Sabaudica.

Acetoſa nobilis Franca.
Oxalis gallica, Romana.
Oxalis rotundioribus folijs, *Geſn.*
Saphoiſcher Sauerampfer.
Agreſtampfer.
Frembd Sauerampfer.

Ex ſemine in horto inſtructiſſ. D. Laur. Scholtzij Vratiſl. Spontè copioſè in aſperis montis Iuraſſi infra Geneuam naſcitur.

Guſtu & aciditate delicatiore cæteris cunctis præfertur.

Achillea.

Ἀχίλλειος, *Dioſc.*
Millefolium nobile, *Trag.*
Tanacetum Millefolij folijs, *Lobel.*
Edle zarte Garbe.

Abſtergit, mundat. Vulneraria eſt.

Aconitum Pardalianches.

Φθόρα.

Aconi-

Aconitum 1. Diosc. *Gesn.*
Aconitum thelyphonon, *Theoph.*
Phthora VValdensium *Aduers.*
Lunaria, *Nonn.*
Waldenser Gifftkraut.
Waldenser Tora.
In horto meo Maio floruit, Vienna missa. In Iurassi præcipitijs vbertim spontè luxuriat.

Lethale & præsentaneum venenum omnibus animalibus.

Acorus verus.

*Ἄκορος *Diosc.* & *Theoph.*
Acorus verus & legitimus Diosc. *Aduers.*
Acorum.
Calamus aromaticus, *Officin. falsò.*
Ackerwurtz.
Balmes/ vulgò.
Admodū familiaris hortis præsertim humidioribus & riguis, vt etiam ad exteros deuehatur. Patria eius Podoliæ, VValachiæ & Lituaniæ fines. Loco floris iulum fert.

Amara est radix modicè, acris, odoris iucundi & tenuis essentiæ. Incidit, aperit, prouocat vrinam, Menses & Secundas trahit, Lateris dolores tollit, Iecinorosos & Lienosos iuuat, Pectori prodest, vrinæ stillicidijs & à Serpēte demorsis mirificè auxiliatur. Antidotis additur.

Peregrinantes quidam secum ferunt contra aquas corruptas.

Succus Oculorum caligines discutit, Ceratoidis trassitiem detergit & simul extenuat.

Extractum valet præcipuè in affectibus Ventriculi & Pectoris cum intemperie frigida cum materia crassa & tenaci. Expectorat, difficultatem spirandi mitigat & concoctionem iuuat. In Catarrhis item frigidis, Colica & Quartana cum appropriatis syrupis commendatur.

In officinis loco Calami aromatici vsurpatur, cùm tamen legitimus & verus sufficienter iam ad nos feratur, qui non radix sed Arundo est.

Aethiopis.

Αἰθιοπὶς *Diosc.*
Phlomitis *Lob.*
Cotonaria *Monspel.*
Mohrenkraut.
Frembder Wullich.
Instructioribus hortis ex semine nata. Auxiliatur purulen-

rulentis excreationibus decocta & pota.

Ageratum latifolium.

Balsamita maior *Dod.*

Mentha græca seu Saracenica Offic. *Matt.*

Chrysocome *Cord.*

Costus Hortorum *Cæs. Bass. Aduers.*

Mentha corymbifera maior.

Vnser FrawenMüntz *Matt.*

Römische Salbey *Sil.*

Zam Heydnisch Wundkraut.

Hortis nota herba. Subamara est, adstringens & grauiter odorata.

Excalefacit, siccat, aperit, roborat, abstergit, prouocat, discutit, Stomacho & Cordi amica.

Auxiliatur vterinis affectibus frigidis.

Frigefactum Ventriculum & Hepar excalefacit & viscerum obstructiones aperit.

Prodest Cachexiâ & Leucophlegmatiâ laborantibus, præsertim in initio. Venenis resistit, Alui profluuia cohibet, Defluxiones è Capite reprimit, & resiccat. Caput roborat.

Succus Lentigines, Alphos & alias Cutis fœditates emaculat: illitus Lumbricos necat, Ventriculum roborat tam haustus quàm illitus, & vomitiones cohibet.

Semen Lumbricos enecat, expellit.

Ageratum angustifolium.

Ἀγήρατον *Gal.* & *Diosc.* παρὰ τὸ μὴ γηράσκειν, quòd flores diu seruet incolumes.

Balsamita minor *Dod.*

Eupatorium Mes. *Trag.*

Costus minor hortensis *Gesn.*

Herba Iulia seu Balsamita Costina minor *Herbar.*

Ageratum Septentrionalium & Anglicum.

Mentha Corymbifera minor.

Leber Balsam.

Frembd Leberkraut.

Klein Welsch Frawenkraut.

Semel satum facilè augetur. Augusto floret, semen Octobri relinquit minutum, latiusculum Lactucæ candidum.

Odoratius est maiori, subamarum adiuncta adstrictione. Calefacit, siccat, attenuat, abstergit, aperit, resoluit, bilem euacuat.

Roborat Ventriculũ, Hepar, etiam viscera interna, ob ter-

ob terrenam adstringendique vim.

Syrupo de Eupatorio Mes. commodè additur.

Allium satiuum.

Σκόροδον *Diosc.*

Alliū hortense ἀπὸ τοῦ ἄλλεσθαι, quòd exiliendo crescat.

Knoblauch.

Rusticorum hortis nullibi deest.

Vim obtinet calefaciendi & siccandi quarto à medio recessu. Acre est, mordet, excernit, digerit, pellit, incidit, prouocat.

Aluum turbat, flatus discutit, Coli dolores minuit, sitim temperat, Oculorum aciem hebetat, venenis resistit, Pectus excalefacit. Stomachum exiccat.

Latas Ventris tineas in Cibo sumtum abigit; Aquas insalubres emendat, vocem reddit claram, veterem tussim lenit.

Hydropicis, maximè Tympanitide laborantibus vtile.

Præstat contra rabiosorum Canum morsus, tam illitum quàm potum.

Allium hybernum.

Winter Knoblauch.

Aëris corrupti arcet contagia. Amuleto veneficia inhibere vulgi persuasio.

Quibus Alliorum vsu Caput non tentatur, nec æstu viscera incandescunt, vt Rusticis & assuetis, his ea manè cum vino generoso ingerere, quolibet Antidoto aduersum pestiferas nebulas nocturnasque caligines certius est præsidium & incantamentum.

Allium Serpentinum.

Scorodoprason 2. *Clus.* P.

Moly Serpentinum *Anglor.*

Allium Colubrinum.

Allium Creticum.

Ὀφιοσκόροδον.

Schlangen Knoblauch.

Welscher Knoblauch.

Venenis resistit.

Aloë vulgaris.

Ἀλόη *Diosc.*

Semperviuum marinum.

Aloe/ Aloepatick.

In horto D. Laurentij Scholtzij.

Aloë spinosa.

Aloe folio mucronato.

Aloe Americana *Mattiol.*

Americanischer Aloe.

Stachlicht Aloe.

Ex America ad nos affertur.

Luto radici circumligato & ſubinde rigato, è tabulatis Cœnaculorum ſuſpenſa, non modò diutiùs viret, verùm & incrementum ſumit, nouaq; folia protrudit: ſed tepentem hyeme locum eſſe oportet, ne congelata tabeſcat.

Succus foliorum nondum æſtiuis Solibus percoctus, vt brumali tempore minimum amarus eſt.

Alſine peregrina.

Alſine marina *Dod.*
Hippia maior *Lob.*
Frembder Meyer.
Frembd Vogelkraut.

Ex maritimis locis in hortos recipitur.

Amaranthus vulgatior.

Ἀμάρανθος, ἀπὸ τοῦ μὴ μαραίνεσθαι.

Amaranthus purpureus *Dodon.*

Amaranthus purpureus ſaturo Cocci colore.

Phlox ſeu flamma Theoph. *Anguil.*
Flor Amor.
Blum der Liebe.
Tauſentſchön.
Rot Rölblin.

Differt panniculâ, quæ ſimplex, ſparſa, incurua. Floret Auguſto & Septembri.

Elegantiæ cauſſa & voluptatis Corollariæ ergò in hortis ſeritur.

Flores poti cruenta expuentibus proſunt.

Menſium abundantiam & albas vteri fluxiones reprimunt.

Flos madefactus aquâ hyeme reuiuiſcit ad Coronas.

Amaranthus maximus.

Amaranthus maior floribus obſoleti coloris *Dod.*
Blitum Vngaricum *Matt.*
Blitum topiarium ſeu Indicum *Geſn.*
Groſſer Straus Meyer.
Hanenkam / Vngriſcher Meyer.

Floret Auguſto & durat in Autumnum. Refrigerat, ſiccat, repellit, cohibet.

Iis, quibus in Pulmone vel Pectore vas aliquod fractum fuit, prodeſt.

Amaranthus tricolor.

Amaranthus pictus *Aduerſ.*
Blitum maculoſum *Dodon.*
Blitum variabile *Ital.*
Symphonia Plin. *Dalech.*
Geferbter / geſcheckter Meyer.
Papageykraut / Widerſchein.

Seritur

Seritur in hortis & fictilibus spectaculi caussa.

Ammi.

Ἄμμι *Diosc.*
Ammi perpusillum *Lob.*
Ammi Alexandrinum.
Aethiopicum Cuminum.
Alexandrinischer Ammey.

Ex semine nascitur. Solum requirit benè stercoratum, Soli expositum.

Semen gustu amarum est, subacre & tenuium partium.

Ammi vulgatius.

Βυβώνιον Hipp. *Tabern.*
Ammi *Cord.* & *Fuchs.*
Ammi vulgare *Dod.*
Ammioselinum *Tabern.*
Gemein Ammi.
Ammei Peterlin.

Humidiora amat loca.

Amarum est semen, & gustu feruet.

Mouet vrinas; Renes, Vesicam & Vreteres expurgat.

Amygdalus arbor.

Ἀμύγδαλος τὸ δένδρον *Diosc.*
Mandelbaum.

Floret primo vere in viridarijs, fructus Autumno maturescit.

Amygdala dulcia moderatè sunt calida, leuiculam tamen amaritudinem habent, sed à dulcedine occultatam, quæ tamen temporis spacio fit manifesta. Corpus saginant, Pectus expurgant, tabidis conferunt, & Somnum placidum conciliant.

Amara incidunt, tenuant, tergent, digerunt sine morsu. Ob id ex Pulmone excreationem crassorum & lentorum humorum promouent: obstructum Hepar, Lienem, Renes, Colum à crassis & lentis humoribus expediunt.

Anagyris.

Ἀνάγυρις ἑτέρα.
Anagyris minus fœtens *Lobel.*
Laburnum 2. *Lugdun.*
Faba inuersa *Cord.*
Baumbonen.

In horto Laur. Scholtzij.

Flores Maio lutei dependent racematim Spartij, Genistæ aut Cytisi.

Semen vomitorium est.

Anemone maior alba.

Ἀνεμώνη.
Ἀνεμωλία *Theoph.*
Anemone Pannonica *Dod.*
Anemone 3. Mattiol. albo flore *Lob.*
Weisse WindRöslin.
Weis AnemoneRöslin.

Maij initio flores apparent. Acris eſt & feruidi ſaporis.

Anemone Ropertiana.

Anemone tuberoſa Geranifolia cœrulea *Lob.*

Anemone tenuifolia 3. *Cl. H.*

Klein blaulechte Windröslin.

Variat flore nunc albo, modò cœruleo, Aprili.

Anemone violacea.

Anemone tenuifolia 2. *Cl. H.*

Violbraun Anemonröslin.

In hortis elegantiæ cauſſa habetur.

Anethum.

Ἄνηθον *Dioſc.*

Ανίκηθον.

Anethum.

Till/ Dillkraut.

Ad ciborum obſonia & in medicum quoq; vſum ſeritur: flores & ſemen æſtate perficit.

Grauiter ſpirat. Vim habet calefaciendi, aperiendi, concoquendi, digerendi, ſubtiliandi, diſcutiendi, cum partium tenuitate.

Dolorem ſedat, ſomnum conciliat, crudos & incoctos humores concoquit: Lac euocat, Inflationes & tormina ſedat: Aluum, Vomitiones ſiſtit, vrinas ciet, ſingultum lenit: ſed Oculorum aciem hebetat & genituram reſtinguit aſsiduè potum.

Teneræ comæ in iuſculis & oleribus frequenter eſitantur à Calculoſis.

Vulgus vaccarum pabulo commiſcet, ad augendam Lactis copiam.

Angelica hortenſis.

Σμύρνιον, ἀπὸ τῆς σμύρνης, à Myrrha Smyrnium *Cord.*

Angelica maior *Matt.* & *Dod.*

Angelica Miſnenſis, Briſgoia *Offic.*

Geiſtwurtzel.

Zam Angelick.

Silphij & Laſerpitij ſpecies. In hortis ſemel plantata quotannis ex ſemine deciduo facilè ſe propagat.

Guſtu eſt acris & amariuſcula, ſuauiter odorata. Calefac. ſicc. 3. Aperit, attenuat, diſcutit.

Pituitoſos lentosq; humores digerit, craſſam tenacem q; pituitam expectorat, ideo frigidæ Tuſs auxiliatur: Virginum remorantes Menſes euocat, ſecundas expellit,

lit, rigores febrium ex vino ſoluit.

Aduerſus venena mirè pollet, febres quas peſtilentiales vocant, curat, & manſa à peſte præſeruat, halitumq́; Oris grauem emendat.

Extractum Angelicæ multò efficacius & in minima doſi omnia perficit.

Rotulæ ex hoc, ſaccharo addito, parantur ſuauiſsimæ, & contra aëris infectiones vtiliſsimæ.

Aniſum.

Ἄνισον, Ἄνησον *Dioſc.* ὅτι ἀνίησι τὰς ἐμπνευματώσεις.

Aniſum.

Anicetum.

Cyminum dulce.

Anis/ ſüſſer Kümmel.

In hortis ſeritur, ſed difficilius ſemen perficit, Iulio & Auguſto floret.

Semen ſaporis eſt mixti, ex dulci, acri & amariuſculo conſtans. Calefac. 2. ſiccat 1. Aperit, digerit, diſcutit, vrinā ciet. Valet ad inflationes & torſiones Ventris, Aluum & alba feminarum profluuia ſiſtit. Lac ad Mammas elicit, Venerem ſtimulat, dolores Capitis leuat, halitum Oris iucundiorem reddit, Hydropicis ſitim extinguit potum. Venenis aduerſatur animalium.

Oleum ad eosdem vſus elicitur, guttula vna atq; altera in appropriato liquore vel ſyrupo hauſta.

Anthora.

Ἀντιφθορά.

Ζαδυαρία, ζάδυαρ.

Antithora *Mattiol.*

Zedoaria vera Arabum *Tabern.*

Napellus Moyſis *Auic.*

Gifftheil/ Heilgifft.

Flores Iulio prodeunt flaui, ſemen in theculis nigrum relinquentes.

Vehementer amara eſt radix. Venenis reſiſtit. Calefacit, ſiccat, abſtergit, ſubtiliat, ſoluit. Magnæ contra Peſtem efficaciæ.

Antirrhinum maius.

Ἀντίῤῥινον *Dioſc.*

Ἀνάῤῥινον.

Βουκράνιον *Gal.*

Leonſtotomos.

Caput Vituli.

Lewenmeuler.

Kalbs Naſe.

Welſcher Orant.

Hundskopff.

Flore variat, incarnato, candido, luteo, Aeſtate conſpicuo.

Sub-

Subamara ſunt folia, ſimilis cum Bubonio facultatis, ſed minoris efficaciæ.

Aduerſus veneficia & philtra, maximè morbum Caducum portatur, anili perſuaſione.

Apium verum.

Σέλινον κηπαῖον, *Dioſc.*

Apium hortenſe, *Trag. Dod. Lobel.*

Petroſelinum, *Officin.*

Garten Eppich.

Peterlin / Peterſilge / *Sil.*

Herba hortis oleraceis notiſsima ob vſum in condimentis Ciborum & acetarijs gratiſsimum. Loca amat humentia.

Apium ori & Stomacho gratum, calidum & ſiccum. Aperit, prouocat, vrinam & Menſes ciet, flatus diſcutit, Calculos cohærentes ſoluit, Iecur & Lienem obſtructione liberat. Hydropicis & Ictericis conducit, ſecundas & partus extrahit. Auxiliatur contra Serpentium venena.

Admiſcetur ſemen theriacis & tuſsis remedijs.

Apium criſpum.

Σέλινον πολύφυλλον.

Apium 2. *Tabern.*

Petroſelinum criſpum.

Krauſer Peterlin.

Gefülte Peterſilge.

Rarius ſeritur: at eiuſdem facultatis.

Apium Macedonicum.

Πετροσέλινον, *Gal.*

Petroſelinum Macedonicum, *Mattiol.*

Macedoniſcher Peterlin.

Stein Peterlin.

Frigoris impatiens ex ſemine hortis Medicorum familiare.

Semen Theriacæ & antidotis vrinam cientibus miſcetur.

Apium Alexandrinum.

Σμύρνιον, *Gal.*

Ἱπποσέλινον, *Dioſc.*

Apium Macedonicum Officin. *vulg.*

Hippoſelinum, *Cord. Dod. Lobel.*

Smyrnium, *Mattiol.*

Alexandriniſcher Peterlin.

Roß Eppich.

Spaniſcher Eppich.

Solum amat pingue, humidum.

Semen calidæ & ſiccæ naturæ, Lienis, Renum, Veſicæ & vteri vitijs prodeſt. Inflationes Stomachi lenit, ſudores ciet & ructus.

Apium

Apium palustre.

Ὑδροσέλινον.
Ἐλαιοσέλινον. *Diosc. & Gal.*
Apium rusticum.
Paludapium, *Mattiol. Lobel. Tabern.*
Apium Offic. *vulgò.*
Eppe / Epte / *Sil.*
Eppich / Wasser Eppich.

Humidis & vmbrosis hortorum angulis luxuriat.

Ingrati est tum odoris tum saporis, acutioris & grauioris, quo caput ferit; vnde à cibis abdicatur.

Temperamenti est calidi & sicci. Reliquæ vires cum Apio domestico.

Succus attenuat, aperit, crassa extenuat, obstructiones amolitur & vrinas mouet: Tertianis ex frigida caussa, ac Regio morbo succurrit. Oris Tonsillarumq; malignis vlcerib. cum Hordei decocto, addito Melle Rosato, prodest.

Aquæ destillatæ peculiaris vis contra Hydropem à vulgo asscribitur.

Aquifolium Plinij.

Agrifolium.
Paliurus 2. *Lacun.*
Cratega, *Guiland.*
Ruscus sylu.
Stech Palmen.
Wald Distel.

In viridario D. Laurent. Scholtzij.

Aquilegia hortensis.

Agley.
Glocken blumen.

Varias hæc in flore tam ratione magnitudinis, quàm coloris obtinet differentias.

Aquilegia alba simplex.

Aquilegia simplex candido flore.
Aquilina alba.
Weisse einfache Agleien.

Aquilegia rubescens.

Aquilina rubra.
Rote Agleien.

Aquilegia purpurea.

Purpurbraun Agley.

Aquilegia incarnata.

Leibfarbene Agley.

Aquilegia multiplex cærulea.

Aquilina pleno flore.
Blawe volle Agley.

Semen Epilepticis commendatur.

Aquilegia candida multiplex strijs cæruleis.

Weisse volle Agley mit blawen streiffen.

Aquilegia multiplex variegata.

Aquilegia multiplici varij coloris flore.

Agley mit vollen geschecketen blumen.

Aquilegia degener viridi flore.

Agley mit grünen blumen.

Aquilegia inuersa.

Aquilegia flore inuerso Mattiol.

Aquilegia hortensis multiplex inuersis floribus Casp. Bauh.

Agley mit vmbgekereten blumen.

Hanc ostendit mihi Georgius Rösler⁹ patricius Gorlicensis & Rei herbariæ studiosissimus.

Arantia malus.

Μηλέα νεραντζίη.

Arbor Arantia.

Malus Aurantia, *Dod.*

Pomerantzenbaum.

Fronde viret perpetua, hyeme subterraneis locis asseruatur; cum hyemem non ferat.

Arantia mala.

Mala Aurengia, Nerangia.

Pomerantzen.

Refrigerant, sitim febricitantibus sedant, præsertim acida, vomitũ compescunt, ventriculum roborant.

Cortex amarus est. Cal. & sicc. Aperit, abstergit, ventriculum confortat, Icteritiæ medetur, Menstrua prouocat, flatus expellit.

Semen venenis potenter resistit, Lumbricos necat & expellit.

Arbor Iudæ.

Κερωνία, an κερκὶς, *Theoph.*

Ceratia siliqua.

Siliqua fatua.

Fabago.

Judas baum.

Wild S. Johannisbrod.

In viridarijs rariss. frigoris impatiens.

Arbor vitæ.

Θύα, *Theoph.*

Κέδρος λυκία.

Cedrus Lycia, *Aduers.*

Cedrus Americana.

Baum des Lebens.

Americanischer Cederbaum.

In horto Laur. Scholtzij.

Ramuli in terram depacti facilè radices concipiunt, hyemis & frigoris est patiẽs.

Ex Canadas Americæ septentrionalis Insulis primũ ad nos allata.

Sapor

Sapor ei ſubamarus odoris fragrantiſsimi. Huius ligno, Xyloaloe hodie à pleriſq; adulteratur.

Ariſtolochia rotunda vera.

Ἀριστολοχία στρογγύλη, *Dioſc.*
Ariſtolochia rotũda, *Offic.*
Ariſtolochia femina.
Ronde Oſterlucey.
Ex Italia inſtructioribus Medicorum hortis nota.
Radix amara eſt & ſubacris. Abſtergit, digerit.
Venenis reſiſtit, Ruptis, conuulſis, laterum doloribus, ſingultibus, ſuſpirijs pota auxiliatur. Vlcera ſordida expurgat.

Ariſtolochia longa vera.

Ἀριστολοχία μακρὰ, *Dioſc.* δακτυλῖτις.
Ariſtolochia maſcula.
Lange Welſche Oſterlucey.
Guſtu eſt amaro & graui, Calefac. & ſiccat 3. gradu.
Ad remorantes à partu ſecundas, Menſesq; ciendos magni vſus.

Ariſtolochia longa vulgaris.

Ἀριστολοχία κληματῖτις.
Ariſtolochia Saracenica, *Dodon.*
Ariſtolochia clematitis noſtrâs, *Lobel.*
Gemein Oſterlucey.
Lange Holwurtz.
Bruchwurtz.
Biberkraut.
Facilè in hortis propagatur.
Amara eſt inſigniter. Recens tuſa & impoſita aculeos, ſpicula, ſurculos extrahit. Menſtrua retenta mouet.

Artiſchocus læuis.

Σκόλυμος, Theoph. Dioſc. *Lobel.*
Κινάρα, *Aduerſ.* quòd, dum colitur, cineribus maximè gaudeat.
Cynara, *Dodon.*
Carduus ſtrobilis.
Alticocalus, *Gal.*
Alcocalus, Cocalus, *Hipp. Nonn.*
Arcotum, *Officin.*
Artiſchaw.
Artiſchock.
Strobildorn.
Seritur ab Olitoribus capitis cauſsâ.
Stercoratam & ſolutam terram requirit.
Capitulum, quod altero à ſatione demum anno perficit, coctum, cum pipere, oleo ſeu butyro, ſale & aceto præ-

to præparatur, gulæ & veneris incitamentum.

Radix amara calef. siccat, vrinam copiosam, vino pota detrahit, eamq; fœtentem.

Caules qui per hyemem eduntur, vocantur Cardi, & prosunt Spleneticis.

Artischocus aculeatus.

Σκόλυμος ἀκανθώδης.
Scolymus aculeatus, *Tab.*
Chamæleonta Monspel. *Lobel:*
Cinara hispida, *Colum.*
Cinara degenerans, *Dod.*
Stechender Artischock.

Floret Augusto & Septembri.

Ex obsonio sumtus succum generat Melancholicum, vt & prior.

Radix contusa & illita cùm alarum graueolentiam tū totius corporis emendat.

Foliorum costæ mediæ candidæ teneræq; factæ magno apparatu Mensæ cum bellarijs inferuntur.

Arundo satiua.

Δόναξ, *Diosc.*
Κάλαμος.
Donax satiua seu Cypria, *Lobel.*
Arundo domestica, Italica.
Zam Rohr.
Spanisch Rieð.
Garten Rohr.

Folia refrigerantis & siccantis sunt facultatis. Cortex excalefac. 3. & plus etiam siccat.

Radix attrahit, extrahit, fistulas vlceraque inueterata exiccat.

Arundo Indica florida.

Canna Indica, *Recent.*
Harundo Lilifera.
Indianisch blumenRieð.
Indianisch Lilgen Rohr.

In viridario Laur. Scholtzij Vratislauiæ Autumno floruit. Hyemem ægrè fert.

Asclepias nigro flore.

Vincetoxicū flore nigro.
Schwalben wurtz mit schwartzen blumen. Ibidem.

Asparagus hortensis.

Ἀσπάραγος ἥμερος, *Diosc.*
Asparagus altilis, *Tabern.*
Asparagus marinus, *Clus.*
Sparagus Officin.
Spargen/ Spargeln.
Corallenkraut.

Passim in hortis humido pingui beneque subacto solo. Iunio & Iulio floret, Maio & Iunio turiones ad acetariorum vsum colliguntur.

Aspara-

Aſparagi recentes in cibo ſumti Aluum emolliunt, vitia pectoris expurgant, vrinã mouent, Stomacho vtiles.

Radix pota Iecur, Lienem obſtructione liberat, Veſicam expurgat, Regiũ morbum ſanat, Vrinæ ſtillicidium difficultatemq; ac dyſenterias mitigat.

Aſphodelus luteus.

Ἀσφόδελος mas Dioſc. *Fuchſ.*
Aſphodelus femina *Matt.*
Haſtula regia.
Affodillus *Officin.*
Geel Affodillwurtz.
Goldwurtz.
Heydniſche Lilgen.

Radix extergentis & diſcutientis eſt facultatis. Iunio floret.

Aſphodelus albus.

Ἀσφόδελος *Theoph.* & *Dioſc.*
Aſphodelus mas *Mattiol.*
Aſphodelus maior *Cluſ. H.*
Weis Affodillwurtz.
Affodill Lilien.

Radix calefacit, ſiccat, vrinas & Menſes ducit.

Aſphodelus rubeus.

Aſphodelus flore ſuauè rubenti *Lob.*
Rote Affodill Lilien.

Iunio in horto meo floruit ex ſemine prognatus.

Atriplex ſatiua alba.

Ἀτράφαξις *Dioſc.*
Χρυσολάχανον.
Atriplex domeſtica, *Matt.*
Atriplex hortenſis alba.
Türckiſche Mölten.
Zam weiſſe Mölten.

Ab Olitoribus ſeritur ob guſtum cæteris ſuauiorem. Iunio & Iulio caules cum flore promit.

Humectat 2. refrigerat 1. gradu cum tepida caliditate. Aqueæ eſt ſubſtantiæ & minimè terrenæ. Emollit aluum, abſtergit & Iecoris obſtructiones aperit.

Calidis & macris naturis conducit.

Semen vomitus prouocat.

Atriplex ſatiua rubra.

Atriplex hortenſis *Dod.*
Atriplex 2. folio & flore purpureo liuens *Lob.*
Mölten/ Milten.
Grünkraut vulgò.

Seritur in campis & hortis hyemis initio.

In cibis præſtat vere tantum: ſiquidem velociſsimè ſeneſcit & deperditur.

Atriplex Hiſpanica ſinuata.

Σπαναχία, σευτλομάλαχος *Tr.*
Σευτλολάπαθον *Gesn.*
Olus Hiſpanicum *Tr.*
Spinacia, Spinachia *Dod.*
Boulapathra *Plin.*
Spineth.
Binetſch/ Spanach.
Spaniſch Kraut.

Vere ſeritur & æſtate, ſed citò adoleſcit & inter duos Menſes perficitur.

Sapor qualitatis expers, citò idcirco deſcendit & aluum emollit.

In cibum deuorata, exaſperatas Arterias lenit, & aridæ tuſsi confert.

Atriplex Hiſpanica Betæ folio.

Spinachia nobilior ſeu femina.
Niederlendiſcher Spineth.

Folia habet non vt prior prorſus acuta, ſed parum in rotundum flexa Betæ inſtar, eaq́; teneriora & gratiora.

Inter culinaria olera laudatiſsima habetur palatoq́; gratiſsima ſed flatulenta.

Succus epotus calorem reſtinguit, Stomachi roſiónes mitigat. Lac elicit.

Auena candida.

Βρῶμος *Dioſcor.*
Auena veſca *Lobel.*
Weiſſer Haber.
Augſt Haber.

Sata Vere, ſub finem Autumni matureſcit.

Temperiem paulò frigidiorem Hordeo obtinet, & nonnihil quoq; adſtringit, ita vt Alui fluxiones ſiſtat. Deſiccat inſuper & calefacit mediocriter & ſine morſu.

Ex Ptiſana & farina eius Pulticulæ & Sorbitiones coquuntur haud ingratæ Ventriculo. Tuſsientes plurimùm iuuant, nec non Pleureticos, Hepaticos & Spleneticos; temperant calorem Viſcerum. Stranguriam leniunt & Raucedinem, purulenta excreantibus ſalubres.

Suauior hæc & veſcendo cæteris gratior.

Auena nigra vulgaris.

Auena ſylueſtris nigra *Cæſalp.*
Eichel Haber.
Grawer Haber.
Bart Haber.
Gemein Haber.

Frequentiùs ſeritur in riguis & montoſis, quæ ſtercorari commodè nequeunt.

Minus eſt granum, Equorum pabulum laudatiſsimum, Ab Agricolis etiam in cibos recipitur.

Auena nigerrima.

Auena Turcica.
Schwartzer Haber.
Granum prorſus nigricat. Minus frequens ſeritur.

Auricula Vrſi purpurea.

Auricula Vrſi flore purpureo *Lob.*
Lunaria Arthetica *Geſn.*
Rote Schlüſſelblumen.
Bär Sanickel.
Guſtu multùm exiccat & adſtringit. Vulneraria eſt.

Auricula Vrſi lutea.

Auricula Vrſi floribus luteis *Tab.*
Sanicula alpina lutea.
Geel Bär Sanickel.
Schwindelkraut.
Geele wolriechende Berg-Negelin.
Ad vulnera vt prior vtilis.
Aliunde allatæ in hortos recipiuntur.

Balſamina mas.

Balſamina Cucumerina.
Cucumis puniceus *Cord.*
Momordica *Bapt. Sard.*
Charantia *Dod.*
Balſamkraut.
Balſamöpffel.
In hortis penſilibus. Amat loca Soli expoſita. Siccat & mediocriter refrigerat. Vulneraria eſt. Ad Coli dolores & Inteſtinorum tormina, Rupta Conuulſaq; cum vino aſſumitur foliorum puluis.

Oleum ex fructu immaturo paratur ad vulnera glutinanda doloreſque vlcerum praui humoris mulcendos, arcendaſque Vulnerum & Mammillarum inflammationes. Pervtile Hæmorrhoidibus dolentibus, Ambuſtis Veſparum & Apum ictus ſanat.

Rumicoſis pueris efficax remedium, ſi eo locus ſæpius perungatur, & Puluis foliorum interea aliquot diebus exhibeatur.

Balſamina femina.

Balſamina 2. *Cord.*
Balſamina Amygdaloides *Geſn.*
Balſamella.
Balſamkraut Weiblin.
In hortis & fictilibus alitur. Autumno fructus matureſcit.
Eaſdem cum priori obtinet facultates.

Bellis minor hortenſis pleno flore; purpureo, rubro, niueo, variegato.

Primu-

Primula veris hortensis multiplex.

Volle Maßlieben.

Sametblůmlin.

Tausentschön.

Puellæ ad coronamenta expetunt.

Maio flosculi elegantes vigent, qui speciosissimi tam denso foliolorum contextu luxuriant, vt vix vllo aut nullo apparente luteo orbiculo, vniuersum & ambitum & medium floris occupent.

Eiusdem cum syluestri naturæ.

Berberis.

Ὀξυάκανθα Gal. *Cord.* q. ὀξὺς ἄκανθα.

Berberis *Offic.*

Amerbaris *Auic.*

Spina acida.

Erbsal.

Sauerdorn.

Berbes.

Versich.

Salsendorn.

Ob fructus in hortos recipitur, ad quorum sepimenta vtilis.

Flores Maio exeunt coloris lutei, Septembri & Octobri fructus maturescunt.

Folia refrigerant, siccant 2. ordine, tenuium partium, ac incisionis quid obtinent. Ad Ciborum condituram veluti Oxalidis vtilia. Cortex siccus pul. putredinem sanat oris & Colli.

Radix aculeos, & spicula extrahit illita.

Baccæ gustu sunt acido & subaustero. Refrigerant, siccant, cohibent, roborant, adstringunt: prosunt cruentis expuitionibus, firmant commotos Dentes.

Robè succo inspissatur, ad sitim restinguendam, biliosas pestilentesq; exhalationes supprimendas conuenientissimum.

Condiuntur Baccæ sacccharo, Cœliacis, Cibum reijcientib⁹, Dysentericis & Cholericis vtiles: Mensium profluuia cohibent, tineas Ventris necant.

Beta candida.

Τεῦτλον *Diosc.*

Σικελική, Sicula *Theoph.*

Beta alba.

Cicla *Officin.*

Weisser Mangolt.

Biessenkraut. *Sil.*

Solum diligit madens ac lectum. Septembri semen ad maturitatem perducit.

Nitrosæ facultatis particeps sine manifesto calore.

Cocta nitrositatem omnem ex-

nem exuit fitq; facultatis leuiter digerentis. Iecoris obstructionibus quàm Malua aptius accommodatur, Lienosos similiter manducata mirificè iuuat.

Folia inueteratis & malis vlceribus ac Inflammationibus vtiliter imponuntur.

Planta recens cum radice & coliculis ex aceto comesta, Cibi appetentiã adfert, sitim compescit, Choleram in Ventriculo reprimit.

Beta nigra.

Τεῦτλον μέλαινον *Diosc.*
Beta vulgatior.
Beta nigricans agrestis *Tr.*
Beta viridis.
Gemeiner Mangolt.
Schwartzer Mangolt.
Biessen *Sil.*

Paulò minor, à foliorum colore ex obscuro magis virentium nigra vocatur.

Culinaria est. Aluum minus mouet ob vim subadstringentem.

Eruptionibus Papularum, Igni sacro & ambustis medetur.

Succus recens Naribus attractus, Caput purgat, pituitam clementer extrahendo. Immiscetur Clysteribus ad indurata Alui excrementa euocanda.

Beta rubra.

Τεῦτλον ἐρέθριον.
Beta rubra Romana, *Dod. F.*
Rapum rubrum.
Roter Mangolt.
Rote Rüben/ *Sil.*

Vulgo nota. Radix priusquam caulis exit, in aqua elixatur aut cineribus calentibus coquitur, & exutis apicibus cum aceto, sale & Carui conditur ad vsum pro carnib. assis palato & ori grata.

Eadem deraso cortice Ano glandis modo supposita, aluum ad excrementorum expulsionem inuitat, præsertim exiguo sale aspersa.

Blattaria alba.

Verbascum femina vulgò *Lobel.*
Weis Schabenkraut.

Blattaria purpurea.

Blattaria flore purpureo, *Lobel.*
Blattaria phœnicea, *Tab.*
Rotbraun Mottenkraut.

Iulio floret. Autumno semen maturescit.

Blattaria flore magno.

Schabenkraut mit grossen blumen.

Iulio flores exerit.

Borrago.

Βούγλωσσον, *Diosc.*
Εὐφροσύνη, *Plin.*
Bugloſſum verum Veterum Quibuſdam.
Bugloſſa vrbana.
Borragen.
Burretſch.
Hertzblůmlin.
Hertz frewde.

Semel ſata quotannis ex ſemine decidente renaſcitur.

Flores albos & cœruleos magna Aeſtatis parte in multum Autumnum vſque fert, Herba ad Aluum emolliendam cum alijs oleribus decoquitur.

Flores ſunt Cordiales. In vinum noſtra Aetas conijcit & acetarijs aſpergit, lætitiæ ac hilaritatis excitandæ cauſſa.

Radix ſaccharo conſeruatur ad Cordis affectus.

Botrys.

Βότρυς, *Diosc.*
Artemiſia Turcica.
Vua herba.
Patientia, *Gallis.*
Traubenkraut.
Lungenkraut.
Mottenkraut.

Annua eſt planta tota ſucco reſinoſo madens: per maturitatem in viridi luteo langueſcit. Humecto lætatur ſolo.

Pertinacis odoris gratia fragrat, odoremq; haud ita diſsimilem Ambroſiæ ſed multò vegetiorem vibrat.

Excalefacit, ſiccat 2. receſſu: penetrat, aperit, incidit, abſtergit.

Præſtat ad omnes pectoris & Thoracis pituitoſos affectus: iuuat ſuppuratos, Aſthmaticos, Suſpirioſos, Puerperarum à partu dolores mulcet.

Arida veſtimentis interponitur, vt ea à tineis & blattis præſeruet.

Tenera folia ſaccharo cõſeruantur ad Cordis & Pulmonis affectus.

Botrys II.

Ambroſia.
Chamæpitys 2. *Dodon.*
Chamædrys laciniatis folijs.
Feld Cypreſſen.
Feld Ambroſienkraut.
Iunio floret.

Amara eſt, odoris non iniucundi, reſinoſi. Calidæ & ſiccæ temperaturæ.

Capitis affectibus & vteri vtilis. Calculum viasq; vrinarias

narias expurgat: Iecoris & Lienis obstructionibus medetur.

Brassica.

Κράμβη κεφαλώδης.

Brassica vulgatissima Slesiaca albida & subcœrulea.

Brassica capitata albida, *Dodon.*

Brassica Lacuturres, *Plin.*

Caulis capitatus.

Caputium, *Officin.*

Olus, κατ' ἐξοχὴν.

Kraut/ Heuptkraut.

Hauptköl/ Kappes.

Kappeskraut.

Hortis & campis frequētissima.

Martio seritur, Iunio transplantatur, post Solstitium in capita extuberat, quæ arctè occluduntur.

Hæc albida & cœrulea vulgò Weis vnd blaw kraut/ habetur. Solum amat mediocre, pingue, probè stercoratum & benè subactum. Deficcat, non tamen admodum acris: quin etiam emollit, glutinat, abstergit.

Crapulam discutit & inde noxam restinguit.

Crassum & Melancholicū procreat succū nimius esus.

Folia inflammationibus & tumoribus imponuntur.

Capita vel integra vel minutim concisa abundè condiuntur & vasculis concluduntur, atq; ita in quotidianum totius anni vsum adseruantur. Sauerkraut.

Ius eius Ignibus sacris imponitur.

Brassica latifolia Sabauda.

Brassica alba capite oblongo non penitus clauso.

Brassica Sabauda.

Braßica latifolia.

Saphoischer köl.

Breitbletterter köl.

Versich/ *vulgò.*

Hortis instructiorib. familiaris. Seritur & transplantatur vt prior, frigoris impatiens. Delicatior est, palato magis arridens.

Braßica vulgaris.

Κράμβη, *Diosc.*

Κράμβη λεία, *Plinij.*

Gemeiner Köl.

Glatter köl.

Kölkraut.

In hortis ab Olitoribus seritur. Solum amat pingue.

Gustu hæc amara aliquantulum ac salsa. Esitata in cibo imbecillo Stomacho conuenit, Concoctionē adiuuat, Aluum durari non pa-

titur; vrinam prouocat.

Braſsicæ viridis cauliculi depurati ſi manducentur, aut ſuccus cum Melle decoctus exhibeatur, ad vocem interceptam certiſsimum auxilium.

Braßica cærulea.

Braſsica Cumana ſeu rubra, *Dodon.*

Braſsica vulgaris rubra, Marrucina.

Blawkol / Rotkol.

Rubro colore ex cæſio, crebrò in hortis occurrit.

Braßica criſpa.

Κράμβη οὐλόφυλλος, *Theoph.*

Braſsica Apiana, *Plin.*

Braſsica fimbriata.

Krauſer köl.

In iure veteris galli decocta Colicam & Ventris tormina ſedat, ſi iuſculum ſorbeatur, qua ratione & calculo Renum, nec non Hepaticis & Spleneticis commodat.

Hyberno tempore cum carnibus Veruecinis pinguibus decoquitur.

Braßica tenuifolia.

Κράμβη λεπτόφυλλος σελινοειδής.

Braſsica tenuifolia laciniata.

Braſsica Selinoides.

Zart Krauſſer Kol.

Folijs eſt fiſsis & in lacinias multas diſſectis, ſapore vulgaris Braſsicæ.

Braßica florida.

Braſsica Cauliflora *Dod.*

Braſsica florida botryitis *Lob.*

Braſsica Pompeiana *Plin.*

Blumenköl.

Salatköl.

Käslinköl.

Caulifior olitoribus.

Peregrina eſt. Caules medij conglomerati, Ori grati cocti ex iure pingui edûtur.

Braßica rapoſa.

Caulorapum *Mattiol.*

Braſsica caule rapum gerens ſeu 9. *Dod.*

Braſsica peregrina medio caule turbinata & rapacea.

Κράμβη γογγυλώδης.

RubenKöl.

E græcia hortis noſtris familiaris facta, Solum vult mediocre, pingue & ſtercoratum.

Braßica prolifera.

Braſsica criſpa prolifera *Tabern.*

Braſsica Aſparagôdes criſpa *C. B.*

Büſchel

Büſchel Kölkraut. *Tabern.*
In horto Laur. Scholtzij Vratiſl.

Bugloſſum Italicum.

Bugloſſum Anguſtifolium *Lobel.*
Echium Italicum ſpinoſum *Fuchſ.*
Bugloſſa maior *Officin.*
Welſche Ochſenzunge.
Βούγλωσσον.
In viridarijs Medicorum perennat. A Iunio in Autumnum vſq; floret.
Floſculi aſpectu elegantes Cordiales ſunt, ſaccharo cõſeruantur, & in vſum Medicum exiccantur.

Bugloſſum rubrum I.

Ἀγχοῦσα *Dioſc.* παρὰ τὸ ἀγχουσίζειν à fricando.
Anchuſa, Calys ſeu Onoclea *Aduerſ.*
Alcanna *Offic.*
Bugloſſa rubra *Mattiol.*
Rote Ochſenzunge.
Alkannenwurtz.
Türckiſche Röte *Vulgò.*
Iulio floret.
Radix refrigerat, deſiccat, adſtringit. Subamara eſt, extenuat, extergit humores Corporaq; denſat.
Calculoſis, Lieni & bile ſuffuſis commendatur. Hæc cum vino rubro adſtringenti & butyro recenti decoquitur ad vnguenti conſiſtentiam, Ruptis, Conuulſis, ex alto deuolutis proficuam.
Ad Exanthematum facilem eruptionem ex calenti Cereuiſia vulgi medicina.
Radicem ob ſanguineum ſuccum mulieres olim ad fucandam faciem vſurpabant.

Bugloſſum rubrum II.

Bugloſſum anguſtifolium.
Anchuſa ſpuria flore rubro.
Echij facie Bugloſſum minimum flore rubente, *Lob.*
Kleine rote Ochſenzunge.
Minus eſt & folijs anguſtioribus.

Bulbo-Caſtanum.

βολβοκάστανον.
Ἀγριοκάστανον.
Nucula terreſtris Septentrionalium *Aduerſ.*
Oenanthe 1. *Mattiol.*
Geranium 1. Dioſc. *Cæſalp.*
Erd Caſtanien.
Sew Caſtanien.
Schäfer Nüß.
Bulbus eſt oleraceus edendo totus & gratus Caſtaneæ ſapore.

Bulbus eriophorus.

Ἐριόφορος *Theoph.*
Bulbus Bombycinus.
Wollechte frembde Zwibel.

Buxus humilis.

Πύξος *Diosc.*
Χαμαίπυξος.
Buxbaum.

Semper humilis manet, nunquam ad Arboris assurgit proceritatem.

Perpetuò viret, nec frigora horret, grauis odoris.

Capillum ruffant, tum folia tum rami in lixiuio decocti.

Nec cariem nec vetustatem sentit spissißima ac densißima eius materia: ob id grauißima.

Calamintha montana præstantior.

Καλαμίνθη ὀρεινὴ *Diosc.* ὡς καλὴ μίνθη quasi bona Mentha & vtilis.

Calamintha montana magno flore.
Edle BergMüntze.

Viget æstate & toto ferè Autumni tempore, à Iunio in Autumnum flores semenque perficit. Radix valde restibilis.

Olfactu est suauiter acri & sapore paululum amaro.

Calidæ & siccæ temperiei. Digerit, mordicat, extenuat, incidit valenter crassos humores, trahit ex alto ad circumferentiam.

Menses ciet, vrinas pellit, Ruptis, conuulsis, ægrè spirantibus, torminibus, horroribusq; auxiliatur. Regium morbum expurgat, Venenis resistit. Theriacæ miscetur.

Calamintha montana vulgaris.

Calamintha *Mattioli.*
Calaminthum montanum vulgare *Officin.*
Gemeine BergMüntze.

Iulio & Augusto floret.

Eadem præstat, sed minus potens.

Calendula vulgaris hortensis.

Χρυσάνθεμον Diosc. *Aduers.*
Chrysanthemum oculatum Diosc. *Aduers.*
Calendula *Officin.*
Verrucaria.
Ringelblumen *Sil.*
Goldblumen.

Nulli non horto decora & inquilina. Singulis ferè Mensium calendis, Maio & Iunio incipiente vsque in autumnum floret.

Gustu est adstringenti cum

cum leuicula amaritudine. Calefac. ordine 2. Aperit, digerit, prouocat. Cor roborat, venenis resistit, & aduersus pestilentes febres commendatur.

Ventriculum frigidum corroborat, appetitum prostratum excitat, ab obstructione liberat Hepar & Lienem. Calefacit & confortat omnia viscera interna. Monet vrinas & Menstrua ducit.

Semen vermibus infestum.

Calendula simplex maiore flore.

Grosse einfache Ringelblumen.

Calendula simplex maiore flore medio rubro.

Calendula simplex medio rubra.

Rotgelbe Ringelblumen.

Calendula simplex maior albicante flore.

Weisse Ringelblumen.

Prætertur cæteris ad album fœminarum fluxum immodicum.

Calendula multiplex.

Calendula flore pleno.

Calendula multiflora maxima.

Grosse volle Ringelblumē.

Calendula multiplex aurea.

Calendula satiua polyanthos melina.

Grosse Goldgeele volle Ringelblumen.

Flores Virguncularum coronis inserri bonum colorem eis reddere vulgo persuasum est. Poti earundem Ocriasin emendant, Menstrua eliciunt, Icteritiam discutiunt, & prauum Corporis habitum emendant.

Conserua florum cum Rhabarbaro sumta ad eosdem vsus efficax.

Vulneraria est insignis.

Calendula multiplex prolifera.

Calendula reflorescens seu prolifera.

Calendula polyanthos prolifera.

Chrysanthemum proliferum *Lob.*

Volle Ringelblumen mit nebenblůmlin.

Autumno vtplurimum laterales flosculi enascuntur.

Camelina III.

Camelina Thlaspi effigie.

Pseudo-Myagrum 3. *Matt. Camerar.*

Teschel

Teſchel Dotter.

Camelina Thlaſpi effigie.

Cameline *Lobel.*
Myagrum 2. Thlaspi effigie.
Schottendotter.
Semen Auiculis gratum.

Cannabis mas.

Κάνναβις καὶ ἀστεῖος χοινόστροφος, *Dioſc.*
Cannabis fœcunda *Dod.*
Canapus.
Zamer Hanff.
Hanff *Sil.*

Ad veſtium ſtragula, Reſtes & quamlibet ſuppellectilem ſeritur in campis.

Semen gignit rotundum, cinereum colore, medulla dulci, alba. Calefacit multum, deſiccat, flatus diſcutit, genituram exiccat.

Emulſio ex ſemine trito fluxiones ſiſtit diuturnas, dolores, repentinoſque flatuum vortices, & humorum fluctuationẽ compeſcit, ſomnum cõciliat. Vſus tamen immoderatus moleſto ſopore perfundit.

Contuſi medulla capiti vel pedibus imis admota haud abs re Icteri humores vaporesque tenues à centro auertere & euocare putatur.

Gallinæ hoc ſemine ouiferaciores redduntur.

Cannabis femina.

Cannabis ſterilis, *Dodon.*
Cannabis ſylu. *Mattiol.*
Cannabis maior, *Trag.*
Fimel.
Fimel Hanff/ *Sil.*

Hæc caules edit longè teneriores, multis ramis brachiatos, & floret etiam, ſed nullo ſemine prolificat.

Succus foliorum Auribus inſtillatus vermes interimit, Inteſtinorumque tineas excutit. Radices Podagricis tophis commodæ: recentes illinuntur vtiliter ambuſtis.

Capparis.

Κάππαρις, *Dioſc.*
Kapperſtaude.

Non niſi inſtructiſsimis viridarijs alitur.

Fœtus priuſquam ſe pandat in florem, decerpitur & muria vel aceto conditur.

Cappares in Officinis duplices habentur. Maiores, minores. Minores vulgo, quia palato gratiores, habentur meliores, kleine Kapperlin/ Cappern in Eſſig. Cum reuera maiores melioris ſint ſucci, & aptiores alendæ carni.

Edun-

Eduntur ſale prius eloto, addito oleo & aceto, Quartanâ laborantibus ac Lienoſis in cibo proſunt: appetitum lapſum erigunt.

Cardiaca Moluccana læuis.

Cardiaca Melica ſeu Molucca Syriaca minus aſpera, *Aduerſ.*

Molucca læuis, *Dodon.*

Meliſſa Conſtantinopolitana, *Mattiol.*

Syriſch Hertzgeſperr.

A Moluccis Orientis non ita dudum repertis Inſulis nomen habet, vnde primò allata creditur.

Ex ſemine naſcitur.

Contra venena efficax.

Cardiaca Moluccana aſpera.

Melica ſeu Molucca aſperior Syriaca, *Lob.*

Molucca ſpinoſa, *Dodon.*

Rauch Syriſch Hertzgeſperr.

A priori aſperiuſculis caliculis tantùm eſt diuerſa.

Calefacit, aperit, attenuat, abſtergit, Ictericos iuuat, Lumbricos interficit & Animalium venenoſorum ictibus mirificè auxiliatur, tum pota tum illita.

Carduus benedictus.

Ἀτρακτυλὶς ἐπιγειόκαυλος, Theophr. *Dod.*

Attractylis hirſutior, *Fuchſ.*

Cnicus ſupinus, *Cord.*

Cardobenedictus, *Officin.*

Carduus ſanctus.

Cardobenedict.

Bernhardiner kraut.

Geſegneter Diſtel.

Bornwurtz.

Planta apud Sileſios magni nominis, æſtimationis & vſus.

In hortis Iulio & Auguſto floret, quo tempore ad Medicos vſus colligitur.

Calefacit, ſiccat receſſu 2. Guſtu amarus eſt. Expurgat viſcera: Iecur & Lienem ab obſtructione liberat: ventriculo quē bilis infeſtat, confert, eiuſque dolores ſopit. Malos humores abſumit & educit. Pectus expurgat; Phthiſicis, Pleureticis conducit, tormina ſedat, ſudores elicit. Calculum comminuit. Menſeſque promouet.

Tertianam, Quartanam aliaſque putridas Ventriculi febres ſanat.

Contra peſtilentiam omniſque generis venena lethalia mirificè pollet, tàm inte-

interiùs ſumtus, quàm venenoſorum animaliummorſibus illitus.

Cancrum aliaque maligna, putrida & gallica vlcera ſanat.

Semen vtiliter Emulſionibus in febribus malignis additur.

Carduus Mariæ.

Λευκάκανθα, Dioſc. *Mattiol.*
Carduˀ leucographis, *Plin.*
Sylibum, *Aduerſ.*
Spina alba hortenſis, *Fuchſ.*
Bedegarim ſeu Bedeguar, *Officin.*
Mariendiſtel.
Margendiſtel / *Sil.*
Vnſer Frawendiſtel.

Planta eſt æſtiua & quotannis ex ſemine deciduo repullulaſcit.

Deſiccat Radix & modicè adſtringit.

Semen tenuis eſt eſſentiæ & calidæ facultatis, guſtu amarum, omnibus aduerſatur venenis, conuulſisq; auxiliatur Infantibus. Bibitur vtiliter ad Hepatis & viſcerum infarctus & vrinas remoratas. Quare confert Hydropicis, Ictericis ac Nephriticis. In pleureſi & lumborum doloribus vulgi medicina.

Carduus ſphærocephalus.

Ῥύτον, ἐϊτον, Theoph. *Aduerſ.*
Echinopus ſeu Carduus echinatus, *Geſn.*
Crocodylium, *Fuchſ.*
Spherdiſtel.
Balldiſtel.
Rund köpfficht diſtel.

In hortis elegantiæ cauſſa: altero à ſatione anno floret.

Folia & ſemina ſapore leniter amara ſunt. Caput echinatum cum ſemine decoctum collutu dentium dolores mulcet.

Carduus ſtellatus.

Τρίβολος φυλλάκανθος, *Theoph.*
Spina ſtella, *Tabern.*
Spina ſolſtitialis, *Dod.*
Eryngium, *Guil.*
Calcatrippa Italis, *Matt.*
Sterndiſtel.
Radediſtel.
Wallendiſtel.

Iulio & Auguſto floret.

Radix calidæ eſt & ſiccæ facultatis, tenuis eſſentiæ, vrinas mirum in modum pellit. Calculumq; deturbat.

Aqua ex radicibus deſtillatur aduerſus diuturnas febres vtilis, Lue venerea infectis commoda: ſanguinem à vitioſis humorib. expurgat.

Carduus

Carduus fullonum satiuus.

Dipsacus fullonum, *Dod.*
Dipsacus albus, *Fuchs.*
Onocardium.
Weberdistel.
Weberkarten.
In hortis & campis à pannificibus seritur.

Carduus satiuus spinosissimus.

Τρίβολος πολυάκανθος.
Polyacantha *vulg.*
Grosser stachelichter Distel.
Maximus est & spinosissimus ad hominis altitudinem assurgens.
Augusto floret.

Carthamus.

Κνῆκος, Diosc. *Gal.*
Κνῆκος, *Theoph.*
Cartham⁹ seu Cnicus, *Lob.*
Crocus Sarracenicus Matthiol. *Cam.*
Cnicus vrbana & satiua, *Plin.*
Carthamum, *Officin.*
Wilder Garten Saffran.
Bürstenkraut.
Saflor.
Iulio & Augusto flores exponit, qui à nonnullis vice condimenti in cibum veniunt. Cibos namque croceo colore commendant & aluum emolliunt.
Adduntur & cordialibus medicamentis. Semen supernè & infernè purgat pituitam & aquas extrahit, ob id morbis inde natis mirificè auxiliatur. Corrigitur Mastice, Aniso, Zingibere & alijs stomachicis.

Carthamus syluestris Recent.

Κνῆκος ἀγρία.
Attractylis syluestris hirsutior.
Attractylis recticaulis, *Theoph.*
Spillendistel.
Spindeldistel.
Semen Cnico simile, sed minus & nigrum, amaricans: siccat & digerit mediocriter.

Caryophyllus satiuus.

Φλόγιον, Theoph. *Scalig.*
Betonica coronaria. *Tab.*
Betonica altilis, *Fuchs.*
Herba Tunica, *Offic.*
Flos caryophyllorum.
Caryophyllus hortulan⁹.
Graß Negelin.
Garten Neglin.
Vbiuis in fenestris, pensilibus vasis, nec non in hortorum torulis spectatur,

vt nihil vulgatius.

Floret diutiſsimè, tota quidem æſtate, & autumno, in cellis etiam interdum, fauente loci tepore, hyeme tametſi rigida.

Mirum creditur, vt tam celebris flos tamque iucundus fuerit à veteribus ſilentio prætermiſſus, qui amplitudine, pulchritudine, varietate, odoris præſtantiâ Roſa non inferior cenſeri poteſt.

Vim floribus ineſſe calefaciendi & ſiccandi ſaporis amaritudo, odoriſque fragrantia ſatis declarant. Alijs mediocris eſſe temperaturæ videtur.

Præſtant purpureo nitentes colore, Caryophyllos aromaticos redolentes.

Roborant ventriculum, cerebrum, cor, & iecur, vnde commendantur ad omnes cordis affectus, Vertiginem, Apoplexiam, Paralyſin & conuulſionem.

Aduerſus venena, venenoſorumq; animalium ictus mirificè valent. Hinc contra peſtilentię contagia dantur, Antidotisq; inferuntur.

Conſeruantur ſaccharo ad eoſdem vſus.

Succus haud inferior eo, qui ex granis tinctorijs Kermes dictis colligitur. In cordis affectibus, Cardialgia, Palpitatione, Lipothymia, Ventriculi imbecillitate, Capitiſque malis, Vertigine, Cephalalgia &c. præſtantiſſimum remedium. Commodiſsimè etiam in febribus malignis propinatur.

Acetum florum oxyrrhodinis vtiliter permiſcetur.

Aqua ad eoſdem vſus vitreis organis elicitur. Iulepis Cordialibus & Epithematibus Hepaticis & Cephalicis non ſine fructu miſcetur.

Radix inodora, inſipida cur floribus in compoſitis ſit præferenda, non video.

Caryophylli domeſtici apud nos varia ſunt genera, colore, odore, & florum ſtipatu differentia. Alij enim Maiores ſunt, alij Minores, alij pleni. Quidam coccineo rutilant colore, alij ſaturatâ purpurâ nitent. Alij candido, alij carneo, alij miniato gaudent colore. Sunt & verſicolores nonnihil albo rutiloq; colore miſtim reſperſi.

Caryophylli domeſtici maiores ſimplices.

Intenſè rubri.

Albi.

Minia-

Miniati.
Purpurei.
Variegati.
Einfache oder hole Negelin / roth / weiß / leibfarben / Pomerantzfarbene / eingesprengte.

Ex semine facilè nascuntur & hyemis frigora perferunt.

Caryophylli domestici pleno flore rubente.

Caryophyllus multiplex intensè rubens.

Caryophyllus maior plenus intenso rubore nitens.

Volle satt rote Negelin.

Caryophylli dom. multiplices pallidè rubentes.

Caryophylli domestici pleni carnei coloris.

Leibfarbene volle Negelin.

Caryophylli dom. multipl. miniati.

Caryophylli domestici pleni Arantij pomi colore.

Pomerantzfarbene Negelin.

Præ cæteris ob colorem elegantem ad Corollas expetuntur: verùm odore minus fragrant.

Caryophylli domestici pleni variegati.

Caryophylli dom. multiplices rubris & albis punctis strijsq; picti.

Eingesprengte Negelin.

Strigische Nelcken vulgo.

Maiores sunt cæteris & denso foliorum stipatu suauissimum exhalant odorem.

Caryophylli dom. pleni ex surculis nati.

Allerley gepfropffte Negelin.

Hi diligentia & studio feminarum & Virguncularum surculis tenellis in terram Maio subactis plantantur, & fictilibus multis annis Aestate & Hyeme florentes vigent.

Caryophyllus Armerius I.

Flos Armerius 2. *Dod.*

Viola barbata latifolia *Lugdun.*

Caryophyllus Charthusianorum.

Charteuser Negelin.

Scharlachs Blumen.

Stein Neglin mit Silber pünctlin.

Folio est latiore, breuiore Saponariæ. Flores permulti in vmbella simul congesti, Iulio & Augusto pulchrè rubent exiguis argenteis punctis ornati.

Caryophyllus Armerius II.

Superba alba & ſuauè rubens *Lob.*

Caryophyllus minor *Dod.*

Weiſſe zerkerbte Ne-

Leibfarbenes gelin.

Pirniſche Negelin.

Feder Neglin.

Flores minus profundè diſſecti ſunt, ſuauiter odorati.

Caryophyllus viſcarius.

Muſcipula ſeu Armeraria 2 *Lobel.*

Seſamoides magnum Salmanticum *Cl. H.*

Armerius flos 4. *Dod*

Frembde Kleber Negelin.

Caryophyllus Indicus minor ſimplex.

λυκοπέρσιον Gal. *Tabern.*

Tanacetum Peruuianum *Cord.*

Flos Aphricanus minor ſimplex.

Africaniſche Sametroſen.

HerbſtRoſen / Sametblumen.

Color huic aureus ſubnigricans & liuida quadam purpurâ adumbratus, aſpectu admodum iucundo, holoſericum æmulans.

Auguſto & Septembri in hortis & fictilibus floret.

Grauis, fœtidus & ingratus odor atteſtantur, huic ineſſe vim malignam & noxiam, ob id intra Corpus ſumi non debet.

Caryophyllus Indicus minor plenus.

Flos Aphricanus minor multiflorus.

Othonna Dioſc. *Lacunæ.*

Gefüllete Sametroſen.

Caryophyllus Indicus maior ſimplici flore.

Flos Aphricanus maior ſimplex.

Tanacetum Affricanum maius ſimplici flore.

Caltha Affricana fruticoſa flore ſimplici *Geſn.*

Einfache geele Herbſt-Roſen.

Geele Roſen vulgò.

Caryophyllus Indicus maior multiflorus.

Flos Aphricanus maior polyanthos.

Othonna maior polyanthos *Lob.*

Tages Indica.

Groſſe volle gelbe Herbſt-Roſen.

Fictilibus ad hyemem vſque

quę flores lucent: qui ad Corollas à Puellis colliguntur.

Aggrauant Caput, nocent Cerebro & Cor debilitant.

Castanea Arbor.

Καςανέα *Diosc.*

Kestenbaum.

Castanienbaum.

Fructum præcedunt nucamenta propendentia longa & lutea Nucis Iuglandis iulis similes.

Largiùs sumtæ in cibum Capiti dolorem inferunt. Adstringunt, siccant, aluum sistunt, ægrè concoquuntur & aluum inflant.

Centaurium maius.

Κενταύρειον μέγα *Diosc.*

Centaurium maius serratifolium *Aduers.*

Rhaponticum Offic. *Cord.* & *Matt.*

Panax platyphyllon Plin. *Dod.*

Gros Centaurwurtz.

Gros Tausentgüldin.

Solum amat pingue & lætum.

Succum flauum subrufescentem fundit Radix, quæ gustu est acris simulque adstringens, leuicula quadam dulcedine.

Medetur Ruptis, Conuulsis, ægrè spirantibus, diuturnæ Tussi, sanguinem expuentib⁹, Asthmaticis, ex aqua & vino vulnera glutinat.

Haud rectè Rheopontico substituitur, cum legitimum hodie sufficienter asportetur ad nos.

Cepa rotunda.

Κρόμμυον *Diosc.*

Cepa Fuchs. *Trag.*

Cepa rotunda capitata Matt. *Cam.*

Vnio.

Zwippel.

Zwiebel.

Zwifel.

Coloris est rubei & candidi, Culinis notissima. Solum appetit pingue, vehementer subactum. Seritur Aprili & Maio.

Cepa acris est & odore lachrymosa, calida & sicca, crassarumq; partium.

Incidit, mordet, flatus gignit, extenuat, expurgat, sitim mouet.

Hæmorrhoides aperit cùm apposita tùm cum aceto inuncta.

Cocta vehementer vrinam pellit, semen genitale auget & Venerem stimulat: imposita tubercula concoquit & celerrimè rumpit.

Succus cum Melle & Ruta Ca-

ta Canis rabidi morsibus illinitur.

Largiore cibo sumta, Capitis dolores efficit, Oculos offendit, ac aciem eorum retundit & sensus stupidiores reddit.

Naturā biliosis aduersātur.

Cepa oblonga.

Cepa Hispanica oblonga *Lobel.*

Cepa alba.

Lange weisse Zwibeln.

Spanische Zwibeln *Sil.*

Mitior est sapore, nec adeò Caput afficit.

Cepa sterilis.

χοινό πρασον.

Κρόμμυον. τμητόν Theoph.

Porrum sectiuum *Lob.*

Porrum tonsile.

Schnitzwibel.

Brißlauch *Sil.*

Ad obsonia & condimenta paranda in hortos recipitur. Diu viget & plurimis annis restat hyemis ac frigoris patiens.

Odore & sapore cepam & porrum refert.

Cepaa.

Κηπαῖα *Diosc.*

Portulaca syluestris.

Zepeenkraut.

Acker Burtzel.

Welsch Harnkraut.

Folia in vino pota vrinæ stillicidio & Vesicæ scabie laborantibus opitulantur.

Cerasus hortensis dulci fructu.

Κέρασος.

Passim in hortis.

Cerasia dulcia rubra seu Cæciliana, rote Kirschen.

Cerasia nigra, Actiana.

Schwartze Kirschen.

Cerasia Hungarica.

Cerasia Hispanica.

Cerasia Iuliana *Plin.*

Grosse Vngrische Kirschen.

Spanische Kirschen.

Flatulenta sunt, Aluum emolliunt, cum nucleis vrinas pellunt; sed citissimè corrumpuntur & prauos succos generant.

Cerasia pinguia decocta & per cribrum traiecta in tabulis ligneis ad solem indurantur à feminis in Ciborum condimenta.

Gegossene Kirschen.

Cerasus Italica.

Welscher Kirschbaum.

Cerasia acidula, acidodulcia, Pliniana.

Welsche Kirschen.

Weisse Kirschen.

Weinseurlichte Kirschen.

Hæc

Hæc omnium ſunt ſuauiſſima, quæ in Culinas veniunt.

Rubent quidem & melioris ſunt ſucci, ſed aquei, frigidi ac humidi. Sitim ſedant, æſtuanti Ventriculo proſunt, febricitantibus vtilia; facilè deſcendunt & aluum lubricam reddunt, nutrimenti verò exiguum præbent.

Ceraſus fructu acido.

Sauer Kirſchbaum.
Ceraſia auſtera, Amarena.
Ceraſia Aproniana.
Schwartze SauerKirſchen.
Amarellen.
Weichſel Vulgò.

Refrigerant, deſiccant & nonnihil etiam incidunt, Ventriculum conſtringunt, Cibi appetentiam inuitant, bonum ſanguinẽ generant, Pituitam incidunt craſſosq; humores, flauam bilem reprimunt, vrinam eliciunt.

Sapore commendantur ad intinctus conficiendos, quibus & ſanis & ægrotantibus febribus maximè bilioſis vexatis edulia iucundiſsimè conduiuntur.

Succus per ſe vel cum ſaccharo ad eoſdem vſus ad certam conſiſtentiam denſatur. Condiuntur item ſaccharo & exiccantur integra in cibum & medicinam.

Ceraſiorum gummi.

Lachryma Ceraſi.
Kirſchhartz.

Cum quadam viſcoſitate tenuium eſt partium absque mordacitate.

Tuſsi veteri medetur, Arterias exaſperatas lenit, Calculoſis ex vino prodeſt.

Aceto liquefacta Infantium Lichenas ſanat.

Virgunculæ in pyri formam effingunt, vulgò, Claren, quo pilos à fronte auertunt frontemque exhilarant.

Chamæceraſus.

Χαμαικέρασος.
Ceraſus humilis.
ErdWeichſel.
In horto Laur. Scholtzij.

Chamælea.

Χαμαιλέα *Dioſc.*
Chamælea tricoccos *Lob.*
Mezereon Arabum *Aduerſ.*
Coccognidion *Offiuin.*
Κόκκος κνίδειος.
Zeidelbaſt.
Zeilandt.
Kelbershals.
Ibidem fruteſcit.

Folia & fructus amara sunt & acria vrentis & vehementer calidæ facultatis.

Bilem & Pituitam detrahunt, sordida & crustosa vlcera cum Melle repurgant.

Chamæmelum Romanum.

Chamæmelum odoratius *Dodon.*

Anthemis seu Leucanthemis odorata *Lob.*

Chamomilla Romana.

Römische Camillen.

Edle Camillen / oder Hermel.

Instructioribus hortis notum, etiam asperrima hyeme viret.

Facultatibus vulgari multò est præstantius. Suauius enim quiddam aromaticumq; Amaraci aut Abrotani exhalat.

Syrupus ex hoc ad Icterum Splenis & Hydropem vtilis paratur.

In aqua aut vino decocta herba cum floribus addito Cymino pota, mirificum in Colica flatulenta præstat auxilium.

Chamæmelum Romanum flore pleno.

Chamæmelum Romanum multiflorum.

Anglorum niueum λευκανθεμον flore multiplici *Aduers.*

Volle Römische Camillenblumen.

Edle Camillen/Hermel mit vollen blumen.

Eiusdem cum priori facultatis.

Chærefolium.

Χαιρέφυλλον.

Chærefolium Offic. *Dod.*

Gingidium *Fuchs.*

Körffel/ Körffelkraut.

Körbelkraut.

Terrâ stercoratâ & aliquantulum humente oblectatur. Maio floret & semen fert nigrum oblongum aristis Auenæ simile.

Si Augusto seratur, per totum hyemem vtile est.

Coctum crudumque Stomachi magna vtilitate estur. Culinaria est herba, tota dulcis & odorata, acriusculo quodam accedente sapore vix ferè insensibili.

Grumos Sanguinis concretos dissoluit, Menstrua prouocat, affectibus Renum & Vesicæ admodum vtilis.

Corroborat Ventriculum, Cerebrum, Intestina, & Pestilentialibus febribus occurrit.

Chære-

Chærefolium Hiſpanicum.

Μυῤῥὶς *Dioſc.* ὡς μυῶς ῥὶς.
Πλυόσπερμον. *Cord.*
Cerefolium maius.
Myrrhis maior *C.B.*
Smyrrhiza *Plin.*
Seſeli Peloponnenſe *Anguil.*
Myrrenkraut.
Spaniſcher Körffel.

In hortis ſatum diutius reſtat.

Odore, ſapore, jucunditate, facultatibus Cherefolium imitatur.

Radix longa craſſa in Cibis additur inſtar Petroſelini. Vrinas potenter ducit; ob id Ictericis, Hydropicis, affectibus Renum & Veſicæ commendatur.

Aiunt eam bis terúe die potam ex vino, in Peſtilentia ſalutarem eſſe, & ne contagia Morbi ſentiantur, obſtare.

Chondrilla Hiſpanica.

Chondrilla rara purpurante flore, ſemine nitido deciduo *Lob.*
Crupina Belgarum.
Spaniſche Condrillen.

Facilè ex ſemine naſcitur, neglecti vſus.

Chondrilla cærulea Belgarum.

Blaw Condrillenkraut.

Aliunde allatum ſemen in hortis ſeritur.

Chryſanthemum Mattioli.

Χρυσάνθεμον *Dioſc.*
Bellis lutea *Tr.*
Bellium maius *Tabern.*
Boaria *Rom.*
Chryſanthemũ ſegetum.
Goldblume.
Geele Genſeblum.
Geel Kindsauge.

Duplex eſt. Maius & minus folijs profundiùs inciſis.

Aeſtiua eſt planta, frigoris impatiens, tenera, fruticoſa, oleracea, guſtu nonnihil caloris indicans.

Pota in Balneis poſt exitum de ſolio Morbo regio correptis breui bonum colorem inducit.

Chryſanthemum Americanum.

Chryſanthemum Peruuianum *Dod.*
Helenium Indicum maximum *C.B.*
Planta maxima.
Corona Solis.
Gigas herba.

Indianiſch Goldblume.
Sonnenkrone / Sonnenblume.
Ex ſemine ab Hiſpanis ex America allato lubenter naſcitur. Auguſto floret.
Pediculi foliorum teneri adhuc pilis deraſis in craticula cocti, ſale oleoq; conditi, eſu ſuaues, Oriq; grati, & ad Venerem promouendā proſunt.
Ad vulnera glutinanda gummi & vniuerſa planta magnæ commendationis.

Chryſanthemum Americanum proliferum.

Flos Solis maximus ramoſus.
Sonnenkron mit viel nebenblümlein.
Septem octoúe flores hoc anno in hortulo meo ex vna planta enati ſunt.

Cicer Arietinum.

Ἐρέβινθος *Dioſc.*
Cicer ſatiuum.
Cicer *Officin.*
Kiechern.
ZiſerErbes.
Amat pingue ſolum.
Aperit, abſtergit, diſcutit, incidit, flatus excitat. Calidum eſt & humidum, amaritudinis non omninò expers.

Lac & ſemen copioſè adauget, venenis reſiſtit.
Eius decoctum Lienem, Iecur & Renes expurgat, Menſes & partus pellit, Calculum frangit, Ictericos Hydropicos & Cachecticos per vrinas purgat.

Cichorium Italicum.

Cichorea ſatiua.
Welſche Wegewart.
Garten Bindleuffe.
Magis quàm agreſte refrigerat.
Olitores radices hyeme terra aut ſabulo obruunt; quo artificio mirum in modum albeſcunt, teneræ euadunt, & in totam aſſeruantur hyemem, exuto magna ex parte amarore.
Condiuntur etiam verè cum ſaccharo ad Hepatis calidiores affectus.

Citria Malus.

Μηλέα μηδική, *Dioſc.*
Malus Medica, Citrea.
Citrus, *Tabern.*
Citronbaum.
Citrinatbaum.
In viridarijs aliquando aſſeruatur vaſculis, ſed fructum non fert.
Folia odorata, calida & ſicca.

Citria Mala.

Μῆλα μηδικά.
Cedromela.
Citrula.
Citron öpffel.
Citronen.
Citrinatöpffel.

Cortex amarus est, non sine acrimonia. Omnibus venenis aduersatur, & frigidum ventriculum roborat, Cor exhilarat.

Mansa oris halitũ emendat, suauitatemque accersit.

Caro refrigerat, humectat, flauam bilem reprimit, sitim sedat, & Pestilentiæ cõtagia arcet.

Succus grauidarum Maliciæ succurrit.

Semen amarum venenis aduersatur, Aluum mouet & lumbricos expellit, in febribus pestilentialibus magni vsus.

Cortex conditus sacch. Ventriculum, Cor & Cerebrum roborat.

Citrullus.

Anguria, *Mattiol.*
Cucumer Citrullus, *Fuchs.*
Citrulus, Citreolus, *Trag.*
Citrullen.
Erdöpffel.
Indianische Kürbis.

Autumno fructus maturescunt, Augusto floret. Refrigerat & humectat.

Pulpa in ore commansa, Linguæ in febribus asperitatem lenit & sitim compescit.

Semen internarum partium inflammationibus succurrit & bilis acrimoniam ac feruorem contemperat.

Clematis seu vitis syluestris.

Ἄμπελος μέλαινα, *Fuchs.*
Κληματὶς ἑτέρα Diosc. *Mattiol.*
Vitis nigra seu Bryonia, *Fuchs.*
Viorna vulgò, *Aduers.*
Clematis 2. *Mattiol.*
Lynen.
Wald Reben.
Rebling.

In horto Laur. Scholtzij, semen fert Septembri.

Gustus feruidus & acris calidam arguit vim.

Clematis peregrina purpurea.

Clematis Pannonica.
Purpur braun Winde.

In hortorum est delicijs: floret æstate.

Cochlearia.

Cochlearia Batava, *Aduers.*

Telephium Diosc. *Lac. & Ronsæo.*

Herba Scorbuti.

Löffelkraut.

Schorbockskraut.

Ex semine integro anno viret in horto meo ad succi vsum.

Facultatem euidenter calidam & siccam, virenti Nasturtio sapore & qualitate persimilem obtinet.

Scorbuto efficaciter medetur.

Succus Hydropicis propinatur, nec non alijs externis maculosis Cutis affectibus Lienis vitio progenitis.

Colchicum candido flore.

Zeitlosen mit weissen blumen.

In horto D. Laur. Scholtzij.

Colocynthis rotunda.

Κολοκυνθίς.

Cucurbita amara cathartica, *Lobel.*

Coloquinthen.

Wilder Kürbis.

Vehemens catharticum, Empiricis, quibus frequenter in vsu, notum.

Insigniter est amara: Eapropter obstructos meatus expurgat ac aperit.

Colocynthis pyriformis.

Κολοκυνθὶς ἀγρία.

Colocynthis pyramidalis seu fera, *Tabern.*

Coloquint weiblin.

Byren Coloquinten.

Voluptatis gratia seritur.

Colutea arbuscula.

Κολουτέα, Theoph. *Aduers.*

Colutea vesicaria.

Welsch Senetbaum.

Linsenbaum.

Viridarijs familiaris. Vere floret, Augusto semen in vesiculis maturescit.

Folia in maiori copia exhibita, vt Sena aluum laxant.

Semen vomitorium est sicut Genistæ.

Consolida regalis cærulea vulg.

Κύμινον ἄγριον ἕτερον, Diosc. *Tabern.*

Calcaris flos, *Recent.*

Calcitrapa, *Cord.*

Consolida regia.

Rittersporn.

Sporn blumen.

Horn kümmel.

Coronaria est puellis nota.

Consolida regalis cærulea maior.

Delphinium, *Dodon.*

Grosser blawer Rittersporn.

Flores oculorum Epiphoris & inflammationibus vtiles, in aqua seu succo.

Consolida regalis purpurouiolacea.

Violbraun Rittersporn.

Consolida ex albo purpurascens plena.

Weißbraun Rittersporn mit vollen blumen.

In horto Laur. Scholtzij.

Consolida regalis incarnata.

Consolida regalis satiua flore rubro, *Tabern.*

Delphinium 3. flore roseo, *Gesn.*

Leibfarben Rittersporn.

Consolida regalis albo flore.

Delphinium flore candido, *Gesn.*

Rittersporn mit weissen blumen.

Ad coronarum vsum à puellis seritur.

Conuoluulus Asureus.

Conuoluulus hederaceus vel cœruleus exotic⁹, *Aduers.*

Campana cœrulea, *Dod.*

Campana lazura, *Herbar.*

Flos Noctis.

Blawe Nachtwinde.

Potius voluptatis quàm vtilitatis caussa plantatur.

Cornus mas.

Κρανία, *Diosc.*

Kornelbaum.

Folia & germina gustu acerba sunt valenterq; desiccant, vulnera glutinant.

Corna, Hornkirschen / Horlitzen.

Acerba sunt & vehementer astringunt. Dysentericis competunt.

Coronopus I.

Κορωνόπους, *Theoph.* & *Dioscor.*

Herba stella seu cornu ceruinum, *Dod.*

Coronopodium.

Pes Miluinus seu Cornicis.

Hirtzgras.

Hirschhorn salate.

Rappenfuß.

Ad Acetariorum vsum seritur.

Folia aliquantulum salsum & dulcem saporem habent: Cruda eduntur in acetarijs & cocta cum aceto & sale.

Calculosis & cœliacis vtilis radix.

Coronopus II.

Cornu Cerui alsiosum repens, *Dodon.*

Ambro-

Ambrosia spontanea strigosior, *Lob.*
Kriechender Kraenfuß.
Feld Hirtzhorn.
Wantzenkresse.

Tota æstate in hyemem multam viret. Iunio floret, semen Plantaginis ferè in spicis succedit.

Odore destituitur, sola acredine nares feriens. Estur in acetarijs vt prior.

Corylus domestica.

Nux Auellanæ, Pontica.
Garten Haselstrauch.

Auellanæ rubræ, ponticæ, rote Haselnüsse / Ruhr nüsse / putamine extrinsecus vestiuntur barbato, nucleo intus russa membrana cincto, oblongiore. Gustu sunt gratiores vulgaribus & fractu minimè contumaces.

Aluum adstringunt, Cœliacis ac Dysentericis vtiles. Contra serpentum morsus valent.

Cotonea malus.

Μηλέα κυδωνία.
Malus cydonia.
Küttenbaum.
Quittenbaum.

Foliorum decocto fouentur Vterus & Anus procidentes. Flores ei albæ Rosæ sylu. figurâ singuli seorsim collocati: fructus Autumno maturescunt.

Cotonea mala.

Κυδώνια μῆλα, χρυσόμηλα.
Mala Cydonia.
Cydonia minora.
Quitten öpffel.
Kütten / kleine Kütten.

Pyra Cydonia.

Στρουθόμηλα vel στρούθια, *Diosc.*
Quitten Byren.
Grosse Quitten.

Pyri ferè turbinatam figuram exprimunt. Magna quidē sunt, sed minus vtilia.

Ad Medicum vsum eliguntur Cydonia mala, quæ pressa sunt, & in toros ferè diuisa, Melopeponum modo, benè habita, flauescentia, lanuginosa, odorata.

Refrigerant 1. siccant 2. ordine: valenter adstringūt, cohibent, roborant.

Cocta in cineribus cum saccharo Ventriculo apta, Singultū & nauseam compescunt, calorem mitigant, concoctionem iuuant, ventriculum occludunt & vaporum exhalationem prohibent; Omnes alui fluxiones sistunt, Dysentericis ac Cœliacis vtilia.

Cruda

Cruda cataplaſmatis adduntur ad cohibendam aluum, aut ſi Stomachus æſtuet, aut in vomitiones effundatur, ad Mammarum inflammationes, præduros Lienes & condylomata.

Condiuntur cydonia Saccharo integra vel inciſa, demtis nucleis, ventriculo grata. Caro cum Melle aut Saccharo vel per ſe vel additis corticibus Citrij, Ambra & alijs aromatibus ad Electuarij formam coquitur.

Vinum ſeu ſuccus ad ſyrupi vel gelu conſiſtentiam addito ſaccharo redigitur.

Creſpinus I.

Ceanothus, *Theoph.*
Groſſularia præcox.
Vua criſpa, *Lobel.*
Vitis precia, *Plin.*
Chriſtdorn/ *Sil.*
Wegdorn.
Stechdorn.
Rauche Kreuſelbeeren.

Baccæ nonnihil hirſutæ circa ſolſtitium maturæ refrigerant, exiccant, roborant & adſtringunt. Viret primo vere niuibus delapſis.

Succus immaturi fructus Omphacij loco eſt. Iuſculis febricitantiũ commodè incoquuntur; ſitim, calorem extingunt & appetentiam excitant.

Creſpinus II. ſpinoſior.

Groſſelbeer.
Glatte Kreuſelbeern.

Spinoſior eſt & baccas ſubluteas læues non hirſutas, dulces habet, quæ tardiùs matureſcunt.

Maturæ parum aut nihil adſtringunt, & caloris exiguum quid obtinent.

Crocus hortenſis.

Κρόκος, *Dioſcor.*
Crocum.
Safran.

Solum amat mediocriter pingue.

Autumno floret; folia virent tota hyeme.

Calefacit, exiccat, frigidi terreiq; nonnihil obtinet. Aperit, pellit, digerit, roborat, emollit, concoquit, leuiter adſtringit.

Lætitiam affert & cordi conducit, venenis & Peſti aduerſatur.

Immodicus vſus Capitis dolorem, inappetentiam cibi palloremq; facit.

Crocus ſylueſtris montanus flore albo Lob.

Berg Safran mit weiſſen blumen.

Cucumis satiuus vulgaris.

Σίκυς ἥμερος, *Diosc.*
Cucumis esculentus.
Cucumis vulgaris, *Dod.*
Cucumern / quasi Curuimer à curuore.
Gorcken.

Pinguia & aprica amat loca. Iulio & Augusto maturescunt fructus.

Humectant & refrigerant Cucumeres ordine 2. Abstergunt, incidunt, vrinas mouent, aluo & Stomacho vtiles.

Condiuntur fermento aqua & Anetho virides nondum maturi; si iam citrini facti sunt, esui haud idonei.

Mensis Acetariorum vice cum carnibus assis apponuntur palato non ingrati.

Semen desiccat, aperit, abstergit, Pectoris & Pulmonis inflammatione laborantibus prodest, Iecinoris obstructiones aperit, Calculo Renum & Vesicæ exulcerationibus subuenit. Emulsionibus commodè additur.

Cucumis anguinus flexuosus.

Cucumis oblongus, *Dod.*
Schlangen Gurcken.
Lange Cucumern.

Hortis instructiorib. notus.

Cucumis asininus.

Σίκυς ἄγριος, *Diosc.*
Cucumis sylu. Elaterij, *Lob.*
Eselkürbis.
Springkürbis.

Circa autumnum fructus maturescit.

Radix abstergit, digerit, emollit; Bilem & pituitam deijcit, præsertim in Hydropicis. Succus summè amarus est, calidus leuiter & subtilium partium.

Elaterium, succus qui è fructu oblongo, glandi simili, paratur, summè amarus est, ordine secundo calid⁹; Menses mouet, Cynanchis cum melle illinitur, Ictericis cum Lacte in Nares trahitur & Cephalalgicis.

Cucurbita rotunda.

Κολόκυνθα ἰνδική seu ἥμερος, *Diosc.*
Cucurbita seu Zuccha, *Aduers.*
Cucurbita maior albo flore, *Fuchs.*
Kürbis.
Ronder Kürbis.

Loca amat rigua & aquosa.

Cucurbita humectat & refrige-

frigerat 2. gradu. Cruda cibo insuauis, Stomacho perniciosa & concoctu fermè inexpugnabilis.

Comesta sitim propellit. Exiguum corpori præbet alimentum, idque frigidum & humidum: facilè autem subsidet præcipuè elixa, quæ acrimoniam contemperat & propter substantiæ suæ lubricitatem aluum emollit.

Cruda illita tumores & abscessus mitigat. Oculorum inflammationibus & Podagris benè facit.

Ramenta infantibus contra Syriasin, Syncipiti illinuntur.

Semen feruorem Renum mitigat, vrinæ acrimoniam temperat, eamq; prouocat.

Folia Mammis Puerperarum addita Lac exiccant.

Cucurbita oblonga.

Cucurbita longior, *Dodon.*
Cucurbita siue Zucha omniũ maxima anguina, *Lob.*
Langhalsichter Kürbis.
Zincken Kürbis.
Vratislauiæ in hortis.
Sapore est subdulci.

Cucurbita lagenaria.

Cucurbita sessilis.
Flaschen Kürbis.

Cucurbita coronata.

Cucurbita capitata.
Kronen Kürbis.
Ex horto Laur. Scholtzij.

Cucurbita Indica maxima.

Cucurbita Indica seu Saracenica maior.
Türckischer Kürbis.
Türckisch kraut, *Sil.*

Differt hæc quantitate, figura, colore.

Paßim in hortis seritur ob fructum dulcem. Estur vel cum jusculis elixa, vel in butyro additis Malis Ponticis aut Cydonijs pipereq; frixa. Alimentum confert exiguum.

Semen ei magnum album, in quo nucleus includitur dulcis & suauis.

Cucurbita Indica longa maior ex saturato virescens verrucosa.

Langer satgrüner wartzen Kürbis.

Cucurbita teres ex flauo rubens.

Lenglichter rotgelber Kürbis.

Cucurbita Indica minor.

Cucurbita Indica minor rotunda.
Kleiner OepffelKürbis.
ErdOepffel.
Fructus estminimus & pilæ instar rotundus. Viridarijs & pensilibus hortis solummodo nota.

Cucurbita picta.

Cucurbita varia.
Flecken-Kürbis.
Oblonga est & maculis subnigris variegatur.

Cuminum satiuum.

Κύμινον ἥμερον *Diosc.* ἀπὸ τοῦ κύειν, quòd inter olera maximè fruticet ac fœcundissimum sit.
Cuminum Regium, Romanum.
Anethum regium seu Aethiopicum.
Cyminum *Offic.*
Römischer Kümmel.
Kramer Kümmel.
Rechter Kümmel.
Radix tenuis post seminis maturitatem perit. Difficilè nascitur.
Semen vim habet excalefaciendi, siccandi. Attenuat, incidit, aperit, prouocat, adstringit, discutit, fluorem Muliebrem sistit. Ad Stomachi nauseam, tormina inflationesq; conuenit, phlegmata lentosque incidit humores.
Vtile Pectori & Pulmonibus refrigeratis cum sorbitione sumtum.
Ex vino demorsis à serpentibus propinatur; à BalneoRegium morbum expellit, vertiginiq; prodest.

Cuminum corniculatum.

Ὑπήκοον, *Diosc.*
Hypecoon *Dod.* & *Clus.*
Cuminum sylu, 2. siliquosum *Aduers.*
Hornkümmel.
Semen excalefacit, aperit, penetrat.
Epotum Serpentum morsibus præsidio est.

Cyanus maior.

Cyanus montanus *Tabern.*
Cyanus latifolius.
Verbascum Cyanoides.
Grosse Kornblumen.
Wald Kornblumen.
Hortensis est apud nos, alibi spontaneus.
Eadem potest quæ aruensis.

Cyanus satiuus multiflorus.

Volle Kornblumen.

Cyanus

Cyanus ex albo violaceus.

Cyanus albus mediopurpureus.

Liechtweisse veielbraune Kornblumen.

Cyanus albus medio rubens.

Weisrote Kornblumen.

Cyanus cœruleus mediopurpureus.

Blaw braune Kornblumen.

Cyclamen anguloso folio.

Κυκλάμινος *Diosc.* ἀπὸ τοῦ κύκλου.
Cyclamen vernum *Lob.*
Cyclaminus.
Panis porcinus.
Arthanita *Offic.*
Schweinbrod.
Schweintod.

Radix cal. & sicc. 3. Abstergit, incidit, venarum ora aperit, attrahit, digerit, detergit, prouocat, aluum emollit.

Cum hydromelite pota pituitam & aquam per inferna trahit.

Coli cruciatus à pituita progenitos aut ab induratis excrementis tollit.

Radix excauata oleo repleta & Cineri feruenti imposita adiecto Ceræ tantillo, vt strigmentosa fiat, vnguentũ pernionibus vtilissimum.

Supposita Menses ciet.

Miscetur medicamentis, tubercula, strumas aliasque durities discutientibus.

Succus naribus instillatus Caput purgat.

Cynoglossum Creticum.

Cretische Hundezunge.

Folia sunt asperiora vulgari, flores dilutè cœrulei: semine maturo planta perit. Iunio & Iulio floret, semen in theculis asperiusculis amarum, abstergendi vi præditum.

Cyperus longus

Κύπειρος *Diosc.*
Ἐρυσίσκηπτρον.
Cyperus longus odoratior habitior *Lob.*
Iuncus angulosus, quadratus *Cels.*
Galanga syluestris.
Cyperwurtz.
Wilder Galgen.
Wolriechende Bintzen.

Humectis lætatur locis. Eminent Iubæ Iulio & Augusto.

Radix odorata, Calefacit,

exiccat absq; morſu, roborat, adſtringit ac ſimul incidit & aperit, vrinam & Menſes prouocat. Calculo vexatis congruit.

Cyperus dulcis.

Σχοινοκάρυον *Geſn.*
Dulchichnium *Dod.*
Traſi Veronenſium *Matt.*
Cyperus dulcis Theoph. *Tabern.*
Jtalianiſche Zuckerwurtz.
Süſſer wilder Galgan.

Radix excaleſacit, humectat 1. ordine, lenit, leuigat, emollit, acres fluxiones contemperat, genituram auget, & ad Venerem facit.

Cytiſus.

Κύτισος *Dioſc.*
Cytiſus Maranthæ *Gal.*
Geeler Geisklee.
Gehörnter Geisklee.

Semine & racemis ſeritur.

Folia digerendi poſsident facultatem aquæ temperatæ miſtam, ſicut & Maluæ folia.

Refrigerant, tumores inter initia diſcutiunt, ſi pane trita illinantur.

Floribus Apes delectantur, ex quibus plurimum Mellis excerpunt.

Damaſonium nothum.

PSeudo-Damaſonium *Cluſ. P.*
Aliſma δαμάσωνιον ſeu κοιλαδεμον, *Thal.*
Calceolus Mariæ & Sacerdotis crepida.
Helleborine punicea ſeu ferruginea *Lugdun.*
Butterballen.
Welſch Wegericht.
Frawenſchuch.

Iulio floret. Sapor ei amarus.

Vulnera recentia glutinat.

Digitalis purpurea.

Δακτυλῖτις
Δεύαιλις.
Campanula ſylueſtris.
Verbaſculus digitalis *Coſtæi.*
Nola ſylueſtris.
Braun Fingerhütlin.
Braun Waldglöcklin.

In Lotharingiæ & Alſatiæ montibus ſponte vmbroſis locis luxuriat.

Integra æſtate flores gerit pendulos elegantes, ſemen in theculis paleaceum.

Vulneraria eſt.

Folia aluum leniunt.

Flores decocti gargarizatu faucium ardori & Inflammationi proſunt.

Digitalis candida maior.

Digitalis 2. *Dod.*

Schneeweisse Finger-hütlin.

Paulò serius floret quàm purpurea.

Digitalis candida purpureis maculis respersa.

Weisbrauner Fingerhut.

Diptamnus germanica.

Χαμαιμέλιον.

Diptamnus vulgaris seu mas, minor.

Fraxinella *Lob. Dod.*

Tragium *Cord.*

Pœonia mascula *Veter.*

Weisser Diptam.

Gemeiner Diptam.

Spechtwurtzel.

Floret Maio.

Amara est radix, candida, grauis odoris.

Calefacit, siccat, aperit, abstergit, extrahit, prouocat. Comitialibus & frigidis Cerebri affectibus vtilis. Præstat contra Pestilentiæ contagia quouis modo sumta. Confert Stomacho & Anhelosis. Antidotis vtiliter permiscetur.

Diptamnus Italica.

Fraxinella Italica.

Polemonium veterum.

Dictamnus maior.

Welscher Diptam.

Huius folia maiora, virentiora, duriora, magisq; acuminata. Cætera paria sunt.

Doronicum.

Doronicum 1. *Tabern.*

Doronicum latifolium *Clus. P.*

Aconitum Pardalianches 1. *Dodon.*

Schwindelwurtz.

Gembsenwurtz.

Flores lutei.

Radix gustu dulcis, temperiei mediæ ac temperatæ proxima vicinaque. Diu in hortis durat.

Draco hortensis.

Draco *Aduers.*

Dracunculus hortensis *Mattiol.*

Tarco.

Dragoncell.

Draconkraut.

Zitwerkraut.

Keysersfalat.

Serpendo se propagat radiculis. Tota æstate viret. Augusto flosculos fert.

Acris est cum aromatico sapore. Calef. & siccat. Mansa pituitam ciet, Dentium dolores mulcet.

Estur passim in acetarijs cum

cum Lactucis alijsq; oleribus; concoctionem juuat & vrinas mouet.

Epimedium.

E'πιμήδιον Diosc. *Aduers.*
Lunaria *Italis.*
Monkraut.

Radix prolixis ambagibus incuruatur, atq; in latera diffunditur, subadstringentis & siccandis gustus. Aestate multos flosculos promit.

Folia multum amara.

Aiunt epotum concipiendi spem adimere.

Eruca satiua I.

Eruca satiua floribus albicantibus.
Eruca *Offic.* ab erodendo.
Εὔζωμον *Diosc.*
Rauckelen.
Zamer weisser Senff.

Flores Iulio apparent, odoris ingrati.

Excalefac. manifestè, siccat, attenuat, aperit, flatus pellit.

In Cibis sumta semen genitale auget, & Venerem excitat, Aluo perquam commoda.

Semen diureticum est, Ventris tineas perdit.

Eruca satiua II.

Eruca lutea maior.
Eruca sylu. *Aduers.*
Eruca Sabaudica.
Rekulla.
Rokhes.
Rauckelen.

Ad acetaria seritur. Eiusdem facultatis, vrinam potentius trahit.

Cocta addito saccharo Infantium tussi medetur.

Eruca satiua III.

Eruca lutea minor.
Sinapi 1. genus sylu. *Fuchs.*
Erucula.
Klein Rokhes.
Klein Rauckelen.

Tota minor priori.

Eruca satiua IV.

Eruca Nasturtio cognata tenuifolia *Lob.*
Nasturtium sylu. *Clus.*
Wilder Senff.

Eruum satiuum I.

Ὄροβος ἡμερος.
Pisum Græcorũ satiuũ *Tr.*
Phaseolus minor satiuus *Cord.*
Cicer Columbinum *Quibusdam.*
Weisse Zam Eruen.
EckErbis.

Semen

Semen calefacit, ficcat. Ratione amaritudinis incidit, exterget atq; obstructiones expedit. Ventrem turbat sanguinemq; per vrinam ducit. Corporis colorem commendat.

Eruum satiuum II.

Vide Orobum.

Eryngium cœruleum.

Eryngium planum *Dod.*

Eryngium alpinum cœruleum *Tab.*

Blaw Brackendistel.

Blaw Manstrew.

In hortos elegantiæ caussa recipitur. Capitula echinata Augusto & Septembri hilari cœruleo colore placent.

Faba maior.

Κύαμος *Diosc.*

Faba maior satiua.

Bona siue Phaseolus maior *Dodon.*

Grosse rote Bonen.

Teutsche Bonen.

Seritur in agris & hortis.

Frigidæ est & siccæ naturæ. Adstringit, discutit, abstergit, impinguat, flatus gignit.

Insomnia tumultuosa causatur, tussi confert. Farina maculas Cutis abstergit & nitorem ei conciliat.

Aqua ex floribus ad eosdem vsus elicitur.

Faba minor.

Faba minor rubea.

Kleine rote Bonen.

Faba nigra.

Κύαμος ἄγριος.

Faba Latinorum *Dodon.*

Faba syluestris *Mattiol.*

Bona syl. siue Phaseolus.

Pisum nigrum.

Pisum ἀτεβίνθεπτον.

Schwartze Bonen.

Wilde Erbeis.

Mohren Erbeis.

Gustu est fabaceo, sed non ita grato, odoris grauiusculi.

Pares cum maiore facultates habere creditur.

Fegopyron.

Φηγόπυρον.

Τραγόπυρον.

Erysimum Theoph. *Lob.*

Ocymum cereale *Tabern.*

Granum Parnasium *Crat.*

HeidenKorn.

Buchweitzen.

Bockweitzen.

Incultis seritur montium locis.

Calefacit & humectat non multũ à temperatis distans.

Minus alit quàm Secale & Hordeum, plus tamen prouocat quàm Panicum & Milium. Pulticulæ ex Ptisana & farina facilè digeruntur, gignuntq́; mediocrem sanguinem; Tussientibus & difficulter mingentibus prosunt.

Semine Gallinarum genus pastum citissimè pinguescit.

Succus herbæ viridis expressus confert ad lachrymantes oculos.

Ferula.

Νάρθηξ *Diosc.*
Ferula mas seu maior.
Steckenkraut.
Gertenkraut.

In viridarijs ex semine plantari cœpit.

Vi pollet calefaciendi, siccandi, attenuandi.

Ferrum equinum.

Sferra Cauallo *Mattiol.*
Lunaria minor *Chemic.*
Huf Eisenkraut.

Facilè ex semine prouenit.

Multa huic à Chemicis tribuuntur secreta.

Ficus vrbana.

Συκῆ ἥμερος *Diosc.*
Feigenbaum.

Hyeme perit, nisi in cellas subterraneas reponatur. Germina Maio erumpunt atque fructuum rudimenta. Priores Augusto, posteriores nunquam apud nos maturescunt.

Arbor tenuium est partiū.

Carica, Ficus aridæ seu passæ. Calefaciunt in fine primi gradus, tenuium partium. Digerunt, tenuant, coquunt. Renibus, Vesicæ, Suspiriosis, Hydropicis & Comitialibus aptissimæ. Thoracem expurgant. Ad Tonsillarum inflammationes gargarizatu vtiles.

Folia Hæmorrhoides reserant, si ijs fricentur.

Ficus Indica.

Opuntia Plin. *Vulg.*
Tuneficifera Indorum *Aduers.*
Anapallus *Petr. Bell.*
Indianischer Feigenbaum.
Stachlichte Indianische Feigen.

Fictilibus alitur, à Laur. Scholtzio Vratislauiæ: in Hispaniola Noui Orbis spontanea est.

Flammula.

Flammula, seu Flammula Iouis *Matt.*

Flammula surrecta.
Brennwurtz.
Blatterzug.
Caustica est & Cutim carnemq; exulcerat.

Fœniculum vulgatius.

Μάραθρον *Diosc.* παρὰ τὸ μαραίνεσθαι à marcescendo, quòd, vbi inaruit, ad plurima condimenta aptissimum sit.
Fœniculum *Offic.*
Fenchel.
Frawen Fenchel *Sil.*
In hortis & campis seritur. Autumno semẽ maturat.
Coma ex aqua frigida pota nauseam amouet & in olere sumta Lac Nutricibus auget.
Semen naturæ calidæ & siccæ cum leui adstrictione. Aperit, attenuat, digerit, resoluit, Menses ducit, Lac auget, vrinas ciet, venenis aduersatur, Ventriculum roborat, flatus discutit, Regium morbum expurgat. Pulmoni & Iecori amicum: Artheticis commodum: Puerperas purgat; Mulieres frigidas steriles iuuat.
Radix Lienis & Hepatis infarctus expedit, & viscera ab obstructione liberat: Idcirco difficulter mingentibus, Calculosis prodest.

Succus instillatus Oculorum aciem excitat.

Fœniculum Romanum.

Fœniculum dulce *Aduers.*
Fœniculum Florentinum *Gesn.*
Römischer Fenchel.
Grosser süsser Fenchel.
Semen vt planta vulgari maius & sapore suauius.

Fœnugræcum satiuum.

Τῆλις *Diosc.*
Βούκερας *Theoph.*
Fœnugræcum *Aduers.*
Siliqua *Columell.*
Fenugreck.
Bocksshorn.
Ziegenhorn.
Grüesenkörner.
Solum amat pingue. Semen Augusto maturum legitur. Digerit, resoluit, emollit, abstergit, mitigat. Excalefacit ord. 2. & sicc. 1.
Ex aqua mulsa coctum & potum internas collectiones emollit, vitia, doloremq; internorum membrorum sanat & mitigat. Sorbitio farinæ exulcerato pectori & tussi diuturnæ medetur.
Semen integrum coquitur, cuius decocto spongiâ imbuta fouentur oculi prurientes.

Fritillaria purpurea variegata.

Ab abaco siue abucelo, in quo scacorum ludus exercetur, quem fritillum dici existimant.

Meleagris *Dodon.* à coloris varietate.

Braun geschecktе Narcissen Lilgen.

Maio floret.

Galega.

RVta capraria.

Onobrychis, *Dracast.*

Geiß Raute.

Flecken Raute.

Fleckenkraut.

Petechienkraut.

Aestate floret.

Vis illi peculiaris inest contra omnia venena & pestilentiam.

Succus & liquor stillatitius febribus pestilentialibus, variolis, Morbillis, Pueris conuulsis ac comitiali morbo laborantibus commodissimè propinantur.

Flores decoctis ad eosdem vsus adduntur.

Genista Italica.

Σπάρτιον, *Diosc.*

Genista iuncea.

Spartium Diosc. *Aduers.*

Welsche Pfriemen.

Spanische Pfriemen.

Flores vomitum cient.

Gentiana maxima.

Γεντιάνη, *Diosc.*

Gentiana maior flore luteo.

Entzian / Entzicø / *Sil.*

Bitterwurtz.

Ægrè in hortis manet.

Radix impensè amara, Menstrua mouet. Lumbricos enecat: Hepaticis, Stomachicis, qui cibum retinere non valent, subuenit. Venenatorum, maximè Serpentum & Canis rabidi morsibus auxiliatur.

Geranium moschatum.

Geranium myrrhinum.

Acus moschata, *Lobel.*

Wolriechender Storckenschnabel.

Biesemkraut.

Moschum redolet: facilè ex semine deciduo quotannis repullulat.

Recentibus cruentisq; vulneribus commodum & aduersus inflammationes incipientes vtile.

Geranium Creticum.

Geranium Creticum annuum hæmatôdes, *Lob.*

Gera-

Geranium acu longiſsimum.
Cretiſcher Storcken-ſchnabel.
Iunio in hortis floret acu ſuccreſcente longiſsima.
Vulneribus medetur.

Geranium macrorrhizon.

Geranium longiùs radicatum.
Geranium batrachioides 2. *Lobel.*
Geranium hæmatôdes 2. *Cluſ. P.*
Sanguinaria radix.
Langwurtzelichter Storckenſchnabel.
Flores rubei, ſtaminibus luteis Maio & Iunio conſpiciuntur. Radix rubra adſtringens.

Geranium Althaôdes.

Geranium Malacoides *Aduerſ.*
Geranium 2. Maluatum, *Dodon.*
Geranium 6. *Mattiol.*
Pappel Schnabelkraut.
Vulnera glutinat & fiſtulas ſanat in potionib. ſumta.

Gladiolus Italicus.

Ξίφιον, *Dioſc.*
Gladiolus vtrinque floriferus, *Dodon.*
Gladiolus ſegetalis, *Matt.*
Welſcher Schwertel.
Braun Schwertel.
Cum vino & thure ſpicula & aculeos è corpore eximit.

Glycyrrhiza echinata.

Γλυκύῤῥιζα vera Dioſc. *Dod.*
Liquiritia, *Officin.*
Regalitia, *Barbaris.*
Süſſeholtz.
Süſſewurtz.
Vratiſlauiæ in viridario Dn. D. Laur. Scholtzij.

Glycyrrhiza vulgaris.

Glycyrrhiza communis, *Aduerſ.*
Glycyrrhiza ſiliquoſa, *Lob.*
Radix dulcis Francica.
Lackritz/*Sil.*
Gemein Süſſeholtz.
Auguſto & Septembri floret.
Guſtu eſt dulcis modicè adſtringens & ſubacris, adiuncta leuiuſcula quadam amaritudine.
Ad Tuſſes, Raucedines, aliosque Thoracis morbos, Veſicæ & Renum dolores vtilis.
Acrimoniam & ſalſuginem humorũ contemperat.

Gramen nodoſum.

Gramen bulbosum nodosum, *Aduers.*
Agrostis 2. seu nodosum Gramen, *Dod.*
Knopffgras.
Knodengras.
Radices bulbosæ dulces, Canario medicato viribus pares. Ex vino potæ Strangurіosis succurrunt.

Gramen pictum.

Gramen sulcatũ vel striatum album, *Aduers.*
Gramen Turcicum.
Gramen variegatum.
Spanisch Gras.
Margen Gras/*Sil.*
Welsch Gras.
Voluptatis caussa paſsim in hortis alitur.
Radiculis longè lateq; repantibus citiſsimè magna spacia occupat.

Hedysarum maius.

Ἡδύσαρον, *Diosc.*
Πελεκῖνος.
Hedysarum purpureum maius, *Tabern.*
Securidaca maior, *Aduers.*
Linsenkraut.
Grosse Peltschen.
Purpurbraun Peltschen.
Semen amarum & subacerbum est. Confert Ictericis, Lienosis, Vrinas & Menstrua trahit.

Hedysarũ maius luteum.

Hedysarum maius Creticum.
Geele Peltschen.
Aestate floret.

Hedysarum minus.

Securidaca minor, *Aduers.*
Hedysarum 2. *Dod.*
Astragalus, *Monspel.*
Kleine Peltschen.
Geele Steinwicken.

Helleborus albus floribus atrorubentibus præcox Lobel.

Helleborus albus femina.
Veratrum album floribus nigricantibus, *Dod.*
Weisse Niesewurtz mit schwartz roten blumen.
In syluis æditioribus Hungariæ sponte crescit, apud nos hortensis est.

Helleborus niger Stiriacensis.

Elleborus Stiriacus.
Veratrum nigrum Stiriacum, *Tabern.*
Steirische Christwurtz.
Præfertur vulgari in medicamentis. Eiusdem facultatis.

Helleborus niger verus.

Ἐλλέ-

Ἑλλέβορος μέλας.

Helleborus niger, *Aduerſ.*

Elleborum nigrum legitimum flore albo, *Cluſ.P.*

Elleborus niger, *Officin.*

Veratrum nigrum, *Dod.*

Schwartze Nieſewurtz.

Garten Chriſtwurtz.

Colligitur æſtate Meſsis tempore, ſemine maturo flacceſcunt folia.

A vulgari parum differt, niſi quòd folia eius latiora, flores albidiores ſint.

Guſtu eſt acris feruensq; adiuncta amaritudine.

Ventrem purgat tam per vomitum quàm per ſeceſſum, vtramq; bilem ac pituitam detrahens.

Morbis penè inuictis, non modò Melancholicis, ſed etiam merè pituitoſis & ſanguineis eximiũ præſidium.

Scabiem illitus ſanat, vitiligines, Lepras, Impetigines, ex aceto.

Helleboraſtrum minus.

Helleborus niger adulterinus ſylueſtris.

Veratrum nigrum 3. *Dod.*

Seſamoides magnũ, *Cord.*

Conſiligo, *Ruell.*

Wilde Chriſtwurtz.

Leuſekraut.

Schlangenwurtz.

Commendatur ad pecorum Pulmoniam peſtilentiamq; arcendam.

Lentes & pediculos interficit.

Helleboraſtrum magnum.

Helleboraſtrum maximũ, *Tabern.*

Helleboraſter maximus, *Lobel.*

Gros Leuſekraut.

Hemerocallis rubra.

Ἡμεροκαλλὶς, *Dioſc.* quòd flos interdiu pulchritudinẽ ſuam tueatur, nocte appetente languidus flacceſcat.

Hemerocallis flore rubello, *Lobel.*

Hemerocallis ſeu Lilium ſylueſtre, *Aduerſ.*

Lilium coronarium.

Heidniſche Lilgen.

Rote Goldlilgen.

Elegantia ſua exornat viridaria.

Hemerocallis miniata.

Hemerocallis Byzantina 2. *Lob.*

Lilium rubens ſeu miniatum Chalcedonicum.

Türckiſche Goldwurtz.

In horto Laur. Scholtzij.

Heſperis alba.

Ἑσπε-

*Ἑσπερὶς, Plin.
Hesperis 1. *Clus.*
Viola matronalis seu Damascena, *Aduers.*
Weiſſe Veilichen/ *Sil.*
Winter Violen.
Damaſceniſche Neglin.
Ad serta excolitur, altero demum à satione anno flosculos promens.
Thlaspi aut Rapuntium tota sapit.

Hesperis purpurea.

Viola hyemalis flore purpureo, *Tabern.*
Hesperis 2. *Clus.*
Leibfarben Winter Violen.
Braune Pfingſt Negelin.

Hesperis viridi flore.

Viola matronalis flore virescente.
Grüne Winter Violen.
Iunio & Iulio floret.

Hordeum maius.

Κριθὴ, *Diosc.*
Hordeum hyemale seu hybernum.
Winter Gerſte.
Groſſe Gerſte.

Hordeum polystichum æstiuum Tabern.

Hordeum trimestre polystichum.
Groſſe Sommer Gerſte.
Vielzeitlichte Sommer-Gerſte.

Hordeum æstiuum distichon.

Δίστιχον.
Hordeum trimestre min⁹.
Hordeũ Galaticum, *Colum.*
Kleine Gerſte.
Futter Gerſte.
Zwozeidelichte Gerſte.
Hordeum agrum desiderat pinguissimum & probè stercoratum. Seritur Autumno, frequentius Aprili.
Refrigerat & siccat 1. ordine, nonnihil abstergit, vrinas ciet, inflationes parit.

Hordeum mundum.

Πτισάνη, ἀπὸ τοῦ πτίσσειν.
Hordeum mundatum, *Aduers.*
Hordeum deglubutum, *Mattiol.*
Gerſten graupe.
Edulium est in acutis morbis, febribus, dysenteria, cholera, alijs omnibus frumentaceis præferendum.
Ab Agricolis etiam ex Lacte coquitur, cibus haud ingratus.

Hordei farina.

Gerſten Mehl.

In a-

In aqua mulsa cum Ficu decocta. Inflammationes & Oedemata discutit, durities cum pice, resina & fimo columbino concoquitur. Cum pyris syluestribus, Cydonijs aut Rubo, alui profluuia sistit.

Maltum hordeaceum.

Ζιθὸν, *Aëtij*.
Gersten Maltz.
Refrigerat remissius; exiccat, calefacit, potentius abstergit.
Ventris torminibus alijsque similib. ex frigida caussa doloribus succurrit tostum feruensque in sacculo appositum.

Cereuisia hordeacea.

Οἶνος κρίθινος.
Gersten Bier.
Bitter Bier.
Potus Silesijs frequens, ex aqua, Malto & Lupuli floribus decoquitur.
Si Martio coquatur, per integrum annum durat.
Præfertur Suidnicensis, Goldbergensis, Lehnensis, Gryphibergensis.
Egregiè nutrit, minus tamen quàm Triticea, Valetudinem, firmitatem, colorem & proceritatem cæteraque ad bonum corporis habitum pertinentia procreat.
Cum oleo dulci & butyro largo haustu calidè pota, constipatos laxat, vrinam benigniter omnibus, imò etiã calculosis mouet. Cum Pipere, Macis, Zingib. cruditates curat.
Dolentes ex pedibus manibusúe, vel ex violento motu, vel alijs caussis fotu dolores sanat, maximè si recens fuerit.

Horminum satiuum I.

Ὅρμινον *Diosc.*
Horminum *Lob. Dod.*
Horminum verius.
Garten Scharlach.
Römischer Scharlach.
Semen cum vino potum Venerem stimulare fertur.

Horminum satiuum II.

Saluia Turcica seu transmarina *Ruell.*
Horminum maius seu odoratum *Mattiol.*
Scarlea *Aduers.*
Sclarea *Mattiol.*
Gallitricum *Officin.*
Türckische oder Römische Salbey.
Scharlach / Scharley.
Iunio & Iulio floret, maturo semine interit. Grauis est odoris.

Excalefacit, attenuat, discutit, aperit, resoluit, venenis resistit.

Medetur Epilepsiæ & suffocationi Matricis, Menses & Secundas ducit. Venerem ciet. Puluis naribus attractus sternutamenta ciet, Catarrhum tollit & Cerebrum purgat.

Semen Oculis immissum sordibus purgatis sponté facilè excidit & visum clarificat.

Quidam plebeij ad zythi hordeacei confectionem addunt, Lupuli penuriam explentes & potionem vegetiorem reddentes.

Hippoglossum.

Ἱπποόγλωσσον, *Clus.* P.
Vuularia *Tabern.*
Laurus Alexandrina *Fuchs.*
Zapffenkraut.
Zäpfflinkraut.
Zungenblat.
Hauchblat.

In hortis viret ex collibus Pannoniæ Danubianæ allatum.

Gustu subamarum & acre, calidum & siccum. Vsus communis in Angina, Vuæ procidentia & faucium vlceribus.

Radix cum vino dulci partum difficilē facilem reddit.

Hyacinthus I.

Hyacinthus germanicus Liliflorus *Lob.*
Hyacinthus mas minor cœruleus *Fuchs.*
Hyacinthus stellaris *Cl. P.*
Bulbus syluestris *Lugdun.*
Blaw Mertzenblümle.
Blaw gestirnter Hyacinth.
Aprili floret.

Hyacinthus II.

Hyacinthus stellaris albo flore.
Hyacinthus albicans serotinus *Lobel.*
Narcissus candidus *Trag.*
Weis gestirnter Hyacinth.

Hyacinthus III.

Hyacinthus orientalis græcus *Lobel.*
Hyacinthus orientalis cœruleus 1. *Tabern.*
Blaw frembder Constantinopolitanischer Hyacinth.

Hyacinthus IV.

Hyacinthus orientalis albo flore.
Weisser frembder Hyacinth.

Rarior est & nisi instructioribus hortis notus. Maio floret.

Hyacin-

Hyacinthus V.

Hyacinthus orientalis maior *Dod.*

Hyacinthus maior polyanthos *Lobel.*

Fembder Hyacinth mit vielen blumen.

Hyacinthus VI.

Ὑάκινθος *Diosc.*

Hyacinthus Diosc. comosus maior *Aduers.*

Hyacinthus racemosus maior, *C. B.*

Hyacinth⁹ obsoleto flore.

Grosser Hyacinth.

Breunling.

Maio floret, Iulio semen maturum.

Hyacinthus VII.

Hyacinthus botryoides vulgaris *Lobel.*

Hyacinthus Neotericorum 1. *Dodon.*

Hyacinthus comosus minor *Dalech.*

Bulbine Plin. *Gesn.*

Getreubelter Hyacinth.

Blaw treublete Mertzenblume.

Pruni odorem spirat.

Hyacinthus VIII.

Hyacinthus botryoides cœruleus amœnus *Lob.*

Hyacinthus botryoides cœruleus 1. seu maior *Clus. P.*

Violbraun trauben Hyacinth.

Albo flore etiam in horto D. Laur. Scholtzij obseruaui.

Hyacinthus IX.

Hyacinthus Chalcedonicus muscatus.

Bulbus vomitorius *Mattiol.*

Muscari Turcarum.

Frembd trauben Hyacinth.

Hyacinthus X.

Hyacinthus Chalcedonius luteus *Tabern.*

Dipcadi flauum seu Muscari Constantinopolitanum.

Geel Muscat Hyacinth.

Hyacinthus XI.

Hyacinthus botryoides lacteus *Tabern.*

Tipcadi albis floribus *Lob.*

Weis trauben Hyacinth.

Maio floret.

Hyoscyamus albus.

Ὑοσκύαμος λευκὸς *Diosc.*

Hyoscyamus candid⁹ *Dod.*

Iusquiamus *Officin.*

Altercum *Arabib.*

Weis Bilsen.

Weis Bilsenkraut.

Mitior & tutior multò est nigro.

Aduerſus omnes calidas defluxiones Oculorum aliarumq; partium inflammationes adhibetur.

Semen additur commodiſsimè medicamentis, quæ dolorum ſenſum auferunt, contra acutas calidasq; fluxiones, Aurium dolores atq; vuluæ mala.

Hyſſopus vulgaris.

Ὕσσωπος *Dioſc.* ἀπὸ τοῦ ὕειν ὀπωπὴν à madefaciendo faciem.

Hyſſopus Arabum Meſ. & Offic. *Aduerſ.*

Hyſſopus hortenſis *Fuchſ.*

Eiſop/ Iſop.

Eiſewig *Sil.*

Nota vulgo planta. Locum poſtulat apricum, non admodum pinguem & ſtercoratum. Semine & ſurculo plantatur.

Iulio & Auguſto floret.

Amara eſt, odorata & tenuium partium. Pituitam facilè deijcit, nec non bilem atrum addito ſale Gemmæ.

Facit ad pituitoſos, tum Cerebri, tum neruorum affectus. Capitis enim pituitam expurgat. Pectus & Pulmones detergit, vnde Tuſsientibus, Aſthmaticis: Peripneumonicis auxiliatur.

Additur Inſeſsibus, Balneis, fomentis, Clyſteribus ad Colicam & Vteri affectus præſcriptis.

Hyſſopus rubro flore.

Hyſſopus Arabum flore rubro *Lobel.*

Eiſop mit roten blumen.

Hyſſopus albis floribus.

Eiſop mit weiſſen blumen.

Iulio in meo hortulo flores oſtendit.

Iaſminum album.

GElſeminum vulgatius *Lobel.*

Iaſme albis floribus.

Iaſmina viola alba.

Weiſſe VeilReben.

Facilè naſcitur & ramulis in terram depreſsis & obrutis breui multiplicatur; attamen Hyemis impatiens.

Ab æſtate in Autumni finem vſq; niueos flores odoris ſuauiſsimi promit, qui excalefaciunt & ſiccant ordine 2.

Pituitæ lentitiam ſenibus frigidis digerunt, Cruciatibusq; ex eadem cauſſa prouenientibus mirè proſunt.

Lentigines & Impetigines in facie abſtergunt.

Iaſminum luteum.

Iaſme luteis floribus.
VeilReben mit geelen blumen.
Iulio floret in viretis.
Frigus facilius fert.

Intubus maior.

Σέϱις, ἴντυϐος *Gal.*
Σέϱις ἥμεϱος *Dioſc.*
Σέϱις πλατύφυλλος.
Intybum, Indiuium.
Intubum ſatiuum latifolium.
Seris ſeu Intybum ſatiuum latifolium *Lobel.*
Endiuia maior *Officin.*
Gros Endiuien.
Antifien.
Winter Salade.

Ex ſemine naſcitur, hyeme perit.

Herba, radix, ſemen Hepatis calidioribus affectibus vtiliſsima; Oſcula venarum eius extergit, obſtructiones aufert, Stomacho conuenientiſsima: mediocriter ſomnum inducit, Veneris appetentiam extinguit & ſemen genitale minuit.

Febres ex flaua bile ortas plurimùm iuuat. Iulio ſatus in hyemen reſtat, & in ſubterraneum locum repoſitus Niuis inſtar candidus redditur, amaritie amiſſa ad acetariorum vſum. Vulgo Alba Endiuia Winter Salade.

Intubus minor.

Σέϱις στενόφυλλος.
Intybum anguſtifolium.
Seriola aut Endiuiola *Aduerſ.*
Klein Endiuien.
Garten Scariol.

Eiuſdem facultatis, nec diuerſa figura propter folia anguſtiora.

Intubus criſpa.

Endiuia criſpa.
Krauſe Endiuien.

Folia ampliora, rugoſa, in plicas contracta, criſpantia.

In hortis cultioribus.

Iris noſtrâs.

Iris noſtra vulgaris *Lob.*
Iris domeſtica flore cœruleo.
Blaw Lilgen.
Veilwurtz.
Schwertelwurtz *Sil.*

In hortis nota locis opacis & vmbroſis variat ſæpe colore.

Acris eſt radix & amara. Pituitam & ſeroſos ducit humores.

Succus cum ſpica & Syr. è Cich. c. Rhabarb. Hydropicis pro-

cis propinatur, aquas mirum in modum per aluum trahens. Verùm ventriculo negotium facesſit.

Iris Florentina.

Iris Illyrica *Cord.*

Ἶρις Diosc. *Guiland.*

ἶρις *Theoph.*

Iris femina *Gesn.*

Iris odorata.

Iris cœrulea.

Violwurtz.

Velckenwurtz.

Florentiner Veilwurtz.

In viridarijs Maio floret.

Forma à vulgari parum differt, præterquam quòd radix ſolidior, candidior, & odoratior.

Sarcotica eſt, acris, amara, odorata.

Excalef. 2. & ſiccat ord. 3. incidit, abſtergit, aperit, trahit, concoquit, deijcit, mollit, reſoluit, expurgat.

Decoct. obſtructiones aperit. Renum calculos eijcit, Ictericos, & Hydropicos iuuat.

Contra tuſsim efficax.

Manſa oris halitum commendat. Dentium dolores mulcet: Hæmorrhoides fotu elicit.

Iris Dalmatica maior.

Iris Aſiatica cœrulea *Cl. P.*

Dalmatiſch Veilwurtz mit gantz blauen blumen.

In horto meo Iunio floret.

Iris obſoleti cœrulei coloris polyflora.

Bleichblaw Veilwurtz mit viel blumen.

Maio & Iunio floret.

Iris lutea.

Iris ſatiua floribus aureis *Mattiol.*

Veilwurtz mit gelben blumen.

Iris lutea oris rubellis.

Geel Veilwurtz mit geſcheckten blumen.

Geel Schwertel mit roten rånden.

Iris Biflora B.

Iris vere & Autumno florens *C. B.*

Veilwurtz die zwier blůhet.

In horto D. Laur. Scholtzij.

Iris pumila anguſtifolia.

Χαμαίιρις *Dod.*

Chamæ-Iris vel Iris humilis *Matt.*

Iris anguſtifolia minor *Cluſ. P.*

Klein ſchmalblettricht Himmelſchwertel.

Flos

Flos Maio apparet.

Radix vehementer calida & feruens.

Iris pumila latifolia.

Ἶρις ἀγρία μικρὰ πλατύφυλλος.

Chamæ-Iris latifolia.

Iris minor latifolia.

Klein breitblettericht Himmelschwertel.

Maio floret & Iunio.

Excalefacit & extenuat.

Iris syluestris angustifolia.

Iris syluestris Byzantina peramœna *Lobel.*

Klein niedrig Himmelschwertel.

Caulis vix dodrantalis florem peramœnum gerit Maio.

Iris syluestris fœtida.

Ξύρις *Diosc.*

Ἶρις ἀγρία *Theoph.*

Σλαφὶς ἀγρία.

Xyris et Iris agria Theoph. *Lobel.*

Spatula fœtida *Dod.*

Pedicularis.

Welsch Schwertel.

Leusekörner.

Wandleuskraut.

Stephanskörner.

Iulio & Augusto flores dat cœruleos, stellatos.

Tenuium est partium, Acris & fœtida.

Calefacit, siccat, attrahit, digerit, valenter abstergit.

Radix trita & illita ex oleo phthiriasi prodest, Prurigini, psoris, malæ Scabiei, Papulis & Serpiginibus. Lentes & Pediculos enecat.

Aculeos & Spicula extrahit.

Succus lecto illitus Cimices abigit.

Semen & rad. Mures interficit.

Isatis satiua.

Glastum satiuum *Lobel.*

S. Philippi herba.

Ἰσάτις ἥμερος *Diosc.*

Weid.

Valenter exiccat, nondum tamen mordet: Est quoque simul amara atque adstringens. Folia illita omnia Oedemata & tubercula discutiunt, cruenta vulnera glutinant.

Lactuca lata.

Θρίδαξ ἥμερος *Diosc.*

Lactuca sat. Scariolæ folio *Lobel.*

Lactucke.

Salat *Sil.*

Lattich.

Schmaltz-

Schmaltzkraut.

Toto anno seritur ad vsum acetariorum, Olitoribus nota.

Humidum & frigidum est olus. Amaricat tamen nonnihil: ideò abstergendi facultate non vacat.

Aestuantem ventriculum refrigerat, à bile infestatum iuuat, sitim arcet, somnum conciliat, aluum emollit, Lac euocat mulieribus calidis & siccioribus.

Succum gignit humidum & frigidum, non tamen vitiosum.

Verùm frequens eius esus frigido ventriculo & oculis nocet.

Succus illitus capitis dolores ab æstu febricitantibus mulcet, genitalibus nocturnas pollutiones & seminis profluuium compescit.

Semen ardoribus vrinæ opitulatur & assiduis libidinum in somno imaginationibus.

Lactuca crispa.

Lactuca crispa non capitata, *Lobel.*
Lactuca Cœciliana, *Colum.*
Krauser Lattich.

Tota tenerior & olere gratior habetur. Olitoribus diligentioribus cognita.

Lactuca Intybacea.

Lactuca Romana.
Endiuien Lattich.
Roman Salat.

A vulgari distat folio nigriore nec perinde scabro, semine nigro.

Tota tenella gustu dulcior, eaq; gratior, aptior ventri mouendo.

Lactuca capitata.

Lactuca sat. sessilis, seu capitata, *Lobel.*
Lactuca sessilis, *Plin.*
Lactuca satiua maior.
Köpffel Lattich.
Weisser Lattich.
Kropff Salad,

Rarior hæc & nisi instructioribus nobiliumque hortis nota.

Primæ in acetarijs commendationis.

Lactuca fusca.

Lactuca purpurei coloris.
Lactuca nigra, *Cæsalp.*
Schwartzer Salade.
Florentiner Salad/ *Hortul. Nonn.*

Minus palato sapit, vt prior.

Lactuca syluest. Herb.

Lactuca sylu. costa spinosa, *C.B.*

la, C.B. Seris domestica 2. *Aduers.*

Seriola Italis, ob spinulas acutas serræ modo.

Scariola Officin.

Θρίδαξ ἀγρία, *Diosc.*

Wilder Lattich.

Wilder Saladt.

Scariol.

Flores, semen & tota facies Lactucæ, valde amara est, & cum humido sit paulò tenuiore, & minus excrementoso, melius reserat & abstergit.

Menses trahit. Ad Iecinoris inflammationes, & morbum regium commodè vsurpatur, calorem siquidem temperat, & meatus expurgandos aperit.

Semen in officinis passim pro Scariolæ semine prostat.

Lagopus sanguineus.

Lagopus coma sanguinea.

Roter Blutklee.

Adstrictoriæ est facultatis. Ad sanguinis profluuia immodica, & Dysenteriam vtilis.

Lapathum domesticum.

Hippolapathum s. Rha Monachor. *Dod.*

Lapathum hortense.

Rhabarbarum *Monachor.* *Franciscanorum.*

Patientia, *Nonn.*

Ἱππολάπαθον, *Diosc.*

Münch Rhebarbara.

Rhebarbaren wurtz/*Sil.*

Frequenter in hortis seritur, & sponte semine se propagat.

Radix lutea est, amara gustu, & facultate deiectoria, Rhabarbarum imitatur.

Vsus haud contemnendi.

Aperit, prouocat, digerit, mundat, abstergit, nonnihil adstringit.

Bilem flauam, & serosos humores educit, proinde Ictero, febribus biliosis & scabie affectis vtilissima.

Folia tenera in oleribus eduntur ad emolliendam aluum.

Lapathum domest. rotundifolium.

Lapathum rotundum, Aliquibus Rhabarbarum, *Gesn.*

Hippolapathum rotundifolium.

Pseudo-Ra Recentiorum, *Lobel.*

Falsch Rhebarbaren mit ronden blettern.

Lapathum sanguineum.

Ἐρυθρολάπαθον.

Lapathum rubens seu ni-

 grum,

grum, *Dodon.*
Sanguis Draconis.
Drachen Blut.
Blutkraut.
Adstrictoria vi pollet. Additur Clysteribus in Dysenteria.
Semen menses immodicè fluentes cohibet.

Lathyris.

Λάθυρις, *Diosc.*
Cataputia minor, *Officin.*
Treibkörner.
Springkraut / *Sil.*
Flores æstate pusillos & semen Augusto & Septembri ædit.
Semen calidæ est & siccæ naturæ, extenuat, menstrua & vrinam ciet.
Grana 7. aut 8. deuorata aluum purgant, Bilem, pituitam, & mixtos humores trahunt, vomitum prouocant. Paganorum, qui Philtra aut alia veneficia deuorarunt, medicina: verùm Ventriculum valde lædit & corpus debilitat.

Lauandula maior.

Lauandula, *Dod.*
Pseudonardus, *Lobel.*
Nardus Italica, *Mattiol.*
Spica alba, *Tabern.*
Garten Spick.
Spicanard.
Iunio & Iulio flores exeũt.
Calef. sicc. ord. 2. Aperit, attenuat, resoluit, concoquit. Tenuium est partium, ex multis aëreis, spirituosis partibus constans.
Valet contra Vertiginem capitis, Spasmum, veternũ, tremorem, stuporem & resolutionem Artuum.
Flores ex vino ventriculum roborant, Ictericis ex Iecoris infarctu auxiliantur. Stranguriæ & difficultati vrinæ prosunt: Vterum calefaciunt, Menses & secundas educunt.

Lauandula minor.

Lauandula femina.
Spica lauandula, *Lob.*
Pseudonardus fem. s. Lauendula, *Matt.*
Lauendel.
Lafander.
Flores Cardiacæ medentur, flatus discutiunt, affectibus Matricis ad suffocationem & ascensum ex vaporibus putridis cùm potu tùm insessu auxiliantur.

Laurus.

Δάφνη, *Diosc.*
Lorberbaum.
Lorbaum.

In va-

In vasculis asseruatur, sed rarò fructum fert.

Folia in Balneis aut insessu vteri ac vesicæ vitijs conueniunt.

Baccæ calefac. & siccant vehementer, emolliunt, digerunt, subtiliant, ventriculum frigidum calefaciunt, concoctionem iuuant, crassum phlegma extenuant & Colicæ medentur.

Lens.

Φακὸς, *Dioscor.*
Linsen.

Calidiore solo & sudo siccoq; cœlo proferi gaudet.

In caliditate & humiditate medium tenet, desiccat tamen ord. 2. valenter quoque adstringit, ventrē sistit.

Decoctum verò prouocat, inflat, lenit, glutinat, extinguit, purgat, discutit.

Lepidium Pauli.

An λεπίδιον, *Diosc.*
Lepidium maius, *Cord.*
Raphanus sylu. *Offic. Nonn.*
Jngwer kraut.
Senffkraut.
Pfefferkraut.
Römische kresse.
Roßkresse.

Vere folia erumpunt. Iunio & Iulio floret.

Calef. & siccat vehementer, cutem exulcerat & vesiculas excitat, vtpote feruida & acuta gustu.

Vsus eius in acetarijs.

Leucoium luteum.

Viola lutea petræa, *Tab.*
Leucoium aureum, *Matt.*
Keyri, Officin.
Λευκόϊον, μήλινον, *Diosc.*
Geele Veilichen.
Gelbe NegelVeilen.

Passim in hortis & fictilibus vulgatissimæ cognitionis. Aprili, Maio & Autumno floret.

Flores amari sunt, calidi, & sicci. Aperiunt, extenuant, menstrua & vrinam cient.

Ex vino Ictericos iuuant vitijs Hepatis & Renum apprimè vtiles.

Aqua maculas faciei delet.

Leucoium luteum duplici flore.

Keyri duplicato flore.
Viola muraria multiplex.
Doppel geel Veilen.
Gefülte geel Veilen.
Rarius occurrit.

Leucoium album.

Leucoium candidum maius, *Dodon.*
Viola candida, *Trag.*

Weiſſe Violen.
Welſch weiſſe Veilichen.
Voluptatis potius quàm vtilitatis cauſa ſeritur. Extergendi facultate donatur, ac tenuium partium.
Succus purgat oculos & maculas diſcutit.

Leucoium rubrum.

Leucoium purpureũ, *Matt.*
Viola purpurea, *Trag.*
Rote veilichen.
Leibfarbene Violaten.

Leucoium violaceum.

Leucoium purpuro-cœruleum.
Veilbraun Veilichen.
Welſche Veilichen.

Leucoium cinereum.

Viola cinerei coloris.
Aſchfarb Veilen.
Welſch Violaten.

Leuiſticum.

Liguſticum, *Trag.* à Liguriæ montibus, in quibus naſcitur.
Σίλφιον, *Theoph.*
λιγύστικον, *Dioſcor.*
Leuiſticum ſeu Laſerpitiũ germanicum, *Aduerſ.*
Hippoſelinum Dioſc. vulgo Leuiſticum *Matt.*
Liebſtöckel.
Badekraut.

Nullum ſolum reſpuit; amat tamẽ vmbroſum magis.
Radix pulu. & inſtar condimenti in cibo ſumta, ventriculo frigido vtilis, concoctionem iuuat, omneſq; ſuperfluas humiditates exiccat, doloreſq; internos ſoluit.
Semen & Radix puerperas optimè purgant.
Ex vino pota, venena expellunt, vrinas & menſtrua eliciunt.
Folia in Balneis ſudores mouent, cutis fœditates tollunt & menſtrua prouocant.
Tuſsi pecorum medetur herba recens, pabulo commixta.

Libanotis cachryfera.

Λιβανωτὶς, 2. *Dioſc.* & *Gal.* παρὰ τὸ ὄζειν λίβανον, quia thus redolet.
Λιβανωτὶς καχρυφόρος.
Libanotis 3. *Dodon.*
Cachrys verior Libanotis Gal. *Lob.*
Roſmarinum ferulaceum.
Roſmarinkraut.
Weirauchskraut.
Ex ſemine, ſed difficilè naſcitur.
Radix odorata eſt, thus redolens, calefacit & ſiccat.

Liguſtrum.

Κύπρος,

Κύπρος, Diosc. *Lobel.*
Phyllirea, *Dodon.*
Cyprus, *Mattiol.*
Beinhöltzlin.
Schulweiden.
Reinweiden.
Kerngertten.
Geißholtz.

Folia miſtæ ſunt temperaturæ, commanducata oris vlceribus, & puerorum aphthis medentur.

Acini contra Phthiriaſin & gallinarum pituitam proſunt.

Aqua florum inflammationibus vtilis.

Lilium album.

Lilium candidum, *Aduerſ.*
Roſa Iunonis.
Κρίνον καὶ λείριον, *Dioſc.*
Weiſſe Lilgen oder Gilgen.

Solum deſiderat pingue non omninò apricum.

Iulio flores niueos elegantes explicat, Auguſto folia exeunt, tota hyeme virentia.

Vniuerſa planta muccagineo turget ſucco. Radix foliaq; deſiccant, abſtergunt & digerunt moderatè.

Radix inaſſata & ex Roſac. trita igni ambuſta ſanat, vuluam emollit, Menſes ciet, vlcera cicatrice obducit.

Folia recentia ignibus ſacris, ambuſtis & alijs puſtulis opitulantur.

In puerperis papillarum fiſſuras ſanant recenter impoſita.

Flores miſtæ ſunt facultatis. Conſtant enim partim ex tenui, partim ex terrena eſſentia, partim ex aquea, eaq; temperata. Lieni, ruptis & conuulſis proſunt.

Croceis ſtaminibus cum ſaccharo & aqua Cinam. Mulierculæ delicatæ ad partum accelerandum vtuntur.

Succus folior. Melle & aceto mixtus in æneo vaſe coctus, veteribus & recentibus vlceribus vtile eſt medicamentum.

Lilium rubens.

Κρίνον ἐρυθρόν.
Lilium cruentum ſec. caulem bulbulis donatum *Cluſ.*
Lilium-rubens ſeu croceum.
Martagon Chymiſtarum.
Goldgilgen.
Goldgelbe Lilgen.
Rote Lilgen.

Floret paulò ante candidum Lilium.

Emollit & maturat abſceſsus.

Lilium rubens summo alte diuiso caule.

Lilium cruentum polyanthes.

Goldgilgen mit vielen blumen.

Lilium miniatum.

Ἡμεροκαλλὶς, ab vnius diei pulchritudine.

Lilium aureum.

Hemerocallis *Diosc.*

Pomerantzfarbe Lilgen.

In viridario Dom. Laur. Scholtzij.

Lilium Persicum luteum.

Lilium s. Corona imperialis flore luteo.

Lilium Persicum 1. seu Tusai *Clus. P.*

Corona Imperialis *Dod. F.*

Königslilien.

Königskron.

Radix crocea grauem odorem vibrat. Flos Maio exhilarat, nouus & veteribus incognitus.

Lilium Persicum rubrum.

Tusai s. Lilium Persicum 2. *Clus. P.*

Röthlichte Königslilien.

Nunc in hortis nostris coli incepit.

Lilium non bulbosum luteum.

Liliasphodelus *Clus. P.*

Liliasphodelus luteus liliflorus *Lob.*

Liliago vel Liliastrum.

Asphodelus luteus Liliflorus *Aduers.*

Geel Lilien.

Geel Affodill lilien.

In hortis elegantiæ causa.

Lilium non bulbosum phœnicium.

Lilium non bulbosum purpur. *Dod.*

Liriasphodelus phœnicius *Lob.*

Asphodelus Liliaceus rubens 2. *Tab.*

Lilium Ephemerum.

Braunlilgen.

Feuerlilgen.

Sterbende Lilgen *Sil.*

Rot Affodill lilien.

Flos matutino tempore dehiscens obsoletè rubeus, vesperi dein mox marcescit & perit.

Linaria Beluidere.

Linaria Italica.

Ὄσυρις Græc. *Dod.*

Ἄξυρις *Anguill.*

Scoparia *Aduers.*

Scopæ Paduanæ.

Welsch Harnkraut.
Studentenkraut.
Exotica eſt, & in hortis ac fictilibus æſtate viret, & viget.
Amara eſt & obſtructiones expedit.
Abſtergit ſcabiem & Cutis ſordes, quibus ſtudioſi frequenter infeſtantur ob aëris & victus mutationem.

Linaria lutea Auſtriaca minutiſſimis floſculis.

Linaria peculiaris lutea *Aichholtij.*
Linum ſylu. Pannonicum 3. *Tabern.*
Vngriſch Harnkraut.
Harnkraut mit geelen blumen.
Aeſtate floſculi emicant aurei.

Linaria cærulea.

Oſyris purpurocœrulea repens *Lob.*
Linaria Pannonica 2. *Claſ. P.*
Linaria minor *Dalech.*
Blaw Harnkraut.
Blaw Flachskraut.

Linum ſatiuum.

Linum germanicum *Tr.*
λίνον Dioſc.
Flachs.
Lein.
Duplex hoc. *Aliud Satiuum domeſticum.*
Auslauffender Flachs.
Leuffer Flachs. *Aliud Satiuum ſylueſtre*, Wilder Flachs/ Dreſcher Flachs/ aus welchem der Same nicht leifft.
Huius generis eſt linum, cuius ſemen ex Belgio affertur, vulgò Seeflachs.
Duplo maius eſt vulgari.
Seritur in campis Solo probè attrito Maio, Iunio, Iulio floret, vbi maturitatem adeptum fuerit, euellitur ad Telarum vſum: vnde magnum commodum & lucrum Incolis cedit.
Semen excalefac. 1. ord. in ſiccitate & humiditate quodammodo medium. Emollit, reſoluit, concoquit, abſtergit, maturat.
Eſum flatulentum eſt, vtpote excrementitiâ humiditate plenum. Stomacho & concoctioni repugnat, tenuiter Corpus alit.
Farina cum melle delincta Pectoris vitia extrahit, tuſsim lenit, & lateris dolores mitigat,
Vtile in deſeſsionibus ad vuluæ inflammationem & interaneorum eroſionem.

Fotu

Fotu Pleuriticos, Nephriticos & Dysentericos iuuat.

Oleo expresso vulgus loco butyri tempore. Quadragesimali vtitur incibis.

Cochlear vnum per se, vel in brodio haustum, remedium in Colica efficax plebeium.

Aqua florum exhibetur ad variolarum & morbillorum expulsionem.

Lithospermon maximum.

Lithospermon arundinaceum *Lugdun.*

Lithospermon Plinianum maius *Aduers.*

Arúdo Lithospermos *Gesn.*

Lachryma Hiobi seu Christi *Dod.*

Grosser Steinhirse.

Candischer Steinhirse.

Ad calculum commendatur semen.

Lotus odorata.

Lotus hortorú odora, *Lob.*

Trifolium odoratum 2. *Dodon.*

Lotus sylu. *Anguil.*

Τρίφυλλον τετρόδιον.

an λωτὸς ἥμερος *Diosc.*

Siebengezeit.

Narden *Sil.*

Stundkraut.

Wolriechender Klee.

Floret Iulio & Augusto: solum amat mediocre. Calefacit; digerit leuiter, & & nonnihil abstergit. Summitates ex vino pleuresi, stranguriæ medentur & vrinas prouocant.

Reponitur arida vestimentis, ne à tineis arrodantur.

Septies in die odorem mutare vulgus credit, quamdiu in hortis creuerit, decerptum autem perpetuo retinere, sed imminente tempestate pluuiosa vehementiorem esse.

Lotus tetragonolobus flore ruberrimo.

Trifolium siliquosum rubrum.

Sandalida Cretica *Italis.*

Roter SametKlee.

Bis floret, Iunio & Autumno.

Lunaria græca Recent.

Lunaria rotunda *Gesner.*

Viola latifolia *Dod.*

Bulbonac *Aduers.*

Monveil.

Silberblumen.

Flitterp.

Maio & Iunio floret.

Calido, acri & amaro est gustu, præsertim semen.

Tritum cum aq. appropriatis exhibetur Epilepticis.

Lunaria aſpera.

Ἀπίδιον.

Ἄλυσσον *Dioſc.* ab ἀλύσσειν quia aduerſus rabiem canum defendit, ſeu, quòd ſingultus ſedet ac tollat.

Septembri folliculos oſtentat, flosculis luteis pereuntibus.

Pota ſingultus ſine febre diſcutit: idem efficere creditur, ſi quis eam teneat aut odoretur.

Domibus appenſa ſalutaris cenſetur & hominibus & animalibus faſcini amuletum ſuperſtitioſum.

Lupinus ſatiuus albus.

Θέρμος ἥμερος *Dioſc.*
Lupinus ſat. *Aduerſ.*
Faba lupina.
Weiſſe Feigbonen.
Wolffsbonen.

Inſigniter amarus eſt, medij ſaporis inter Cicer & Abſynthium. Excal. ſicc. abſtergit, aperit, digerit, reſoluit.

Decoct. ſeminis Iecur & lienem expurgat. Lumbricos interficit.

In aq. pluuiali dec. donec in cremorem lenteſcat, faciem abſtergit, ſcabiem & liuores tollit.

Cum aceto Strumas & tubercula diſsipat, ac carbunculos rumpit.

Lupinus luteus.

Θέρμος ἄγριος *Dioſc.*
Lupinus Hiſpanicus *Matt.*
Lupinus luteo flore *Aduerſ.*
Lupinus ſylu. luteus *Dod.*
Spaniſche gelbe Veilaten *Sil.*
Studenten Veilichen.
Gelbe Feigbonen.

Odoris & coronarum gratia ſeritur.

Semen aduerſus viperæ morſum valet.

Lupinus flore cœruleo.

Lupinus Hiſpanicus flore cœruleo.
Blaw Feigbonen.

Flores ei ſunt eleganter cœrulei.

Lupulus mas.

Βρύον, βρυωνία.
Lupus ſalictarius ſat. *Lob.*
Humulus.
Hopffe.

In hortis & campis cultu lætior euadit maioribus capitulis & ſemine copioſiore.

Capitula Auguſto & Septembri colliguntur & co-

guntur in ſaccos ad Beræ confectionem.

Cacumina ſeu ſurculi, qui primùm è terra Aprili erumpunt, decerpuntur grati acetarijs.

Lupulus calidæ & ſiccæ naturæ, Caput tentat.

Lychnis coronaria rubra.

Lychnis coronaria *Dod.*
Λύχνις στεφανωματικὴ, *Dioſc.*
Διὸς ἄνθος.
Roſa mariana *Tr.*
Lucernula.
Iouis flos *Geſn.*
Veilroſen *Sil.*
Sammetröslin.
Rote Marienröslein.

Iunio, Iulio, & Auguſto florum exortus. Bilem per aluum trahit, vulnera recentia glutinat.

Radicum ſuccus attractus Naribus ſternutamenta ciet; Cerebrumque efficaciter purgat.

Lychnis coronaria albo flore.

Lychnis candida.
Roſa Mariana ſat. 2.
Weiſſe Veiloſen.
Weiſſe Margenröslin.

Lychnis alba maculis rubris aſperſa.

Eingeſprengte Veilroſen.

Lychnis ſubpurpureo flore.

Bleich rote Veilroſen.

Lychnis peregrina miniata.

Lychnis Chalcedonica ſ. Conſtantinopolitana miniata *Lob.*

Flos Conſtantinopolitanus *Dodon.*

Ocymoides peregrinum *Geſn.*

Πόθος *Theoph.*
Türckiſche Negelin.
Jeruſalemblümlin.
Spornblumen.
Vngriſche Röslin/ *Sil.*
Zinober Röslin.

Florum elegantia hortos exornat, ſed inodora & vſus neglecti.

Lychnis viſcoſa ſat.

Muſcipula ſeu Armoraria 2. *Aduerſ.*

Seſamoides magnum Salmantium *Cluſ.*

Kleber Negelin.

Magiſtrantia.

IMperatoria *Tab.*
Aſtrantia *Dod. F.*
Oſtrutium *Lob.*

Laſer-

Laſerpitium Germanicum *Fuchſ.*

Meiſterwurtz.

Magiſtrentz.

Iunio vmbellam floribus onuſtam gerit.

Radix frigoris patiens multo tempore viuit, ſerpendo progrediens.

Excalefac. & ſicc. 3. receſſu. Incidit, trahit, aperit, attenuat, prouocat, reſoluit, venena diſsipat.

Præſtat ferè ad omnia venena & omnes venenoſarum ferarum morſus atq; ictus.

Aſthmaticos, anheloſos iuuat; Hydropicos ac lienoſos curat. Ventriculi, & Inteſtinor. flatus mirè diſcutit. Vnde coli cruciatibus & Ventriculi torminibus vtilis: Menſes ciet atq; vrinas; Vtero præfocatas reficit. Concretum lac & ſanguinem diſſoluit, febrium rigores diſcutit & Quartanas curat. Manſa è capite pituitam elicit. Oris halitum emendat. In ſumma Zedoariæ facultatibus ſimilis.

Herba vulnera glutinat, & rabidi canis morſus, nec non carbunculos cum polenta trita & impoſita ſanat.

Magiſtrantia nigra.

Imperatoria nigra *Tab.*

Aſtrantia nigra *Aduerſ.*

Sanicula fem. *Fuchſ.*

Σπονδύλιον, ἀπὸ τῶν σπονδύλων.

Veratrum nigrum 2. *Cl.* P.

Oſtrutium.

Schwartze Meiſterwurtz.

Schwartzer Sanickel.

Siccat & adſtringit, ſimul tamen aluum laxat inſtar Myrobalanorum.

Educit leuiter bilem atram potionibus addita.

Maiorana vulgatior.

Ἀμάρακος *Gal.* παρὰ τὸ μὴ μαραίνεσθαι. Perpetuò enim viret.

Σάμψυχον *Dioſc.* ἀπὸ τοῦ σαίνειν τὴν ψυχὴν, à demulcendo animum, quia ſuauitate odoris reficit ac recreat animum.

Maioran.

Meiron.

Culinis nota herba.

Tota eſt odorata, tam in cibis, quàm Medicamentis vſus non contemnendi.

Tenuium partium, ac digerentis facultatis. Deſic. calefacit, digerit, attenuat aperit, roborat.

Omnibus capitis & Neruorum frigidis affectibus mirè vtilis. Valet ad Pectoris & Stomachi vitia. Iecinoroſis & Lienoſis ſalubris. Vteri

flatus reſoluit. Menſtrua prouocat. Suggillata delet; luxatisq́; tumoribus imponitur. Succus caput purgat naribus infuſus, cerebrum roborat.

Lethargicos & Comitiales iuuat.

Maiorana perennis.

Amaracus ſempervirens.

Maiorana fruteſcens.

Gepfropffter Maioran.

Winter Meyran.

Surculo plantatur vt Roſmarinus. In fictilibus aliſquot annis perdurat.

Maiorana tenuifolia.

Amaracus 3. ſ. tenuifolia, *Tabern.*

Maiorana gentilis & minuta, *Aduerſ.*

Ἀμάρακος λεπτόφυλλος.

Edler Maioran.

Zarter Maioran.

Fragrantior eſt & in olere aptior. Seritur Maio.

Malua hortenſis I.

Malua criſpa, *Dod.*

Malua cruſtatis oris, *Lob.*

Malua ſatiua laciniosa, *Cord.*

Krauſe Pappeln.

Frawen Stab.

Römiſcher Widerthon/ *Sil.*

In hortis inter olera luxuriat, ex ſemine deciduo quotannis repullulans.

Plus habet aqueæ humiditatis quàm agreſtis: vnde magis emollit: guſtu tota dulcis, lubrica & glutinoſa.

Eſui aptior, quàm ſylu. facilè ſubit ventriculum, veſicam, Thoracē, Renes iuuat, Raucedinem lenit.

Succus cum farina hordeacea calidis, Hepatis, Lienis & Matricis tumoribus imponitur.

Pabulo pecori miſcetur aduerſus veneficia.

Malua hortenſis II.

Malua arboreſcens.

Malua arborea ſylu. *Aduerſ.*

Δενδρομαλάχη, *Theoph.*

Baum pappeln.

Perſicam arborem æquat altitudine & craſsitie ſtipitis. Flores purpurei: ſemen Maluæ.

Ad quadriennium in hortis reſtat, priuſquam emoriatur, facilè tamen à frigore læditur.

Malua hortenſis III.

Malua roſea fruticoſa, *Aduerſ.*

Malua maior vnicaulis.

Ἀναδενδρομαλάχη, *Gal.*

Μαλάχη κηπευτὴ.

Stengel Rosen.
Pompel Rosen, *Vulgò.*
Rosen pappel.
Breun Rosen.

Reperitur flore simplici, vt plurimum rubro colore, puniceo, dilutè purpureo, candido, aut vtrisq; confusis coloratur. Calidæ sunt & humidæ naturæ.

Rubentes ex vino rubro decocti, Menses mulierũ nimium fluentes sistunt.

Ex aqua add. DiaMoro faucium inflammationibus collutu prosunt.

In vino veteri ablutione porrigines sanant.

Malua hortensis IV.

Malua hortensis rosea multiplex.

Malua Romana floribus multiplicibus.

Volle, Weisse, Rote, Leibfarbene, Schwartze, Braune — Stengel Rosen.

Gefülte Winter Rosen.

Hæc vt simplex colore variat.

Ad inflammationes tam internas quàm externas, Anginam, Sacros Ignes, aliosque tumores non contemnendi vsus.

Malua hortensis V.

Μαλάχη ἀγρία, Theoph. *Lugdun.*

Ἀλθαία, *Diosc.* παρὰ τὸ ἀλθαίνειν, à medendo.

Ἀειςαλθαία.

Ἔβισκος, *Gal.*

Eibisch.
Ibisch.
Hüffwurtz.

Humido pinguiq; nascitur solo. Floret Iulio & Augusto, Autumno & Vere radices colliguntur.

Calefacit, siccat, emollit, laxat, mitigat, concoquit.

Radix decocta pectoris vitijs, Alui profluuio, Menstruis immodicè fluentibus, Vrinæ difficultati, Calculosis, Dysenteriæ, Ischiadicis, tremulis & ruptis auxiliatur.

Ad strumas, abscessus, inflammationes, contusiones, neruorum distensiones, rupta, conuulsa, vesparum, Apum ictus efficax.

Semen valet ad Dysenteriam, sanguinis reiectionem, Phthisin & alui fluores.

Folia fomentis & cataplasmatis, ad lateris, calculi, Ventris, Vesicæq; dolores ac cruciatus vtiliter adduntur.

Muccago radicum oleis, vnguentis, emplastris laxantibus & dolorem sedantibus admiscetur.

Malua hortensis VI.

Althæa luteis floribus, *Lob.*
Althæa Ibiscus, *Aduers.*
Abutilon Gesn. *Dod.*
Welscher Eibisch.
Samet Pappeln.
Sub finem æstatis floret.
Glutinosa & vulneraria est.

Malua hortensis VII.

Althæa palustris, *Tabern.*
Althæa palust. Cytini flore, Aristolochiæ vtriculis, *Aduers.*
Σίδη, *Theoph.*
Wasser Eibisch.
Flos illi purpureus saturior Maluæ satiuæ. Autumno floret.

Malua hortensis VIII.

Alcea vesicaria, *Dod.*
Alcea Veneta, *Mattiol.*
Alcea peregrina solsequia, *Aduers.*
ὑπέκοον, Diosc. *Mattiol.*
Römischer Fellrys.
Wetter Röslin.
Iulio flores Maluaceis similes subalbidi: semen autumno nigellæ ferè.
Emollientis est facultatis.

Ad Maluæ videtur temperiem accedere.

Malus domestica.

Μηλέα ἥμερος.
Zamer Apffelbaum.
Prædijs & hortis perquam familiaris & nota, cuiuslibet cœli admodum patiens.
Folia omnis Mali adstringunt, cum refrigerandi facultate.
Recentia tusa, imposita inflammationibus incipientibus prosunt.

Malus humilis.

Χαμαιμηλέα.
Johannis Apffelbaum.
Fruticis modo adolescit, & sua natura fert poma præcocia mediocriter dulcia, colore admodum dilutè flaua.

Mala acida.

Ὀξύμηλα.
Seurlinge.
Saueröpffel.
Frigida sunt & tenuium partium. Alimentum parcius subministrant, idq; crudum & frigidum, ventrem inhibent, vrinam pellunt, humores incidunt & tenuāt.

Mala dulcia.

Μελίμηλα, *Diosc.*

Γλυκύ-

Γλυκύμηλα.
Mala mustea.
Süsse öpffel.
Honig öpffel.
Mediæ sunt temperaturæ, minus humida & frigida. Ventrem emolliunt, minus facilè descendunt per aluũ. Præstant ad Melancholicos affectus & pleuriticos.

Mala vinosa.

Οἰνόμηλα.
Weinsaure öpffel.
Weinlinge.
Calefac. nonnihil & refrigerant, ventriculum recreant: saporis grati, febricitantibus vtilia.
Ex his parantur Electuaria non aliter atque è Cydonijs præstantissima, palato grata, in febribus haud contemnendi vsus.

Mala acido-dulcia.

Ὀξυμελίμηλα.
Mala Borsdorfiana.
Mala Misnensia.
Borßdorffer öpffel/Meißnische öpffel.
Saporis sunt gratissimi, stomacho vtilia, minimè flatulenta.
Eliguntur præ cæteris ad Syrupi de pomis & confect. Alchermes compositionem.

Mala Augustea.

Mala præcocia dulcia.
Augst öpffel.
Frűe öpffel.
Magdalenen öpffel.

Mala Episcopia.

Bischoffs öpffel.

Mala Annabergica.

Anneberger.
Herren öpffel.

Mala Cydoniata.

Mala Appiana.
Quitten öpffel.
Kitten öpffel.
His color, odor magnitudoque Cydoniorum.

Mala rosea.

Πλατύμηλα.
Rosen öpffel.

Mala parelia.

Parles öpffel.
Acida sunt & grati saporis.

Mala Carbonaria.

Kol öpffel.

Mala angulosa.

Zapffen öpffel.

Mala Duracina.

Läger öpffel.
Harte öpffel.

Mala

Mala rubentia.

Strimlingeöpffel.

In ſumma innumerabilis eſt pomorum varietas, vt ſuperiorem ætatẽ noſtra vincat. Nam inſitio & inoculatio plura genera peperit.

Malus punica.

Malus granata.
Granat öpffelbaum.
In viridarijs florem oſtendit nullo ſequente fructu.
Folia hyeme amittit.

Mala punica.

Ῥοιὰ.
Granatöpffel.
Margrandenöpffel.

Mala punica { acida, auſtera, ſuauia.

Acida manifeſtè refrigerant, reſiccant, adſtringunt, nauſeam ventriculi corrigunt, appetentiam excitant. Æſtuanti ſtomacho auxiliantur. Choleram morbum reprimunt.

Succus ad oris vlcera vtilis cum melle.

Malicorium, Σίδιον, Pſidium
Granatſchalen.

Spiſſat, adſtringit, ſanguinolenta glutinat, humida gingiuarum vitia corrigit, mobilesq́; dentes firmat.

Marrubium Creticum.

Marrubium Creticum anguſtiore folio, odore gratiore, *Aduerſ.*
Cretiſcher Andorn.
Candidius eſt & odoratius, folijſq́ue quandoq; anguſtioribus & minoribus.
In horto Domini Heintij pharmacopolæ Suidnicenſis.
Valentiùs omnia perficit quàm ſylueſtre.

Medica cærulea.

Medica ſatiua Lugdun. *Dodon.*
Fœnum Burgundiacum, *Aduerſ.*
Μηδικὴ, *Dioſc.*
Burgundiſch hew.
Blaw ſchnecken klee.
Refrigerandi vim habet.

Medica cochleata.

Trifolium cochleatum 3. *Dodon.*
Medica Anglica, *Tabern.*
Schneckenklee.
Iulio floret.

Medica Arabica.

Frembd Schneckenklee.
Ex ſemine in horto meo enata.

Melilotus Italica vera.

Melilo-

Melilotus Cretica, *Nonn.*
Melilotus nobilis.
Trifolium frutescens.
Trifolium Italicum folliculis rotundis, *C. B.*
Welscher Steinklee.
Schöner gelber Honigklee.

Seritur in hortis & quotannis ex semine renasci opus habet.

Calefac. sicc. digerit, concoquit, nec adstrictione prorsus caret.

Commodè in vsum medicum recipiuntur flores, qui colorem & odorem Mellis diutissimè retinent.

Colliguntur Iulio & Augusto.

Melilotus Italica vulgaris.

Melilotus Italica & Patauina, *Lobel.*
Trifolium corniculatum 2. *Dodon.*
Melilotus maior.
Ander Welscher Steinklee.

Eiusdem cum germanica facultatis.

Melissa vera.

Μελισσόφυλλον καὶ
Μελίφυλλον Diosc. *Gesn.*
Melissa, *Officin.*
Apiastrum, *Lobel.*
Citrago, Citraria.
Bienkraut / *Sil.*
Mutterkraut.
Melissen kraut.
Hertzkraut.

Herba vulgo nota, apibus grata.

Radix restibilis, primo vere noua folia atque inde cauliculos promit.

Tota citrium redolet. Calida & sicca 2. gradu, discutit, sanat, glutinat.

Animum & Cor exhilarat, vitalesque spiritus roborat. Humenti ac frigido ventriculo auxiliatur, concoctionem adiuuat. Cerebri obstructiones reserat, Prodest Melancholicis, ab atra bile vexatis, Dysentericis, Cœliacis, Orthopnoicis, Lienibus & vlceribus Thoracis. Pota, illita contra serpentum & canis rabidi morsum, Aranearumq; ictum prodest, Cum nitro fungorum strangulationibus. Folia trita manibus, eas ab apum ictu præseruant.

Melissa Moldauica.

Melissa Turcica.
Citrago Turcica.
Türckisch Melissenkraut.

Facilè ex semine nascitur cœruleo & niueo flore.

Tota Melissæ odorē adeò imita-

imitatur, imò & ſuperat, vt penè præ nimia fragrantia faſtidium faciat.

Melo vulgatior.

Μηλοπέπων, Dioſc. *Lobel.*

Melon-cucumis veterum, *Cord.*

Pepum, *Mattiol.*

Melonen.

Melaunen.

Pfeben.

Solum amat lætum & apricum, Soli expoſitum.

Carnem habet duriorem, magis firmam & ſolidam quàm Pepones.

Refrigerat, humectat, vrinas ciet: verùm frequens eius vſus in corpore vitioſum gignit ſuccum, vnde febres naſcuntur.

Semen ab officinis habetur inter quatuor maiora vocata primæ commendationis, & frequentioris vſus: mitigat ardores & Renum dolores.

Melo Saccharinus.

Melo ſuccharatus *Lob.*

Zucker Melonen.

Sin cœlum fuerit pluuioſum, ad maturitatem non perueniunt fructus.

Artis inuentum.

Semen priuſquam ſeritur, ſaccharo, aut aquâ ſaccharata irrigatur.

Mentha criſpa.

Mentha vulgata ſeu fuſca ſacra aduerſ. 2. *Dod.*

Mentha ſimplex *Offic.*

ἡδύοσμος *Dioſc.*

Μίνθη Græc. ἀπὸ τοῦ μίνθου, à ſtercoris fœtore, per ἀντίφρασιν q. minimè fœtida.

Siſymbrium hortenſe.

Garten Müntze.

Krauſe Müntze.

Krauſer Balſam.

Auguſto floret. Omnibus farè hortis nota.

Tenuium eſt partium. Excalefacit & exiccat in fine 2. ordinis.

Attenuat, digerit, reſoluit, aperit, incidit, prouocat.

Flatus & lumbricos pellit, vomitum compeſcit. Cœliacis & ventriculi Vteriqúe doloribus à flatu prouenientibus competit.

Mentha vulgatiſsima.

Mentha vulgaris ſerpens rotundifolia.

Mentha hortenſis verticillato Ocymi odore.

Cruciata Mentha *Lob.*

Mentha rubea.

Balſam Müntze.

Rote Müntze.

Balſam vulgo.

Folia breuiora, anguſtiora, ſerrata, in caulibus quadratis rubentibus.

Flores per interualla purpureo verticillato ambitu. Pulegij. Radix longè lateque ſub terra repens ſe propagat. Nulli hortorũ deeſt.

Eadem præſtat quæ ſuperior.

Purgationes feminarum inhibet, & præſertim aduerſus album Menſtruorum fluorem commendatur.

Mentha Cardiaca.

Mentha Romana anguſtifolia *Lobel.*

Mentha 2. *Mattiol.*

Mentha acuta *Tabern.*

Hertz Balſam.

Hertzmüntze.

Spitz Müntze.

Minus vulgata ac prior.

Odore & vi peramica cordi. Cerebro & ventriculo commendabilis.

Omnis Mentha vtiliter additur fomentis, deſeſsionibus, balneis, ſudatorijs & clyſteribus, vbi excalefactione & reſolutione op⁹ eſt.

Mercurialis ſatiua.

Mercurialis mas & femina.

Mercurialis teſticulata & ſpicata.

Ἑρμοῦ πόα ſeu βοῦ δάκιον.

Λινόζωστις *Dioſc.*

Mercurius kraut.

Bingelkraut.

In areis hortorum cultis tota æſtate viget, hyeme intercidit.

Femina à maſculo ſolo fructu differt, qui racemoſus ſpectatur.

Sapore eſt ſubnitroſo, & nonnihil viroſo ſucco multo, porraceo, purgante, & medicato.

Ciet aluum, digerit, bilem & aquam in potionibus ſumta detrahit.

Herba Clyſteribus vtilis.

Meſpilus.

Μεσπίλη *Theoph.*

Meſpilus domeſtica *Lob.*

Neſpelbaum.

Floret Maio, ſub finem Octobris matureſcunt fructus.

Aſperis gaudet & incultis. In hortis apud nos colitur.

Si inſeratur Oxyacanthæ, magna fiunt Meſpila.

Folia adſtringunt, glutinant, ſanguinis profluuia ſiſtunt.

Fruct⁹ acerbus & χαλκοστόμαχος ventrem ſtrenuè coërcet.

Cùm molleſcit, Menſis ſecun-

cundis imponitur.

Osſicula contrita, calculos Renum valenter pellunt ex decocto Petroſelini.

Meum.

Μῆον *Dioſc.*
Meum vulgare *Cluſ.* P.
Meum Athamanticū *Guil.*
Tordylium *Cord.*
Anethum tortuoſum.
Daucus Creticus *Fuchſ.*
Beerwurtz.
Hertzwurtz.
Bärdille.
Sewfenchel.
Bärmutterwurtz.

In horto meo Maio flores, Iunio ſemen in vmbella oſtendit.

Excalefacit 3. ſiccat 2. Incidit, aperit, digerit, vrinas prouocat & menſes. Venenis aduerſatur.

Radix foris nigricans, intus candida, craſſos & lentos pectoris humores extenuat & educit. Lienem & Hepar obſtructione liberat, ventriculum frigidum & vterum calefacit & roborat.

Torminibus, vterinis affectibus, Articulorumq; cruciatibus medetur.

Additur vterinis inſeſsibus & ad Renum calculos ordinatis.

Caput tamen offendit immodicus eius vſus.

Milium candidum.

Κέγχρος *Dioſc.*
Παπάλη.
Milium Lob. *Dod.*
Hirſe.

Solum amat pingue limoſum & glutinoſum.

Refrigerat, ſiccat, adſtringit, difficilis digeſtionis.

Agricolis cibus ſuauis, multum nutriens, ventrem cohibet & vrinas prouocat. Valde accommodum eſt Cerebri fluxionibus, item ad fluxiones Articulorum flatusq; inteſtinorum magno leuamento.

Milium nigrum.

Milium ſemine nigro & latiore iuba.
Schwartzer Hirſe.

In hortis ſeritur, potius voluptatis quàm vſus gratia.

Millefolium luteum.

Millefolium minus ſeu ſtratiotes Chiliophyllos *Dodon.* F.
Elychryſum Italicum *Matt.*
Geel Garbe.

Morus.

Μορέα ἢ συκάμινος *Dioſc.*

Morus celsa Offic. *Lob.*
Morus vulgaris.
Maulbeerbaum.
Loca amat calida & sabulosa.

Arbor tota videtur mistam obtinere vim ex restringente & purgante compositam.

Mora immatura refrigerant & nonnihil resicc. adstringuntq;: vnde ad Stomatica medicamenta perquam commoda.

Matura aluum subducunt.

Folia ex aceto ambustis medentur.

Myrtus.

Μυῤῥίνη.
Μυρσίνη.
Myrtenstrauch.
Welsch Heidelbeerstrauch.
In viridarijs.

Vim habet adstringendi, siccandi temperatam in colore & frigore.

Napus.

Βουνίας. *Diosc.*
Bunias s. Napus *Lob.*
Napus veterum *Trag.*
Napula.
Sterckrüblin.
Merseburgische Rüblin.

In hortis seritur, solutam terram postulat.

Rapo est paulò siccior, minusq; facilè concoquitur, aut descendit, paucioresque flatus ingenerat.

Semen potum venenorum vires hebetat: quare Antidotis miscetur.

Ex Adianthi decocto Morbillos & Exanthemata ad cutim propellit, & morbi malignitatem superat.

Narcissus mediocroceus I.

Νάρκισσος καὶ λείριον *Diosc.*
Narcissus albidus medioluteus vnico flore *Lob.*
Narcissus veterum *Tr.*
Sternblumen.
Spanische Rosen.
Narcissen röslin.

Flos stellatus Maio ꝓdit.

Amari est saporis, calidæ & siccantis naturæ, vulnera glutinat: habet & quiddam abstersiuum attractoriumq;.

Narcissus mediolute-us II.

Narcissus medioluteus pluribus floribus.
Narcisus mediocroceus serotinus polyanthos *Lob.*
Narcissus I. *Matt.*
SternRosen.

Hunc à Domino Dominico Heintz habeo Schvidnicio.

cio. Iunio floret & Iulio.

Narcissus luteus.

Narcissus montanus luteus.

Narcissus totus luteus montanus Theoph. *Lob.*

Pseudonarcissus 1. *Clus. H.*

Geel Narcissenblumen.

Mertzblumen.

Aprili floret.

Nasturtium hortense.

Κάρδαμον Diosc. *Lobel.*

Cressio.

Kresse.

Gartenkresse.

Seritur Vere ad Acetariorũ vsum: quamuis omne anni tempus ad sationem aptum sit, hyeme excepta.

Calefacit, siccat, aperit, attenuat, mundat, prouocat, incidit, vrit, resoluit.

Semen Lienem imminuit, Menses ciet, Ventris tineas excutit, Aluum turbat, Bilem ex aqua subducit, vitia capitis purgat. Tussi ex melle medetur. Sorbitionibus incoctum pulmonum vitia extrahit.

Ex alto delapsis aut præcipitatis datum confert, sanguinẽ coagulatum dissoluit, & ne alicubi in corpore coëat, præcauet, sudores mouet. Calefacientibus Emplastris additur.

Herbæ, ad scorputum non minor quàm Cochleariæ, facultates & vis.

Nasturtium Indicum.

Nasturtium peregrinum Peruuianum *Lugdun.*

Nasturtiũ Orientale *Nonn.*

Indianische Kresse.

In horto Dom. Laurent. Scholtzij.

Sapore Nasturtium refert.

Nepeta Germanica.

Cattaria s. Mentha Catti *Aduers.*

Nepeta Off. *Trag.*

Herba Gattaria *Mattiol.*

Katzennept.

Katzen Müntz.

Dorant.

Rechter Dorant *Sil.*

Viret mox ab ipso Vere. Iulio & Augusto floret.

Odor acutus Caput ferit.

Gustu constat feruido cũ amaritudine haud obscura.

Præstat ad omnes Capitis, Pectoris, Ventriculi aut Vteri morbos à pituita genitos.

Menses elicit, fœtus & secundas expellit, conceptus facilitat, prolificumque vterum reddit.

Ex vi-

Ex vino vel aceto raptis, ex alto deuolutis commodè propinatur.

Succus pituitam è naribus trahit & visum acuit.

Additur balneis.

Aduersus veneficia apud vulgum magnæ commendationis.

Nepeta Hispanica.

Cattaria folio lõgiore *Dod.*

Cattaria angustifolia.

Spanische Nept.

Odor est vehementior & sapor acrior.

Nicotiana maior latifolia.

Hyoscyamus Peruuianus *Dodon.*

Tabacum maius latifoliũ.

Petum 2. *Clus. P.*

Tabaco *Hispanis.*

Sana sancta Indorum seu Nizotiana Gallorum *Lobel.*

Herba Reginæ *Chirurg.*

Indianisch Wundkraut.

Peruanisch Walwurtz.

Beinwelle.

Grosse rechte Tabaco.

Autumno flores in summo caulis fert purpurascentes: semen succrescit minutissimum in vasculis acutis.

Gustu est acris. Calefacit & siccat, resoluit, expurgat, cum exigua adstrictione. Adest ei narcotica vis, per aluum expurgatoria & alexipharmaca quædam.

Saliuam commanducata folia cient ac pituitam detrahunt.

Vlcera vetera expurgat, detergit, & ad sanitatem perducit.

Aduersus scabiem cutisq; fœditates & ad vulnera vtilis. Omnium venenatorum morsus sanat.

Nicotiana maior longifolia.

Tabacum Angustifolium.

Langblettrichte Indianische Beinwell.

Eiusdem naturæ.

Nicotiana minor.

Hyoscyamus vulnerarius minor.

Hyosc. dubius luteolus Solanifolius *Lobel.*

Petum 3. *Clus.*

Priapæia *Ital.*

Kleiner Wundbilsen.

Klein Tabaco } *Sil.*
Herrenkraut }

Notiss. in hortis Nobiliũ.

Maiore imbecillior. Tota planta admodum acris est dum floret. Diutius odorata caput temulentum reddit.

Pedi-

Pediculos & inprimis pulices necat. Nam folijs huius affricatis Cuti, vel ſucco illito tanquam incantamento fugati decidunt.

Inſignis eſt vulneraria.

Nigella Romana.

Μιλάνθιον *Dioſc.* ἀπὸ μέλανος ἄνθους.

Nigella Romana odora ſ. Melanthium *Lobel.*

Melanthium hortenſe.

Schwartzer Kümmel.

Schwartz Coriander.

Römiſcher Coriander.

Schabab.

Solo gaudet pingui: ſemen Auguſto matureſcit.

Tenuium eſt partium, incidit, extergit, calefacit & ſiccat ad 3. gradum.

Flatus diſcutit, & pituitam incidit. Cum vino pectus expurgat, & difficultatem ſpirandi aufert. Menſes & vrinas prouocat. Lac Mulieribus auget continuò ſumta, & oculos purgat. Lumbricos ventris interimit, calculos Renum & Veſicæ minuit, Deſtillationes ex capite reſiccat calefactum nodulo illigatum & aſsiduè olfactum, recentes Oculorum ſuffuſiones diſcutit. Cum aceto maculas, lentigines, durities tumoreſque vetuſtos tollit.

Nigella Citrina ſimplex.

Χρυσομελάνθιον.

Melanthium Citrinum flore ſimplici *Tabern.*

Geeler Römiſcher Coriander.

Flore, non ſemine à priori differt.

Nigella citrina plena.

Nigella citrina vulgo vocata flore albo multiplici, *Lobel.*

Melanthium luteũ multiflorum.

Doppel geel Römiſcher Coriander.

Flos ei plenus pallidè luteus.

Nux iuglans.

Καρύα.

Nußbaum.

Welſch Nußbaum.

Non niſi in hortis, lætis collibus viget, humiliores amat tractus.

Folia digerunt, adſtringunt & ſudores cient. Ad balnea, corporiſque lotiones adhibentur.

Arboris vmbra caput dolore afficit. Pannicula ſicca exxi-

ex vino albo vteri præfocationibus auxiliatur, addita ol. succini guttula vna. Colicis etiam doloribus ac Nephriticis vtilis.

Cortex radicis medianus Dentium dolores sopit.

Nux iuglans.

Nux regia.

Κάρυον βασιλικὸν, *Diosc.* quia Caput lædit.

Welsche Nüsse.

Triplices habentur.

Maximæ, equinæ.

Roß Nüsse.

Grosse Nüsse.

Mediocres, vulgares.

Gemeine Nüsse.

Osseæ, minimæ.

Stein Nüsse.

Recentes calef. 1. & siccant 2. gradu, humectant nonnihil.

Eduntur nuces salubrius minoriq́; incommodo recẽtes & succulentæ quàm aridæ: tũc enim concoctu difficiles, stomacho inutiles, valde biliosum succum procreant. Capiti grauedinem afferunt, tussientibus inimicæ & pectori.

Vtiles censentur maximè à piscium esu, vnde illud:

Post pisces nuces, post carnes caseus adsit. Ob vim calefaciendi & siccandi.

Ieiuno stomacho comestæ latos lumbricos pellunt. Cum ficu ruta & grumo salis contra venena & Pestilentiã manè sumtæ cõmendantur.

Mammarum inflammationibus cum mellis exiguo & ruta illinuntur.

Rancidæ efficacissimæ illitæ, liuores in corpore tollunt.

Cum cepa, sale & melle, Canis hominisq́ue morsui conueniunt.

Putamen combustum Capillum nutrit, Alopecias replet.

Lignea membrana intercursans, Nauci vocatur, aduersus calculum vulgi experimento laudata, das böglin in der Nuß.

Succus exterioris corticis adstringit. Ad oris inflammationes vtilissimus.

Aqua corticum viridium aduersus pestem commendatur.

Ocimum maius.

Ὤκιμον, *Diosc.*

Ocimum Caryophyllatũ maximũ ac citratum, *Aduers.*

Ocimum 1. magnum, *Tab.*

Basilica maior, *Trag.*

Gros Basilien kraut.

Gros Basilge.

In H. L. S.

Totum odorem Caryophylli cum citrio confusum fundit.

Calefac. & siccandi vi pollet.

Corroborat, & Lipopsychiam tollit.

Datur atram bilem colligentibus, suspiriosis, ægrè mingentibus.

Ocimum medium.

Ὤκιμον ἕτερον.

Ocimum, *Dod.*

Ocimum 2. seu medium, Mattiol. *Cam.*

Ocimum seu Basilicũ medium vulgatius, *Aduers.*

Mittel Basilien.

Basilien kraut.

Hoc duplex in hortis & fictilibus seritur. Vnum vulgatius & abiectius, minus suauem odorem vibrans: alterum citrinum seu citratum dictum, ab odore gratiore & cordi amabiliore.

Calefac. attenuat, resoluit, humores crassos discutit, pellit tussim, auxiliatur difficilem spiritum trahentibus, vrinas ciet & menstrua prouocat.

Huius semen officinis notum, ad cordiales compositiones multi vsus.

Ocimum minimum.

Ocimum minus caryophyllatum.

Ocimum satiuum minus, *Dodon.*

Ocimum minimum Amaraci figurâ.

Ocimũ Caryophyllatum, *Aduers.*

Ocimum citratum.

Kleinest edel Basilien.

Negel Basilien.

Citron Basilien.

Minor tota plantula & rarior, Caryophylli halans fragrantiam.

In fictilibus asseruatur.

Quantò cæteris odoratius; tantò ad omnia efficacius.

Animo lapsis spiritus languidos recreat.

Olea Bohemica.

Ἐλαίαγνος, *Theoph.*

Oliua Bohemica, *Lugdun.*

Oliua Syl. Septentrionalium, *Lob.*

Ziziphus alba Colum. *Bell.*

Bömischer Oelbaum.

Flores lutei, odorati.

Oleander Purpureo flore.

Νήριον ἢ ῥοδόδενδρον.

Rhododendrum, *Dod.*

Laurus

Laurus rosea, *Lob.*
Oleander baum.
Vnholden kraut.
Aspectu læto viridaria exornat, vsus neglecti.

Oleander flore albo.

Nerion candidum.
Rhododendrum album.
Weisser Oleander.

Ornithogalon lacteum.

Ὀρνιθόγαλον, *Diosc.*
Ornithogalon vulgare, *Clus. P.*
Bulbus leucanthemus minor, seu Ornithogalon, *Dod. F.*
Weisse Feldzwiebeln.
Kleine Erdnüsse.
Floret Maio.
Radix cruda coctaq; manditur. Est enim dulcis & suauis.
Duplex maius & minus.

Ornithogalon spicatum.

Ornithogalon Narbonense, *Dodon.*
Asphodelus Hyacinthinus fortè Gal. *Aduers.*
Ornithogalon 2. Pannonicum, *Tabern.*
Vngerisch Feldzwibel.
Iunio floret.

Orobus vulgaris Herb.

Ὄροβος, Diosc. *Officin.*
Orobus receptus Herbarior. *Lobel.*
Eruum, *Mattiol.*
Cicer Orobæum.
Mochus seu Cicer sat. Diosc. *Dod.*
Eruen.
Ad Medicos vsus in hortis seritur.
Saporis est amari, Calefac. 1. siccat 2. digerit, aperit, abstergit.
Flos ex decocto sanat pedes frigore vstos & cutis pruritum.
Ex Orobi farina fiunt iuscula Nephriticis, & calculosis, Cachecticis, cacochymicis pituitosisq; omnibus salutaria.

Orobus venetus.

Eruum Venetum.
Venedische Eruen.

Oryza Germanica.

Τίφη, Theoph. *Tabern.*
Rizum germanicum.
Zeæ genus, Oryza dicta, *C. B.*
Tragus frumentaceus seu Cerealis.
Reißgersten/ *Sil.*
Teutscher Reiß.
Seritur cum alijs trimestribus seminibus.

Agrum amat lætiſsimum.

Temperamento & facultatibus Tritico & Speltæ reſpondet.

Calefac. adſtringit, ſiccat, reſoluit.

In cibis cocta optimè alit. Lacte incocta ſaccharo addito plurimum & optimum alimentum ſuggerit, eoque ſanguinem & ſemen auget. Aluum leuiter ſiſtit. Dyſentericis, diarrhœâ laborantibus & tabidis commodum edulium.

Farina cum Roſis Mammarum inflammationes cohibet.

Pæonia femina ſimplex.

Παιονία θηλεία.

Roſa Sancta.

Peonien Roſen.

Benignien Roſen/*vulgò*.

Paſsim in hortis Maio floret.

Radix deſiccatoriæ & calefactoriæ eſt facultatis, ſubtilium partium, leuiter adſtringit quadam cum dulcedine acrimoniam quampiã habens ſubamaram.

Expurgat Iecur obſtructum & Renes. Feminas à partu purgat, ciet Menſes, Regium morbum & Veſicæ dolores ſanat, Ventris doloribus auxiliatur.

Peculiariter Epilepſiæ & alijs affectibus Cerebri, potiſsim. frigidis & vertiginoſis, qui affinitatem quandam habent cum Epilepſia, vel in eam facilè mutantur, egregiè confert. Colligitur Septembri folijs flaccidis & areſcentibus, Luna inclinante.

Multa de collectione nocturna plena ſuperſtitionis nugantur Quidam.

Grana nigra nocturnis auxiliantur ſuppreſsionibus, vteri ſtrangulationi atq; dolori in aqua mulſa aut vino.

Pæonia femina polyanthos.

Pæonia femina multiplex *Dodon.*

Volle Peonien Roſen.

Gefülte Peonien blumen.

Hæc adeò multiplicatis folijs viſitur, vt vnius floris ſuper ducenta foliola numerari contingat.

Pæonia albo flore.

Pæonia leucanthemos.

Peonien mit weiſſen blumē.

In horto meo. Tota vulgari minor.

Pani-

Panicum vulgare.

Ἔλυμος, *Diosc.*
Panicum, *Herbar.*
Mel frugum.
Fenich.
Heidelpennich.
Fenchel Hirsche / *vulg.*
In campis & hortis.

Refrigerat, ſiccat, adſtringit, aluum cohibet, difficilè digeritur, ſanguinem procreat craſſum.

Plebres & agricolis edulium gratum lacte decoctũ.

Aluum ſiſtit & dyſentericis prodeſt, Toſtum ex linteo ſacculo impoſitum tormina ventris ſedat.

Panicum pannicula maiore.

Panicum maius peregrinum.
Panicum Indicum pannicula villoſa, *Lob.*
Frembder Fenich.
Groſſer Indianiſcher Fenich.

Papauer ſatiuum album.

Μήκων ἥμερος, *Diosc.* παρὰ τὸ μὴ κονεῖν, à non miniſtrando, quòd ſuis fungi munijs veſcentes non patiatur.
Papauer hortenſe, *Mattiol. Cam.*
Papauer album, *Dod.*
Papauer flore niueo.
Weiſſer Mohen.
Weiſſer Magſamen.

In hortis & campis ſeminis cauſa ſeritur. Iunio floret, Auguſto perficitur.

Capita cum melle ad formam Eclegmatis decocta, tuſsi ex tenui materia, Arteriæ fluxionibus & cœliacis affectibus auxiliantur.

Semen nigro tutius vſurpatur, quo etiam præſtat. Refrigerat modicè, ſomnum conciliat, vertiginem ſiſtit, Additur amygdalatis, hordeatis & Emulſionibus in calidis affectibus.

Nimius tamen vſus nocet.

Vulgus ex eo placentas conficit & panes Papaueraceos dictos.
Mohnkuchen / Mohnbrod.

Papauer ſat. nigrum.

Papauer nigrum ſat. flore Maluæ hortenſis aut pæoniæ, *Aduerſ.*
Schwartzer Mohn.
Grawer Mohn.

In vigilijs fronti illinitur ex aqua Roſarum Semen tritum per ſe vel cum vino tritum aluum, & feminarum profluuia cohibet, tuſsim lenit & alias calidas fluxiones.

Papauer satiuum maximo capite.

Grosser Welscher Mohn.
Magsamen mit grossen köpffen.
Semen quod nonnihil albicat, præfertur priori ad eosdem vsus.
Ex lacte decoquitur vel Melle ad somnum infantibus conciliandum, acresque & calidas ad pectus defluxiones.
In vigilijs fronti illinuntur seminis cremor & calices. Adduntur & lotionibus pedum ad eosdem effectus.

Papauer fluidum hortense.

Μήκων ἄγριος, *Diosc.*
Papauer albo & nigro semine.
Papauer spontaneũ hortense.
Papauer patulum.
Außlauffender Mohn.
In hortis sponte luxuriat.
Huius capitula hiantia maturum semen effundunt.
Prima germina olerum modo coquuntur & addito butyro deuorantur.

Papauer fimbriatum.

PapauerCristatum album & nigrum, *Lob.*
Papauer fimbriatum { albo, rubro, incarnato, variegato flo-(re.
Zerkerfter Mohn mancherley farben.

Papauer polyanthos.

Papauer multiplici flore.
Papauer pleno flore albo, rubro, purpureo, violaceo, cinereo, miniato, & ex his misto.
Allerley farben gefülter Mohn.
Voller Magsamen.
Mirè natura florum varietate ludere solet.
Voluptatis ergò in hortos recipitur.

Papauer corniculatum luteo flore.

Μήκων κερατῖτις, *Diosc.*
Papauer cornutum, *Cord.*
Papauer sylu. corniculatum, *Trag.*
Horn Mohnsamen.
Gelber gehörnter Mohn.
Oelmagen.
Vis eius calef. & sicc. incidens & absterſoria.
Radix ijs vtilis, qui crassa & arenosa cũ lotio reddunt, & difficulter mingunt.

Papauer corniculatum rubrum.

Papauer cornutum flore phœnicio, *Lob.*

Roter gehörnter Mohn.

Pastinaca satiua latifolia.

Pastinaca domestica vulgi, *Lobel.*

Σταφυλῖνος κηπαῖος, ab vuarum figura. Inuersi enim vuarum formam habent.

Elaphoboscum Diosc. *Lob.*

Zam Pestnachen.

Hirschmöhren.

Seritur ab olitoribus in hortis ad vsum ciborum.

Floret Iulio & Augusto secundo demum anno.

Terram requirit pinguem ac solutam alteq; perfossam.

Radix Autumno & Hyeme vsq; in proximum ver esui aptissima. Gustu dulcis, inflat & ventrem replet, vrinas mouet,& menses prouocat, venerem stimulat.

Semen calidius & siccius laterum doloribus, aut quibus aqua cutim subijt, serpentumque morsibus auxilio est.

Pastinaca satiua tenuifolia lutea.

Pastinaca satiua, *Diosc.*

Baucia hortensis.

Daucus niger Theoph. & Carotta vulgaris flaua, *Aduers.*

Geele Rüben.

Mören/ *Sil.*

Culinis nota. In hortis & campis ob radices plurima.

Radix dulcis, grata & ori iucunda. Calef. & siccat, aperit, inflat, venenis resistit.

Alimentum non multum quidem sed minus vitiosum, quàm alia pleraq; suggerit.

Flatulentum quoq; quiddam obtinet, sed minus quã Rapæ, quibus etiam minus citò descendit.

Coquuntur plerunq; cum aquâ, lacte vel carnium pinguium iure. Prosunt ventriculo.

Pastinaca satiua tenuifolia alba.

Staphylinus albus.

Carotta alba, *Mattiol.*

Weisse Möhren.

Saltem radice à priore discrepat.

Pastinaca tenuifolia rubra.

Carotta radice rubra.

Carottis rubra.

Pastina-

Paſtinaca ſatiua atrorubens, *Lobel.*
Rote Rüben.
Rote Paſteney.
Carotten.
Solum requirit pingue.
Calef. humectat, lenit aluum, pectus facilitat, tuſsim mitigat.
In cibis ſumta inflat & concoctu non adeò facilis.
Coquuntur radices, & aceto Anethoq; ſeu Carueos ſemine condiuntur, quæ hybernis menſibus acetariorum locum ſupplent.

Paſtinaca polyrrhizos.

Σίσαρον, *Dioſc.*
Siſarum, *Lob.* & *Dod.*
Siſer ſatiuum.
Secacul Arab.
Zucker Möhrlin.
Gritzel Möhren.
Gierlein.
Minus frequens vt priores; facilè radiculis propagatur.
Calefacit nec acrimoniâ deſtituitur.
Omnium paſtinacæ generum ſaluberrimum.
In cibo ſtomacho gratiſſimæ radices, appetentiam inuitant, genituram augent, & venerem ſtimulant, facilè concoquuntur, nec tardè deſcendunt, nutriunt mediocriter, nec praui ſunt ſucci. Eduntur coctæ & quandoq; cum aceto ſale & exiguo oleo acetarij in modum, ſæpe in oleo aut butyro frixæ, & alijs modis.

Pepo rotundus Melonis effigie.

Πέπων.
Pepo rotundus.
Pepo ventricoſus ab ipſo pediculo vſque ad oculum ſtriatus.
Plutzer.
Ronter Plutzer.
In hortis inſtructioribus Vratiſlauiæ.
Pepònum multa ſunt genera ab ipſorum ſapore & figuris petita.

Pepo oblongus.

Pepo, *Brunfelſ.*
Pepo femina.
Pepo maior oblongus, *Dodon.*
Lenglichter Plutzer.
Solum deſiderat pingue & ſoles æſtiuos. Maiores ſunt Melopeponibus ſtriati. Carnem habent molliorem, leuiorem & inſipidiorem.
Peponum natura frigidior cum larga humiditate. Abſtergunt, eijciunt vrinas, Aluum

uum facilem ac lubricã reddunt, verùm facilè corrumpuntur.

Perfoliata.

Perfoliatum vulgatius flore luteo, folio vmbilicato, *Aduers.*

Διάφυλλον.

Durchwachs.

Stopsloch.

Gustu est amaro & adstringente. Calidæ & siccæ naturæ.

Ad fracturas, hernias, strumas, exostosin, Erysipelata magni vsus.

Datur & ruptis seu ex alto deuolutis.

Periclymenum I.

Περικλύμενον, *Diosc.*

Περιπλυνόμενον, id est, circumflexum & circumuolutum.

Periclymenum vulgò.

Matrisylua.

Caprifoliũ germanicum, *Dodon.*

Lilium inter spinas.

Specklilgen.

Waldmeister.

Wald Lilien.

Je lenger je lieber.

Plantatur in hortis voluptatis causa & in topiariorum vsum.

Floret à Maij fine per æstatem in Autumnum vsque. Calefac. & siccantis naturæ; vehementer incidit, vrinas ducit.

Odorati sunt flores.

Vlcera sordida & humida sanat & exiccat, Lichenes curat & alias cutis sordities & maculas faciei emendat. Additur vnguentis, quæ ad capitis vulnera parantur.

Periclymenon II.

Periclymenum perfoliatum, *Dod.*

Periclymenum perfoliatum calidarum regionum Offic. *Lobel.*

Welsche Specklilien.

Lætius omnino fruticat in viridarijs.

Persicus.

Μηλέα περσική.

Persica arbor.

Pfersichbaum.

Primo floret vere.

Folia amara excalefaciunt & resiccant, digerunt, viscerum obstructiones aperiunt, ac purgandi potentiam obtinent.

Succus vermiculosis ac purulentis auribus vtilis.

Flores aluum deijciunt, siccati & infusi mira facilitate humorem aqueum, ex vniuerso corpore per ven-

trem educunt, neque vllam noxam inferunt.

Gummi aceto bullitum illitu Lychenes & papulas sanat.

Persica mala.

Περσικὰ μῆλα, *Diosc.*

Pfersken.

Quædam rubent, alia aureo colore fulgent, alia virescunt.

Frigidæ sunt & humidæ naturæ. Praui succi, facilè acescunt, & corrumpuntur. Ventriculum refrigerant, phlegma generāt copiosum, ac putres febres excitant.

Sicca aluum cohibent, Alui stomachique fluxiones sistunt.

Nuclei persicorum aperiunt, extergunt, vrinas prouocant, somnum conciliant.

Gummi temperamento mediocre, substantia lentum ac glutinosum, tenuium humorum acrimoniam obtundit. Hæmoptoisi, Phthisi, raucedini medetur & calculosis confert.

Persicus Armeniaca maior.

Μηλέα Ἀρμενιακή.

Johannis Pfersingbaum.

Marillenbaum.

Persica Armeniaca maiora.

Περσικὰ πραικόκκια.

Persica præcocia.

Sommerpfersken.

Goldtpfersing.

Marillen.

Mallilen.

Johannis Pfersken.

E genere sunt persicorum.

Maturescunt ineunte æstate.

Eiusdem naturæ & dotis cum Persicis sunt, minus tamen humida: suauiora, delectabiliora, stomacho gratiora.

Minus nocent ventriculo, nec tā facilè corrumpuntur.

Persica Armeniaca minora.

Armeniaca minora.

Kleine Marillen.

Halbe Sommerpfersing.

Minora sunt, coloris aurei subrutilantis & odoris iucundi.

Nuclei amaricant, abstergunt, vrinas prouocant, calculosis salutares.

Ex his elicitur aqua contra calculum & vrinæ retentionem magnæ vtilitatis.

Peucedanum Germanicum.

Fœnicu-

Fœniculum Porcinū, *Lob.*
Πευκέδανον.
Haarstrang.
Radix crassa succum fundit flauum odoris grauis & fœtentis.
Excalef. sicc. attenuat, incidit, digerit, ventrem emollit, Lienem absumit, difficiles partus extrahit. Facit ad vesicæ cruciatus & Renum distentiones potum.

Phalangium ramosum.

Φαλάγγιον, *Diosc.*
Crinagrostis.
Lilium gramineum.
Asphodeli sylu. species.
Graßlilgen.
Erdspinnen kraut.
Weisser Wiederthon.
Saporem habet glutinosum & nauseosum aliquantum. Naturæ siccantis & penetrantis, potum phalangionum ictibus, ventrisque torminibus medetur.

Phalaris.

Gramen Canariense.
Φαλαρὶς, *Diosc.*
Canarien sahmen.
Semen Luteolis Canariensibus gratum: In siccis fomentis Milij vsum habet.
Etiā contra calculum farctusq; vesicæ vsurpatur.

Phasiolus vulgaris.

Σμίλαξ κηπαία, Diosc. *Aduers.*
Smilax hortensis.
Faba Turcica multicolor.
Dolichus, *Hippoc.*
Türckische oder Welsche bohnen.
Faseln.
Seritur ad Topiariorum ornamenta.
Gaudet pingui & aprico solo.
Augusto maturescunt.
Multa inueniuntur Phasiolorum genera flore & semine variantia.
Niuei, Weisse.
Flauescentes, gelbe Bohnē.
Rubei, rote Bohnen.
Ex Cœruleo nigricantes, blawe Bohnen.
Cinerei, aschgraw Bohnē.
Alij sunt variegati, gescheckte Bohnen.
Siliquæ integræ teneræ elixatæ cum butyro, pipere longo, galanga, Zinzibere in cibum veniunt.
Candidi adduntur fucis, quibus mulieres faciē concinnant.
Excalefaciunt & humectant 1°. Aluum emolliunt, pectus dilatant, ventriculo laborem faciunt, bruta & terrifica insomnia gignunt,

ſanguinemque Melancholicum procreant.

Piper Indicum.

Καψικὸν, *Actuar.*

Piperitis ſeu Siliquaſtrum Peruuianum, *Cord.*

Capſicum, *Cluſ.*

Piper Siliquis oblongis recuruis.

Calecutiſcher Pfeffer.

Schotten Pfeffer.

In hortis & fictilibus Auguſto floret.

Excalefac. & ſiccat. 4. gradu. Vrit valenter & exulcerat corpus admotum recens.

Vulgus vtitur loco piperis cum pane toſto pulu. verùm maligni quid obtinet.

Piſtacius Germanica.

Σταφυλόδενδρον.

Staphylodendron, *Dod.*

Nux veſicaria.

Pimpernüßle.

Elegantiæ cauſa potius quàm vtilitatis in hortos venit, cum nuces non ſint edules, nauſeam excitent, & ventriculum perturbent.

Piſum vulgatius maius.

Ὦχρος.

Λέκυθος.

Piſum hortorum.

Piſum maius, *Matth.*

Welſche Erbſen.

Büſchel Erbſen.

Garten Erbſen.

Terram deſiderat facilem ac ſolutam, à frigore citò offenditur.

Exicc. refrig. detergit & minus flatulentum eſt.

Recens decoctum cum vaginulis delitiæ ſunt palato.

Piſum hortor. anguloſum.

Piſum quadratum Plin. *Tabern.*

Piſum anguloſum hortor. *Aduerſ.*

Piſum Romanum.

Römiſche Erbſen.

Stock Erbſen.

Faſel Erbſen.

Semen in ſiliquis, anguloſa eſt & quadrata corporatura. Cicere maius mediocrem fabam æquat ruffo colore.

Minus frequens in hortis ob guſtum minus gratum, nonnihil amaricantem Ciceris.

Calef. ſiccat, aperit, abſtergit.

Decoctum ex iure pingui add. Macis & Roſmar. puerperas à partu purgat. Auriginoſos ſanat, & incipientibus Hydropicis ſuccurrit.

Piſum

Pisum aruense.

Πίσον.
Pisum minus, *Mattiol.*
Pisum minus ex luteo virescens, *Aduers.*
In agris minori cultu seritur.
Vix vllum legumen in culinis frequentius.
Maioribus delicatiores & pinguiores, citius elixantur, & facilius concoquuntur. Alunt, multumque nutriunt, præsertim corpora valentiora, qualia sunt Agricolarum, sed flatus procreant, stomacho & capiti onerosa.

Pisa leptoloba.

Pisa cortice edibili.
Dünne subtilheutige Erbsen.
Hæc simul cum folliculis eduntur.

Pisum cordatum, Aduers.

Καρδιόσπερμον.
Halicacabus peregrinus, *Dodon.*
Vesicaria seu Halicacabus repens.
Concordia Simleri.
Hertzsahmen.
Münchsköpfflin.
Schwartze oder Welsche Schoten.
Ad topiaria seritur.
Semen ad cordis affectus valere creditur.

Plantago rosea.

Plantago multiplex.
Blumen Wegerich.
Gefülter Wegericht.
Voluptatis ergo in hortos recipitur. Eiusdem cum plantagine latifolia vsus.

Poma amorũ.

Aurea Mala, *Dod.*
Pomum Indum, *Mediolan.*
Solanum pomiferum.
Goldöpffel.
Lieböpffel.
Poma autumno maturescunt, hyeme perit vniuersa planta, tetrum halat spiritum, frigidæ & humidæ naturæ.
Nonnulli esitant poma, non secus ac Melones. Corpori alimentum exiguum, prauum ac vitiosum.
Succus Erisypelati, ignibus sacris & alijs calidis fluxib. vehementer obluctatur.

Porrum capitatum.

Πράσον κεφαλωτὸν, *Diosc.*
Porrus, *Pallad.*
Cepa sterilis.
Lauch.
Leuchel.

Sapor & facultas cepæ sed mitior.

Inflat, noxium succũ creat, tumultuosum somnium parit. Oculis nocet & calidiores ac biliosiores naturas offendit.

Portulaca.

Ἀνδράχνη, *Diosc.*

Portulaca domestica.

Burtzelkraut.

Partim in hortis ab olitoribus seritur. Estur in acetarijs. Refrigerat 3. humectat 2. gradu, viscosum etiam quid obtinet. Succum gignit modicum, eumq; frigidum, humidum & glutinosum.

Commanducata hæmodiam dentium sedat à rebus acidis & acribus.

Succus stomachi & intestinorum æstuationem & fluxiones mulcet. Linguæ fissuras in Febribus mirificè sanat & sitim mitigat.

Prunus domestica.

Κοκκυμηλέα, *Diosc.*

Pflaumenbaum.

Floret Maij initio.

Folia refrig. exiccant, adstringunt. In vino decocta collutu, Oris, faucium & tonsillarũ fluxiones reprimunt.

Prunorum Gummi.

Pflaumhartz.

Potum ex vino calculos comminuit.

Prunorum multiplex differentia.

Pruna Hungarica maiora.

Pruna Brunensia, Pruna pannonica.

Brunner Pflaumen.

Vngrische Pflaumen.

Omnium sunt præstantissima, Ori grata, in cibo & medicina conuenientia, ventriculum mediocriter refrigerant, bilem leniunt eiusque acrimoniã obtundunt, Aluum molliunt.

Pruna Hungarica minora.

Tzwetschken.

Kleine Pflaumen.

Dulcia sunt & ori gratiora. Resiccata & decocta ventriculo grata, Aluum emolliunt.

Pruna asinaria.

Roßpflaumen.

Magna sunt, rubore perfusa, viliora.

Pruna cerea minora.

Pruna cerea præcocia.

Geele Pflaumen.

Geele

Geele Spillinge.

Aluum subducunt recentia. Nimius tamen esus ventriculum grauat, & humores putredine obnoxios gignunt, vnde dysenteria & febres putridæ nascuntur.

Siccata aluum sistunt, & dysenteriæ cœliacisque prosunt.

Pruna cerea maiora.

Moraunen.
Marunecken.

Hortis instructioribus saltem nota.

Maxima sunt, eiusdem naturæ cum minoribus.

Prunidactyla.

Pruna oblonga & cœrulea.
Blawe lange Pflaumen.
Bilsen Pflaumen.
Blawe Spillinge.
Blawe Marunecken.

Ex semine prunorum cereorum maiorum nascuntur.

Pruna canina.

Hunds pfleumlin.
Weisse pfleumlein.

Parua sunt pallida, nonnihil rubentia.

Dulcia sunt.

Pruna parua autumnalia.

Pruna serotina.
Pruna Auenaria.
Herbstpflaumen.
Kriechen/ *Sil.*
Zipparten.

Minora sunt & cœrulea.

Hortis Rusticorum nihil frequentius: Ex quibus additâ farinâ edulia parantur haud ingrata.

Salubria putantur, & visceribus vtilia, verùm recentium vsus nimius Dysenteriam procreare solet.

Pruna parua vinosa.

Weinpfleumlin.
Tarrnickel/ *Vulgò.*

Viridia sunt, vinosi saporis.

Condiuntur saccharo febricitantibus grata.

Psyllium Herbariis.

Pulicaris herba, *Lobel.*
Ψύλλιον, Diosc. *Gal.*
Psillienkraut.
Flöhkraut.

Refrig. humectat, emollit, inspissat.

Muccago ad calidas defluxiones valet, Sitim extinguit, læuigat linguam, & faucium scabritiem in ardentissimis febribus.

Pyrethrum.

Πύρεθρον, *Diosc.* à feruido sapore ignea vi vrente.

Pyre-

Pyrethrum Officin. *Lob.*
Saliuaris herba.
Dentaria.
Bertram.
Geiferwurtz.
Speichelwurtz.

Flos ei bellidis maioris seu chamæleontis albi. Nuſpiam in hiſce montibus occurrit, ſed aliunde affertur, & hortenſis eſt planta: ſæpe in millefolium degenerauit. Quidam decepti nomine Bedram, quod Valerianam ſylueſtrem ſonat: in Sudetis montibus ſponte prouenire ſcripſerunt.

Radix calida vehementer cum adurenti acrimonia.

Manſa pituitam elicit. Dentium cruciatum placat, & ſcorbutum ſanat.

Miſcetur Antidotis.

Pyrus ſatiua urbana.

Ἄπιος *Dioſc.*
Birnenbaum.
Pyra.
Ἄπια, Birnen.

Pyra omnia frigida. Adeſt & omnibus adſtringendi quædam ac terrena ſubſtantia. Alimentum amplius & copioſius quàm Mala ſ. Poma conferunt, ſed hoc ipſum frigidum ac reprobum.

Qui flatibus obnoxij ſunt, non ab eſu Pyrorum modo, ſed etiam crudorum omnium abſtinere debent, vt quæ flatus gignant.

Cocta, flatus deponunt, gratiora & ſalubriora cenſentur, præſertim cum diſcutientibus flatus.

Magnam varietatem diligentia Hortulanorum peperit.

Pyrum ἄπιον, ὄγχνη.
Pyra præcocia Frühebirnen.
Pyra Auenaria Haberbirnen.
Pyra farinacea Meelbirnen.
Pyra Mariana Margenbirnen.
Pyra Moſchatellina Muſcatellerbirnen.
Pyra Mellea (Melapia) Honigbirnen.
Saccharapia Zuckerbirnen.
Pyra Lardina Speckbirnen.
Pyra Nobilium Jungckerbirnen.
Pyra Hyemalia, ſerotina Winterbirnen.
Pyra oſsea Steinbirnen.
Pyra ſtrágulatoria Strenglinge/würgende Birnen/Ritterbirn.
Pyra adipóſa Schmeerbirnen.
Hydrapia Waſſerbirnen.

Pyra

Pyra coccineo ſucco & aſpectu mitantia Blutbirnen.

Quinquefolium luteum erectum.

Πεντάφυλλον *Theoph.*

Quinquefolium Theoph. maius *Tabern.*

Pentaphyllon vulgare *Lob.*

Geel aufſtehend Fünffinger kraut.

Gros geel Fünffingerkraut.

Eiuſdem cum ſylu. facultatis.

Quinquefolium erectum album.

Quinquefolium maius album *Lob.*

Pentaphyllon albũ *Theoph.*

Gros weis Fünffingerkraut.

Quinquefolium flore Alchimillæ.

Heptaphyllon montanũ.

Stellaria argentea *Matt.*

Argentaria petræa *Geſn.*

Alb Fünffingerkraut.

Berg Sinnaw.

Ad vulnera glutinanda efficax.

Ranunculus albus multiflorus.

Ranunculus niueus polyanthos *Lob.*

Ranunculus coronarius albus.

Gefülter weiſſer Hanefuß.

Weiſſe KrantzSchmirgeln.

Ranunculus luteus multiplex.

Ranunculus dulcis multiflorus 4. *Tabern.*

Ranunculus ſylueſ. 2. flore multiplicato *Dod.*

Gefülter Hanenfuß.

Geel tauſentſchön.

Klein Ruckerzu.

Maio, Iunio & Iulio foliorum denſo ſtipatu collucescit.

Reptante coliculo ſe propagat.

Raphanus rotundus.

Ῥαφανὶς καὶ ῥάφανος *Dioſc.*

Raphanus magnus *Aduerſ.*

Rettich.

Ronder Rettich.

Poſt æſtatis ſolſtitium Iunio & Iulio commodiſsimè ſeritur.

Raphanus acerrimus eſt, Ori ſuauis ſed ſtomacho inimicus, concoctu difficilis, flatus gignit, ructus & vrinam ciet, aluum emollit, pituitam extenuat. Calefac. 3. ſiccat

2. grad. In cineribus decoctus, expressus succus cum melle vel saccharo candi contra veterem tussim & pituitæ crassitiem in pectore efficax.

Salutaris contra fungorum venena.

Obsonij potius, quàm nutrimenti nomine vescimur crudo minutim conciso cum salis pauxillo.

Radix cum sale trita in malignis febribus sub pedibus ligatur.

Raphanus longus.

Raphanus vulgaris *Gesn.*

Radicula satiua minor *Dodon.*

Langer Rettich.

Süsser Rettich.

Vt minor sic esu suauior. Multum enim acredine illa ac soporis vehementia recedit, & salsugine imbutus linguam vsq; adeò non vellicat.

Appetitum excitat primis mensis sumtus.

Succus Asthmaticis & calculosis vtilis.

Raphanus Sessilis.

Raphanus orbiculatus minor.

Klein Scheibel Rettich.

Klein Beulichter Rettich.

Delicatior cæteris Vratislauiæ ab Olitoribus in foro venum fertur.

Raphanus rusticanus.

Ῥαφανὶς ἀγρία *Dod.*

Raphanus magnus *Dod.*

Raphanus marinus *Gesn.*

Thlaspi maius *Cord.*

Meerrettich.

Kreen.

Passim humidis & vmbrosis hortorum locis. Extremæ planè est acredinis. Aperit, pellit, incidit, prouocat, attenuat, abstergit.

Teritur cum vino, aceto & melle condimenti vice.

Appetentiam facit. Verùm caput lædit & nidorosas eructationes mouet. Biliosis & caput dolentibus noxius.

Vrinam & arenas valenter pellit, Menstrua prouocat.

Rapum longum vulgatius.

Γογγύλη *Diosc.*

Γογγυλὶς.

Rapum oblongius *Dod.*

Rapum tereti, rotunda oblongaq; radice *Lob.*

Rüben.

Lange stopffel Rüben.

Vbiuis notissimum.

Seri-

Seritur post demessam segetem. Terrã postulat mediocrem & solutam.

Culinis notissimum, Calefac. humect.

Elixa radix alit, sed flatus gignit, humentem ac mollem carnem creat, fauces lenit atque thoracem.

Raporum assator. succus cum saccharo, ad tussim infantium vsus non contemnendi.

Semen calidum, siccum, nonnihil amarum.

Abstergit, aperit, prouocat.

Valet ad faciliorem, Scabiei, Morbillorum & Variolarum eruptionem. Nam humores ad cutim propellit ℥j. pondere potum. Miscetur Antidotis.

Rapum orbiculatum.

RApum orbiculatum, scil. turbinatum maius, *Aduers.*

Rapum rotundum s. sessile, *Mattiol.*

Runde Rüben.

Rapi sub cinere calente assi infimus orbiculus calidissimus, post aures applicitus magna efficacia reuellit, capitisque & dentium dolores citissimè sedat magno secreto.

Rapum syluestre.

Rapaceum semen.

Oelsamen.

Autumno seritur seminis caussa. Aprili floret, succrescente semine copiosissimo.

Ex semine oleum extunditur, pauperum culinis inseruiens.

Auiculæ eo pascuntur etiã.

Reseda Plinij.

Reseda lutea.

Eruca peregrina.

Welscher Raucken.

Tota gustu & nonnulla tenui acrimonia adstringit.

Ribes satiuum.

Ribes vulgaris, *Matt.*

Ribesium fructu minore.

Johannis treublin.

Frutex sepiendis hortorum puluinis idoneus.

Flosculi ex herbaceo pallidi: fructus racematim dependent circa solstitium rubentes, subacidi saporis, syluestribus minores. Sapore acidiusculo æstuantem stomachum refrigerant & sitim febricitantibus restinguunt.

Ricinus maior.

Hebræis Κικάϊον.

Geranium regium.

Palma Christi.
Cataputia maior, *Officin.*
Κίκι, *Diosc.* κρότων.
Grosser Wunderbaum.
Zecken baum.
Römischer Hanff/ *Vulg.*

Species videtur Tithymalli.

Semen in viridarijs Autumno maturescit, planta frigoris impatientissima.

Semen calefac. siccat, expurgat, detergit, digerit pituitam, bilem aquamq; per aluum extrahit, vomitum mouet, sed ventriculum vehementer subuertit.

Hanc fuisse stirpem à Deo præparatam pro vmbraculo Ionæ prophetæ, ostendunt Benedictus Ariæmontanus & alij.

Ricinus minor.

Cherua minor.
Klein Wunderbaum.
Abrahams baum.

Rosa candida.

Ῥόδον, ὡς ῥέον ὀδμῇ, quòd largum odoris fluuiũ emittat.
Rosa albicans, *Matt.*
Rosa vulgatissima.
Weisse Rosen.
Weisse Garten Rosen.

Hortis nota. Iulio flores promit.

Refrigerat, adstringit. Cor ventriculum, Iecur & retentricem facultatem roborat.

Præstat cæteris ad aquæ destillationem, quæ ex hac odoratissima colligitur.

Rosa suauè rubens.

Rosa lacteola.
Rosa Strigensis.
Strigische Rosen / *vulgò.*

Hæc candore & rubore confusis rutilat, virgineis genis & malis concolor.

In hortis circa Strigam oppidum frequens, placet odore & colore.

Rosa Moschata.

Rosa Muscata.
Rosa Syriaca.
Muscat Rosen.
Biesen Rosen.

Minor est, candida, fragrantiæ commendatione in hortis instructioribus nota.

Aluum iucundius ciet & animi deliquia, stomachi cordisque lancinationes accersit.

Rosa incarnata maior.

Rosa Damascena, *Lob.*
Rosa Alexandrina, *Gesn.*
Rosa prouincialis maior.
Damascenische Rosen.
Prouintz Rosen/ab Agen-
dico,

dico, *vulg.* Prouins.

Oppido Campaniæ in Gallia.

Leibfarbige Rosen.

Ad vsum Medicum hortis fiunt familiares.

Præferuntur cæteris ad syrupi Rosati solutiui confectionem.

Condiuntur etiam flores saccharo.

Rosa incarnata minor.

Rosa Damascena minor.

Rosa præcox.

Pfingst Röslin.

Türckische Röslin.

Flores purpurei Damascenis similes; verùm minores in cauliculis tricubitalibus rubentibus, totis spinosis.

Circa Pentecostes festum floret.

Rosa Cinnamomea.

Rosa de canelle, *Lob.*

Rosa Mariana.

Οἰνόῤῥοδον.

Zimmet Röslin.

Canell Röslin.

Wein Röslin.

Foliolis sunt omnium minimis.

Rosa lutea.

Rosa aureo colore, *Matt.*

Rosa Agyptia seu Affricana.

Geele Rosen.

Rosæ inodoræ sunt, folia fruticis odorata.

Rosa rubra plena.

Rosa intensè rubens.

Rosa rubra.

Rosa muricata.

Rote Rosen.

Blutrote Rosen.

Rosarum omnium præstantissima & ad medicamenta omnis ferè generis vtilissima.

Plus habent terrenæ substantiæ & resiccantis adstringentisq; facultatis.

Robur cordi conciliant, ac tremori & palpitationi eius succurrunt, ventriculum, Hepar, renes & alia viscera confirmant, Sanguinis vndequaq; eruptiones sistunt, sudores reprimunt.

Antidotis miscentur.

Rosa in rubro nigricans.

Rosa carbonaria.

Sametrosen.

Kolrosen.

Eiusdem vt prior facultatis.

Rosmarinũ Coronarium.

Λιβανωτὶς στεφανωματικὴ *Diosc.*

Rosmarinus Coronaria *Mattiol.*

Libanotis coronalis.
Rosmarin.

Omnibus ferè hortis notum, cum ad coronas, tum ad culinarium vſum.

Maio creſcente lunâ ſurculi è cacumine decerpti & terræ immiſsi facilè radices agunt. Qua in re valde induſtriæ ſunt mulierculæ Leobergenſes.

Interim tamen vitandus Martius Sol,& paulatim cœlo vmbroſo primùm committendus, donec radiculas egerit.

In vicina loca, Bohemiam & Miſniam magno earum lucro deferri ſolet.

Floret primo vere & Autumno.

Fragrantiſsimi eſt odoris. Excalefacit, ſiccat, attenuat, digerit, reſoluit, aperit, roborat, incidit, abſtergit, venenis repugnat, ſanguinem purgat.

Ad Capitis affectus mirè efficax, præſentaneam vim obtinet in expurgando morbo regio.

Omnes Vteri diuturnos fluxus ſiſtit.

Odor animum reficit, præſertim Balſamus eius, naribus illitus, Cerebrum & omnes ſenſus languentes reficit.

Liquor ſtillatitius Ceruici illitus vertiginem & dolores capitis tollit.

Rubia ſatiua.

Ἐρυθρόδανον *Dioſc.*
Rubia maior *Aduerſ.*
Rubia tinctorum *Officin.*
Röte *vulgò.*
Ferber Röte.

Solum amat pingue: quale in agro Vratiſlauienſi.

Sapor ei acerbus cum exigua quadam dulcedine, quam acerba & adſtringens mox excipit qualitas.

Iecur & Lienem extergit, vrinam trahit craſſam.

Radices tingendis lanis aptiſsimæ.

Herba, vaſa ex plumbo candida extergit.

Ruſcus.

Ὀξυμυρσίνη.
Μυρσίνη ἀγρία *Dioſc.*
Myrtacantha *Aduerſ.*
Ruſcum *Dod.*
Bruſcus *Offic.*
Ruſcken.
Bruſcken.
Myrtendorn.

Radix viuaciſsima eſt, multos annos perennat. Aromatica, aliquantū amara.

Semen calculum frangit.

Cauliculi recentes Aſparago-

ragorum vice in acetarijs ſumuntur.

Ruta domeſtica.

Πήγανον Dioſc. παρὰ τὸ πηγνύειν τὴν γονὴν à contrahendo & cogendo.

Ῥυτὴ à ῥύεσθαι, à præſeruando & cuſtodiendo, quòd venena arceat.

Ruta ſatiua maior ſeu latifolia.

Zamraute.

Rauten.

Hortis familiaris. Iulio & Auguſto floret.

Grauis eſt odoris, guſtu acri & amaro: tenuium partium, craſſos lentosq; humores incidit & attenuat.

Facit ad lateris thoraciſq; dolores, ſpirandi difficultatem, tuſſes, pulmonis inflammationem, Coxendicum & Articulorum cruciatus, Hydropicis auxiliatur.

Semen lethalium venenorum antidotum.

Ruta leptophyllos.

Ruta tenerior.

Wein Raute.

Folia ſunt teneriora & anguſtiora.

Olfactu cum aceto Epilepticos & feminas vtero ſtrangulatas excitat.

Sabina femina.

Βράθυς, *Dioſcor.*

Sabina genuina.

Sabina Baccifera.

Sabina *Mattioli*

Sadelbaum/ *Sil.*

Sadenbaum.

Sagbaum.

Seuenbaum.

Sebenbaum.

Semper viret, tenuis eſſentiæ.

Excalefac. ſiccat, guſtu amaro, acri, adſtringente: Vrinam ducit, Menſes prouocat, &, ſi quid aliud, abortus facit.

Folia pulu. cum butyro bubulo illita Achores in capitibus puerorum ſanant.

Ex melle & butyro Aſthmaticis medentur.

Sabina hirſutior ſ. mas.

Βράθυς 2. *Dioſc.*

Sabina humilis folio Tamaricis.

Sabina vulgatior, *Lobel.*

Sabina ſterilis, *Matt.*

Sadelbaum mennlin.

Folia huic Tamaricis, ſed rigidiora, pungentia, tetrum odorem halant, perpetuoq; virent.

Valenter excalefac. ſiccat, digerit, reſoluit, aperit, abſter-

abstergit, prouocat, parumque adstringit.

Saluia maior.

Saluia latifolia, *Trag.*
Saluia, quòd multis sit salutaris.
Saluia maior scabrior, *Aduers.*
Ἐλελίσφακος, *Diosc.*
Grosse Salbey.
Saluien.
Floret Maij fine & Iunio.
Durat per hyemem.
Semine & surculis seritur.
Euidenter calefac. siccat & leuiter adstringit.
Saluia capiti & cerebro omnibusque pituitosis affectibus vtilis.
In vino pota venenum omne expellit, tussim mitigat, pleuresi medetur: Iecur & Matricem excalefacit, vrinam & Menstrua ducit.
Sensuum ac memoriæ vim intendit, neruos roborat.

Saluia minor pinnata.

Σφάκελος, *Theoph.* à tabe seu syderatione.
Saluia auricularis.
Saluia nobilis, gentilis seu minuta, Romana.
Creutz Salbey.
Edle Salbey.
Spitze Salbey.
Præstantior & nobilior maiori æstimatur, eiusdem facultatis.

Saluia syluestris.

Scorodotis, *Plin.*
Saluia agrestis, *Officin.*
Saluia bosci.
Scorodonia 1. Scordium montanum Cord. *Thal.*
Wald Salbey.
Wild Salbey.
Hîc hortensis; alibi spontanea.
Odorē habet scordij nonnihil Teucrij referentem.

Satureia perennis.

Θύμβρα, *Diosc.*
Satureia seu Thymbra 2. *Lobel.*
Thymbra vera, *Dodon.*
Hyssopus vera, *Guil.*
Saturey.
Sedeney.
Demuth.
Gustu est acris, odorata. Cibis magnam gratiam addit. Eadem quæ Thymus præstare valet.

Satureia vulgaris.

Satureia hort. *Aduers.*
Hyssopus Ceparius.
Pipirella.
Pfefferkraut / *Sil.*
Zwiebel Isop.
Acris est, odoris iucundi.

Coqui-

Coquitur cum carnibus & piscibus.

Calefac. sicc. incidit, discutit flatus, appetentiam excitat, ventriculum calefacit, hebetes oculos exacuit, venerem stimulat, & vteri ex flatu strangulatus mox sedat.

Satyrion Erythronium.

Dens caninus, *Dod.*
Dentali 1. *Clus. P.*
Pseudohermodactylus, Matt. *Cam.*
Schoswurtz.
Rote Stendelwurtz.
Maio floret H. M.

Calefacit & hum. mediocriter. Sapor est dulcis non ingratus Ori. Libidinem excitat.

Scabiosa Hispanica I.

Scabiosa peregrina folijs non dissectis, *Tab.*
Frembd Scabiosen.

Scabiosa Hispanica II.

Scabiosa Hispanica maior, *Clus.*
Scabiosa maior alba, *Tab.*
Spanische Scabiosen.

Scolymus.

Vide Artischocus.

Scorpioides Plinij.

Σκορπίος, *Plin.*
Scorpioides folio Bupleuri.
Scorpioides repens folio Bupleuri, *Advers.*
Raupenkraut.

Circa æstiuum solstitium flores exeunt, semen succrescit Galegæ in corniculis siliquosis scorpionis caudæ instar reflexis.

Gustu est trifolij pratensis.

Scorzonera Hispanica.

Scorzonera s. viperaria, *Lobel.*
Scurzonera latifolia sinuata.
Spanisch Gifftkraut.

Ex horto Imperatoris Praga hanc habeo, quæ Iunio & Iulio flores promit.

Radix gustu dulcis & iucunda.

Foliorum, radicumúe succus præsentaneo remedio potandus datur aduersus viperarum cæterorumque animalium ictus: quin etiam ad quoscunque pestiferos morbos. Conserua in febribus Epidemicis capitisque vertiginosis affectibus vtilissima.

Secale Herbariorum.

Ρίζα, βρύζα, *Gal.*
Rogga, *Dodon.*

Siligo veterum, *Trag.*
Korn.
Rocken / Rockenkorn.
Secale vernum, bimestre, Aprili seritur.
Sommerkorn/Minore stipula, culmis, spica, grano, & ad alendum efficacia.
Secale Hybernum, Autumnale, Winter korn.
Robustius est, maius, & vegetius.
Quocunque solo nascitur, Iunio floret, Augusto metitur. Nullum granum frequentius sabulosis & macilentis agris ad Panificium seritur, quàm secale.
Refriger. humectat, emollit, abstersione non vacans, pus mouet, vnde cataplasmatis ad id destinatis, farina commodè miscetur.
Confusanea farina diuturniores capitis dolores lenit, in linteo capiti circumligata.
Panis Secalinus, Secalicius.
Ἄρτος σηκαλίδος.
Rockenbrod/ Hausbrod.
Temperatæ est naturæ, minus quàm Triticeus calefacit, plus quàm Hordeaceus. Optimè nutrit atque satiat, nec adeò facilè aëre exuccus & aridus redditur, atq; is qui ex Tritico & Spelta conficitur. Alimentum corpori præstat solidum, firmum ac laudabile; præsertim si ex bono frumento coctus fuerit.

Secale luxurians.

Mater secalis, *Thal.*
Claui siliginis, *Lonic.*
Rockenmutter.
Meelmutter.
Ex succi abundantia fortè nascitur. Sanguinem sistere vulgus credit.

Sedum stellatum.

Aizoum stellatum.
Aizoum peregrinū, *Cam.*
Thelephium, *Nonn.*
Gestirnter Wintergrün.
Vulneribus vtile.

Sinapi satiuum I.

Σίνηπι.
Sinapi rapicea fronde, *Mattiol.*
Sinapi sat. Erucæ aut Rapi-folio, *Aduers.*
Geeler oder roter Senff.
Iulio & Augusto semen maturum quod acerrimi saporis. Calefac. & sicc. vehementer, extenuat, incidit, extrahit.
Mansum pituitam capitis elicit, comitialibus auxiliatur, adiuuat concoctionem & dis-

& distributionem Ciborum crassarum partium.

Sinapi satiuum II.

Sium agreste Apij aut potius Laueris folio *Lob.*

Sinapi luteum satiuum 2. *Trag.*

Wilder Senff.

Geeler Senff.

Semen cum Melle & Musto ad intinctus hyberno tempore commodum.

Sisarum Peruuianum.

Papar Hispanorum.

Solanum tuberosa radice.

Tartufoli Quibusdam.

Indianische Zuckerwurtzel.

Liebôpffel.

Grûblingbaum.

Floret Augusti fine: Autumno poma fert.

Radicem sub cineribus assam nonnulli tuberum modo esitant.

Solanum Halicacabum.

Στρύχνος ἁλικάκαβος *Diosc.*

Solanum vesicarium *Dod.*

Halicacabum vulgare.

Alkekengi *Offic.*

Jûden Kirschen.

Blasen Kirschen.

Erd Kirschen.

Fructus miniatus in folliculo rubenti & leuiter turbinato hæret.

Locis vmbrosis aliquantum humentibus delectatur. Iunio floret, Semptembri maturescit fructus.

Baccæ ad Renum vitia & lotium ciendum eiusq; acrimoniam obtundendam præstantissimæ. Morbum regium expurgant: Calculosis, Podagricis, Hydropicis, Asthmaticis proficuæ.

Solanum Indicum pulchrum.

Flos Mexiocanus *Dod.*

Marabillas de Peru. *Clus.*

Magnæ admirationis herba Peruuiana.

Mandragora Theoph. *Cæsalp.*

Wunderblumen.

Gescheckte Indianische Neglin.

Florum elegantia hortos exornat Septembri. Caustica est planta. Radicem valde discutere tumores frigidos Historia stirpium Lugdunensis annotauit.

Solanum Indicum rubrum.

Iasminum rubrum *Lugdun.*

Viola Peruuiana rubra.

Spanischer Anstriech.

In hortis & fictilibus: sed hye-

hyeme perit, nisi intra ædes reponatur.

Solanum Indicum album.

Gelsiminum Indicum albo flore.

Weisse Indianische Neglin.

Quandoq; luteum florem exhibet.

Solanum frutescens.

Solanum Americum *Dalech.*

Στρυχνόδενδρον *Gesn.*

Pseudocapsicum *Dod.*

Amomum Plin. *Lob.*

Baumichter Nachtschatten.

In viretis & pensilibus hortis elegātiæ caussa alitur.

Facultas eius nondum explorata.

Solanum Pomiferum.

Mala Aethiopica *Dod.*

Mohrenäpffel.

In fictilibus.

Sorgho.

Sorgo Melica *Ital.*

Sorgum *Tabern.*

Milium Indicum *Mattiol.*

Sorgsamen.

Welscher Hirse.

Spectandi causâ seritur in viridarijs.

Stœchas Arabicum.

A Stœchadibus insulis è regione Massiliæ sitis.

Στοιχὰς *Diosc.*

Stichas Arabum *Cord.*

Sticados, stœchados *Offic.*

Stoechesfraut.

Ex semine nascitur, sed difficulter.

Calefacientis & siccantis naturæ, Cerebrum, neruos & sensuum organa mundat ac roborat.

Antidotis miscetur.

Syringa alba.

Σύριγξ.

Syringa flore albo odorato.

Philadelphus.

Syringsbaum / Spanischer Holunder *Sil.*

Pfeiffenbaum.

Frutex est coronarius. Iunio floret & Iulio.

Syringa cœrulea.

Syringa Lusitanica.

Lillach *Dod.*

Blawer Syringsbaum.

Spanischer Pfeiffenbaum.

Flores dilutè cœrulei Maio viridaria exornant.

Squilla.

Squilla *Mattiol.*

Cepa Marina *Lob.*

Σκίλλα, ἀ σκύλλειν, ab infestando,

stando, seu molestando.
Meerzwibel.
Meusezwibel.
Radice rubra & alba discernitur.

In fictilibus sabulo mersa folia promit languidiora; nec diu durat, vtpote succo & pabulo consueto defraudata.

Squilla acris est & amara. Calefacit, siccat, aperit, abstergit, incidit, subtiliat, extrahit, exulcerat. Stomachicis, Hydropicis, suspiriosis, Torminibus & Regio morbo subuenit. Tussi veteri laborantes & reuomentes iuuat. Ex melle sumta Comitialibus & resolutis auxiliatur.

Præstat assam aut elixam sumere.

Assa inuncta prodest verrucis & pernionibus. Cum pice illita ad canis morsus rabiemq; valet.

De aceto & Oxymelle Scillitico lege Galenum.

Tanacetum Anglicum.

Tanacetum speciosum cristatum Angl. *Tabern.*
Tanacetum odoratum.
Wolriechender Reinfarn.
Odoratum est admodum. Semen aduersus lumbricos datur pueris ex lacte, non frustrato successu.

Tatula.

Solanum spinosum *Tabern.*
Strammonium peregrinum *Aduers.*
Nux Metella. *Matt.*
Stechöpffel.
Igelskolben.
Refriger. 3. siccat fine 2. non carens perniciosa qualitate.

Teucrium.

Chamædrys maior.
Chamædrys legitima maior *Clus.*
Chamædrys vera mas *Fuchs.*
Trissago.
Τεύκριον *Diosc.*
Je lenger je lieber.
Rechter Ehrenpreis.
Kummertrost.
In hortis frutescit: difficilè hyemem ferens.
Odoratum est cum amaritudine acrimoniæ cuiusdam particeps.

Thlaspi Creticum.

Thlaspi Iberidis folio *Lob.*
Drabæ aut Arabis aut Thlaspi Candiæ *Dod.*
Thlaspi Candiæ vmbellatum

tum Iberidis folio *Lobel.*
Cretischer BawernSenff.
Semen Augusto & Septembri maturum.
Acerrimi saporis. Calef. & siccans vehementer.

Thymus.

Serpillum Italicum *Tr.*
Θύμος σκληρότερος Diosc. ἀπὸ τοῦ θύειν ab excitando, quia animum excitat.
Thymum durius *Dod.*
Thymell/Tymichen.
Welscher Quendell.
Calef. siccat, aperit, vrinam & Menses prouocat, viscera expurgat. Bilem atram & pituitam acremq; saniem euacuat.

Tythimalus Myrsinites.

Tithymalus Myrtifolius.
Esula Myrtifolia.
Μυρσινίτης τιθύμαλος.
Myrten Wolffsmilch.
Vomitiones ciet.

Tordylium maius.

Τορδύλιον, *Diosc.*
Seseli Creticum 2. *Tab.*
Caucalis maior.
Cretischer Sesel.
Æstiualis planta.
Semen latum, rotundum clypeoli speciem refert, odoratum ac nonnihil acre, Calidum & diureticum est. Augusto maturescit.

Tordylium minus.

Seseli Creticum 1. *Tabern.*
Tordylium, *Dodon.*
Caucalis minor.
Candischer Sesel.
Semen calefac. siccat, aperit, vrinas prouocat.

Tragon.

Tragus, *Mattiol.*
Τράγος ἢ σκορπίος.
Meerstachelkraut.
Scorpion kraut.
Crithmi Salicornij s. Kali congener planta.
Ad vsum Acetariorum seritur. Venenis aduersatur.

Tragopogon Purpureum.

Barbula hirci 2. *Mattiol.*
Tragopogon, *Dodon.*
Braun Bocksbart.
Kleiner Morgenstern.
Radices rec. hyeme in acetarijs vtiles. Succus dulcis cohibet, firmat, & modicè adstringit.

Trifolium bituminosum.

Τρίφυλλον ἀσφάλτιον, *Diosc.*
Trifolium Asphalthæum s. bituminosum.
Trifolium odoratum Plin. *Aduers.*

Hartze

Hartzklee.

Vniuersa planta odorem bituminis Iudaici spirat.

Menses trahit & partus. Venenatorum morsibus succurrit.

Trifolium vesicarium.

Trifolium halicacabum.

Blasenklee.

In horto Dom. Laurent. Scholtzij.

Trifolium acetosum corniculatum.

Oxys flore luteo, *Cl. P.*

Oxys lutea corniculata repens.

Geeler gehörnter Sauerklee.

Eiusdem cum Acetosa triphylla facultatis.

Triticum hybernum.

Πυρὸς, *Dioscor.*

Triticum, *Dodon.*

Siligo spica mutica, *Lobel.*

Robus, *Colum.*

Weitzen.

Winterweitzen.

Solum amat pingue & lætius, minimè vliginosum, magis in planis quàm montosis campis, vbi plurimum degenerat in Secale.

Triticum omne firmissimi est alimenti, succumque admodum crassum gignit.

Excalefacit ordine 1. siccat, humectat non manifestè, quiddam lentoris habet & obstruentis naturæ.

Panis Triticeus, ἄρτος πύρινος.

Weisbrod/ Weitzenbrod.

Semmel/ vulgò.

Plus nutrit quàm cibarius, laudabile ac plurimum nutrimenti corpori suggerit.

Viuimus arte, fouet nos omni tempore Panis,
Nec sapiunt lautæ, si sine Pane dapes.

Cereuisia Triticea, Weitzenbier.

Ex Malto, additis paucioribus Lupulis quàm in Hordeacea, per integrum annũ in vniuersa Silesia coquitur.

Plus calefacit & magis nutrit, quàm Hordeacea, minus penetrat, & si nõ probè defæcata fuerit, crassos flatus gignis & ventrẽ inflat.

Omnium præstantissima Vratislauiensis, quæ vulgò Schöps appellatur: dein Suidnicensis, Stregomiensis, Lignicensis, Fridbergensis, &c.

Fermentum excalefacit, trahit, callos pedum, & furunculos cum sale, & tubercula concoquit & aperit.

Fæces Triticeæ cereuisiæ illitæ

illitæ ambuſtis medentur certo experimento.

Triticum æſtiuum.

Triticum trimeſtre.
Olyra, *Dodon.*
Πυρὸς τριμηνιαῖος.
Πυρὸς τρίμηνος, *Dioſc.*
Setanium *Colum.*
Sommer Weitzen.
Manſum & illitum canum morſibus prodeſt.
Panis leuiorē cibum præbet, & qui facilè in membra demandatur.

Triticum typhinum.

Triticum ariſtis circumvallatum, *Lobel.*
Typha cerealis, *Dodon.*
Gebarter Weitzen.
Welſcher Weitzen.

Triticum multiplici ſpicâ ariſtis circumvallatum.

Triticum multiplici ſpica, *Lobel.*
Römiſcher Weitzen.
Vieljährichter Weitzen.
In horto meo.

Triticum lucidum.

Triticum lucidum Gallobelgarum.
Triticū lora Gallobelgis.
Himmelkorn/ *vulgò.*
Semen eſt longiuſculum, lucidum. Spectaculi potius quàm vtilitatis cauſa ſeritur.

Triticum Indicum aureum.

Triticum Bactrianū, *Cord.*
Milium Indicum Plin. *Lob.*
Mais Occidentalium.
Indianiſch Korn.
Türckiſch Weitzen/ *vulgò.*
Maio ſatum maturat Septembri.
Colitur in hortis magis oblectationis quàm panificij cauſâ.

Triticum Indicum rubrum.

Maizum Indicum rubrum.
Türckiſch Korn.
Semen ex America primùm allatum. In nutriendo omnibus triticeis ipſoque Secali & Hordeo longè eſt inferius.

Tulipa lutea I.

A Dalmatico pileo, cuius formam referre patens flos videtur.
Ἀνεμώνη λειμωνία, *Theoph.*
Narciſſus 6. *Mattiol.*
Lilionarciſſus luteus, *Lob.*
Café, Lalé, id eſt, flos caſæ.
Geeler Tulipan.
Gelbe Türckiſche Narciſſen.
Ex Thra-

Ex Thracia ad nos translata, Aprili floret.

Tulipa lutea II.

Tulipa lutea polyanthos.
Geler Tulipan mit vielen blumen.

Tulipa purpurea præcox.

Lilionarcissus sanguineus puniceusúe 8. *Lobel.*
Leibfarbener Türckischer Tulipan.

Tulipa præcox rubra.

Tulipa rubra.
Narcissus 5. *Mattiol.*
Lilionarcissus purpureus sanguineus.
Lilionarcissus puniceusúe 5. *Lobel.*
Roter Türckischer Tulipan.

Tulipa rubella candidis oris.

Lilionarcissus rubellus, nitidus, candidis oris, *Lobel.*
Roter Tulipan mit weissen spitzen.

Tulipa Bononiensis.

Narcissus 9. *Matt. Cam.*
Lilionarcissus *Bononiensium.*
Tulipa minor lutea Italica.
Welsch geel Narcissen Liliẽ.

Tulipa Bulbifera.

Lilionarcissus bulbum ferens. In horto meo.

Valeriana maior.

Νάρδος ἀγρία.
Φοῦ, *Diosc.*
Phu ponticum s. maius.
Valeriana domestica.
Nardus syluestris seu agrestis, *Trag.*
Theriacaria *Theoph. Paracels.*
Grosser Baldrion.
Spickwurtz.
Zehrkraut/ *Sil.*
S. Georgen kraut.
Augenwurtz.
Wilder Nardus.

Paßim in hortis vberrimè luxuriat radice supra terram eminente. Humectis gaudet. Floret Iunio, Iulio.

Suaue olet nardum, sed tantillum grauitatis mixtum prodit.

Calefac. & siccat 2. aperit, attenuat, concoquit, prouocat, vrinas & menses ciet.

Miscetur Antidotis, quòd venenatis bestijs & pesti resistat. Pectoris vitijs medetur.

Oculorum claritatem adiuuat, si aqua eius oculis instilletur.

Additur vulnerarijs potionib⁹ contra tabem vulgi experimentum.

Valeriana græca.

Phu græcum ſ. peregrinum, *Lugdun.*

Valeriana cœruleo flore.

Frembder Baldrian.

Hortorum exornat margines, in quibus plurima æſtate floret.

Valeriana rubra.

Been rubrum Herbar. *Dod.*

Ocimaſtrum Valerianthon, *Lobel.*

Polemonij 2. ſpecies.

Roter Baldrion.

Radix acris eſt, & odorata.

Veronica recta.

Veronica aſſurgens maior.

Lyſimachia cœrulea hortenſis, *Lobel.*

Lyſimachia Cœrulea, *Dod.*

Auffrecht ſtehender Ehrenpreiß.

Iulio flores cœruleos ſpicatos egerit.

Viribus vulgari inferior.

Parcioris & rarioris vſus.

Viola Mariana.

Γογγύλη ἀγϱία.

Medium, *Mattiol. Cam.*

Rapum ſylu. Dioſc. *Lugdun.*

Weis / braun Marienglöcklin.

Radix naturæ eſt frigidæ & ſiccæ cum adſtringendi vi.

Æſtate floret.

Viola Martia plena purpurea.

Ἴον δασύφυλλον.

Viola Martia flore multiplici.

Viola purpurea multiplex.

Volle blawe Veilathen.

Viuaciſsima eſt & radicibus ſeſe propagat in hortis.

Vere & Autumno floret.

Minus odorata eſt & viribus ſylueſtri inferior.

Viola Martia plena albo flore.

Volle weiſſe Mertzen Violē.

In horto meo.

Vitex.

Ἄγνος καὶ λύγος, *Dioſc.*

ἐλαίαγνος, Theoph. *Aduerſ.*

Agnus caſtus, *Officin.*

Salix Americana.

Keuſchbaum.

Keuſchlamb.

Münchspfeffer.

Pfefferbaum.

Semen ijs, qui ſe à venereis puros conſeruare cupiunt, accommodum. Lienoſis & venenatis ictibus auxiliatur.

Calefacientis & ſiccantis naturæ.

Vitis

Vitis vinifera.

Ἄμπελος οἰνοφόρος, Diosc.

Vitis mansueta s. cultiua.

Weinrābe.

Weinstock.

In Silesia inferiori circa Crossenam, alibi minus frequens ob cœlum algidius.

Folia refriger. adstringunt potenter, acidum sapiunt. Aduersus hæmorrhagiam, Alui fluores, dysenterias, stomachi ardores commendantur.

Florum odor, cor & cerebrum recreat.

Cinis sarmentorum, *τίφρα*, Diosc. Rāb asche/ ex contrarijs qualitatibus constat. Vrendi vim habet; ad cauteria vsurpatur lixiuiū, & contra fungorum venena valet.

Gigarta, *γίγαρτα*, vinacea Lat. nuclei acinorum, Körnlein in Weinbeeren.

Siccant, adstringunt, dysentericis & stomacho resolutis prosunt.

Stemphyla, *στέμφυλα*, vinacea Nonn. Trāberri.

Recrementa sunt ab vuis expressis reliqua, membranosi videlicet acinorum folliculi & vinacea seu nuclei cum scapis.

Adstrictoriæ sunt facultatis, mammis inflammatis & turgentibus imponuntur, fotu podagricos iuuant. Decoctum dysentericis, cœliacis & diarrhœâ laborantibus infunditur.

Vuæ immaturæ, acerbæ sunt & austeræ; refrigerant, siccant, aluum sistunt, appetitum excitant, præsertim calido ventriculo, sanguinem crudum & frigidum generant.

Omphacium, Agresta Offic. Agrest / succus vuæ acerbæ, in condiendis obsonijs commodus & salubris. Ori, ventriculo gratus, nauseam ac cibi fastidium tollit, appetentiam excitat.

Æstuanti & sitibundo à bile stomacho aut Hepati mirè prodest. Calidis morbis magno commodo adhibetur.

Vuæ dulces, *σταφυλαὶ*, Süsse zeitige Weintrauben. Omnibus fugacibus magis nutriunt, laxam & flaccidam carnem gignunt. Aluū subducunt, stomachum inflant, & capiti nocent.

Vuæ pensiles, innocentiores sunt, minus inflant, cæterisque faciliùs concoquuntur, confracta & trita recentibus ambustionib⁹ mirè prosunt.

Vinum.

Οἶνος.
Wein.

Calefacit 2. humectat, nutrit, ſanguinem generat copioſum & puriſsimum: ocyſſimè in alimentum vertitur, genuinum ac naturalem calorem refocillat. Cor exhilarat.

Modicè potum ad alimoniam corporis conſeruationemque valetudinis maximè commodum.

Suaue Dei munus Vinum eſt: hominumq; saluti
Conducit: præſit dummodò ſobrietas.
Immodico ſed ſi tibi proluat ora Lyæo,
Pro dulci potas tetra aconita mero.

Lora.

Lorea.
Δευτερία, Græcis.

Potio ſecundaria, Vinum operariorum, Lauer.

Sic dicta à lotis acinis. Fit ex maceratis aqua vinaceis poſt Muſtum acinis expreſſum.

Vrtica Romana.

Ἀκαλύφη, κνίδη, *Dioſc.*

Vrtica ſylu. ſemine Lini, *Lobel.*

Vrtica vera, *Fuchſ.*
Römiſche Neſſeln.
Welſche Neſſeln.

Semen lini ferè in pilulis rotundis fert.

Digerentis facultatis eſt, & tenuium partium, Thoracem expurgat, & aluũ ſoluit.

FINIS LIBRI SECVNDI.

Πάντοτε δόξα Θεῷ.

FOSSI-

Fossilium Silesiæ
CATALOGVS,

OMNIS GENERIS MINERALIA, METALLICA, METALLA, SVCCOS, TERRAS, LAPILLOS, FONTES medicatos & Thermas continens:

Concinnatus opera & studio

CASPARI SCHVVENCKFELT, Physici Hirsbergensis.

Hiobi 28. vers. 1. 2. 6.

Habet Argentum venarum suarum principia: & est locus Auro quod liquant Metallarij. Ferrum è strictu-ris seu glebis venaque ferraria sumitur: & lapide æroso funditur Æs. Terræ eius lapides loco Sapphiri; Pulueres verò sunt illi.

Anno

M. DC.

MAGNIFICO, STEMMATIS ANTIQVITATE, AMPLITVDINE, ERVDITIONE ATQVE VIRTVTE Clarissimo viro Dn. CONRADO ab HOHBERG. in Fürstenstein, Freiberg, Friedland, Gotsberg, &c. Domino ac Mœcenati suo, S. D.

NNVS IAM AGITVR QVINtus, Vir Magnifice, ex quo primùm in Arcem tuam, antiquitate & Principum olim sede claram, Fürstenstein, ob vlcera Crurum, quibus summè molestabatur M. T. diuturna dysepulota, curatu difficilia, in consilium vocatus veni. Quæ quum ex membris superioribus excrementa sua eò impellentibus, foueri, conseruari & augeri aduerterem: persistente cacochymia & viscerum principalium δυσκρασία, nullo modo à Chirurgo solis topicis perfectè curari & consolidari posse prædixi. Cui meæ sententiæ M. T. facilè acquiescente, corporeq́ per conuenientia medicamenta, venæ incisionem, victumq́ rectè institutum & seruatum, à prauis humoribus liberato, periculum quod ex inflammatione imminebat, studio & industria Chirurgi facilè repressum & vlcera diuturna, quæ anteà consolidationem respuebant, mox, accedente vsu Thermarum Hirsbergensium, sponte coaluerunt. Quoniam verò pòst, Crura iterum, (vt frequenter in corporibus fieri assolet) ob neglectam diætam, excercitationes ac solitam Euacuationem intermissas, accedentibus curis domesticis exulcerarentur, Natura aggrauata consueto modo sese exonerante & prauos humores ad pedes iam imbecilliores impellente, omninò necessarium fore monui, vt præter exactam ac probam victus rationem, purgetur & sæpius expurgetur corpus, præcipuè verò instante vere & autumno, antequam moueri ad debiliorem locum excrementa incipiant. Ante biennium cùm venæ sectioni præessem, inter alia colloquia, pagi cuiusdam M. T. vulgò der Saltzbrunn *fit mentio. De etymo inqui-*

inquirens, à fonte salso illic scaturiente nomen accepisse intellexi: mox aquâ (quam M. T. apportandam curauit) degustatâ rem ita se habere deprehendi: & paulò pòst, cùm pagum ab arce P. M. III. circ. distantem adijssem, fontis origine diligentiùs perspectâ, Aquam eius non simplicem, sed mineralibus imbutam ex colore, odore, sapore & decoctione exploraui, ac certò didici. Quapropter, vir magnifice, Earum rerum, quæ Terræ Silesiacæ patriæ nostræ visceribus innatæ & fibris infixæ vel sponte effluunt vel arte effodiuntur, Obseruationes seu potius Catalogum, Amicorum hortatu & impulsu congestum M. T. inprimis, Antiquorum consuetudinem æmulatus nuncupare libuit. Cùm, quòd singulari eruditione præditus bonas literas earumq́; cultores semper magni feceris ac promouere soleas: tum quòd Territorium M. T. Metallicis plurimis sit refertum. Gottesbergum enim Metallicorum priuilegijs gaudens oppidulum, Argenti, Aëris, Plumbi nigri metallis nitet: inprimis Lithanthrace seu fossili Carbone abundat, qui plurimus à Fabris ferrarijs vicinis, vbi ligna desunt, aliunde deuehitur. Extra Freibergum etiam ad radicem Arcis situm oppidum Ditionis M. T. Saxum Calcarium, fragmentis Carbonum fossilium aliàs reiectis & inutilibus, nouo inuento hodie vritur. Quem breuem tractatum, Vir Magnifice, qualemcunq;, vt T. M. in me beneuolentiæ testimonium, quâ me soles vultus serenitate suscipe. Oro æternum DEVM animi, corporisq́; ἀρχίατρον, vt M. T. & nobilissimam familiam tuam quàm diutissimè florentem & benè ac rectè valentem seruet, tegat, gubernet. Vale. Dabantur Ceruibergomi, Anno Salutis recuperatæ 1600.

M. V.

A.

Caspar Schvvenckfelt
Medic.

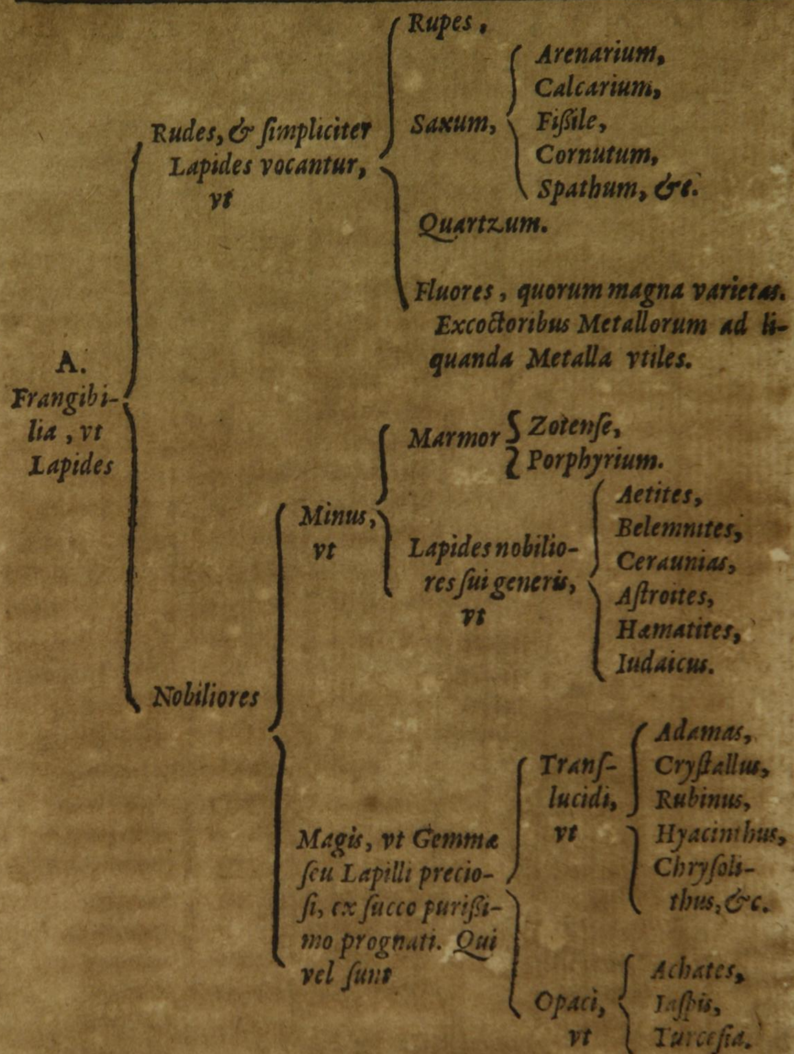
IN FOS-

IN FOSSILIA SILESIÆ, CASPARI SCHVVENCKFELDI Med. D. ac Physici Hirsberg. Ordin.

Effodiuntur opes, delectamenta bonorum,
E varijs terræ visceribus variæ.
Cuiq; suæ dotes terræ sunt, vnde triumfet,
Quærat, & vnde nouum nomen in orbe sibi.
Hæc ferrum, argentum tellus fert illa vel aurum,
Hæc alias; alias illa ministrat opes.
Quas Tu Slesia opes gignas, quâ laude nitescas,
Obscurum proauis, Miq; Tibiq; fuit.
Ecce patet cuiuis. Schwenckfeldius ille medentûm
Sidus, in exiguo monstrat habetq; libro.
Hic vnus reparat Tibi Slesia nobile nomen,
Et quo præcellas munere, sola docet.
Qui tantas Tibi monstrat opes, dignusue sit illè,
Quem rursum his opibus muneribusq; bees.

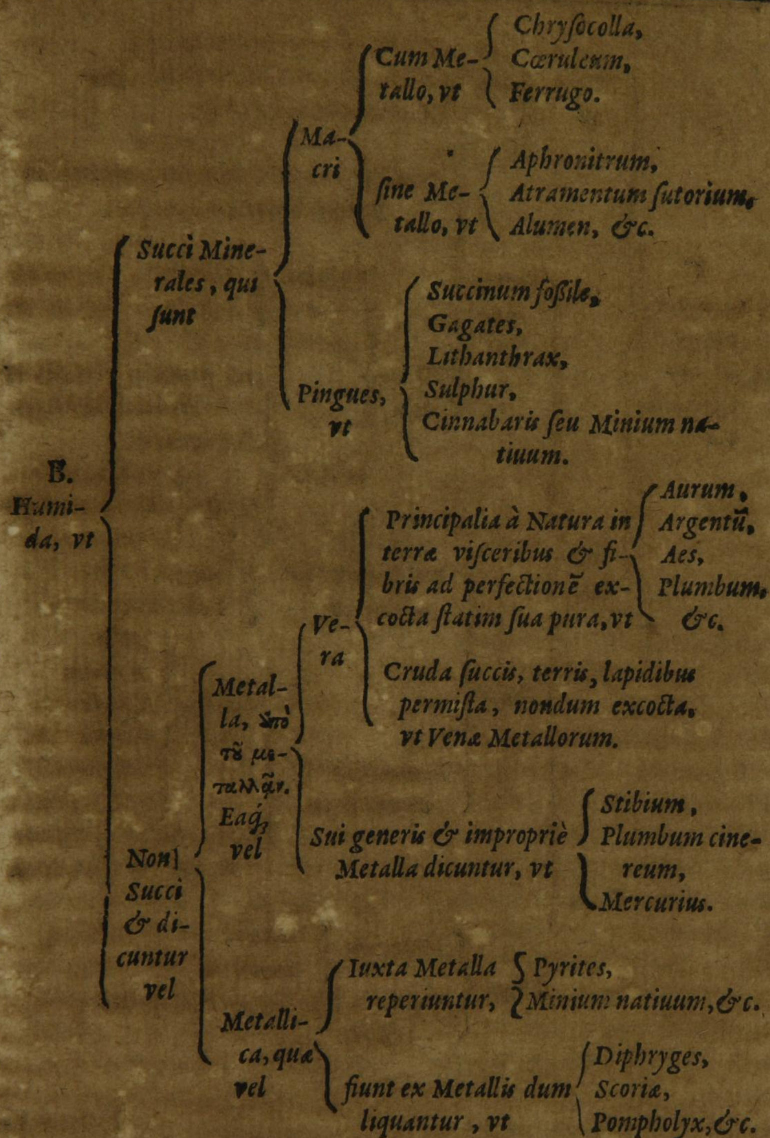
FOSSILIVM GENERALIS TABVLA.

- Mineralia, seu Fossilia generaliter sumto vocabulo vel
  - Effodiuntur
    - Sicca, quæ exiguo humore & magna ex parte, terrea crassitie constant suntq; vel
      - Friabilia, vt Terræ quæ vel
        - Simplices, quæ cum nulla re fossili neq; cũ aliquo liquido succo sunt permistæ. Hæ vel
          - Inutiles & differunt
            - Colore
              - Pulla,
              - Cinerea,
              - Rubra,
              - Flaua, &c.
            - Alijs qualitatibus
              - Sicca, densa.
              - Soluta, rara,
              - macra, pinguis
              - arenosa,
              - calculosa, &c.
          - Vtiles, quæ vel
            - à Mechanicis expetũtur, vt
              - Argilla,
              - Rubric. fabr.
              - Lutum,
              - Minium.
            - Medicatæ vt
              - Marga
                - rubra
                - candida
                - cinerea.
              - Sigillata
                - Strigon.
                - Lignic.
        - Compositæ seu Mixtæ: & continent aut
          - Succos Concretos, vt
            - Bituminosa
            - Atramentosa
            - Aluminosa
            - Sulphurea
            - Aeruginosa
            - Cœruleo tincta.
          - Lapides, vt
            - Saxosa
            - Lapidosa
            - Sabulosa
            - Arenosa
            - Calculosa
            - Marmorosa.
          - Metalla, vt
            - Chrysitis
            - Chalcitis
            - Molybditis.
      - Frangibilia, vt Lapides. Vide A.
    - Humida, quæ à siccis crassitie & humiditate discrepant, vide B.
  - Sponte effluunt, vt Aquæ, vide C.

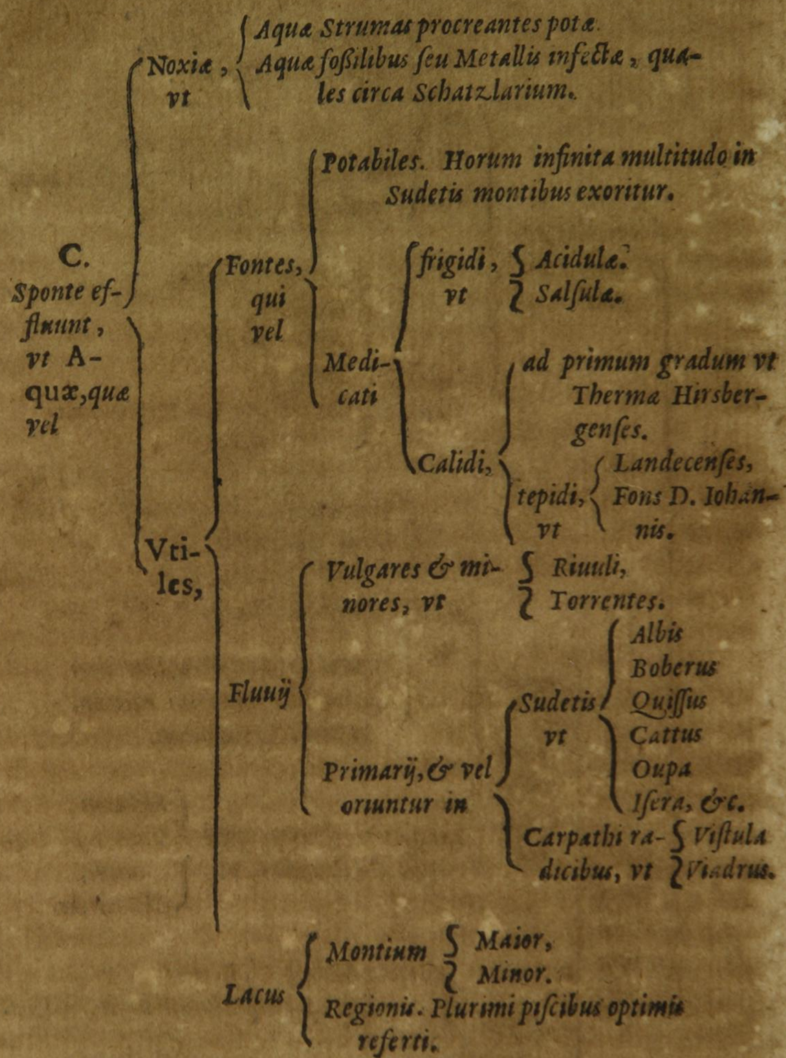

- A. *Frangibilia, vt Lapides*
  - *Rudes, & simpliciter Lapides vocantur, vt*
    - *Rupes,*
    - *Saxum,*
      - *Arenarium,*
      - *Calcarium,*
      - *Fißile,*
      - *Cornutum,*
      - *Spathum, &c.*
    - *Quartzum.*
    - *Fluores, quorum magna varietas. Excoctoribus Metallorum ad liquanda Metalla vtiles.*
  - *Nobiliores*
    - *Minus, vt*
      - *Marmor*
        - *Zotense,*
        - *Porphyrium.*
      - *Lapides nobiliores sui generis, vt*
        - *Aetites,*
        - *Belemnites,*
        - *Ceraunias,*
        - *Astroites,*
        - *Hæmatites,*
        - *Iudaicus.*
    - *Magis, vt Gemmæ seu Lapilli preciosi, ex succo purißimo prognati. Qui vel sunt*
      - *Translucidi, vt*
        - *Adamas,*
        - *Cryſtallus,*
        - *Rubinus,*
        - *Hyacinthus,*
        - *Chrysolithus, &c.*
      - *Opaci, vt*
        - *Achates,*
        - *Iaſpis,*
        - *Turcesia.*

Humi-

- B. Humida, vt
  - Succi Minerales, qui sunt
    - Macri
      - Cum Metallo, vt
        - Chrysocolla,
        - Cœruleum,
        - Ferrugo.
      - sine Metallo, vt
        - Aphronitrum,
        - Atramentum sutorium,
        - Alumen, &c.
    - Pingues, vt
      - Succinum fossile,
      - Gagates,
      - Lithanthrax,
      - Sulphur,
      - Cinnabaris seu Minium natiuum.
  - Non Succi & dicuntur vel
    - Metalla, ἀπὸ τοῦ μεταλλᾷν. Eaq; vel
      - Vera
        - Principalia à Natura in terræ visceribus & fibris ad perfectionē excocta statim sua pura, vt
          - Aurum,
          - Argentū,
          - Aes,
          - Plumbum,
          - &c.
        - Cruda succis, terris, lapidibus permista, nondum excocta, vt Venæ Metallorum.
      - Sui generis & impropriè Metalla dicuntur, vt
        - Stibium,
        - Plumbum cinereum,
        - Mercurius.
    - Metallica, quæ vel
      - Iuxta Metalla reperiuntur,
        - Pyrites,
        - Minium natiuum, &c.
      - fiunt ex Metallis dum liquantur, vt
        - Diphryges,
        - Scoriæ,
        - Pompholyx, &c.

C. *Sponte effluunt*, vt Aquæ, *quæ vel*

- Noxiæ, vt
  - *Aquæ Strumas procreantes potæ.*
  - *Aquæ foßilibus seu Metallis infectæ, quales circa Schatzlarium.*
- Vtiles,
  - Fontes, *qui vel*
    - *Potabiles. Horum infinita multitudo in Sudetis montibus exoritur.*
    - *Medicati*
      - *frigidi, vt*
        - *Acidulæ.*
        - *Salsulæ.*
      - Calidi,
        - *ad primum gradum vt Thermæ Hirsbergenses.*
        - *tepidi, vt*
          - *Landecenses,*
          - *Fons D. Iohannis.*
  - *Fluuij*
    - *Vulgares & minores, vt*
      - *Riuuli,*
      - *Torrentes.*
    - *Primarij, & vel oriuntur in*
      - *Sudetis vt*
        - *Albis*
        - *Boberus*
        - *Quissus*
        - *Cattus*
        - *Oupa*
        - *Isera, &c.*
      - *Carpathi radicibus, vt*
        - *Vistula*
        - *Viadrus.*
  - *Lacus*
    - *Montium*
      - *Maior,*
      - *Minor.*
    - *Regionis. Plurimi piscibus optimis referti.*

FOSSI-

FOSSILIUM SILESIAE,

Liber tertius,

Achates.

AB Achate fluuio Siciliæ eiusdem nominis.

Achatstein/ Achat.

Lapis est varijs coloribus constans & se inuicem intercursantibus zonis lineisq́; adeò vt quandoque varias effingant imaginum formas naturæ penicillo.

Aliquot genera in montanis ad ripas fluuiorum inter glareas inueniuntur.

Iaspiachates sihet aus wie ein Jaspis.

Leucachates frequentior; per quem venæ albæ transeunt, ein weisstreiffiger Achat.

Kerachates Agat wie ein Horn.

Sardachates, Sardæ modo rubet.

Hæmachates. Hunc sanguineæ venæ pingunt, Ein blutstreiffiger Achat.

Omnem Achatem venenis pestiferis, Araneorum atq; Scorpionum ictibus aduersari fertur. Gestatur contra Quartanam & febrile incendium.

Acidulæ.

Seurlinge.

Bierbrunnen *Sil.*

Bini existunt fontes intra Sudetes ad Silesiorum fines, in angulo occidentali Luzatiam versus, acidum quiddā resipientes qui ob colorem & gustum Cereuisiæ secundariæ, ab Accolis Fontes Cereuisiarij nominantur.

Prior non procul à Quisso fl. ad dextram, quâ itur ad pratum Iseræ, iuxta pagum Fegesbeutel vnterm Hohwalde vdo scaturit solo, tribus in locis, vix pedem vnum atq; alterum à se inuicem distantibus: scatebra fonticuli Quissum versus cum sonitu & murmure quodam veluti aqua feruens ebullit.

Aqua in fonte purpurea apparet, ex vitro Vini Vngarici veteris flauum repræsentat colorem: Pota acidulum sapit, linguam acrimoniâ tantillum feriens, schmecket wie geringe scharff Tischbier / quæ tamen mox deperditur.

Per decoctionem dulcescit & rubicundum prorsus acquirit colorem Zythi ex Hordeo decocti instar; residentia exigua fuligini fornacum similis, ingrati amariusculi saporis.

Saporem & colorem mutat, turbido ac pluuioso cœlo; Hyeme sapidior, limpidior quàm Aestate: forsan quòd vligo ab externo frigore densata, aquam sordibus minus inficere possit.

Agricolæ vicini hanc salubriter bibunt. Deportatur etiam fictilibus in vicina loca ad Aegros, maximè febricitantes & calidioribus Morbis affectos. Sitim enim delet, appetentiam lapsam mirificè reuocat & famelicos reddit: non inflat ventrem, facilè penetrat, aperit, roborat, abstergit. Cholericis auxiliatur pota. Calidiori ventriculo Cibumq; fastidienti salutaris.

Narrant Accolæ turbari aquam, si à desperatis hauriatur.

Alter longo ab hoc milliari in pago Liebwerda territorij Friedlandensis Generosi ac Magnifici Dom. Melchioris à Redern, prodit perspicuus, clarus: gustu suaui acidiuscule priori gratior & præstantior. Muro circundatus est.

Der Liebwerder Bierbrunnen vulgo.

Eiusdem cum superiori facultatis & effectus. Deferri aquam doliolis Dresdam curauit Augustus Saxoniæ Elector.

Adamas.

Adamas Bohemicus.

Ἀδάμας.

Ein Demuth / Demant / Diamant / Böhmischer Demuth.

Plurimus reperitur ad castrum Kynast in agris, piscinis, per quas riuuli ex montibus decurrunt: in prato Iseræ: prope Gryphibergam, Gusmansdorff & alijs plerisque locis Riphæorum montium. Aliquando matricula Oui gallinacei & anserini magnitudine includuntur.

Silesiaci Adamantis expoliti co-

liti colore & nidore Indicis adeò respondent, vt eos vix nisi duritie discernere queas. Annulis inseruntur ad ornatum potius quàm vsum Medicum. Amuletum contra venena vulgatum. Brachio sinistro vt carnes tangat alligatus, nocturnos inhibet timores. Cardan.

Aeris venæ.

Kupffergänge.

Aeris mons, vulgo Cupferbergum intra Riphæos montes adBoberum fl. oppidulum metallicũ vetustum; olim Aeris venis ditissimis celeberrimum; ex puteis ac Cuniculis in montem actis profundiss. coniectari licet. Ferunt vltra septuaginta officinas, in quibus Aes fuit excoctum, in valle, quæ à scorijs nomen retinuit der Schlackengrund extitisse: quod & ingentia scoriarum agmina ad Bober. fl. coniecta demonstrant. Hinc ei nomen cessit der Kupfferberg. Vnica superest hodie.

Goldbergæ in Lygijs, ad Brusnitium & Haselam.

Altstadij Ducatus Nissensis. In Zuckmantela.

Gotsbergo.

Schmotsciffen pago territorij Hirschbergensis.

Gieren, Querbach, ad fontes Quisi fl. auff der Kupfferzeche vnd S. Vrban.

Schatzlarij, in Crönsdorff ad fontes Boberi. In Hermansciffen sub monte nigro versus Bohemiam.

Aes purum fossile statim suum.

Gediegen fein Kupffer.

Kupffer Euglin.

In Pyrite, ex vena D. Vrbani zum Gieren, item in vena ab Aere seu Cupro denominata, etiam in altera, quæ à litibus nomen habet die Haderzeche, inter lapides Plumbi candidi zwischen den Zihnzwittern, Aeris natiui sui coloris granula emicant. In Quartzo circa Lehnum opp. territorij Leobergensis.

Aeris bracteæ tenuissimæ amplectuntur Saxum cornutum intercursantibus venulis rubeis in Crönsdorff.

Aeris venulæ vel fibræ in lapide rubro & spatho.

Kupffer Euglin in einem roten Spath.

Lauantur grana Goldbergæ, Kupffer Körner so Gold halten.

Aes

Aes rude sui coloris.

Gediegen KupfferErtz/rot KupfferErtz / rote Kupfferblumen.

Braun beschlagener Kupferkys.

In Metallis Kupferbergi.

Aes rude plumbei & violacei coloris.

Kupfferglas Ertz.

Reich violbraunKupferkyß.

Ibidem.

Aeris vena Ferri particeps.

Eisenschüssig KupfferErtz.

Cupferbergi.

Aeris vena Chrysocolla & cœruleo tincta.

Kupfer-Ertz mit angeflogenem Berggrün vnd Lazur.

Goldbergæ, Cupferbergi & Schatzlarij.

Aeris ferax Pyrites aurei coloris.

Schöner Goldgeeler Kupferkyß.

In Gieren & Kupferberg.

Aeris vena in lapide fissili.

Kupferreicher Schiefer.

In Hermansseiffen ad thermas D. Iohannis.

Aeris venæ in Marmore & Pyrite.

KupfferErtz in einem spatigen Kyß / welcher auch Silber helt.

Gottesbergi & in Zischdorff.

Aes.

Χαλκός.

Cuprum.

Kupfer / rot Kupfer. Ertz in Biblijs.

Excoquitur hodie Cupferbergi & Gabelæ: olim Goldbergæ in Lygijs.

Acria, salsa, acetosa, pinguia, dulcia præparata in vasis æneis prorsus incommoda sunt naturæ, maximè si in ijs morentur, siue potentur siue comedantur.

Aes vstum.

Χαλκὸς κεκαυμένος Diosc.

Gebrand Kupfer.

Eligitur rubrum, quod tritum calore Cinabarin imitatur, Officinis & Chirurgis notum.

Adstringit, siccat, reprimit, acre est, absumit.

Aeris recrementum.

Χαλκοῦ σκωρία.

Kupfer-

Kupfferschlacken.

Ex Aeris scorijs balnea fiunt seu insessus Schlackenbäder Cupferbergi contra scabiem, pustulas vlceraq; maligna.

Appetitum restaurant & Articulis robur addunt.

Aeris flos.

Χαλκοῦ ἄνθος *Diosc.*

Kupferkörnlin.

Grana sunt minutissima Milij effigie, quæ aquâ frigidissima Aeris candenti massæ affusâ, derepentè exiliunt ac erumpunt.

In officinis vbi æs liquant Metallarij.

Aeris squama.

Χαλκοῦ λεπὶς *Diosc.*

Kupfer Hammerschlag.

Duplex est. Crassior Grob Hammerschlag: Tenuior, Aeris squama purissima Kupferbraun/ Kupfferstaub. Hâc Chirurgi & Figuli ad vasa viridi colore tingenda vtuntur. Apud Aerarios reperitur.

Aerugo fossilis liquida.

Grün Bergschmer *vulgò.*

Viriditas huic remissior, liquida prorsus & instar pultis fluida.

Ante quadriennium aliquot Centumpondia ex puteo deserto Cupferbergi, Metallici extraxerunt. Exiccata pallet Aere non prorsus carens.

Abstergit, siccat, Lichenes & vlcera inueterata sanat, Carnemq; putridam exedit, facto experimento.

Aerugo natiua rasilis.

Ἰὸς ξυστὸς *Diosc.*

Aerugo natiua in Pyrite ærario *Kentman.*

Kupfergrün an einem Kupferkyß.

Cupferbergi in metallis ærarijs ex Pyrite efflorescit.

Acris est crassarum partium. Mordet, non tamen vehementer, detrahit, liquat, digerit, siccat.

Aetites.

Ἀετίτης λίθος.

Adler Stein.

Aetites mas.

Rotundus est lapis vt galla concauus alium in se lapidem continens Coallimum dictum; qui ex parte Crystalli colorem pellucidum, ex altera nubilum cœruleum ostentat.

Glareosis ad ripam Bobe-

ri repertum vidi. Partum accelerare femori adalligatum vulgi persuasio.

Aetites femina.

Erdstein/Klapperstein.

Varius est. 1. Fuscus, aliquando rotundus, interdum latiusculus compressius, bolum luteum subtilissimum continens; qui commodè præparatus datur vt Sigillata, Dysentericis, Alui profluuio laborantibus & contra venena.

Ad pagum Schmotsseiffen territorij Leobergensis eruitur.

2. Puteus, inæqualiter rotundus, oblongus, argillam candidam includens Klapperstein mit weisser Erden.

Ibidem.

3. Ferrugineus Aetites nothus.

Drůsen.

Lapis concauus ferrei seu ferruginei coloris. Binas, ternas, quaternas cauitates habet; quarum alia Ochra ferruginea, altera Aëre repleta cernitur.

Ad Goldbergam in Lygijs.

Aluminis venæ.

Pyrites aluminosus In Schreiber Aw ad Zacum in Zischdorff ad Boberum.

Terra nigra aluminosa in Leussersdorff propè Goldbergam: in Seifersdorff territorij Hirschberg.

Sunt & venæ Aluminis in Comitatu Glocensi.

Alumen.

Στυπτηρία.

Alaun.

Olim coquebatur in Leusersdorff & Schreiberau.

Crassarum est partium. Calefacit, adstringit, abstergit, expurgat, extenuat, vlcera putrida emendat, humida exiccat, pruritum tollit, scabiem sanat, vlceribus cicatricem inducit.

Alumen vstum.

Gebrandter Alaun.

Exiccat vehementer, Carnem supercrescentem coërcet, & humida vlcera corrigit.

Amethystus.

Amethystus Bohemicus.

Α᾿μέθυςος.

Hyacinthus *Agricol.*

Deutscher Amethyst.

Böhmischer Amethyst.

Ad Gigantæum montem reperitur.

Visum coloris suauitate reficit.

Ammochryſos.

Gold glimmer.
Geeler glimmer.
Katzengold.

Arena potius quam lapis, Auro colore simillima, nihil tamen auri in se continet. Paſsim in metallis, ad ripas Zaci fl. & in piſcinis nonnullis ſub caſtro Kynaſt.

Aphronitrum.

Spuma Nitri.
Schaum Niter / Mauer Niter.
Salpeter an den Felſen vnd Mauern.

Exudat paſsim ex parietibus vetuſtis Murorum.

Nitrum ex hoc fit factitium.

Aphroſelinus obſcurus.

Specularis lapis obſcurus.
Glacies D. Mariæ Plebeis.
Graw/tunckel Frawen Eis.
Marien Eis.

Lapis eſt vitri modo tranſlucens: facilè in tenues finditur laminas.

In Lygijs circa Bruſnitium multus ad riuulum.

Candidus Epilepticis, dyſentericis, difficulter parturientibus ꝓpinatur, ſiccat Hæmorrhoides & fiſtuloſis vlceribus carnem generat. Miſcetur dentifricijs.

Crucis aut cordis figura infantibus aduerſus Comitialem morbum appendit plebecula.

Aqua ſtrumas procreans.

Aqua Pyrite infecta, *Metallicis.*

Kieſſige Waſſer.
Kropffbrunnen.

Circa Schmiedeberg & in Hermansſeiffen limpidi ſcaturiunt fontes ſaporis & odoris expertes, qui poti ſtrumas ſeu hernias Gutturis procreare ſolent.

Aqua per decoctionē abſumta limum dabat flaueſcentem ſubtilem Ochræ ferrugineæ non abſimilem, quē circulus ambiebat pinguis ſubnigricans acerrimi ſaporis, Nitri modo acrimoniâ penetrante linguam feriens.

Aqua Sulphurea.

Schweffelichte waſſer.

Pleriſq; locis Riphæorum montium. In Neundorff prope Leobergam.

Thermæ Hirsbergenſes.

Arena.

* Ἄμμος.

Sand.

Arena fosſilis candida ſubtiliſsima, Schöner weiſſer / ſubtieler känlin Sand / Grieß ſand.

Paſsim. In Ducatu Glogouienſi, prope Gryphibergam & alijs multis locis.

Ad vaſa Plumbi candidi expurganda vtilis.

Arena foſsititia lutea ſeu flaua. Schön kleiner geeler Sand.

Extra Gryphibergam in tumulo arenario.

Arena fluuiatilis, Waſſer Sand.

Ad riuos & amnes notiſſima: quædam à vitrarijs ad vitri confectionē colligitur.

Arena craſsior fluuiorum, Sabulum vocatur, idq; vel durum quod mas; vel molle quod femina appellatur.

Glarea, fragmenta ſunt Tophi, Silicis, Saxi non adeò magna.

Argenti vena.

Silbergänge/Silber Bergwergk.

Silberbergum, Silberberg opp. Duc. Mönſterbergenſis, à Argento nomen accepit, quòd olim venæ Argentariæ illîc fuerint celebres.

Bythonia opp. vetuſtum metallicum ad radices Carpathi.

Goldberga, vbi olim lauabatur. Tarnouitium.

Gotsbergum, Gottsberg.

Reicheſteinum.

Dietmanſdorff prope Suidnicium.

Iſeræ pratum.

Smotsſciffen.

Ziſchdorffium.

Gabela, die Gabel / pagus ad Landeshuttum. Argenti venis ditiſsimis hodie celebratur.

Gigantæus mons, der Rieſenberg.

Argentū rude candidum in Marmore, Gediegen weis Silber Ertz in einem Spath. Weis güldin Ertz.

In Gabela. Centumpondio octo, nouē, decem marcæ argenti inſunt.

Argenti vena in Cadmia metallica, Silber in einem harten Cobalt.

In valle Gigantum & Smotsſciffen.

Argentum in Plumbario lapide.

Bleyglantzig ſilber Ertz.

In Reicheſtein, Gotsberg, Dietmanſdorff, Smotsſeiffen, Tarnouitz.

Argentum continent lapides, ex quibus plumbum

bum candidum excoquitur.
Zwitter so Silber halten.
Jm Gieren.

Argentum purum ſtatim ſuũ, Gediegen fein Silber/hactenus in Sileſia vſpiam fuiſſe in propria vena repertum, non memini. Ante quadraginta circiter annos, bracteæ puriſsimi Argenti in montanis non procul à Quiſſo fluuio cum inſtrumentis Monetalibus inuentæ, & ad Nobiliſs. Dn. Iohannem Gutschium, Dom. in Greiffſtein & Kynaſt delatæ fuére. Credibile Monetarium propè, Argenti puri ſtatim ſui proprias venas nouiſſe.

Argentum.

Argentum excoctum.
Ἄργυρος, ἀργύρειον.
Silber/ geſchmeltzt ſilber.

Metallum poſt Aurũ preciosiſsimum. Olim excoquebatur in Silberberg, Dietmansdorff, Ziſchdorff. Hodie Gabelæ. Hoc in bracteolas lateſcit & foliatum redditur, aliàs laminatum, Argentum foliatum, Blatt Silber / geſchlagen Silber.

Vel in ſcobem abraditur & vocatur Scobs.

Limatura ſeu Ramentum Argenti.
Silberfeil.

Argentum proximum ab Auro bonitatis locum obtinet; cuius vires quodammodo imitatur. Refrigerat 2. gradu. Roborantibus Medicinis ad cerebrum & Cor præſcriptis miſcetur. Melancholicis, Cordis tremori & oris fœtori confert.

Argenti ſcoria.

Ἀργύρου σκωρία, *Dioſc.*
Ἕλκυσμα, Galen.
Silber Schlacken.

Recrementum eſt Argentariæ venæ, quando excoquitur.

Molybdænæ vim habet & Emplaſtris exiccatoriæ facultatis, quæ cicatricem obducunt, commiſceri poteſt.

Argenti ſpumæ ſimilis foſsilis Res.

Miſpickel in Zwittergruben auffm Gieren.

Argilla.

Ἄργιλλος.
Than/ Don.

Terra figularis, viſcida & lenta eſt, vaſis figulinis formandis apta.

Huius varia genera varijs coloribus diſtincta paſsim reperiuntur.

Argilla candida, weisser Thon.

Nigra, kohlschwartz Thon. Effoditur in sylua extra Hirsbergium; ex qua vasa, in fornace cocta fiunt candida.

Lutea, gelber Thon.

Cinerea, Aschgrauer Thon.

Punicea seu rubea, roter Thon.

Refrigerat, repellit, Mammarũ tumores imposita reprimit. Cum Oui albumine permista, Ceruici imposita, Hæmorrhagiam Narũ compescit.

Vasa figulina, Thon gefese/ præ cæteris bonitate cõmendantur Boleslauiensia; in Luzatia, Görlicensia; in Misnia VValdeburgica.

Armenium.

Λίθος Ἀρμένιος, Diosc.

Ἀρμενιακὸν, Gal.

Lapis Armenius.

Blaw grüne Erde.

Blaw Berggrün.

Lapis est seu terra coloris viridis cum Cœruleo communis, facilè friabilis: à quo, modico candore differt.

In Lygijs ad Goldbergam in fossis & puteis vetustis Aeris: Cupferbergi cum Pyrite.

Efficaciter purgat. Atra bile vexatis maximè confert, ijs vomitum & aluum ciens, etiam parua quantitate.

Abstergit, & cum Ophthalmicis miscetur: subtiliss. tritum Palpebrarum pilos auget.

Astroites.

Ἀστροΐτης.

Lapis stellatus, victorialis.

Lapis est non gemma, stellulis distinctus ac pictus, rarior inuentu. Nonnulli pro stellis habent quosdam linearum ductus vndarum ferè æmulos.

Venena suspensus arcere creditur & Caduco morbo correptis prodesse.

Aurivena.

Goldgenge.

Aurimons, der Goldberg/ opp. nobile Ducatus Legnicensis ab Auro denominatum, ad Cattum fluuium, schola celeberrimum. Claruit Metallis tempore Heinrici Pij Ducis Silesiaci, qui cum congrederetur cũ Tartaris ex Asia per Poloniam in Silesiam irruentib⁹, quingentos Metallicos sub signis habuit.

Zuckmantela der Zuckmantel opp. olim Auri venis

clarum,

clarum, sic dictum, quòd Latrones ibi Viatoribus pallia detrahere soliti sunt.

Reichensteina Reichenstein oppidulum Metallicum Ducatus Munsterbergensis.

Leoberga olim claruit Auri fodinis, In der Zeche.

Strigonium vrbs Ducatus Suidnicensis. Restant fodinæ Auri veteres.

Vallis Gigantum Der Riesengrund/ Goldgrund.

Langenouia Langenaw pagus districtus Hirschbergensis.

Grünau pagus extra vrbem Hirschbergam: pertinet ad Senatum amplissimũ Hirsbergensem.

Smotzsseiffen.

In Schvvartzenthal seu Neudorff versus Boiemiam.

Freihet opp. vicinum Thermis D. Iohannis ad Oupam fluu.

Aurum purum putum ἄπυρον.

Aurum statim suum, ignē non expertum, Gedigen fein Gold.

Aurum purum statim suum Iuglandis ferè magnitudine Silici candido implicitum.

Klar gediegen fein Gold an einem weissen Kys einer Nus gros.

In Zuckmantela ante paucos annos frustum puri auri Quartzo candido inuolutum libras vij pendens fuit effossum aliquando Pyri magnitudine, etiam minori quantitate sæpe reperitur.

Aurum purum statim suum Quartzo adnatum Auellanæ ferè magnitudine.

Ein fein rein gediegē Goldstueflin an einem Quartz.

Habeo ex pago Mauos sub Hirsberga ad Boberum fluuium.

Aurum lotum.

Gewaschen Gold.

Innumeris lauatur locis.

Auri puri grana.

Auri ramenta grauiora.

Körnicht Gold / Gold-Körner.

In Zuckmantela auff der weichen Zeche Goldbergæ, Leobergæ, Langenouiæ, in Schmotsseiffen, Voysdorff.

Auri puri ramēta leuiora.

Ψήγματα χρυσοῦ.

Flemmicht Gold.

Gediegen Goldfletzlin.

Goldflemlin.

Ad fontes Albis, beim Hirsch-

Hirschbrunnen im Riesen-grunde / beim kleinen Teiche auff der Jserwiese.

Riuuli seu fluuij ex montibus decurrentibus Auri ramenta ducunt, Albis, Boberus, Zacus, Cattus, Isera, Goldbach propè Gryphibergam, S. Georgenbach ad Hirschbergam. Taceo innumeros torrentes & loca Ducatuum Legnicensis, Iaurensis, Suidnicensis & Nissensis, vbi etiam hodie puri Auri ramenta lauantur.

Auri arena.

Ψάμμος χρυσίτης.

Goldgrimille/Goldschlich.

Paßim in riuulis iam citatis ocurrit.

Aureus Dens.

Ein güldener Zahn.

Anno 1593. in pago VVeigelsdorff. Ducatus Suidnicensis pueroRustico Christophoro Müllero cùm septimo ætatis dentes ossei cecidissent, ac tales renati essent, vnus eorum nimirum vltim⁹ molaris in sinistra parte inferius productus fuit Aureus, splendens perpulchrè, alter penultimus, ne secundo quidem anno rediјt.

In Truttis, quæ ob id Auratæ dicuntur, aliquando reperiri Aurum fertur: at in alio quocunq; Animali multo minus Homine innatum Aurum fuisse à condito Mundo nullum extat exemplum.

Aurum rude.

Ertz das Gold in sich helt.

Pyrites coloris cinerei & Galenæ, ein grauer vnd bleyglantziger Kyß/ welcher Gold helt.

In Reichenstein.

Silex durus Auri ferax ein Güldiger Kyß oder Quartz.

Goldbergæ, Leobergæ in der Zeche.

Aurum rude in Quartzo & Spatho, ex quo interdum lucent Auri scintillæ.

Goldreicher Quartz vnnd Spath / in welchen zuweilen sichtig Gold gespüret wird.

In Schvvartzenthal vulgò Neudorff.

Pyrites ferri Aurum continens, Eisenmann so Gold helt.

Auff der Freyheit ad Oupam fluu.

Aurum coctum.

χρυσός.

Aurum sincerum probè excoctum.

Geschmel-

Geschmeltzt Gold.

Non ignobilius est Hungarico. Aurum ex quacunq; vena sit effossum, modò rectè sit repurgatum, æquè perfectum in vna Mundi plaga ac altera, nulla habita temperaturæ loci, calidæ aut frigidæ, siccæ aut humidæ ratione.

Aurum laminatum, Aurifolia.

Geschlagen Gold / blat Gold / fein Gold.

Aurum limatum, Auri scobs.

Gefeilet Gold.

Ad Medicinæ vsum præfertur à multis id quod naturâ statim suum purum est.

Aurum in omnibus suis partibus æquale & temperatum, saporis & odoris expers.

Valet ad robur Naturæ & Ventriculum exolutum reficit. Medetur Cardiacis, Syncopi, Melancholicis & animi mœroribus. Venenis resistit.

Eius scobs antidotum est Arsenici. Auri folium cum vino rubro plebeij homines ad Morbillorum expulsionem frequenter exhibent

In cauterijs actualibus præstat cæteris Metallis.

Belemnites.

DActylus Idæus *Plin.*
Lapis Lyncis *Offic.*
Albschoß.
Donnerkeil vulgo.

Lapis est teres, oblongus in turbinem desinens. Falsum est, ex vrina Lyncis nasci.

Ad ripas fluuiorum & in agris.

Exiccatoriæ est facultatis. Arenulas expurgat & calculosis medetur.

Contra nocturnas suppresſiones & noctis ludibria valere vulgus credit.

Belemnites ferrugineus.

Binos ad me misit doctus & perindustrius Dom. Dominicus Heintz pharmacopœus Suidnicensis piæ memoriæ, inter Rhodiæ radices ex Riphæis montibus ad eum delatos repertos. Maior teres, oblongus, digitum minimum crassus, medio terram continens.

Alter gracilior vtrinq; in acutum desinit nuclei Dactyli magnitudine.

Vterq; ferruginea Ochra quasi inuolutus videtur, grauis odoris.

Bolus.

Rubrica Sinopica.
Roter Bolus / rote Erde.
Goldbergæ in Lygijs.
Siccus est & moderatè frigidus, obstruit, adstringit. Hæmorrhagiam Narium & Vteri cohibet. Dysentericis vtilis. Chirurgis in vsu.
Longè præfertur Tokaikus, qui copiosè ad nos affertur coloris ruffi: instar butyri in ore dilabitur & omnes ferè notas Boli Armeni habet.

Brontia.

Βροντίας.
Lapis Bufonum maior.
Grosser Krötenstein/ Albstein/ Pygmæerstein.
Figura huic ferè dimidiati globi, raro oblonga, varij etiam coloris. Alius subfuscus, alius subrubens, alius subluteus. Aliquibus sunt bini circuli q. quidam moduli; à quorum superiori quinæ lineæ eminentes, æqualibus inter se spacijs diuisæ, procedunt ad inferiorem, quorum singulæ striam habent.
Ad ripas fluuiorum; aliquando aratro excinditur.
Venenis aduersari & fulmine tacta restinguere, Plinius autor est.

Cadmia metallica.

CAdmia Metallaris Argenti ferax.
Cobaltum Metallicis.
Κάδμεια Græcis.
Kobelt.
Lapis est non multum à Pyrite diuersus, sihet aus wie ein weisser Kyß.
In valle Gigantum, aliàs vocatur Zincken Ertz in Schmotsseiffen: itē Cupferbergi, da er bricht neben einem glantz / vnd sihet einem weisgülden Ertz nit vngleich.
Erodendi vim habet & Argentum in igni absumit. Er raubet im fewer das silber.

Cadmia fornacum.

Hüttenrauch.
Gignitur in fornacibus ærarijs, fuligine flatu egesta.
Venenum habet perniciosissimum. Eapropter intra corpus haud sumenda. Mures necat. Oculorum medicamentis vtilis. Additur Emplastris & collyrijs.

Calcarius lapis.

Ἄσβεστος. Diosc.
Saxum Calcis.
Kalckstein.
Calcario lapide totus ille tractus Riphæorum circa Kauffungam, ac si diceres

Kalckfund, Seittendorff, & Rierſdorff abundat: vbi fornaces Calcariæ plurimæ, in quibus vritur, indeq; Vratiſlauiam & alia vicina loca deuehitur. Nouo inuento ad Freibergum oppidulum Carbone foſsili coquitur.

Calx viua.

Vngeleſchter Kalck.

Candidiſsima in Alpendorff ad Gigantæum montem vſtulatur ex ſaxo candido Alabaſtrum æmulante: cuius bonitas & candor in dealbandis parietibus præ alijs commendatur.

Vis Calci ineſt ignea, mordens, adurens, & cruſtas inducens. Eapropter diſcutit, extrahit, conſumit. Ad Cauteria potentionalia eligitur.

Calx lota.

Gewaſchener Kalck.

Siccat valenter absque morſu. Ad contumacia vlcera prodeſt.

Carbones foßiles.

Ἄνθρακες γεώδεις Theoph.

Λιθάνθρακες.

Carbones bituminoſi duri.

Bitumen nigrum induratum.

SteinKoln/ Pech SteinKoln.

Bitumen ſunt induratum & coctum ſub terra Pici ſimile, friabile, facilè ignem concipiens.

Effodiuntur ad Gottsbergum, & Schatzlarium prope Boberi fontes.

Præferuntur Gottsbergij vt puriores, à fabris ferrarijs, qui ijs loco Carbonum vtuntur: quòd multò diutiùs durent: ſed quoniam ſua pinguitudine inficiunt ferrum & fragile faciunt, ad ſubtilia opera minus valent.

Carniolus.

Carneolus,

Sarda.

Carneol.

Gemma vulgaris Minij colore, ſublanguido tamen, ceu videl. in humanam carnem perſpicuitas fuſa ſit.

Varij coloris paſsim reperiuntur. Alius inſignis rubedinis; alius remiſsior pellucidus carni humanæ ſimilis; alius inſignitus candidis pinnulis; alius candidis lineis; alius luteus prorſus.

Nota eſt propter ſigilla Annulorum, quæ crebrò ex illis fiunt.

Sanguinē mitigare, Men-

ses, Hæmorrhoides & immodicum Narium fluxum sistere, amuleto Gemmarij tradunt.

Ceraunia.

Κεραυνίας Gesn.

Lapis Bufonum maior.

Grosser glatter Krötenstein.

A brontia differt, quòd careat stryis & lineis: læuis est, & nunc rotundus, nunc oblongus: modò clauam, modò cuneum, modò pyramidem repræsentans, modò securim.

1. Coniformis, pyramidem refert, in conum acutus, læuis, varij coloris instar Iaspidis, verùm subobscuri ex rubro fusci & viridis.

Ein Donnerkeil vulgo.

2. Oui Anatis magnitudine est, oblongus, inferiori parte planus, superiori rotundus seu concauus ex fusco cœrulei coloris, læuissimus, durissimus, grauissimus, quem lima non tangit.

Ein Schlangenstein.

3. Coloris eiusdem oblongus, teres, Crus ferè repræsentans.

In agris latomijs & fluuijs, quamuis rarissimè, inueniuntur.

Pyramidalis notior, quo Mulierculæ, nescio, qua ratione, ad Hernias infantium sanandas vtuntur, eum in balneo supponentes, seu loco affecto alligantes.

Chalcanthi Vena.

Kupfer Wassergänge.

Cupferbergi.

In Gigantum valle.

In SchreiberAu.

Zuckmantela.

Zischdorff.

Glocensi Comitatu.

Chalcanthum natiuum viride.

Χάλκανθος πελαχτικός.

Atramentum sutorium fossile stillaticium.

Natürlich selbstwachsend Kupferwasser.

In Cuniculis desertis Gigantei montis, è saxorum seu pyritis atramentosi commissuris exudat viride cubi specie.

Chalcanthum natiuum lanuginosum.

Atramentum sutorium candidum tenue Agricol.

Vitriolum natiuum plumosum.

Wollecht selbstwachsend Kupferwasser. Kupferwasser blume.

Ex Pyrite & Melanteria in Rieſegrund & Ziſchdorff effloreſcit inſtar lanuginis ſeu capillorum.

Sapore Vitriolũ imitatur.

Chalcanthum viride factitium.

Χάλκανθον ἑφθὸν, *Dioſc.*
Atramentum ſutoriũ, *Offic.*
Vitriolum.
Grün Kupfferwaſſer.

Ante aliquot annos decoquebatur ex Pyrite atramentoſo in Rieſengrund, Schreiberau Cupfferbergi & in Zuckmantel.

Adſtringit vehementiſs. cruſtas inducit inſigniter calefaciens & ſiccans. Guſtantibus linguam vellicat, aſpero adſtringentique ſapore. Aluum irritat vomitumque concitat modicè potum.

Chalcanthum vſtum.

Caput mortuum, *Officin.*
Colcotar.
Gebrandt Kupfferwaſſer.
Todtenkopff.

Fit ex Chalcantho vſto. Multò mitius & moderatius crudo. Adſtringit, ſiccat, ſanguinem ſiſtit.

Chalcitis dura cum Pyrite.

Χαλκῖτις ὁ λίθος.
Atramentum rubrũ, *Offic.*
Pyrites æroſus.
Hart rot Atrament.

Lapis rubicundus, ex quo ipſum Æs conflatur. Recentioribus eſt vitriolum ab Aëre alteratum. Eius loco officinæ quædam vitriolo Romano probe purificato in Compoſitis vtuntur.

Cupfferbergi.

Chelonites.

Βατραχίτις.
Crapodina, *Geſn.*
Myexis.
Kleiner Kröttenſtein.
Grawer Kröttenſtein.

Lapis eſt figuræ hemiſphæricæ cauus intus, foris conuex⁹ coloris in candido fuſci. Interdum notulis candidis ſeu liuentibus notatur.

Ex Rana Rubeta & lapide nominatur: quòd nonnullis perſuaſum fuerit, ipſum in capite huius beſtiæ venenatæ ex ſucco lapideo, dum lambit terram, naſci. Alij in mineris procreari affirmant.

Vires eius expertæ ſunt, quòd geſtatus tollat Renum dolores etiam antiquos, & calculi prohibeat generationem. Venenatis ictibus haud paruum affert auxilij.

Suo enim contactu & blando attritu Inflammationes à venenatis bestijs illatas discutit, ac virus omne elicit.

Chrysocolla natiua.

Viride montanum.

Berggrün.

Metallum est Aeris putrefactum, & fit vel aqua aliouè liquore acidulo fluente in venam Metalli.

Chrysocolla globosa Aeris ferax. Berggrün körner/ so da kupffer halten.

Goldbergæ in Lygijs.

Chrysocolla Pyriti ærario adhærens, quæ abrasa arenæ similitudinem gignit.

Berggrün an ein kupffer-kyß.

Cupfferbergi.

Chrysocolla in lapide ærario cornuto.

Berggrün an einem Horn-stein.

Cupfferbergi & ad Schatzlarium.

Chrysocolla in spatho, Berggrün an einem Spaht.

Ad Brusnitium in Lygijs.

Chrysocolla in lapide fissili æroso. Angeflogen Berggrün an einē kupfferschieffer.

In Hermansseiffen sub Nigro monte.

Chrysocolla herbacea ad pyritem ærosum adnata, Schieffergrün.

Cupfferbergi.

Chrysocolla aluum soluit & vehementer vomitū concitat, valenter digerentis & siccantis facultatis. Intra corpus non tutò sumitur.

Pictores ea vtuntur: præfertur Hungarica.

Cinis montanus.

Weid asche/ *vulgò.*

Bergasche / Steinasche.

Fit ex cœruleis seu cinerei coloris duris fluoribus, qui in montanis passim ad flumina inueniuntur.

Comminuti cum cinere ex antiqua Abiete permisti in furno coquuntur: veluti in Pittersdorff ad Zacum fl.

Infectoribus lanarum vtilis ad pannorum infecturas.

Cinnabaris natiua.

Ἄνθραξ. *Vitruu.*

Cinnabaris metallica, Minium natiuum.

Berg Zinober.

Selbstwachsener Zinober.

Zum Schlegel.

Lauatur etiam ad Albipolim Boiemiæ cum auri ramentis. Insultus Epilepticos inhibet.

Chemicis vtilis. Ex Boiemic•

mico per descensum extrahitur Mercurius.

Cinnabaris artificialis.

Cinnabrium factitium.
Gemachter Zinober.
Ex Argento viuo & Sulphure ab Alchymistis paratur. Pictoribus nota.
Deleteriæ est naturæ. Vnguentis contra vlcera gallica miscetur.

Citrina gemma.

Crystallus luteo Citrij fulgore splendens.
Ein Citrin/Gemmarijs.
In agris Suditorum territorij Hirsberg. aliquando magna frusta aratro exscinduntur.

Cœruleum natiuum.

Lapis Lazuli vel Azuli, *Officin.*
Κύανος λίθος, *Diosc.*
Κυάνιον.
Berg blaw/ Lazurblaw.
Blawe Erde/*vulgò.*
Gleba est metallica seu lapis cœrulei coloris, scintillis seu stellis aureis aliquando distinctus. Generatur cùm salsus & acidus humor corroserit materiam metallicam.
Lapis stellulis micans aureis cum cœruleo.
Lazurstein mit güldenen sternlin.
Cupfferbergi in ærarijs.
Cœruleum natiuum cum Chrysocolla.
BergLazur mit angeflogenem Berggrün.
Chrysocolla adeò gaudet cœruleo, vt hi duo succi concreti frequentissimè simul nati, vni eidemque glebæ metallicæ.
Cupfferbergi & in vetustis puteis ærarijs Lygiorum ad Haselam.
Cœruleum natiuum cum lapide rudi candido. Lazur an einem Quartz. Ibidem.
Sapor huic mistus, acris & parum adstringens.
Vehementis est purgationis & timorosæ, tàm per secessum, quàm per vomitum.
Aduersus Melancholicos affectus, Maniam, Melancholiam, Quartanam, Cancrum, efficax.

Cos.

Ἀκόνη ναξία, *Diosc.*
Wetzestein/ Schleiffstein.
Saxum est durum & asperum, siue Lapis Marmori proximus, quo cultri & alia ferramenta acuuntur.
Aquaria seu Rotaria gyratilis,

ratilis, quæ in gyrum agitatur, Schleiffstein.

In latomijs Leobergæ, Goldbergæ & Naumburgi ad Quissum.

Quod exacuendo ferro deteritur, vulgò Schliff/Schlich / refrigerat, Alopecias ad pilum reducit, virginum Mammas cohibet: contra Colicā, vulgi medicina.

Cos Lydia.

Χρυσίτης λίθος.
ἡ λύδη, *Theoph.*
Coticula.
Probirstein.
Goldstein/ Strichstein.

Cotis est species, colore vt plurimum nigerrimus & læuore insigni, duritie ferri, Aurifabris nota.

Ad ripas fluuiorum glareosas legitur.

Probatur nigra & sulphuris expers.

Contra suffusiones Oculorum cum lacte teritur in coticulis.

Crystallus.

Κρύσαλλος.
Crystallum, *Plin.*
σεπλεγμένον ὕδωρ.
Ein Cristall.

Gemma est candida & limpida suam naturalem habens figuram, id est, sexangulam perspicuitate sua Adamanti similis.

In præruptis Montiū scopulis superficietenus cohærentes pasſim inueniuntur. Plures interdum parui simul nascunturChœradū seu strumarum instar, magnitudine inæquales. Sæpe in agris; aliquando in latomijs occurrunt.

Siccat, refrigerat, veneno Arsenici resistit & contra Mercurium epotum singulare antidotum. Aqua frigida humectata & sub lingua detenta, in febribus sitim restinguit.

Dentifricijs miscetur pulu.

Amuleto vertigini resistereGemmarij ex vulgi persuasione affirmant.

Diphryges.

Διφρυγὲς.

Aliud est perfecti æris quasi subsidens fæx cohærens imæ fornacum parti.

Vnter Ofenbruch in Kupffer Ofen.

Aliud fit ex pyrite Chalcāthoso, multos dies, vtCalx, cremato, donec rubescat, vt Rubrica, vulgò Todtenkopff/ rote farbe. Etiam lutei exi-

stit

stit coloris Ochram ferè repræsentans.

In Schreiberau ad Zacum fl. iuxta ligneos lacus vbi paucis ab hinc annis coquebat vitriolum.

Luteo vtuntur Pictores & Arcularij: Rubro architecti tegulas inficiunt.

Easdem cum Chalcitide vsta viris obtinet.

Abstergit, adstringit, & veluti caustica virtute fluorem omnem comprimit. Ad putrescentia oris vlcera cum Melle vtile.

Dryites.

Eichenholtz zu Stein worden.

Lignum est quercinum in lapidem duratum.

In vetustis Argenti fodinis Zischdorffij ad Boberum reperta est Quercus Anno 1597. lapidis duritie, Melanteria & Pyrite Atramentoso quasi inuoluta.

Ebenum fossile.

ERdstöcklin.

Lignum est nigricans seu purpurascens in lapidem mutatum.

In scrobe argillacea extra Hirsbergam.

Elatites.

Dannenholtz in Stein verwandelt.

Habeo Vratislauia à D. Hieremia Gesnero Medico Gryphibergensi.

Exhalationes ardentes.

Wütteringen / wenn zu Nacht Fewer aus der Erden scheusset.

In montanis ad Sudetum radices Autumno frequentes. Aestate etiam nocturno tempore visui nostro ocurrunt, ijs plerunq; locis vbi Metallorum venæ latent. Huc pertinent Ignes volantes & saltantes Irrwisch qui noctu sæpe Viatores à via abducunt.

Ferri Metalla.

Schmiedberg oppidulum ad latera Gigantæi montis situm à fabrorum frequentia, ac si diceres Fabrorum Montem, denominatum, venis ferri celeberrimum.

Venæ diuites Pyritis ferrei puri nigricantis Rein gediegen Eisenstein/ bricht gemein auff Schmiedebeeg am Eisenberg.

Albipolis oppidulum vt Schmiedeberg Boiemiam versus ad Albim fluu. pri-

mum, ferri metallis nitet vulgo HohElbe.

In Rauſchengrunde.

Querbach.

In Kalenberg circa fontes Quiſsi.

Lapis ferri puri, Gediegen Eiſenſtein/ Eiſengraupen.

In Oupa fluu. legitur nullis apparentibus venis.

Lapilli rubentes ferri feraces.

Rötlichte Körner ſo Eiſen halten.

Lauantur in SchreiberAu ad Zacum fluu. Aurum continere Peregrini quidam mihi retulerunt.

Terra rubra pratenſis ferrugine quadam infecta.

Wieſen Eiſenſtein.

Ad Sagam Vrbem & in Gieſmansdorff, alijsq; vicinis locis, vtpote ſyluis vaſtis Görlicenſibus magna in copia eruitur, foſsis ad altitudinem tripedaneam actis. Ea decennio renata rurſus foditur.

Vena Ferri ærosa Eiſenſchüſſig KupferErtz / Küpfriger Eiſenſchuß.

Cupferbergi.

Ferrum.

Σίδηρος.

Eiſen/ geſchmeltzt Eiſen.

Ferrum tenax ductile, Zäh / weich ſchmeidig Eiſen/ Schmiedebergiſch Eiſen.

Ex hoc fiunt opera varia & ſubtilia Schmidebergi.

Ferrum durum fragile.

Hart Eiſen.

Hammer Eiſen.

Quale circa Saganum in Heiden cuditur.

Ferrũ refrigerat, adſtringit, ſiccat, digerit ſcirrhos & Lienis tumores.

Vinum aut aqua in qua candens ferrum ſit reſtinctum, potu Cœliacis, Dyſentericis, Spleneticis, Cholerâ laborantibus & diſſolutis Stomacho, vel vrinam continere non valentibus auxiliantur.

Ferri ſquamma.

Eiſen Hammerſchlag.

Latum eſt illud & tenue quod ferro excidit, dum percutitur.

Impoſita calceis ſiccat pedes humidos odore graues.

Ferri ſcobs.

Limatura Ferri.

Raſura Ferri.

Eiſenfeile.

Eiuſdem cum Ferro facultatis.

Ex hac fit Crocus Martis & Ele-

& Electuariū quod Cachecticis commendatur.

Ferri scoria.

Σκωρία σιδήρου *Diosc.*

Zunder/ Eisenschlacken.

Calefacit, siccat, attenuat, digerit validiss. Puluis ex aceto acerrimo decoctus Aures purulentas sanat.

Balneum ex Ferri scorijs Schlackenbad adstringit, incrassat, sistit Menses superfluos, fluxumq; Hæmorrhoidum; roborat Ventriculum laxum, cohibet vomitum & diarrhœam. Medetur Lienosis, tumores pedum Oedematosos resoluit, Articulos roborat,

Ferri rubigo.

Ἰὸς σιδήρου *Diosc.*

Ferrugo.

Eisenrost.

Ferri vitium est situs, generatur per putrefactionem Ferri.

Egregiè restringit & siccat erosionis expers. Illita sacris Ignibus & Papularum eruptionibus medetur.

Fluores.

Flüsse.

Translucidorum & opacorum fluorum varietatem passim Metallici norunt.

Galena frugifera.

Λίθος μολυβδοειδὴς *Diosc.*

Lapis Plumbarius.

Bleyertz/ Bleyglantz.

Bleyschweiff/ Glaßertz.

Vena est vel Plumbi tantùm, vel Plumbi & Argenti simul.

Plumbago simplex seu diues Bleinspeisigen Glantz.

Plumbago globosa Grobspeisiger Glantz.

Turnouitij.

Gotsbergij.

Gabelæ.

In Dietmansdorff.

Vis ei refrigerans & condensans. Cætera cum Argenti spuma paria habet.

Galena sterilis inanis.

Blende.

Ein weisser tauber Glantz.

Colore non absimilis frugiferæ: sed prorsus est sterilis, omnis Argenti & Plumbi expers. Læuore facilè deprehenditur.

In Grounau ad Hirsbergam alijsq; Metallorum venis interdum ocurrit.

Gemmahuia.

Charcedonius candidus non perspicuus.

Speckstein.

Gamelichen Gemmarijs.
Gemma minus dura, colore candida pinguior sedimento nigro & cinereo.
In Ducatu Nissensi reperitur.
Ad Ectypas sculpturas aptatur.

Granatus.

Rubinus nigricans.
Granat/ Granåtlin.
Rubra est gemma perlucida similis colore Balaustijs, obscurior Carbunculo.
Lauatur in Iseræ prato, plurimisque Suditorum riuulis.
Amuleto Cor confortat, Atræ bilis symptomata, hoc est, tristitiam timoremq; demulcet.

Granati sylu. non perspicui.

Matrices Granatorum.
Wilde rohe Granaten.
Granaten Mütterlin.
In metallis plumbi candidi & ferri.
Nullius quod sciam vsus.

Gypsum.

Γύψος.
Gypsi vena.
Gyps/ Sparkalck.
Saxum, Calcis parens est, vt lapis specularis extremitas videtur gypsi.
In Lygijs.
Terrenæ est substantiæ. Vis eius siccans, adstringens, obstruens, emplastica.
Sanguinis eruptiones sudoresq; cohibet & Menses ac Dysenteriam sistit.
Potum, quia alligat & obstruit venas, spiritum intercludendo interimit.

Halinitrum.

Ἀλίνιτρον.
Sal petrinus factitius.
Salpeter/ Salniter.
Coquitur ex terra pura salsuginosa è stabulis eruta.
Valde tenuium est partium, saliuam ex alto prouocat & aluum subducit: attenuat crassos humores, viscidos incidit.

Hæmatites verus.

Λίθος αἱματίτης.
Rechter Bluttstein.
Refrigerat, adstringit, extenuat, excrescentia reprimit. Contra omnem Hæmorrhagiam vtile remedium.
Vnicum habeo in cella Cereuisiaria Hirsbergæ repertum, in propria vena nondum

nondum in Silesia deprehendi.

Hæmatites spurius.

Bluttstein.

Braunstein / Braunfarbe Figulis.

Non procul ab arce Lehnensi ad Boberum fl.

Vstus crocum Martis colore & effectu refert: ad sanguinis eruptiones compescendas vtile remedium.

Figuli Hirsbergij eo tingunt fictilia.

Hyacinthus.

Ὑάκινθος.

Amethystus *Nonn.*

Ein Jazinth / Goldstein.

Gemma est fulua seu flaui coloris.

Ad Iseram fluu. & torrentem Georgij prope Hirsbergam.

Hyacinthus citrina.

Hyacinthus aurea.

Ein gelblichter Hyacinth.

Ad Electri colorem inclinat.

Iisdem natalibus gaudet.

Hyacinthus imbecillitatem pellere fertur & contra pestiferæ contagionis noxas maximopere commẽdatur.

Hyacinthus aquea.

Ein Bleicher oder wässriger Hyacinth.

In flauo albescit.

Ibidem.

Vilis est & effœtarum virium.

Iaspis.

Λίθος ἴασπις *Diosc.*

Ein Jaspis.

Jeschke vulgo.

Gemma, Antiquis summo in precio habita, multarum specierum.

Iaspis viridis.

Ein grüner Jaspis.

In Sudetis.

Oculorum aciem suo virore reficit.

Iaspis viridis guttis sanguineis aspersus, siue rutilis punctis stellatus.

Ein grüner Jaspis mit eingesprengten roten Bluts-tropffen.

In agro inter arandum Kempnicij repertus.

Aduersus venena vsurpatur, sanguinem vndecunq; manantem gestat⁹ cohibet.

Iasponyx.

Jasponychel.

In vna sui parte est Iaspis, in altera Onyx.

Iaspis

Iaspis ruber.

Ein roter Jaspis.

Iaspis ruber spurius.

Ein roter bastart Jaspis.

Huius ingentia frusta ad Kauffungam pagum vidisse memini.

Iaspis variè coloratus.

Gefarbierter Jaspis.

In Sudetis Boiemiam versus am Jrschkenberg.

Multi annulis Iaspidem inserunt, scalpuntque in eo Draconis seu Scorpionis effigiem, Sole versante sub signo Scorpionis. Quem â Calculo præseruare & ventriculo languido robur addere, summopere prædicant.

Iolithos.

Λίθαλθος.

Lapis violaceus.

Violenstein / Steinblüten *Sil.*

Lapis est cinereus seu potius Muscus subrubeus, qui accrescit saxis firmiter ac si lapides efflorescerent, odorem Violæ Martiæ spirans.

In petrosis Suditorum supercilijs.

Odor Cordi familiaris ac gratus.

Reponitur ad vestimenta, vt ijs odorem conciliet & à tineis præseruet.

Iudaicus lapis.

Λίθος Ἰουδαϊκὸς *Diosc.*

Τηκόλιθος.

Jüdenstein / steinerne Oliuen / Oliuenstein.

Lapis est oliuæ penè specie subrotundus, seu glandis effigie.

Lineis inter se æqualibus velut torno factis distinguitur.

Non solùm in Iudæa nasci hunc lapidem, verumetiam in Silesia, hactenus deprehendi.

Calculosis & difficulter mingentib9 commendatur. Puln. cum sacch. Candi infantibus Calculosis à feminis exhibetur.

Lapilli nigri splendidi.

GLobuli nigri lapidei.

Schierle / schwartzer Schierle.

Differunt magnitudine, figura, colore.

Lauantur ad Iseram fl. & torrentem D. Georgij.

Ab Italis expetuntur ad fluores Zum Schmeltzwerge, non vt inde Aurum eliciant, ex vulgi persuasione. Carent enim Metallo.

Lapis fißilis sterilis.

Fißile nigrum sterile.
Tauber schiefer.

Lapis fißilis ærosus.

Kupfer Schiefer.
Grauer Kupfer Schiefer.
In cinereo candicat. In Hermansseiffen circa Arnobium generos. Baronis Hannibalis à VValtstein.

Lapis fißilis plumbo candido fertilis.

Schiefer Zwitter.
Zihn Schiefer.
In Gieren ad Quissum fl.

Lapides tophacei fistulosi.

Ad thermas D. Iohannis & in riuulo pagi Schônvvalde.

Lapis in viridi cæruleus ærosus.

Ein schöner glatter blaw-grüner Hornstein / sihet aus wie ein Türckis.
In ærarijs Cupferbergi.

Lateres.

Ziegelstein.
Ex terra pingui & arena formantur & in furno coquuntur ad rubedinem.
Candentes aceto acerrimo extincti Linteo inuoluti impositi, Lienis durities resoluunt.
Chirurgi puluer, in Emplastris ad fracturas miscent.
Oleum ex his confractis, quod vulgo Philosophorum vocant, paratur.

Lithargyrium.

Λιθάργυρος.
Argenti spuma.
Glette / Silber Glette.
Silberschaum.
Nihil aliud est quàm Plũbum Auri vel Argenti vaporibus commistum. Fit dum ab Argento Plumbum separatur.
Ilkusij & Tarnouitij.
χρυσῖτις, Lithargyrium Aureum, ob coloris similitudinem. Rubet enim.
GoldGlette / Rötlichte Glette.
Ἀργυρῖτις, Lithargyrium Argenti, Silber glette.
Μολυβδῖτις Diosc. Lithargyrium Plumbi.
Bleyglette / Bleyschaum.
Chrysitis omnium optima præcipuè quæ foliata.
Siccat sine manifesto calore aut frigore, modicè adstringit & terget; mollit, caua explet, excrescentia in carne reprimit, ad cicatricem du-

cem ducit, refrigerat & occludit. Ad intertrigines Femorum prodest.

Figuli ea incrustāt fictilia.

Magnes.

Λίθος μαγνήτης.

Siderites, Lapis Hercule⁹.

Ein Magnet/Magnetstein.

Lapis est ferrei coloris nō admodum grauis, attrahens ferrum.

Ad fontes Albis, & riuulum, den Hirschbrunnen eruitur: item Cupfferbergi.

Reseruatur obrutus ferri squama.

Hæmatitis modo adstringit.

Marga.

Λιθάργιλλος.

Mergel.

Terra est pinguis & spissa.

Marga candida pinguis mollis.

Marga liquida, Medulla Saxi.

Weisser flüssiger Mergel.

Flüssiger Steinmarck.

Marga candida crustacea.

Lithomarga alba.

Weisser schirblichter Steinmarck.

In latomijs & saxorum commissuris.

Contra Epilepsiam, & Dysenteriā albam dictam, Dorn weissen wehe vulgi medela.

Marga candida friabilis.

Meel Erde.

Substantia seu terra quædam est fungosa, alba, leuissima, farinæ instar, saporis & odoris expers.

In Lygijs ad Brusnitium.

Aquæ mixta, albo Lactis colore eam inficit. Siccat sine morsu. Vlceribus desiccandis inspergitur. Intertriginem & ambusta sanat.

Marga rubra.

Roter Steinmarck.

Eius natales saxorum fibræ sunt in Lygijs.

Easdem vires cum Bolo Armeno habet.

Prodest ruptis, ex alto deuolutis, Hæmoptoicis, Dysentericis. Medetur fracturis ossium, venenis morbisque pestilentibus resistit.

Marga lutea, geeler Steinmarck.

In Grode lapide.

Marga Cinerea lapidosa.

Aschefarber harter Steinmarck.

In Lygijs.

Margaritæ fluuiatiles.

Μαργαρίτης.

Bachs Perlen.

Inter

Inter arenas Quisi fl. prope Gryphibergam lauantur pulcerrimæ Pisi magnitudine, rotundæ, teretes, oblongæ. De his inter Aquatilia, Deo dante.

Marmor Metallicorum.

Spathum Metallicis.
Spath.
Saxum est politius, densius, in Metallorũ venis obuium. Colore variat.

Marmor porphyrium rubrum.

Ein roter Marmel.
In Arnsdorff prope Arnobium.

Marmor Zotense varium.

Marmel am Zottenberg.
Marmor est subcinereum venulis nigricantibus & albidis ex luteo virescentibus.
Ad Zabothum montem eruitur.
Fiunt ex hoc Epitaphia, Mortaria & porphyrij lapides.

Marmor nigrum.

Βάσανος, Misenus.
Bisaltes, *Agric.*
Siderites, *Gesn.* à ferri colore & duritie.

Ein Meisnischer probierstein.
Ein Meisnischer harter Eisenferbiger Marmel.
Crescit forma & magnitudine ligni mediocris, singularis quidem, sed copiosus atque ita iunctus coaptatusque, veluti ab Arculario arte commissus esset: septem, sex, quinque nonnunquam; sed rarius quatuor angulorum, omninò figura trabis erectæ, foris læuis & tactu minimè asper, ferrugineus, duritie Adamantina.
Extra Laubam ad Quissum fl. Im Steinbruch vorm Brůder Thor.
In pago VVise ad Gryphimontium. Greiffenstein arx super eiusmodi saxum extructa est, quamuis paululum degeneret. His lapidibus arx Stolpa Misniæ cum adiunctis ædificijs insistit.
Fabri ferrarij, bractearij (qui Aurum cudunt) & Librorum colligatores ad artificia sua incudis vice, Stolpensi vtuntur. Verùm prius ad vsum aptari necesse est.

Melanteria.

Μελαντηρία.
Atramentum nigrũ, *Offic.*
Schwartz Atrament.

Vena eſt Chalcanthi pura non cocta.

In Ziſchdorff, & ad Gigantæum montem. Ex hac ſæpe Atramentum ſutorum Capillorum ſeu lanuginis inſtar effloreſcit.

Sapore adſtringit vt vitriolum.

Mica.

Sterile nitidum.

Steinglimmer / Sandglimmer.

Eiſenglimmer.

Varia eſt, coloris aurei, argentei, galenæ, res aliàs nullius momenti.

In lapidibus, arenis, metallis lucet, vt his adnata ſeparari non poſsit.

Morion.

Fluor nigricans pellucidus, *Agric.*

Ein ſchwartzer durchſichtiger Stein.

Color ei aut nigerrimus aut cum nigro mixtus eſt alius color, nempe vel Carbunculi vel Sardæ vel Hyacinthi. Videtur radix eſſe iſtarum gemmarum.

In agris & propria vena repertus.

Onychites.

CHalcedonius.

ὄνυξ, Onyches.

Ein Charcedonier / Katzedonier / Onychel.

Gemma eſt vulgaris è fuſco & albo compoſita, ſeu palleſcens, humanum vnguem colore ſubliuido referens durior Cryſtallo.

Onyx candidus pellucidus, Ein reiner Charcedonier.

Onyx impurus, ein trüber Charcedonier.

Onyx cornei coloris lacteis zonis diſtinctus, Ein Charerdonier mit weiſſen ſtrichen.

Sculptoribus vtilis.

Libidinem coercere & agitationes phantaſticas ex Melancholia ſubortas pellere, nonnulli tradunt.

Ophthalmici.

Augenſteinle.

Lapilli ſunt læuiſsimi lubricique Chelidoniarum inſtar, incertæ figuræ & inæqualis magnitudinis. Quidam rotundi, alij oblongi teretes inſtar ſeminis Lini; alij Milij magnitudine; quidam Lenticulis pares: alij maiores. Color eis vtplurimum lucidus Cryſtalli; nonnullis fuſcus. Durities mira, ſplendor ceu oleo inuncti.

In

In ſcaturigine Thermarum Hirsbergenſium.

Oculos expurgant, ſi quid in eos inciderit.

Oſteocollus.

Ψαμμόστεος, ὀλόστεος.

Stein Beinwelle / Bruchſtein.

Lapis eſt fiſtuloſus candidi & cinerei coloris, ex ſabulo oſsium ſpecie prognatus. Varia ei figura.

Naſcitur in fonte limpidiſsimo pagi Schönvvalda.

Siccat, adſtringit ſine acrimonia, ſiſtit, linguæ leuiſſ. adhærent eius fruſtula.

Oſſa fracta per aliquot dies ſumtus & extrinſecus Emplaſtris additus mirificè conſolidat.

Dentibus nitorem conciliat.

Plumbi candidi venæ.

Zihn Bergwerck.

Venæ, plumbi candidi feraces ſunt in tractu iſto Suditorum, vbi Quiſſus exoritur: veluti in Gieren, Querbach, Vlrichsdorff, &c. ditionis generoſi Domini Chriſtophori Gutſchij.

Plumbum candidum natiuum purum in lapillis cinereis & fuſcis.

Zihn greuplin.

Gediegen zihngraupen.

Granula parua fuſca lauantur ad Gigantæum, vbi Albis exoritur: quæ ſi Carbonibus candentibus injiciantur, Stannum purum finum reddunt.

Seiffen Zihn.

Plumbum candidum.

Stannum germanicum.

Κασσίτερος.

Zihn.

Coquitur ex lapide fiſsili, Quartzo & alijs ſolidis lapidibus, auffm Gieren.

Ex hoc parantur omnis generis ſtannea vaſa.

Plumbum nigrum.

Μόλυβδος.

Bley / ſchwartz Bley.

Liquatur Tarnouitij & Ilkuſij ad fines Sileſiæ, ex terra flaua.

Plumbum refrigerat admodum & adſtringit.

Charta plumbea, ἔκασμα μολύβδου, Bleyblech / Lumbis inſtrata Genituræ fluorem per inſomnia prohibet inſigniter refrigerans, Gangliumq; diſsipat illigata.

Mortarium fit ex plumbo in vſum Medicum ad quoſuis liquores frigidos in ea

ducendos vt craſſeſcant ſeipſoque frigidiores euadant.

Plumbum vſtum.

Μόλυβδος κεκαυμένος, *Dioſc.*
Bley aſche.
Miſtas habet vires. Refrigerat, ſiccat, attenuat. Vlcera rebellia, cancroſa, carne implet ac cicatrice tegit.

Plumbi recrementum.

Σκωρία μολύβδου, *Dioſc.*
Abſtrich / Abzug / Bleyſchlacken.
Pars eſt terrea & lapidoſa venæ plumbi, eliquata ſimul cum plumbo.
Maiorem habet vim adſtringendi & ſiccandi quàm plumbum vſtum.

Pramnion.

Schwartzer Cryſtall / *vulgò.*
Gemma eſt nigerrima radice & mucrone.
Cryſtalli figurâ ſexangulâ.
In propria vena poſt arcem Kynaſt.

Puluis tormentarius.

Puluis pyrobolus.
Bůchſen puluer.
Paratur ex Carbone Tiliæ, Nitro, Sulphure & aceto acerrimo.
Contra peſtem & Vngaricam febrim à Quibuſdam bibitur. Scabiem Capitis ſanat contagioſam.

Pyrites.

Πυρίτης λίθος.
Marchaſita, *Arabum.*
Ein Kyß / Marchaſit.
Lapis eſt varij coloris vt plurimum æneì.
Foditur omnium Metallorum ferè fodinis genere & colore diuerſus; plerunque tamen aureis ſcintillis vel argenteis ſeu galenæ reſperſus.

Pyrites prorſus aurei coloris.

Marchaſita aurea.
GoldKyß / Goldgeeler Kyß.
Schöner geeler Kyß / wie ein Gold.
Eſt propriè Pyrites Aeris & propria Arabum Marchaſita, vnde æs conflatur.
Frequens in ærarijs Cupferbergi.
Miſta ei vis ſec. Aëtium. Excalefacit, ſiccat, abſtergit, inſigniter ea, quæ coierunt in aliqua Corporis parte, diſcutit.
Collo Infantum appenſus, Lemures & Lamias non timere, ſuperſtitioſè Arabes ſcripto prodiderunt.

Pyrites coloris aurei argentoſi.

Gee

Geeler Kyß/ der eine farb hat wie ein Reinisch Gold oder Messing.

In Metallis Plumbi candidi zum Gieren / auff der Kupferzeche, & æris, Cupferbergi.

Pyrites argentarius.

Marchaſita argentea.

Ein WaſſerKyß.

Ein Weiſſer wäſſriger Kyß

In Riſegrund & alijs pleriſq; locis. Sulphureus eſt & Metalli expers.

Pyrites ſimilis Galenæ.

Kiſum Metallicis.

Pyrites Reichenſteinius.

Ein glantziger Kyß.

Colore Galenæ ferè eſt. Vena communis Argenti, Auri, Plumbi nigri Tarnouitij, Reichenſteini, Gotsbergi & in Dietmansdorff.

Pyrites cineraceus.

Ein grawer Kyß.

Ex hoc Aurum & Argentum Reichẽſteini & Aldenbergi excoquitur.

Pyrites coloris ferrei.

Pyrites ferreus.

EyſenKyß/Eiſenſtein/EiſenErtz.

Opacus eſt, minimè lucidus. Ex hoc ferrum conflatur in Schmiedeberg tenax & tenue.

Pyrites atramentoſus.

Lapis Atramenti ſutorij plenus.

AtramentKyß.

Kupferwaſſer Kyß.

Cupferbergi in Zuckmantela, in Rieſegrund, Schreiberau.

Conflatur ex hoc Atramentum ſutorium.

Pyrites innatus Dryitæ, ex quo Atramentum tenue lanuginoſum effloreſcit.

Kupferwäſſriger Kyß / in einer verfallener Eiche ſo zu Stein worden.

Qui in Schreiberau effoditur, Aluminis & Atramenti ſutorij ferax eſt.

Pyrites rotundus globoſus.

HodenKyß Metallicis, à teſtium ſimilitudine, Marckeſitt.

In Querbach.

Pyrites quadratus teſſeris ſimilis.

Ein würfelter Kyß / Viereckter Kyß.

Schmiedebergi in metallis ferri. Ferrum rubedine inficit & fragile facit.

Pyrites Cubicus.

Ein lenglichter Wasserkyß.
In Lygijs, sterilis est & metalli expers.

Quartzum.

SIlex Metallicis.
Ein Quartz / Ein Kiesel-stein.
Species Marmoris Nonnullis. Candidus est, subluteus & subcæsij coloris.

Rubinus.

CArbunculus ruber paru⁹.
Spinellus, Espinella Lapidar.
Ein Rubin/ Spinell.
Color huic egregiè ruber fulgorque sed plerunque paruus.
In Iseræ prato, riuulis & torrentibus Montium inter arenas lauatur, vbi & Aurum plerunq; inuenitur.
Aduersus pestilentem Aërem pro insigni amuleto portatur.

Rubinus candicans.

Carbuncul⁹ candicãs *Agric.*
Ballasius.
Ein Wese.
Weisser schieler Rubin.
Extremo visu nubilum quid præfert, aliquantulum rubens.

Rubinus giluus.

Lignitis *Agric.*
Carbunculus remissior.
Ein gelblichter Rubin.

Salsula.

EIn Saltzbrunnen.
Paruo milliari ab arce antiqua & celebri Fürstenstein, sub monte qui vulgo der Hochberg nominatur, in pago zum Saltzbrunnen ad ripam torrentis arenoso solo emanat Aqua pura, clara, limpida, quæ ob prædominantem salsedinẽ der Saltzbrunnen nuncupata fuit.
Cingitur muro quadrato, in cuius medio, doliolo in terram defosso fons includitur.
Sulphuris exigui est particeps: Ochræ etiam ferruginosæ, Aluminis, maximè Salis materiam habet.
Ochra rubra ferruginei coloris ad latera & canalem adhæret: insuper sulphureum quiddam aut Oleagineum telæ araneæ simile coloris varij innatat. Odoratus grauem fumum ex sulphure obijcit. Sal copiosum permixto Alumine ex decoctione & destillatione deprehenditur.

Sapor

Sapor ei salsus aliquantulum adstringens.

Potu gratissimus est & vicinis Agricolis notus, qui Æstate & Messis tempore ad potum quotidianum summoperè desideratur.

Sitim enim restinguit, appetitum excitat, ventriculum laxum roborat & à prauis humoribus liberat, sine Abdominis seu Intestinorum inflatione.

Siccat, aperit, abstergit, consumit, roborat, Ventriculo relaxato & pituita referto subuenit. Cruditates emendat, concoctionē promouet, & Mesaraicas venas reserat. Renum, Vesicæ obstructiones tollit, diureticus est, Calculos pellit. Ventris dolores & tormina vt Colicam potu aufert.

Ferunt Hydropicos, Tabidos & Cachecticos eius frequenti vsu fuisse pristinæ sanitati restitutos.

Potum in Bobus Lactis copiam augere gens rustica affirmat: Ob id frequenter Boues ad scaturiginem aquam sorbentes accurrunt.

Sapphirus.

Κύανος.

Σάπφειρος λίθος, *Diosc.*

Ein Saffier.

Sapphirus mas cæruleus.

Ein blawer Saffier.

Passim Goldbergæ, Leobergæ, Boleslauiæ, Hirsbergæ in torrentibus & riuulis lauantur Sapphiri; magni & pulcerrimi in prato minore Iseræ, qui expoliti sæpe pro orientalibus veneunt.

Additur præparatus Cardiacis & Antidotis, quæ aduersus venena & pestiferos affectus parantur.

Eadem præstare amuleto Gemmarij asserunt. Terrores etiam vanos & Melancholicos tollere & atræ bili aduersari idem confirmant.

Oculorum vires reficit, tranquillos reddit, & si tangat sæpius, à variolis ne infestentur, præseruat.

Aliud genus Sapphiri opaci non perspicui nigricantis splendidi loco citato vbertim per lotionem colligitur & pharmacopœis passim pro veris obtruditur.

Gar kleine schwartzlichte Saffier von der Iserwiese.

Num rectè & tutò veri Sapphiri in medicamentis locum suppleant, docti Medici dijudicent.

Sapphi-

Sapphirus candidus.

Sapphirus candidus.
Cyanus ſubcandicans.
Ein weiſſer Saffier.
Notior eſt viliorq́; , Adamantem admixtione candidi coloris interdum ita æmulatur, vt nonnullos plerunque fefellerit.

Sardonyx.

Sardonyches.
Partim Carneol / Partim Onychel.
Sardonychel.
Mixtum habet è Sarda & Onyche nomen. Rubro enim Sardæ corpori candidum Onychis ſternitur.
Aduerſus venena & animi faſtum valere creditur.

Saxum arenarium.

Sandſtein/ Werckſtein.
1. Candidiſsimum, ex tenuiſsima arena cõſtat, quod ſcalptura efficitur æquale.
Schlemſtein.
Naumburger Werckſtein.
In latomijs Naumburgi ad Quiſſum.
Fiunt ex hoc Epitaphia, Columnæ & alia.
2. Candidum, arenam habet craſsiorem : quale eſt Leobergenſe.
Lemberger Werckſtein.
Durius eſt & craſsius.
3. Cinereum, cui arena eſt craſsiſsima & Saxum vocatur molare.
Μυλίτης λίθος.
Grob Sandſtein/Mülſtein.
Eruitur in Grunou agri Hirsbergij, ad Lehnum in VVundſchendorff, in Guſmansdorff & alibi.
Ad ædificia præſtat cæteris, cùm Aëris iniurias cæteris faciliùs ferat.
Lapidis Molaris ferueſacti & aceto acerrimo extincti vapor naribus exceptus, præſtantiſſ. remedium Hæmorrhagiâ laborantibus.

Saxum cornutum.

Lapis corneus.
Silex.
Hornſtein / Kißlingſtein.
Fewerſtein.
Ad flumina, in agris, cuniculis calculorum notiſſimum.
In ſternendis vijs & igni vſum præbet.

Saxum.

Grindſtein.
Saxum vile quod ex ſcabie nomen accepit ex diuerſa materia compoſitum.

Schiſti nodi.

Glaſcköpffe. Metal.

In venis Metalli, Im Schlegel/ Ducat. Nisl.

Stannum.

Plumbun candidum argentosum.

Zihn / welcher Silber helt.

Plumbum est candidum, cui Argentum est immixtũ.

Zum Gieren. Separandi modus nondum innotuit.

Stibium.

Antimonium, *Officin.*

στίμμι, *Diosc* ςίϐι.

Spießglas/ Spießglantz.

Metallica res est, seu metallum sui generis, colore nonnihil simile plumbario lapidi: sed magis nitet & candidius est.

Huius venæ Aldestadij, vbi etiam excoquitur. Vis eius vsto Plumbo similis. Resiccat, adstringit, reprimit, meat⁹ obstruit, excrescentia in carne cohibet, vlcera ad Cicatricẽ perducit; sordes & oculorum vlcera expurgat.

Stibij vitrum.

Stibium Hyalinum.

Antimoniũ præparatum.

Spießglas.

Modum liquandi Chemici norunt.

Vim deiectoriam sortitur vehementissimam, quam à maligna seu venenata qualitate, quâ Naturæ humanæ aduersum est, consequitur. Copiosè enim per aluum, per os & per poros insensibiliter expurgat, maxima cum virium iactura.

Veteres hoc non vtebantur ad purganda Corpora. Hodie apud Empiricos & Tonsores nihil vulgatius, qui eo sine iudicio aduers⁹ quosuis Morbos, non ad purganda Corpora, sed ad iugulandos homines abutuntur.

Stiria æruginosæ.

Grünlechte Zapfen in Kupfergruben gewachsen.

In puteis vetustis Cupferbergi stiriæ nascuntur oblongæ, teretes, pollicem crassæ, ex vna parte in acutum desinentes, intrinsecus ferruginei coloris, in superficie virides Chrysocolla quasi tinctæ; aliquando concauæ.

Stiriæ lapideæ.

Λίθος σταλακτικός.

Stein Zapffen.

Lapis est stiriæ instar oblongus, albus seu cinereus, grauis, durus, ex petris & subterraneis antris stillans.

Paſsim in montanis occurrunt.

Valent ad oſſa fracta.

Succinum aureum foßile.

Χρυσοήλεκτρον.

Succinum fulnũ in rubro.

Goldgeeler Agstein.

Rotgelber Börnstein.

A Pruttenico nec colore, nec odore & perspicuitate differt.

Sub arce Greiffenstein ad pagum Rabsau eruitur.

Pestem & omne Venenorum genera arcet, eiusdem cum Pruttenico facultatis.

Succinum nigrum.

Λίθος γαγάτης *Diosc.*

Ampelitis terra.

Schwartzer Börnstein.

Schiferichte Steinkolen.

Piceæ Carbonibus est simile assulatim subscissile, bituminosæ substantiæ.

Vim habet dissipandi.

Sulphur viuum.

Θεῖον ἄπυρον *Diosc.*

Schwefel.

Sulphuris venæ passim in Eckersdorff Comitatus Glocensis: Cupferbergi ex Pyrite purum statim suum efflorescit: in Gerardsseiffen & alibi.

Calefacit, siccat, extrahit, terget, discutit & celeriter concoquit.

Sulphur factitium.

Θεῖον πεπυρωμένον.

Getödter Schwefel.

Kramer Schwefel.

Leprā, Lichenes, scabiem, vngues scabros cum Terebinthina auffert illitum.

Pruritus Corporis cum Nitro detersum sedat.

Sulphur sublimatum.

Sulphuris flores.

Schwefelblumen.

Cal. Linctu prosunt tussientibus, sudores propellunt & valde siccant.

Dantur Asthmaticis, Hydropicis, Phthisicis.

Terra.

Γῆ.

Erde.

Terrarum variæ sunt species; quædam simplices, aliæ compositæ.

Simplices variant colore: Alia rubra, candida, pulla, cinerea, fulua, nigra.

Sapore: Alia pinguis, dulcis, salsa, amara, adstringens.

Alijs qualitatibus: Alia sicca, densa, soluta, arenosa, calculosa.

Composita est, quæ cum re fossili vel aliquo succo est permista; vel lapidibus, succis concretis aut metallis.

Omnis Terra ad medendi v-

di vſum recepta ſummam & primam vim habet refrigerandi, meatusq́; obducendi, occludendiq́;: ſed ſpecie diſtat, cum alia adiunctis quibusdam ad alia ſit vtilis.

Terra figulorum albiſſima.

Weiſſe Erde.

Weiſſer Malthon.

Terra eſt albiſsima, quæ tactu pinguis deprehenditur in aqua mox diffluens.

Ad ripas Boberi fl. infra Leobergam colligitur.

Figuli hac pingunt fictilia, Pictores in Officinis Vitrarijs, vitra.

Terra violacei coloris.

Violbraun Erde.

In Lygijs.

Terra figulorum flaua.

Terra crocea Boleslauienſis.

Geele Erde.

Braunfarbe Figulis.

Terra eſt flaua Ochræ ferè ſimilis; quâ Figuli Boleslauienſes fictilia inficiunt, quæ vſta purpureum acquirunt colorem.

Terra variegata.

Gefarbierte Erde.

Mixti eſt coloris partim candidi, partim lutei & violacei, ſtrijs rubris intercurſantibus.

Circumforanei hanc magnarum virium & ex remotiſsimis locis allatam prædicant.

Admiſto Vitriolo ſtirias parant oblongas, Vlceribus putridis & malignis conueniens iactantes remedium.

Eruitur circa Bruſnitium in Lygijs.

Terra Sigillata Stregomienſis.

Terra ſigillata Sleſiaca.

Terra ſigillata germanica.

Sigillum Stregomienſe.

Axungia Solis *Chemicorum.*

Striegiſche geſiegelte Erde.

Schleſiſche Sigillata.

Geele Terra ſigillata.

Terra eſt flaua, pinguis & viſcoſa, inſtar butyri in aqua vel ore diffluens.

Generatur in Auri fodinis montis Acuti ſeu D. Georgij ad Stregomium oppidum Duc. Suidnicenſis, inter duriſsimas rupes. Inde eruitur, & ſumma diligentia, ordinatione Magiſtratus præparatur & in formam orbiculorum, impreſſo ſigillo vrbis redigitur.

Naturæ eſt Solaris & veluti Extractum Auri in viſce-

ribus terræ denſatur. E genere eſt Alexiteriorum. Inprimis aduerſatur toxicis, philtris, ac venenis crudeliſsimis ac robuſtiſsimis, aut cuiuſq; generis per os aſſumptis; eaque per vomitum expeditiſſimè ac feliciſsimè reijcit, ſi vel antè vel ſtatim poſt hauſta venena ſumatur: ſin aliquanto tardius per ſudorem eadem expellit.

¶ Eadem Naturæ, admiranda facultate crudeliſsimo & horrendo Peſtis contagio reſiſtit; non ſolùm ab hoc præſeruando tutos reddens eos qui hac vtuntur; ſed iam infectos & ſemimortuos ab Orci faucibus & præſentiſsima Morte, miraculoſa celeritate reuocando.

Non diſsimili virtute omnium ferè venenatorũ Animalium & Inſectorum morſibus, ictibus aut punctionibus, itidem vulneribus ab infectis & venenatis armis, quocunque modo illatis, ſi quid aliud, promtiſsimè medetur.

Singularem & ſuauem quandam amicitiam & admirabilem ſanè ſympathiam cum vitalibus humani corporis partibus habere compertum eſt, ita vt mirum in modum Cor ipſum confortet, Cerebrum reficiat, & alijs quibuſcunq; viſcerum malis ſtrenuè aduerſetur. Hinc omnem ferè Cephalalgiam demulcet, Cardialgiam remouet, palpitationem Cordis ſedat, Oculorum vulnera & læſiones, inflammationes, lippitudines ac fluxiones curat. Itidem in Teſtium & Cerebri vulneribus, inflammationibus ea remedia præſtare hanc nobiliſsimam Terram Experientia docuit, quæ vix vlla alterius generis medicina vel promittere, vel exercere poſsit.

Contra omnem Hæmorrhoïam, ſiue ex venis ſiue ex arterijs ipſis vel ex quacunque tandem Corporis parte ſanguis effluat, nullum præſtantius aut fortius remedium.

Simili quoq; ratione Catarrho, Rheumati, Coryzæ ac grauidini medetur.

Dyſenteriam, Lienteriam, Diarrhœam atq; omne Ventris moleſtum profluuium non minùs feliciter, quàm commodè curat & omnẽ hypercatharſin ſiſtit.

Ambuſtis vel ab igne vel ab aqua feruente, vel lique-

factis Metallis peroptimè succurrit, tū prohibendo ne aſcendant puſtulæ, tum partes oblæſas citiſsimè reſtituendo.

Vulnera recētia & vlcera inueterata ac maligna pulcerrimè ſanè ac maturè curat.

Contra Anginam & aliarum partium internarum inflammationes præſentiſsimum eſt remedium.

Contra pruritum, ſcabiem fœdam ac curatu difficilimam commodiſsimè hæc Terra vſurpatur.

Omnibus Morbis, qui per ſudores expelli queunt, propulſandis conuenientiſsima.

Hæmoptoicis, Phthiſicis, exiccando vlcus Pulmonum & alijs Pulmonum vitijs multum vtilis.

Tandem optimum præſeruatiuum aduerſus aërea ſubterraneaq; venena. Eapropter foſſoribus Metallorum vtiliſsima. Attrahit enim omnem Aërem noxium ad ſe venenatumq; vnde excellentiſsimum Bezoarticū.

Sigillata hæc Sleſiaca, ſtudio & induſtria Iohan. Montani Medici clariſſ. detecta, Viris magnis ac eruditis multò nobilior & præſtantior cenſetur adſtipulante Experientia, quàm vetus illa Lemnia, quæ rarò in Officinis legitima habetur. Cuius locum rectè & tutò ſupplere poteſt.

Pharmacopœi ſibi diligenter caueant ab Impoſtorum Sigillata, quæ potius lutum aut argillaceū quiddam in formam placentularum affabrè affictum & varijs notis inſignitum paſsim credulæ plebeculæ obtruditur, magno ſæpe Aegrotantium incommodo.

Genuinam iuſto precio quiuis habere poterit à Senatu ampliſſ. vrbis Strigonienſis.

Terra Sigillata candida.

Bolus candidus Legnicenſis.

Terra ſigillata Goldbergenſis.

Axungia Lunæ Chemicis.

Weiſſe Sigillata.

Ligniſche geſiegelte Erde.

Ad Goldbergam in Lygijs & Stregomium.

Colore alba eſt & ex Argento oritur.

Agnatam & ingenitam cum Argento vim & Virtutem in medendo ſortitur vnde ad ea, quibus argenteæ medicinæ condūcunt, vſui.

Aurea minus æstimatur.

Omnes Capitis dolores mulcet & mitigat. Cerebro familiaris. Ad Diarrhœam, Dysenteriam, albumque Menstruorum fluorem apprimè vtilis.

Terra Sigillata prasina.

Terra sigillata ex luteo virescens.

Axungia Veneris Chemicis.

Geelgrüne Sigillata.

Pinguis est terra ex luteo virescens.

In puteis & venis ærarijs Cupferbergi & Goldbergæ ad Haselam pagum inuenitur.

Aeris & Aeruginis naturam imitatur sed minus acris. Siccat, abstergit, extenuat, expurgat. Vlcera putrida & maximè à Lue venerea suborta curat. Chirurgis vtilis intra Corpus minimè sumenda.

THERMAE HIRSBERGENSES.

Der warme Brunn.

Das Hirschbergische warme Bad.

Hæ ab Hirsberga regali oppido parui milliaris itinere, intra Sudetes eleganti planitie ad Zacum fluuium Meridiem versus scaturiunt.

Loca quæ Balneis destinantur, duo sunt exiguo interuallo à se diuisa: vtraq; scaturigo colligitur in scrobe effossa, quælibet in propria. Quarum altera quæ ligneo pariete asseribus continetur, Balneum ligneum seu Egenorum, Das hölzerne Bad / der armen Leute Bad appellatur: Quæ verò lapidibus quadratis foris circundata est, intus verò asseribus, Lapidearum nomen habet, Das steinerne Bad/ primæ auctoritatis hominibus saltem dicatum.

Lapideis contiguum est Sudatorium, in quo decimo quarto quoq; die solent sudare & scarificare, præsente Balneatore ex Frideberga oppido cum Incolæ tum peregrini.

E latere occasum versus ædes sunt duplices lapidibus extructæ, hypocaustis, cubiculis, cellis ad lauantium vsum distinctæ. Quæ Thermis annexæ, spectant ad Gen. Dom. Christophorum Gutschium, & lauantibus commodissimæ sunt,

Des

des Herrn Gutschen Haus: paulò remotiores ſunt, ad Zacum fl. quæ vulgo der Probſthof ad Abbatem Griſſouienſem pertinent.

Plurimæ circumcirca Ruſticorum caſæ, quæ etiam hoſpitium peregrinis præbent.

Pagi ad Zacum fluu. & in Montium conuallibus frequentes.

In monte præcelſo montana verſus Caſtrum probè munitum, nobiliſſ. Domm. Gutschiorum familia celebre conſpicitur, horarum duarum itinere, der Kynaſt.

Balneum lapideum ſeu Diuitum.

Profilit ex ſaxo duriſsimo, excauato, ab ortu meridionali.

Aqua vltra primum gradum calida, adeò vt etiam manui in ſcaturigine detentæ caloris exceſſu nonnullam inferat moleſtiam.

Alueus in ſaxum exciſus longus & latus pedes circiter quinq; angulos ferè æquales habens, qui ſenſim deorſum ad ſcaturiginem coanguſtatur, vt homines bini & quidem incuruati abſq; Cutis exulceratione vix poſsint immorari, nullo ſtratus pauimento. Cum repletur, profunditate quinq; cubitus non excedit.

Color aquæ balneum ingredientibus apparet thalaſsinus illi perſimilis, quo Mare, altum æquor nauigantibus tinctum cernitur, accedente ſumma claritate & perſpicuitate. Ex vitro pellucido Sapphirum album colore repræſentat ad cœruleum nonnihil vergens.

Tactu temperatè ſunt calidæ, Corpori noſtro conuenientes, vnctuoſæ nonnihil, Odor ſulphureus. Accedentibus enim mox halitu graui fœtido ſulphureo Nares percellit & inſidentibus Caput replet.

Guſtata ſubdulcis eſt, tantillum adſtrictionis & acredinis in lingua relinquens. Ore detenta per foramina palati etiam odorem Cerebro comunicat ſulphureum.

Hinc manifeſtum fit, Aquas has, medicatas maximè ſulphuratas eſſe; quod à prætereuntibus etiam citò deprehenditur. Halitibus verò ſulphureis præcipuè abundant, qui longa coctione deperduntur & euaneſcunt. Prætereà emolliunt,

diſcu-

discutiunt, scabiem sanant, Caput aggrauãt & replent.

Pyritem Aluminis & Chalcanthi feracem attestantur odor fœtidus grauis; color venetus: sapor in fine tantillum adstrictionis & acrimoniæ linguæ imprimens.

Effectus, quoniam mordicat, abstergit, adstringit, Ventriculum roborat, vlcera sanat manantia. Addo vicinos Montes abundare venis Pyritis Aluminosi & Chalcanthosi.

Ferrum ex ramentis ferrei pyritis in cœno & arena latentis colligitur. Vicinæ sunt diuites Ferri fodinæ in Schmiedeberg. Insuper contrahunt, consolidant, Articulis robur addunt.

Bitumen, aquæ superficies vnctuosa & læuis confirmat. Aggrauat Caput, calefacit Cerebrum, offendit Oculos & emollit insigniter omnes totius Corporis partes.

Cinerem tandem vehit, qui à lauantibus facilè conspicitur, aquæ innatans. In fundo seu scaturigine lapilli, scrupi, Calculi, & glarea tenuissima cum cœno pingui & vnctuoso.

Natura & facultates.

Thermarum vires è suis mineris pendent. Sulphuris ratione calefaciunt, exiccant, aperiunt, emolliunt, extenuant, trahunt à centro ad superficiem, digerunt, discutiunt, Caput lædunt.

Ob Bitumen eodem modo sensim calefaciunt, emolliunt partes vniuersi Corporis, etiam tendines scirrhosas, Caput aggrauant & fumis opplent, Oculos lædunt.

Propter Chalcanthum & alumen calefaciunt, abstergunt, constringunt, desiccant, vlcera purgant, consolidant.

Caussa ferri siccant, adstringunt, roborant, consolidant, fluxiones reprimunt.

Hinc ob mixturam dictorum facultates Aquarum thermalium resultant contrariæ partim aperientes, emollientes & resoluentes, partim constringentes ac meatus coarctantes.

Calefaciunt ergò temperatè vel ad primum gradum. Emolliunt, resoluunt, aperiunt, maturant, abstergunt, aluum soluunt, vrinas pellunt, rarefaciunt, attenuant

nuant per insensilem transpirationem digerunt, tumores Oedematosos & scirrosos discutiunt.

Vsus in Balneis.

IN triplici habentur vsu: ad potum, stillicidium & balneum.

In Balneis, & quidem frequentissimè, salutares sunt maximè frigidis & humidis malis vniuersi Corporis, Catarrhis & Destillationibus, Capitis frigidis affectibus, Cephaleæ, Hemicraniæ, Sibilo, Aurium susurro & tinnitui, earumque fluxionibus & doloribus. Purgant enim & corroborant Caput & Cerebrum refrigeratum, Catharrum exiccant, fluxiones absumunt. Dentium dolores, nisi à corrosione sint, auferendo caussam tollunt. Saliuationi & Gingiuæ affectibus opitulantur. Ventriculo inprimis conducunt, cùm eius laxas fibras constringere potenter valeant, eius humidam & frigidam intemperiem sanant, humores p. n. in eo exiccant, absorbent. Cibi fastidium auferunt & appetentiam excitant, concoctionem promouent, dolorem mitigant, vomitiones pituitosas compescunt.

Obstructiones viscerum tollunt. Intemperiem Intestinorum frigidã corrigunt, flatus interiores crassos resoluunt, discutiunt. Ea propter Colicâ morbo ex frigida causâ maximè diuexatis magno sunt præsidio.

Renes à saburra & arenulis expurgant, Vreterum obstructiones amoliuntur, Calculum atterunt deijciuntq;, Lumborum ac Dorsi, etiam Laterum cruciat⁹ resoluunt, gonorrhœam percurant.

In Matricis humidis & frigidis Morbis admodum efficaces. Vterum impurum expurgant, frigidum excalefaciunt, lubricum & humidum exiccant, roborant, sterilem fœcundum reddunt ac conceptioni idoneum. Menses retentos prouocant, nimium fluentes reprimunt, inordinatos corrigunt. Albos fœminarum fluxus futuros promouent, præsentes discutiunt. Matrici peruersæ, tumenti & induratæ conferunt. Contra Vteri strangulationem eiusq; procidentiam & Ani prolapsum proficuæ. Abortui obnoxijs admodum salubres. Ex morbo longo & diuturno conuale-

ualescentes ac imbecilles reficiunt, iuuant Quartanarios & Quotidiana diuturna afflictos.

Refrigeratos Neruos & tendines emolliunt, calefaciunt, dolores sedant, frigidosque eorum affectus insigniter iuuant.

Vnde Neruorum & Musculorum doloribus, Articulorum imbecillitati, immobilitati, Arthriditi à frigida fluxione, Chiragræ, Podagræ, Coxendicum dolori intolerabili auxiliantur.

Neruis item frigidis eorumq; Resolutionibus, Induratis, contractis, tremulis, distortis tensisq; & duris, vt Hemiplexiæ, Tremori, Stupiditati.

Tumores duros & tubercula dissoluunt, Oedemata Crurum emolliunt, resoluunt Articulos ex Colica resolutos & immobiles ferè breui restituunt.

Vagos Brachiorum & Crurum dolores die lauffende Gicht / mitigant, tollunt.

Insuper Impetiginem, vitiliginem, Pruritum, scabiem sanant, Cutis maculas abstergunt, aliaq; eius vitia emendant. Tandem vlcera humida, rebellia, curatu difficilia ex affluxu humorum rectè curant: siccant, ad cicatricem perducunt.

In his ij tantùm lauant, qui non sunt de infima plebe & quidem certis solummodo horis. Neq; enim quemlibet Erronem scabie scatentem vlcera sua inferre sinunt. Et insident in alueum illum homines ad summum sex, ob loci angustiam. Si qui supra hunc numerum se ingerunt, ijs standum est toto lauationis tempore, nisi aliquibus egreßsis succedant.

In Stillicidio.

Per instillationem seu embrocham frigidam & humidam Capitis intemperiem corrigunt, Aurium strepitū, surditatem, Linguæ Paralysin, tremorem Articulorum & alia diuturna ac inueterata mala curant.

Quoniam verò facilè Caput afficiunt & lædunt, præstat incoquere herbas exiccantes & roborantes Cerebrum, vt sunt Rosmarinus, Betonica, Saluia, Stæchas Arabum, Lauandula, Lilium Conuallium, Nux moschata, Agaricus & similia.

A Stillicidio abstinere suaserim eos, quibus Caput temperamento calidius & humi-

humidius ac Oculi debiles.

In Potu.

Minùs ſunt vtiles & commodæ. Cùm quòd Ventriculum nauſeabundum reddant, Aluum inflent, doloremq; & febres retentæ concitent; tum quòd malè & ſiniſtrè vtantur ijs Aegri, nulla habita ratione præparationis, temporis, menſuræ & aliarum circumſtantiarum, quæ ad Potum aquarum medicatarum neceſſariò requiruntur. Frequenter in ſorbitionibus ad ignem concalefactis addito pane & butyro haurire ſolent; qua ratione vis medica deperditur.

Nec tamen prorſus inutilem & noxium earum potum dixerim, maximè ſi fiat ſecundum rationem & Medici præſcriptum. Experientia enim edoctus, Multis eximiam contuliſſe opem in grauiorib. Morbis, vt in Colica, Nephritide, Scabie & Hyſtericis affectibus.

Nota.

Obſunt Hirſbergenſes Thermæ calidis & biliosis Naturis, Morbisq; ex ſimili cauſa prognatis, febricitantibus, acutis Morbis; Aſthmaticis, phthiſicis, Tabidis, viſcerum inflammationibus, Hydropicis, Maniacis, Melancholicis, Grauidis, Lue venerea infectis, Vlceribus ſerpentibus, Infantibus, ſenio confectis & aliis.

Balneum Egenorum.

Das höltzerne Bad.

Thermæ ligneæ publicæ ſunt & cuiuis patent, Pauperi plebeculæ deſtinatæ. A lapideis exiguo interuallo diſtant. Nulla iſtic ingens ſtructura, ſed ſolum exiguum tuguriolum, in quo quilibet veſtes exuere poteſt, & inde alueum ingredi.

Puteus longior eſt, minùs profundus, vndequaq; tabulis ligneis cinctus: pauimentum aſſeribus perforatis ſtratum, hinc exitus patet aquæ quibuſdam bullulis candidis emergenti.

Scaturiunt non vt Lapideæ dictæ, ex ſaxo, verùm ex argilla ſeu cœno lento pingui copioſo arena & glarea permixtis ſenſim promanant. Demtis tabulis in fundo aqua prorſus turbida redditur.

Minùs calidæ ſunt quàm Diuitum, quòd calor, aliarum frigidarum affluxu, ob-

tundatur: ſed grauius ſulphur redolent. Cætera paria habent præter argillam, quæ in his maximè abundat, ſubadſtringens & Emplaſtica.

Frigidiores licet aliquantulum, multò tamen efficaciores ab omnibus vno Ore prædicantur. Mediocriter calefaciunt, emolliunt, exiccant validè, abſtergunt, roborant, cohibent, ſiſtunt.

Caloris exceſſu minus offendunt Hepar & Renes. Ex alto trahunt, digerunt, diſcutiunt, & ſimiles ferè cum Lapideis ſortiuntur vires.

Exiccant Capitis Catarrhos & fluxiones: Achores, Serpiginẽ Den Haarwurm/ Morphæam.

Neruos diu induratos & immobiles inſigniter extenſibiles reddunt.

Artuum dolores pertinaces curant & præcauent: vagos profligant.

Articulorum Contracturæ, Reſolutioni, Contuſionibus, immobilitati, tremori ſaluberrimæ.

Menſes immodicos, qui nullis medicamentis cohiberi potuerunt, reſtringunt. Ad vlcera chronica χειρώνεια, dyſepulota, Vulnera inſanabilia, Scabiem malignam inueteratam, Lepram Græcorum, Pſoram, Lentiginem, Pruritum, ſunt efficaciſsimæ. Humores enim vitioſos ſubcutaneos abſumunt, valenter ſiccant & abſtergunt.

Tandem Cachecticis & omnibus alijs quibus totum Corpus vel vna aliqua pars exiccatione indiget, apprimè vtiles.

THERMAE D. IOHANNIS.

Fons calidus S. Iohannis. Der Johannis Brunnen.

Ad fines Sileſiæ intra Sudetes Meridiem verſus ſub monte nigro dicto in ſylua denſiſsima Aquæ proſiliunt medicatæ ſubtepidæ, limpidiſsimæ, omnis odoris & ſaporis expertes, quæ à D. Iohanne cui olim erant dicatæ, nomen acceperunt.

Omni carent metallo præter ſuccum lapideum & calcarium lapidem, quo totus ille Mons vnde promanant, refertus eſt. Vaporis quidam fuliginoſi & exuſti, habentes odorem ſulphuris, Nares percellunt.

Lapides in his naſcuntur poroſi & fiſtuloſi ſubflaui ſpongiarum inſtar.

Calefit Aqua lapidibus ignitis in lauacra & ſolia iniectis:

iectis: & hac ratione balneis idonea redditur. Vnde sunt, qui vim lapidibus potius quàm aquæ tribuant.

Potu & balneis salubres.

Frigidis affectibus, defluxionib⁹, Asthmaticis, Artheticis medentur. Ventriculum frigidum & laxum firmant. Intestina frigidiora calore reficiunt. Renes arenulis & calculo liberant. Colicæ opitulantur & ex ea paralysin emendant. Matricis ex frigida caussa prognatos affectus expugnant. Tusa, luxata, conuulsa restituunt, Tophos & callos ex pituita collectos emolliunt, resoluunt, dissipant. Podagricis conuenientissimæ.

Boiemi ad has frequenter confugiunt & quidem circa solstitium seu festum D. Iohanni sacrum, ea persuasione ducti, tunc temporis esse saluberrimos.

THERMAE LANDECENSES.

Aquæ medicatæ Landeciæ.

Fons S. Georgij.

Landecker Bad.

S. Georgen Brunnen.

In Comitatu Glocensi ad Landecium opoidulum aliæ existunt Thermæ Anno 1501. renouatæ & restauratæ beneficentia Illustriss. Princip. Alberti, Georgij & Caroli frat. Elect. Imperij Rom. Duces Monsterberg. & Comites Glocenses; Dom. à Constadio & Poidebrada. Cerussa cal. Sulphure, Alumine, Sale & ære imbutæ, colore subuirides, multis in balneo salutares. Et has, quia multùm frigent, ad ignem calefacere necesse est.

Calefaciunt, siccant, extenuant, abstergunt. Neruos roborant frigidos & Articulos resolutos: ob id ijs qui ad Apoplexiam, Hemiplexiam, Paralysin procliues & dispositi sunt, prophylacticum egregium. Opitulantur Contracturæ, Spasmo, Conuulsioni, Podagræ, Chiragræ, alijsq; à frigida caussa subortis morbis. Aurium sonitum & susurrum resoluunt, discutiunt.

Oculorum dolores mulcent & visum exacuunt. Pectus excalefaciunt ac Thoracem, Catarrhos exiccant.

Medentur ventris torminibus & Colico dolori.

Præcipuè feminas ex vteri frigiditate steriles solantur. Vasa enim genituræ inseruientia, frigore lan-

 guentia

guentia calore reficiunt.

Iecinori, Lieni & reliquorum viſcerum oppilationes adaperiunt. Hydropi incipienti & bilis ſuffuſioni commodæ. Renes & veſicam excalefaciunt, appetitum proſtratum erigunt, Lumbricos & tineas ventris enecant.

Cutim abſtergunt, Scabiem, Impetiginem, Lichenes, maculas delent.

Vlcera inueterata, putrida, manantia purgant, exiccant & ad cicatricem perducunt.

In ſumma ad omnes frigidiores, tam internos quàm exteriores affectus apprimè conueniunt.

Topazius.

Τοπάζιος.

Ein Topas / Topazier.

Gemma eſt, cuius fulgor in Auri colorem exit.

Paſsim in montibus ad lacum maiorem, in agris etiam ad Schildauuium, alijsque multis locis.

Valet aduerſus ſanguinis eruptiones, contra phreneſin & triſtitiam, collo ſuſpenſus & tritus diligenter, medicinis ad eoſdem affectus præſcriptis permixtus.

Turchesia.

Ἴασπις ἀερίζουσα.

Turchoides.

Ein Türckis.

Gemma eſt Aëri & cœlo matutino Autumnali ſimilis, hoc eſt, viridis ſiue cœrulea lacteq; ſuffuſa, non perſpicua neq; ſubtilis, ſed ſaturata.

Alia in cœruleo albicat, alia dimidia ſui parte viridis; alia ſereno cœlo cœrulea.

Reperitur ad Strigomum vrbem, in prato Iſeræ, & alijs montium riuulis lauatur.

Cor & Oculos recreat. Ferunt, ſi annulo geſtetur, Hominis cadentis ictum excipere, & ſeruato homine diſrumpi.

Veneficijs aduerſari Gemmarij prædicant.

Vasa fictilia.

Ollæ, vrnæ foſsiles.

ErdTöpffe / Gewachſene Töpffe.

Zwerg Töpffe.

Horum collum plerunq; eſt anguſtum, venter tumidus. Quædã anſas habent ſingulares, alia binas, partim ternas. Nonnulla operculis tecta; alia non item. Quædam cinerei ſunt coloris; alia

flaua

flaua sunt aut rubent. In summa, quantitate & forma multum differunt.

Plerisque locis ad Gubenam, Sorauium, Sommerfelt & alibi effodiuntur, propè madida, mollia & terrena; mox paululum in Aërem sublata & detenta indurescunt & subduriora redduntur.

Vulgus in terra natas opinatur. Multi Nanos his ipsis vsos credunt. Eruditi coniectantur istic olim sepulturas Gentium fuisse; qui cùm vrnis carerent, ollas interim cum cinere, igne, fauilla & reliquis instrumentis, ex rogo relictis in signum pietatis collegerunt condentes tumulo, mediaq; inhumarunt arena.

Vitrum.

Ὕαλος.

Glas.

Opus est artis pyrotechnicæ, quale naturæ, Gemmæ: vnicum fragilitatis humanæ exemplum.

Materia translucida, quæ coquitur ex succis quibusdam concretis, & sabulo, arena, sale, vi ignis & arte subtili exprimitur.

In Schreiberau, supra Zacum fluuium. Probantur vitra maximè quæ candida & pellucida sunt.

Puluis Mures enecat, & Emplastris aduersus vlcera serpiginosa miscetur.

Vitri fel.

Aphrouitrum.

Vitri spuma, recrementum.

GlaseGalle/ GlaseSchaum.

Cum Vitri materia igni liquescit, agit spumas, quæ de ea verriculo, tanquam recrementum de Argento detrahuntur, mox verò concretæ in panes candidos coguntur.

Sapor huic mixtus, magis tamen amarus, quàm salsus.

Aurifices ad Argenti scobem, cum ex ea massam conflare volunt, addunt, vt citiùs igni liquescat.

FINIS LIBRI TERTII.

Soli Deo gloria.

INDEX
MORBORVM REMEDIA, ET ALIA IN HOC OPERE NOTATV DIGNA CONTINENS.

A.

Abortus, 31.140.208.401
Achores capitis puerorũ 335
Aegylopis remedium præsentaneum 197
Aëris contagia 14.19.22.102.114.205.231.390.397
Aestus febrium 23.49.187.194.212.213
Alarum graueolentia 236
Albus feminarum fluxus nimius 116.126.135.137.140.173.182.210.228.231.247.307.398
Alopecias sanantia 223.313.376
Alui fluxiones sistentia 10.31.46.51.57.83.87.90.104.108.112.113.115.118.132.140.145.151.156.157.160.163.167.169.173.174.182.185.188.189.194.210.213.217.226.230.231.238.255.264.281.291.301.307.308.316.317.327.347.362.379.396.398
Aluum purgantia 45.142.279.290.298.311
Aluum laxantia 12.23.26.29.55.72.75.118.123.127.131.136.181.188.212.218.221.227.237.242.251.256.261.262.269.273.281.288.289.299.303.307.309.310.321.323.326.348.366.373.374.380
Ambusta 82.100.105.119.160.165.188.194.195.206.212.213.215.239.241.248.293.309.344.347.356.384.396
Amuletum insigne aduersus Epilepsiam 220
Anasarca 80
Angina 66.80.87.131.218.219.282.301.397
Angustia pectoris ex repercussa scabie 158
Ani procidentia 105.161.215.264
Annonæ caritatem præmonstrantia 35.210
Anodyna 47.58.215.230.275.281.284.302.402

Apoplexia 45. 49. 123. 168. 206. 252. 405
Appetentiam cibi excitantia 7. 82. 134. 181. 188. 240. 241. 247. 249. 257. 265. 304. 320. 330. 337. 347. 358. 391
Apum & Vesparum ictus 36. 131. 136. 147. 239. 301
ab Apum ictu manus præseruare 305
Aquas purgantia 63. 82. 136. 198. 206. 251. 269. 285. 307. 321. 332
Aranearum ictus 66. 305. 357
Arteria exasperata 238. 257. 277. 300. 322
Articulorum vitijs vtilia 49. 120. 139. 168. 181. 196. 308. 335. 402
Articulos roborantia 139. 379. 400. 402
Arthriticis conuenientia 11. 24. 49. 86. 119. 120. 168. 173. 275. 402. 405
Ascarides puerorum pellentia 190
Asthmaticis vtilia 5. 14. 19. 23. 47. 48. 62. 83. 102. 111. 119. 135. 137. 160. 164. 199. 209. 219. 221. 223. 242. 255. 284. 299. 314. 330. 335. 339
Auiculæ cibum fastidientes 15
Auicularum cibus 36. 46. 90. 159. 189. 248. 331
Aures purulentæ 119. 321. 379. vermiculosæ 45. 248. 321
Aurium dolores 24. 45. 51. 160. 199. tinnitus 101. 401. 405
Aureus dens innatus in homine 368.

B.

Bilem flauam purgantia 12. 33. 44. 45. 47. 72. 75. 76. 103. 133. 136. 188. 205. 206. 208. 218. 226. 258. 279. 289. 290. 298. 307. 310. 332
Bilem atram purgantia 48. 103. 125. 164. 284. 299. 342
Bilis feruorem comprimentia 261. 326
Bubo pestilens 35. 81. 139.

C.

Cachexia 7. 47. 48. 75. 77. 226. 247. 260. 315. 379. 391. 401. 404
Calculus 5. 10. 11. 18. 21. 22. 25. 27. 28. 29. 30. 42. 44. 45. 47. 48. 52. 55. 65. 67. 68. 71. 75. 76. 79. 83. 90. 100. 101. 105. 109. 114. 119. 122. 124. 125. 131. 136. 142. 143. 146. 147. 151. 157. 158. 161. 163. 164. 167. 168. 173. 184. 191. 206. 213. 221. 230. 232. 242. 245. 249. 250. 257. 260. 263. 270. 275. 296. 301. 308. 313. 315. 322. 330. 334. 339. 369. 373. 382. 361. 404

à Calculo præseruantia 373. 382
Calli & tophi ex pituita collecti 405
Caluaria fracta 29
Cancer 82. 250. 275. eius ardor 28
Canis rabidi morsus 22. 25. 28. 51. 58. 133. 184. 203. 227. 256. 276. 299. 305. 341. 360
Capillos tingentia 28. 35. 40. 68. 117. 123. 130. 164. 166. 188. 201. 216. 246
Capiti dolorem inferentia 72. 112. 113. 125. 255. 256. 265. 308. 312. 313
Capitis dolores sedantia 35. 46. 69. 120. 121. 136. 153. 182. 194. 195. 196. 215. 216. 218. 231. 242. 252. 266. 331. 336. 398. Calidos 161. 197. 212. 288. Frigidos 170. 299. 334. 338
Capitis scabies contagiosa der Erbgrind 207. 388. maligna 81. 188. vulnera 24. 321. Vlcera manantia 45. furfures 68. 117. achores, serpigo 404
Caput purgantia 17. 33. 35. 190. 241. 269. 284. 298. 299. 300. 310. roborantia 226
Capillorum defluuium 123
Carbones pestilentiales 35. 159. 192. 202. 299
Cardiaca 37. 290
Carnes vt vindicentur à vermibus 154
Caseis ne ingenerentur vermes 30
Catharrus 401. 404. 405
Cerebri vulnera 396
Cerebrum mundantia 33. 56. 282. 298. 340. Obstructum aperientia 305. roborantia 23. 196. 252. 258. 261. 300. 307. 336. 347. 365
Cereuisia ne acescat 150
Chiragra 402. 405
Cholera morbus 182. 208. 240. 241. 280. 304. 378
Cicatricem inducentia 24. 45. 72. 119. 204. 293. 362. 365. 383. 388. 393
Cimices necantia 72. 287
Cocta & præparata in vasis aneis naturæ incommoda 360
Cœliacis vtilia 41. 132. 146. 159. 167. 240. 263. 264. 305. 306. 327. 347. 378
Colica 12. 40. 65. 67. 92. 103. 134. 152. 153. 159. 217. 225. 227. 244. 258. 269. 284. 291. 296. 313. 376. 401. 403. 405
Color fuscus in Sole contractus 167
Color fœdus virginum 47. 247
Columella seu vua prolapsa 156. 167. 282
Contractura articulorum 404. 405
Conuulsio 38. 61. 86. 113. 122. 123. 132. 170. 195. 223. 253.

235. 239. 245. 246. 252. 255. 290. 293. 405
Cordi amica 8. 21. 24. 34. 37. 41. 91. 102. 104. 123. 186. 190. 226. 242. 245. 247. 252. 261. 265. 305. 307. 314. 325. 332. 333. 347. 365. 380. 396. 406
Cordis palpitatio 37. 123. 252. 333. 365. 296
Coxendicum dolor 402
Cruditates curans remedium 281
Culices necantia 55
Cutim abstergentia 273. 406.
erugantia 33
Cynanche 266.

D.

Deliquium animi 123. 170. 252. 314
Dens aureus innatus in homine 368
Dentes mobiles firmantia 15. 74. 167. 173. 185. 240. 304
Dentium dolores 21. 31. 49. 109. 119. 137. 145. 159. 160. 170. 173. 193. 208. 250. 271. 286. 313. 328. 331. 401. vermes 163
Destillationes 74. 145. 226. 248. 282. 317. 318. 327. 308. 312. 401
Dolor vagus brachiorum & cruru͂, die lauffende Gicht 402
Duros abscessus matura͂tia 17. 293
Dysenteria 10. 12. 22. 28. 31. 34. 40. 41. 53. 56. 64. 74. 86. 87. 104. 118. 126. 129. 130. 132. 138. 140. 145. 146. 156. 157. 159. 160. 163. 167. 169. 173. 174. 182. 184. 188. 189. 190. 193. 194. 202. 208. 213. 217. 237. 240. 263. 264. 280. 289. 290. 296. 301. 305. 316. 317. 327. 347. 362. 363. 370. 378. 380. 384. 396. 398
Dysenteria alba, das weisse wehe vulgo 384.

E.

Effascinationes amolientia 11. 20. 25. 126. 155. 164. 204. 227. 232. 297. 311
Enterocelæ 41. 64. 104. 157. 190. 196. 202. pueroru͂ 121. 126
Epilepsia 30. 33. 42. 49. 84. 128. 160. 206. 220. 233. 271. 282. 297. 300. 316. 338. 341. 363. 366. 384. 396
Epilepsiæ amuletum insigne 220
Epilepticos excitantia 183. 205. 335
Erysipelata 12. 34. 67. 85. 100. 134. 194. 215. 321. 325
Euaporationes sursum tendentes sistentia 56. 264.

F.

Faciei maculæ, lentigines 30. 33. 39. 62. 74. 119. 124. 136. 162. 167. 220. 226. 284. 291. 297. 312. 321. 323.
Vari 74. 125

Faucium inflammatio 21.77.110. 129. 169. 173. 197. 219. 270. 301. 313. ardor in febribus 29. vlcera 170. 282
Fatigatos iuuantia 15. 30
Febrilem ardorem mitigantia 23. 49. 182. 187. 194 212. 213
Febres tertianæ 6. 44. 45. 104. 130. 199. 249. notha 39. erraticæ 99. putridæ 20. 84
Febres malignæ 51. 193. 217. 330. Pestilentes 7. 8. 14. 31. 58. 113. 121. 155. 156. 192. 193. 231. 247. 258. 261. 276. ardentes 49. 50 194. 289
Febris Quartana 44. 69. 103. 120. 125. 164. 225. 249. 299. 357. 402. eius amuletum 39
Febrium rigores 299. 231
Febricitantibus vtilia 60. 74. 83. 127. 143. 193. 257. 265. 280. 285. 303.
Febricitantium sitis 234. 331. 376
Fistulæ 137. 160. 172. 190. 236. 277. 363
Flatus discutientia 40. 41. 56. 71. 92. 105. 113. 135. 158. 203. 221. 227. 230. 231. 232. 234. 248. 272. 275. 299. 306. 308. 312. 337
Fluxiones sistentia 58. 61. 117. 170. 225. biliosas 189. è capite 226. 248. 282. 308. 312
Fluxus albus mulierum nimius 26. 64. 65. 116. 126. 135. 137. 140. 173. 182. 210. 228. 231. 247. 307. 398
Fractura 30. 86. 168. 202. 321. 383. 384. 387. 393
Fungorum venena 330. 347
Furfures capitis 68. 117.

G.

Gallinarum pituita 293
Gangræna 116
Genituram augentia 270. 272. 316. 320
Gingiuæ sanguinolentæ 160
Gingiuas roborantia 74. 167. 304. 401
Gingiuarum putrida vlcera 144. 210
Gonorrhæa 5. 115 119. 137. 146. 288. 387. 401
Grando porcorum 63. 121.

H.

Halitum oris emendantia 19. 231. 261. 286. 299. 365
Hæmodia dentium 326
Hæmorrhagia narium 31. 64. 129. 163. 166. 204. 366. 370. 372. 392
Hæmorrhoides nimium fluentes 81. 202. 363. 372. 379
Hæmorrhoides aperientia 178. 255. 274. 286. sanantia 146. 193. 216
Hæmorrhoidum dolor 58. 77. 81. 196. 216. 239
Hecticis vtilia 15. 147. 148
Hemiplexia 402. 405
Hepatis remedia 24. 29. 59.

 142

142. 190. 192. 199. 217. 225. 291. 299. Obstructio 8. 21. 23. 40. 41. 45. 47. 49. 50. 60. 67. 68. 69. 72. 75. 82. 85. 99. 105. 113. 116. 123. 125. 133. 135. 142. 143. 150. 152. 157. 158. 160. 164. 193. 195. 197. 199. 201. 229. 232. 237. 241. 243. 247. 249. 250. 260. 266. 275. 285. 297. 308. 316. 334. Inflammatio 51. 60. 68. 74. 104. 197. 218. 282. 289.

Hepar refrigerantia 7. 8. 104. 146. roborantia 6. 7. 50. 21. 104. 226. 332

Hernias sanantia 13. 24. 25. 61. 82. 105. 110. 115. 157. 160. 162. 172. 204. 321

Hilaritatem excitantia 33. 242. 265. 305. 348. 380

Humores viscidi intestinis inhærentes 210

Hydrops 6. 7. 10. 12. 23. 24. 48. 49. 63. 75. 76. 80. 82. 120. 123. 143. 153. 158. 160. 170. 188. 197. 206. 212. 232. 233. 250. 259. 262. 285. 299. 324. 335. 339. 341. 391. 394

Hydropicorum sitis 231.

F.

Icterus 20. 21. 29. 30. 34. 38. 44. 45. 48. 49. 51. 56. 60. 65. 70. 75. 77. 83. 85. 101. 105. 118. 122. 123. 125. 133. 135. 142. 150. 157. 158. 163. 164. 170. 174. 197. 201. 212. 217. 224. 232. 233. 237. 245. 246. 247. 248. 250. 258. 259. 260. 268. 275. 278. 286. 289. 290. 291. 316. 324. 334. 341

Infantes calculosi 382. conuulsi 61. 150. 219. 250. 276. Epileptici 60. 67. 139. 219. 276. 363. Herniosi 105. 239. 371. Scabiosi 152

Infantium Ascarides 190. capita papulosa & exulcerata 100. Enterocelæ 121. 126. Lichenes 257. Syriasis 267. tineæ 203. tormina 36. 55. 203. tussis 272. 331. vermes 31. vrinæ retentæ 124

Inflammationes restinguentia 15. 54. 60. 71. 104. 109. 121. 134. 141. 156. 160. 161. 211. 215. 218. 281. 284. 293. 301.

Inflammationes vulnerum prohibentia 126. 138. 239. 276

Ignis sacer 34. 58. 82. 152. 174. 195. 197. 243. 293. 301. 325. 379

Igni ambusta 82. 100. 105. 119. 160. 165. 188. 194. 195. 206. 212. 213. 215. 239. 241. 248. 293. 309. 344. 347. 384. 396

Inguinum tumores 25. 115

Ischias 30. 99. 120. 145. 223. 301

Insom-

Insomnia grauia 164
Internas suppurationes rumpentia 205
Intertrigo 119. 384. *iumentorum* 167
Intestinorum exulcerationes 61. 189. 199. *rosiones* 210.

L.

Labiorum rima 72
Lac augentia 150. 161. 198. 260. 267. 275. 312. *euocantia* 230. 231. 288. *coagulantia* 82
Laterum dolores 38. 47. 121. 133. 152. 153. 169. 191. 215. 225. 235. 295. 319. 401. *inflammatio* 218
Lepra Græcorum 404
Lethargicis auxiliantia 300
Leucophlegmatia 160. 226
Lichenes 125. 220. 321. 322. 361. 394. 406
Lienis obstructio 21. 23. 40. 45. 46. 47. 67. 69. 74. 75. 82. 85. 99. 125. 133. 150. 152. 158. 164. 195. 198. 229. 232. 237. 243. 247. 249. 258. 260. 275. 297. 308. 334. 406. *Scirrhus* 23. 101. 265. 383
Lienem absumentia 198. 310. 323
Lienosi 72. 143. 146. 156. 164. 198. 217. 225. 236. 238. 241. 244. 249. 278. 299. 346. 378. 379
Lienteria 47. 396
Linguæ fissura in febribus 326. *paralysis* 402
Liuores & sugillata 33. 116. 134. 155. 297 300. 313
Loquela deperdita 45. 170
Lues venerea 12. 51. 76. 127. 163. 203. 250
Lumborum dolores 23. 250. 401
Lumbrici & tineæ ventris 6. 40. 45. 72. 77. 84. 85. 99. 127. 145. 155. 191. 193. 202. 203. 224. 226. 227. 234. 240. 249. 261. 272. 276. 297. 306. 310. 312. 313. 341. 406
Luxata 23. 27. 28. 68. 82. 160. 164. 168. 300. 405

M.

Malacia grauidarum 261
Mammæ duræ 49. 67. 89. *Inflammatæ* 67. 85. 239. 265. 313. 316. 347. *à partu turgentes* 24. 51. *earum tumores* 157. 347. 366
Mammillos, ne increscant, prohibentia 51. 159. 376
Mammis lac extinguentia 51
Manus dealbandi 20
Mariscæ, ficus 50. 51
Marrubij aquatici color pertinax 133
Melancholici 45. 48. 54. 77. 103. 134. 164. 303. 305. 314. 365. 366. 375. 391
Melancholiam purgantia 54. 103. 136. 279. 366

Memoriam roborantia 23.336.
Menses trahentia 14. 21. 22. 23. 32. 35. 40. 44. 45. 46. 47. 51. 52. 54. 55. 56 67. 68. 84. 85. 101. 109. 113. 114. 120. 122. 123. 127. 133. 137. 158. 166. 183. 193. 195. 197. 201. 203. 225. 230. 232. 234. 235. 237. 246. 247. 249. 258. 260. 269. 270. 275. 276. 278. 282. 289. 290. 291. 292. 299. 308. 310. 312. 314. 316. 319. 330. 335. 336. 343. 345. 401. Sistentia 10. 31. 34. 41. 53. 73. 74. 83. 87. 112. 129. 130. 137. 140. 146. 151. 153. 163. 167. 173. 189. 194. 201. 208. 228. 240. 168. 290. 301. 379. 380. 401. 404
Mesenterij obstructiones reserantia 7. 82. 391
Morbillos & variolas prouocantia 22. 245. 276. 296. 309. 331
Morsus bufonis 35. serpentum 268. 276. 305. 319
Mulierum sterilitas 186. 275
Mures necantia 40. 203. 213. 287. 370. 407. maiores fugandi 107
Muscas perimentia 81. 103. 129. 130.

N.

Narium hamorrhagia 31. 64. 129. 163. 166. 204. 366. 370. 372. 392. Fistula & vlcera 22. 100. Polypus 164.
Nausea 134. 182. 264. 268. 275. 304 347
Nephritici 92. 134. 250. 296. 313. 315. 373. 403
Neruis conuenientia 45 49. 71. 168
Nerui contracti 133. luxati 68. Obstructi 139. 340. resoluti 212. 284. 336. 402. stupidi 128. 170. 290. 299.

O.

Obstructiones viscerum aperientia 10. 33. 39. 41. 46. 47. 50. 66. 75. 82. 89. 90. 92. 198. 226. 233. 249. 250. 275. 286. 321. 401
Oculis amica 47. 49. 70. 76. 105. 140. 216
Oculorum albugines, cicatrices 30. 39. 74. 105. 132. caligines 225. argemona, nubecula 152. inflammatio 36. 58. 91. 123. 194. 195. 197. 263. 267. 284. 312. 396. lacryma 274. lippitudines 160. 194. 396. prurigo 275. rubedo 39. 121. Suffusiones 376. vlcera 393
Ophthalmia 65. 128
Oris halitum emendantia 19. 231. 261. 286. 299. 365
Oris vlcera 8. 29. 30. 85. 167. 169. 181. 209. 210. 215. 233. 293. 304. 377
Orthopnoici 102. 198. 212. 305.

P.

Palpebrarum pilos augendi 366

Palpebrarum phlegmone 121

Panaritium sanantia, vulgò den Wurm 143

Papillæ exulceratæ 117

Papillarum fissuræ in puerperiis 293

Paralysis 33

Paraphrenitis 49

Partum facilitantia 38. 51. 123. 131. 133. 282. 323. 363. *accelerantia* 293. 362

Partus & secundas trahentia 22. 23. 32. 35. 47. 54. 134. 170. 190. 201. 232. 260. 310. 335. 343

Pecorum morbi 122. *scabies* 121. *tussis* 292. *vermes* 107

Pectoris affect⁹ 19. 21. 22. 24. 29. 33. 38. 54. 62. 84. 85. 101. 102. 111. 113. 119. 131. 133. 137. 140. 150. 155. 158. 164. 191. 192. 201. 209. 216. 217. 225. 227. 229. 230. 237. 242. 284. 295. 299. 301. 312. 348

Pectoris vomicas rumpendi 212

Pediculos & lendes necantia 40. 54. 68. 103. 205. 279. 287. 312

Pedum tumores discutientia 12. 27. 120. 198. 206. 379

Pernionum vnguentum vtiliss. 269

Pestis 17. 22. 24. 31. 40. 49. 62. 84. 101. 103. 114. 127. 137. 138. 171. 196. 201. 203. 208. 216. 231. 249. 252. 259. 261. 265. 271. 279. 313. 345. 381. 384. 388. 394. 396.

Phrenesis 439

Phthiriasis 287. 293

Phthisis, tabes 26. 29. 47. 49. 79. 119. 131. 140. 147. 148. 160. 171. 183. 209. 217. 229. 249. 301. 316. 322. 345. 391. 394. 397

Pilorum in superciliis defluuium 119.

Pituitam purgantia 48. 56. 63. 103. 119. 120. 128. 133. 136. 164. 181. 188. 206. 212. 251. 258. 269. 279. 284. 285. 290. 311. 342.

Pituitæ impetum in articulos auertendi 181

Plagas sanandi 116

Pleuritis 58. 60. 135. 151. 152. 221. 238. 249. 250. 296. 303. 336

Podagra 13. 20. 26. 27. 65. 80. 109. 118. 119. 165. 339. 402. 405. *Calida* 12. 141. 160. 194. 267. 347. *rubens* 161

Polypus narium 164

Porrigines 301

Prurigo 150. 287. 315. 362. 394. 402. 404.

Psilothra 73

Pudendorum vlcera 85. 150. 167.

Puerperarũ à partu dolores 242

Puerperas purgantia 22. 133. 135. 198. 375. 292. 316. 324.

Pulices necantia 15. 56. 154. 312.

Pulmones exulcerati 169. 171. 275. inflammati 219. 266. 335. obstructi 195. 284. 308. 310. vas in pulmone vel pectore fractum 228.

Pulmonia 103. pecorum 279

Pus è pectore extrahentia 191. 193.

Pus promouentia 157. 338

Pustulæ nigricantes 10. vrentes 60. 104

Q.

Quartana febris 44. 69. 103. 120. 125. 164. 225. 249. 299. 357. 375. 402. eius amuletum 39.

Quotidiana febris diuturna 402.

R.

Raucedo 111.

Reduuiæ 33

Renum calculus 33. 90. 105. 125. 141. 157. 161. 168. 197. 244. 266. 286. 308. arenulæ 41. 113. 122. 144. 219. 330. 401. 405. Obstructiones 90. 122. 152. 157. 191. 197. 229. 260. 316. 391. vlsera. 119. 160. 172 202. remedia 51. 74. 82. 104. 119. 152. 190. 192. 199. 258. 277. 291. 339.

Rimæ inter digitos manuum & pedum 164.

Ructus acidos sedandi 56

Rupti, ab alto deuoluti 30. 40. 41. 61. 64. 84. 86. 110. 113. 122. 132. 133. 195. 196. 199. 206. 208. 215. 228. 235. 245. 246. 255. 293. 301. 310. 311. 321. 384.

Ruptura 84. 162. 202. 228. 239.

S.

Sal Absinthij 6. Artemisiæ 22.

Saliuam prouocantia 54. 67. 137. 171. 299. 311. 328. 338. 380.

Saliuationem prohibentia 56. 401.

Salsos & adustos humores trahentia 76. 188. 212. 285. 289

Sanguinem purgantia 6. 44. 76. 77. 127. 250. 334.

Sanguinem sistentia 10. 12. 26. 30. 31. 34. 51. 53. 82. 86. 87. 90. 104. 173. 175. 188. 189. 220. 289. 307. 333. 347. 372. 380. 381. 396. vulneribus cohibentia 80.

Sanguinis grumos discutientia 31. 167. 168. 169. 202. 258. 299. 310. à corde repellentia

419

tia 125
Sanguinis sputum 28. 29. 34. 38. 41. 49. 53. 58. 64. 110. 130. 140. 152. 161. 171. 185. 190. 202. 226. 228. 238. 240. 255. 301. 322. 384. 397
Scabies 30. 75. 76. 117. 119. 120. 127. 133. 150. 178. 188. 190. 193. 217. 219. 287. 289. 292. 295. 297. 311. 361. 362. 394. 397. 400. 402. 404. 406.
Scabies contagiosa capitis, Der Erbgrind/ 207. 388
Scirrhus iecoris 23. 45. 126. 157. 300. *Lienis* 101. 265. 383
Scorbutum sanantia 18. 31. 64. 100. 144. 145. 262. 310. 328.
Scorpionum ictus 357
Scrofula porcorum 63.
Secundas trahentia 22. 55. 225. 230. 235. 282. 290.
Sedis inflammatio 316.
Semen Scarleæ oculis immissum eos purgat 282
Senes impotentes 67. 147
Serpentes abigentia 14. 55. 69. 72. 75. 114. 129. 130. 145.
Serpentum morsus 268. 276. 305. 319.
Singultus 230. 235. 264. 297
Sitis 8. 74. 186. 194. 213. 218. 240. 241. 257. 261. 265. 288. 327. 331. 358. 391
Spasmus flatulentus in prægnantibus 206.
Somnum conciliantia 60. 105. 112. 131. 152. 186. 187. 218. 229. 230. 248. 285. 288. 318. 322.
Sternutamenta cientia 35. 56. 62. 69. 102. 178. 190. 282. 298.
Stomachi ardor 347
Stomachici 38. 62. 276 341
Stranguria 54. 55. 56. 67. 71. 105. 122. 124. 141. 153. 158. 173. 191. 193. 199. 223. 225. 237. 238. 256. 275. 278. 290. 296. 301. 382.
Struma 24. 25. 28. 29. 50. 82. 84. 116. 125. 128. 164. 184. 208. 269. 297. 301. 321.
Sudorem mouentia 6. 12. 22. 40. 48. 65. 77. 83. 110. 122. 124. 158. 195. 198. 203. 208. 232. 249. 292. 310. 312. 394. 397.
Sudores immodici & venenati 76.
Suggillata 33. 116. 134. 154. 297. 300. 313.
Suppurata rumpendi 117.
Syncope 123. 168

T.

Tela, cuspides, surculos extrahen-

trahentia 12. 23. 125. 151. 235. 240. 277. 287.
Tenesmus 22. 215.
Testium tumores à flatu, aut frigiditate 215. vulnera 396
Tineæ & Lumbrici ventris 6. 40. 45. 72. 77. 84. 85. 99. 127. 145. 155. 191. 193. 202. 203. 224. 226. 227. 234. 240. 249. 261. 272. 276. 297. 306. 310. 312. 313. 341.
Tonsillæ inflammatæ 66. 77. 110. 210. 219. 274.
Tormina 21. 24. 30. 40. 47. 55. 62. 71. 86. 98. 113. 123. 136. 158. 165. 183. 195. 203. 206. 230. 239. 244. 249. 268. 281. 299. 308. 317. 335. 405.
Tremor 168. 290. 301. 402
Tumores 15. 24. 47. 116. 123. 124. 128. 154. 157. 269. 270. 281. 287. 312. 401.
Tussis 10. 19. 22. 23. 24. 38. 54. 60. 102 113. 119. 152. 164. 189. 191. 212. 221. 227. 230. 238. 255. 257. 275. 277. 284. 286. 295. 310. 314. 330. 335. 336. 341. 394.
Tympanites 227

V.

Vari faciei 74. 125.
Variolas & morbillos prouocantia 22. 245. 276. 296. 309. 331
Venas resperantia 60. 285.
Venena fungorum 330. 347.
Venenatorum morsus 10. 22. 24. 26. 30. 63. 84. 109. 122. 127. 135. 166. 171. 201. 249. 252. 264. 276. 299. 311. 337. 343. 373. 396.
Venenis aduersantia 14. 15. 18. 19. 22. 24. 30. 31. 38. 40. 41. 46. 54. 58. 59. 62. 75. 83. 84. 102. 109. 111. 120. 122. 123. 127. 131. 133. 158. 162. 163. 171. 193. 196. 201. 223. 226. 227. 230. 231. 234. 235. 246. 247. 249. 250. 252. 260. 261. 265. 292. 299. 308. 309. 313. 319. 334. 335. 336. 342. 357. 366. 384. 391. 394. 396.
Venerem stimulantia 76. 147. 148. 231. 236. 255. 260. 270. 272. 281. 282. 319. 320. 337. inhibentia 105. 248. 285. 346. 386.
Veneris ἀδυναμίαν corrigentia 21. 67. 147.
Ventriculo auxiliantia 6. 7. 40. 56. 60. 136. 140. 153. 181. 226. 234. 252. 258. 265. 285. 307. 320. æstuanti 7. 182. 197. 199. 213. 257. 288. 304. 331. 347. bilioso 74. 249. Frigido 102. 247. 291. 292. 308.
Ventriculum roborantia 6. 7. 261. 264.

264. 275. 290. 303. 305. 308. 332. 378. 379. 382. 301. 400. 401.
Vermes vlcerum interimendi 26.
Vermes puerorum 31. 90
Verrucæ 207. 341.
Vertigo 33. 48. 49. 122. 123. 153. 206. 252. 268. 290. 334. 337. 376.
Vesicæ vitia 52. 74. 104. 119. 146. 158. 192. 229. 237. 258. 277. 291. 391. *vlcera* 131. 159. 266. 192. *scabies* 256
Vesicas excitantia 179. 183
Vestimenta à blattis & tineis vindicantia 120. 121. 201. 242. 296
Vinum Euphragiatum 70
Vinum pendulum vt restituatur 141. 170
Vino odorem & saporem aromaticum conciliandi 189
Virginum color fœdus 47. 247
Virgula diuina 57
Visum acuentia 21. 39. 170. 188. 215. 216. 275. 337. 345. 381
Vlcera vetera & recentia sanans remedium 293
Vlcera oris 8. 29. 30. 85. 167. 169. 181. 209. 210. 215. 233. 293. 304. 377
Vlcera cancrosa 82. 193. 388. *capitis manantia* 45. *capitis puerorum* 133. *caua* 157. *faucium* 170. 282. *fluentia* 118. 150. 155. 197. 402. *gallica* 12. 250. 375. 398. *maligna* 12. 107. 361. 406. *Serpiginosa*, der Wurm/ 116. 197. *thoracis* 305.
Vngues scabrosi 118. 178. 394.
Vocis intercepta certiß. remedium 244
Vomitum cientia 23. 27. 75. 82. 103. 120. 142. 188. 189. 229. 237. 262. 276. 290. 332. 366. 373. 374. *reprimentia* 54. 136. 140. 234. 182. 213. 226. 230. 276. 306. 379
Vrina cruenta 161
Vrinæ acrimonia 267. 339. *ardor* 388. *incontinentia* 378
Vrinas cientia 10. 11. 14. 18. 21. 23. 27. 29. 33. 35. 40. 41. 46. 47. 49. 52. 60. 67. 68. 71. 74. 76. 77. 79. 90. 101. 105. 109. 112. 119. 122. 123. 124. 126. 127. 136. 137. 144. 146. 158. 163. 164. 170. 173. 181. 192. 193. 195. 198. 203. 225. 229. 230. 232. 236. 237. 246. 247. 250. 255. 259. 260. 270. 272. 275. 278. 281. 291. 292. 296. 299. 308. 312. 314. 319. 320. 322. 330. 334. 335. 336. 342. 345.
Vteri affectus 22. 29. 47. 101. 134. 135. 152. 158. 284. 290. 291. 308. 310. 336. 401. 405. *durities* 63. 293.

flatus 299. *inflammatio* 295. *obstructio* 150. *procidentia* 172. 264. 401. *strangulatus* 29. 33. 48. 113. 123. 155. 282. 290 313. 316. 401. *strangulatus ex flatibus* 337. *Vlcera* 159.
Vtero strangulatas excitantia 183. 335. *reficientia* 299
Vulnera 5. 18. 20. 22. 24. 26. 29. 30. 31. 34. 42. 45. 47. 48. 49. 53. 54. 59. 64. 66. 72. 75. 77. 82. 84. 86. 90. 92. 99. 100. 101. 107. 102. 110. 119. 124. 126. 137. 138. 139. 140. 144. 145. 147. 154. 155. 157. 160. 162. 168. 169. 171. 172. 174. 190. 196. 199. 202. 206. 224. 239. 247. 255. 260. 263. 270. 277. 287. 298. 299. 302. 311. 312. 329. 384. 397. *interna viscerum* 101. 104. 110. 126. 189. 204. *intestinorum, thoracis* 61. *à venenatis armis* 396. *insanabilia* 404. *vulnerum sanguinem sistentia* 80.

FINIS.

ERRATA GRAVIORA SIC REPONITO.

PAgina 2. linea 15. lege Fegopyron, Pimpinella ib. lin. 16. adde, vt Millegrana, Sedum minimum &c. ib. lin. vlt. nascuntur, vt Quercus, Absinthium vulgare, Artemisia, Petroselinum &c. pag. 5. b. l. 27. Hidroticum est. Sudoriferis & pedum lotionibus additur. p. 11. b. l. 11. Salenæ. p. 13. b. l. 24. Crateuæ p. 17. b. l. 22. solo culto ac læto. p. 24. b. l. 19. Kleber *Sil.* p. 25. a. l. 16. facultatis p. 35. b. l. 11. ad aggeres viæ regiæ circa Vratislauiam, & ad arcem Lehnhaus pag 41. a. l. 10. Benedix *Sil.* p. 45. b. l. 31. Oelbaum *Sil.* p. 52. a. l. 31. locis. Ad arcem Lehnhaus & alibi pag. 56. a. l. 19. Niesekraut/ klein Flöhkraut p. 56. b. l. 34. Schiesbeeren dele p. 57. b. l. 32. Ziegenbeine p. 61. a. l. 3. Aconitum Mattiol. *Cratoni* ib. post lineam 15. adde. Aconitum Matthioli nostri hîc (Vratislauiæ) reperi. Radix è terra exempta Alabastri modo splendet & caudam Scorpij imitatur: sicca, qualis sit apparet. Primo vere colligitur, atq; tunc tanquam ὄρχις emittit caulem floribus purpureis: is exeunte Aprili perit, itaq; radix amplius reperiri nequit. De folijs nihil dum certi potui cognoscere. Nam superstitiosè ante Georgij diem radicem effodiunt & destillato illius, magno sanè successu, vt ipse de fide dignis hominibus cognoui, contra Epilepsiam vtuntur. Certè plus hoc destillatum prodest quàm Caniceri puluis de Gemmis atq; crystallo. *Crato in epistola manuscripta ad Con. Gesnerum* p. 62. a. l. 25. wild Dorant / Niesekraut ib. b. l. 11. Zinziber putatum *Rhizotomis Silesiæ.* p. 65. b. l. 16. Geeler Wasser p. 79. b. l. 7. Rhelinge p. 82. a. l. 1. Walstroh

ſtroh p. 83. b. l. 20. Oupam p. 84. b. l. 8. autumnalis p. 86. b. l. 18. inſtar, at. p. 87. a. l. 2. ἴσχαιμον. p. 115. b. l. 12. naſcitur cæduis ad montem arcis Furſtenſtein. Iulio exerit ſpicam purpuraſcentẽ p. 122. a. l. 15. weiſſe Hirſchwurtz/Weyrauchkraut/Hirſchwurtz/ Sil. p. 124. a. l. 15. Barrkraut *Vratiſl.* Iulio viget. Aduerſus tabem multæ commendationis pag. 127. b. l. 16. tota p. 133. b. l. 19. perpetuò p. 140. a. l. 14. caneſcentes p. 143. a. l. 14. Ziegentod / *Sil.* p. 144. a. l. 25. floſculis Maio prata exornat, ib. b. l. 2. gros Habichskraut p. 162. b. l. 33. Filtzkraut Sil. pag. 175. b. l. 2. Sieben Fingerkraut p. 178. b. l. 11. langer Waſſer-Hanenfuß p. 183. b. l. 12. ſubrubentis genera, magna Maio gliſcit copia p. 184. b. l. 27. Rubiola p. 186. a. l. 25. *Rubus Idæus fructu candido* weiſſe Hindbeeren. Eiuſdem odoris & ſaporis eſt, colore ſaltem, qui prorſus candidus, differens. Rarius occurrit in montanis territorij Hirsbergenſis ib. l. 19. calore, ad intinctus.

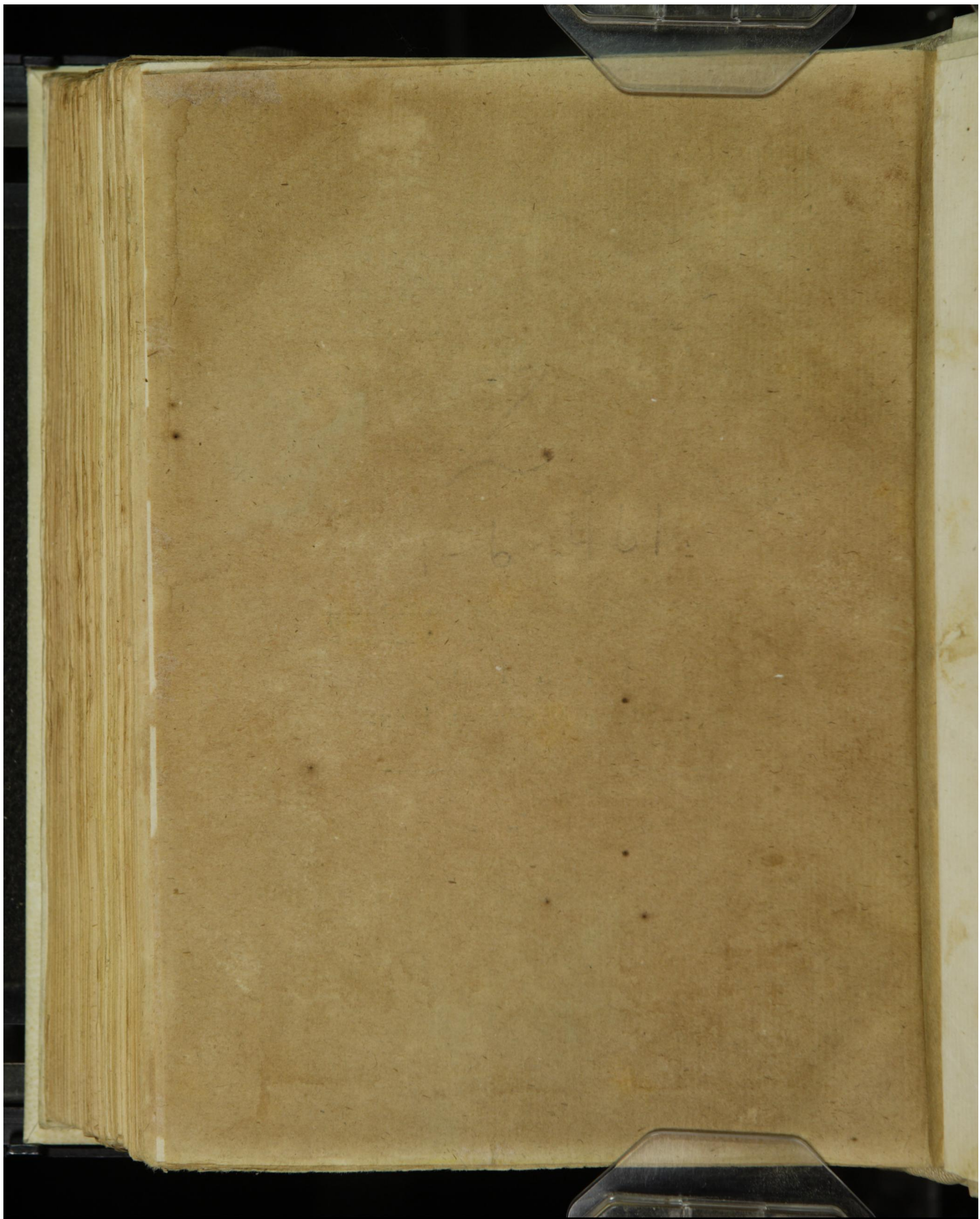
Reliqua σφάλματα, ſi quæ occurrent, quia propter temporis inopiam conquiri & conſignari non potuerunt, Lectori æquo tollenda relinquuntur.

LIPSIÆ,

IMPRIMEBAT MICHAEL LANTZENBERGER

Anno M. DC.

425